

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Slav 7196.527

Harvard College Library

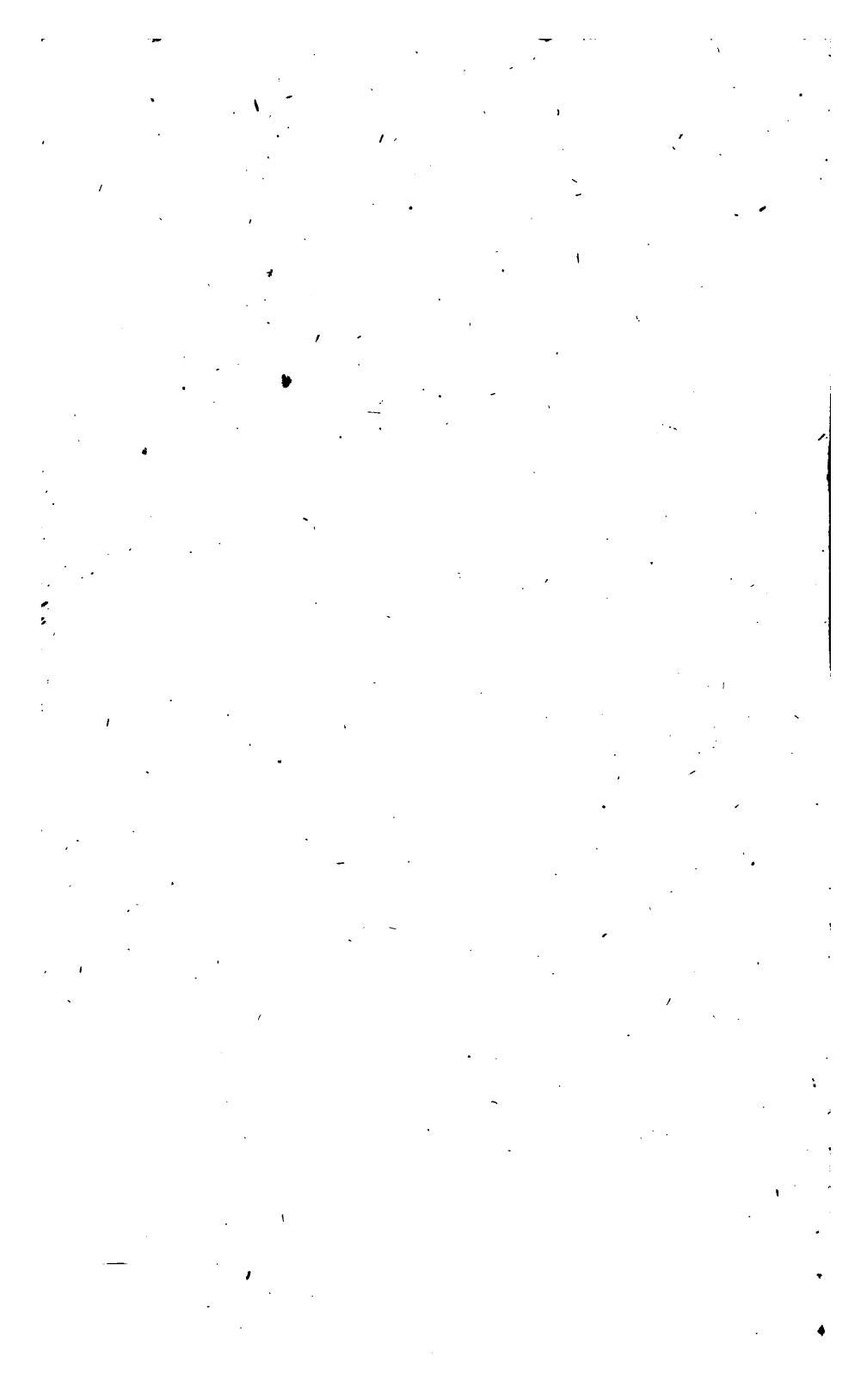
FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

(Class of 1828).

Received 11-7251893

A, 5.

Č A S O P I S

ČESKÉHO MUSEUM. .

P Á T Ý R O Č N Í B Ě H.

SWAZEK PRVNÍ.

^cW PRAZE, 1831.

W KNIHKUPECTWJ J. G. CALVE.

~~IX.227~~
~~Slav 100+~~

Slav 7196.527

Minot fund.

1.

P o m n ě n k y W a t a w s k é. *)

I.

Sláwy wěnce do zpěvného
Mne newábj zápasu,
Cit blahý gen srdce mého
Wydává se w ohlasu.

Zdali milý tyto zwuky,
Zda ge haná' nemine —
Nedbám: z gedné-li gen ruky
Pochwala gim pokyne.

Půwode té sladké tjsně,
Ty buď předmětem mé pjsně,
Ty buď, sljčná Marie,
Musa má i Gracie!

*) Skladateli těchto několika básniček widj se přede všjm potřebné připomenauti a žádati, aby k žádnému celku srownávány, ani jako takowý posad považowány nebyly; ljboli komu nad nimi saud swůg činiti, nechť gednu každau pro sebe a zvláště posuzuge. Nebo bera ohled na gegich názew — čtenáři owšem nedůležitý, spisowatelé ale tjm významnějšj — poněkud samochtě w této gednotwárnosti udržeti se hleděl. Způsob pak sám weršů, přigatý a přegatý od maďarského básnjka Alexandra Kisfaludyho (Himfy' szerelemei), zdá se nám neméně gak samy sonetty přjrhoden k básnjm druhu tohoto, a k podobným milostným hříčkám a drobnostkám.

II.

Žehnám wás, wy stráně známé,
Břehy tiché Watawy,
Tebe dětstwí mého chráme,
Wás zlatých dnů zábawy!

S bohem buď, ty sjdlo skrowné,
Kde mi twář se zaskwěla
W milostnosti newýslovné
Wtěleného anděla!

K tobě tyto city wřelé,
Náděge swé, tužby, žele
Odesílám k posledu
W gednom geště pohledu.

III.

Gak gen milé we ozdobách.
Pokáže se podletj,
Na sta kwjtků w malých dobách
Gedna wčelka obletj.

Mých wšak k gedinému kwětu
Myšlének a tauženj
Rog se honj w bystrém letu
Z rána až do zashěnj.

O, kde tolikeré sklady
Sladkosti a gemné wnady
Nabraly se w newinném
Kwjtku gednom gediném!

IV

W spanilosti plyne w nadné, nábíjící
 Celá gegj postawa, celá gegj postawa
 Žádým článkem tu nevládne
 Potwořiwa auprawa.

Rozmilostj oko dýše,
 Ladnost w každém pohnutí,
 Ples gsau kroky — ano spjše
 Zefyrečkú wanutj.

W podiwenj duch se táže,
 Co zde wjce srdce wáže;
 Či ta luzná, lepota,
 Či welebná prostota.

V.

Oči, oči — přežádanej
 Srdce mého w nádkyně,
 O wy w gasnotě plananej
 Lampy této swatyně!

Rcete, w prwnjm swěta mági,
 Gižli gste sa při sobě
 Usmjwaly w blahém rági,
 W něžných kwjtká podobě?

Či gste na obloze dlely,
 Leskem milostným sa skwěly
 Druhdy mezi hwězdami,
 Wašimi tam sestrami?

VI.

Krásný dnů padenských diwe,
Ljba studu záplavo,
Wy na ljcich růže žiwé,
Tichá twůrce oslawo!
Kolikráte k wašj chwěle
Citowé se chystali!
Srdce wrělo — ale w mále
Usta w pjsni ustaly.
Nechať sám gi, — tyto twář
Božská newinností záře
Ruměncem kdy pokrýwá,
Anděl studu dozpiwá.

VII.

Lásko věčná! která swěty
W nestwořenost rozsýwáš,
Která též i autlé kwěty
W krásy raucho odjwáš!
Tys to wděkupné djetě
Z pokladů swých wyňala,
Každý půwab na uswětě
W bytnost geho wkládala.
Z twých to rukau (džka tobě!)
Tento w utěšené době
Krásný twor se wywinul,
Dary twými oplýnul.

VIII.

Z twého dechu, Lásko věčná!

Znik a žitj nabyla

I dušinka ta srdečná,

Čistá, tichá, spanilá.

O dey, ať wždy city spasné

W nádrech těchto domugj,

Ať gen stále Hóry*) gasné

Čelo gegj věncugj.

Nechať této duše wnadné

Cesty minauc raděg padne

Každá péče, tesknota

W toky mého žiwota.

IX.

Nepřebrané plynau wůně,

Sladkosti a lahody,

Wlasti milá! na twém lůně

Z kwjtku blahé úrody.

Kdož w koruně twé planaucj

Sečte drahé kamenj?

A kdo z twých rukau kanaucj

Gasné perly ocenj?

O má vlasti! z neskonale

Hognosti swé — tuto ale

Darug gednu růžičku,

Tuto dey mi perličku!

*) Hóry, bohyně časůw a částek roku.

X.

Kdykoliw se mysl wine
K gegj sljčné podobě,
Wždycky w giné se a w giné
Obgewuge způsobě.

Hned hrá w oku gegjm milost,
Hned se ljbě weselj,
Tu w myšlénkách zahlaubilost,
Tu se s Musau přátelj.

Leč mysljm-li, gak se zářj
Klečjc božskou přede twářj
W gedén rozplynutá cit —
Země wjc můg nenj byt.

XI.

Odkud sauhlas ten lahodný
Bytnost mogi prowanul?
Odkud zánět blahoplodný
W hlaubi duše zaplanul?

Z hudby-li se té hubinky
Částka w srdce wlaudila?
Čili giskra té dušinky
Z oka w oko zblaudila?

O wylož mi to tagemstwj —
Chowage k nj přjbuzenstwj
Ty to wjš, mé Marie
Přemilostný Genie!

XII.

Málo stesků gá si wšjmám
Na zlé boge Milkowy;
Ano gehu rád přigjmám
Žezla moc i okowy.

Bolnau sice wpauštj ranau —
Ale slast a lahodu;
Milým podrobenstwjm planau
Nahražuge swobedu.

A co wěc gest podiwněgšj,
A co diw neslýchaněgšj:
Upiat zlatým řetězem
Zůstawám předc wjtězem.

XIII.

Ať si gak chce moře zmjtá
Člunem mého žiwota,
Ať ho stjhá bauře ljtá,
Žiwlu wztek a mrákota:

Směle Bohem uloženau
Podnikage wýprawu
Spěchám dušj nezbroženau
K blaženému přjstawu.

Zgasňugjce černé noci
We tříhwězdj tagné moci
Nade mnau se wznášegj,
Wjra, láska s náděgj.

Čelakowský.

2.

Bohdanecký Rukopis.

Wěrně w půwodnjm gazyku i prawopisu, též pro snadnějšj wyrozuměnj s připogenými poznamendnjmi.

Ke starobyłym skládanjm přjdawek obzwláštnj.

Wydánj druhé.*)

Proslow.

Chtěge wliternjm swětě spisowatelské dobyti sobě sláwy, po njžto nás za dnů těchto celé stádo dychtj, přemeyšlel sem, dlaubogsa na rozpaku, kterakobych to nastrogiti měl, abych se sláwy té, sice we dosti weliké mjře, a však bez welikého namahánj učinil aučastna: nebo náprstek ctižádosti — a pročbych se za žádosti sty-

*) Wěda dobře, editionem secundam semper esse prima meliorem, — to gest: že druhé pooprawené wydánj býwá často horšj než prwnj, — uznal sem za dobré, dřjwe druhé wydánj panům vlastencům podati, a potom teprw, ažby toto wyprodáno bylo, wydánj prwnj gakožto dokonalejšj; takéž sem se — upřímně řečeno — obáwal, žebych se ginák druhého wydánj nedočkal.

děl mjrné? — sem giž po dědech swogich zdědil, a wždy mne to mrzjwalo, když druhowé mogi, okolo kněhkupců mne wodjce, a za sklem gměna swá obdiwujce: „totoť gsem gá“ a „toto gest moge“ hlasitě sau mi šeptawali. I taužil sem nalezti neykratšj, a spolu neypohodlnějšj cestu do gasného nesmrtnosti chrámu; a však, ačkoli sem celého swěta mapy prohladal, nikde sem gj wypátrati nemohl. I nemělo mne to sauzilo a trápiło; přemejšljm dlaho, ale nadarmo. Ai, tuť gako giskra proletj myšlenka ducha mého — „Rukopis!“... Neměl sem wjce stánj. Pomněnj na náš swatý Králodworský Rukopis rozplameňowalo mne. Gak — prawil k sobě duch můj, — aby se i tobě poštěstilo, cos naleznauti podobného? Si hie, si ille, cur ta non Augustine?

„Přidu hledat!“ zwolám, oplýwage předchutj. Diutum — factum, a w tu chwjli opustil sem Prahu, a spěchal sem na wěnkow.

Wěda však, že Rukopis Králodworský we wěžowém byl nalezen sklepe, zdálo se mi welmi radno, abych ponawštjwil takowato a těmto podobná, tmawá, a ne každému přjstupná mjsta, gako gsau komůrky asklepy a t. d. A wěru, nebylo piwowárku, nebylo skljpku, do něhožby mne zwědawost byla nezawedla, kudykoli sem učennau tute konal pauť. Konečně přigdu do městečka Bohdánče, kteréž ležj asi 3000 mil wzďálj od Ameriky, a dvě hodiny od Přelauče; a to ge to mjsto, vlastencowé a bratrowé mogi! kdežto se mi tak poštěstilo.

O Bohdánči, Bohdánči! — tys owšem welmi malé město, ale sláwa twá se někdy wznášeti bude až nad oblaky, gako se nade twými komjny kauť a woňawá pára wznášela do wyše o letošnjm poswjcenj!...

Abych tedy powěďěl, — když sem do milého Bohdánče přišel, a se swými se potěšil w této mé rodné krajině, byla prwnj cesta moge k panu starému, a i hned

ponašejtj willisne sklep gaho; Bylotě to právě w čerwenci letošnjho roku po polednách, a parno bylo nesmírně. Natočili sme si. Posadili sme se tam, a pili sme po slowansku gak slušj a patřj. Připijime sobě, dopijime, a kersbel byl prázdný. I chtěl sem giž odagiti, pozapomenuw na všeco učení hledánj a spytovánj, a odcházegs, obrátjm geště gednau na sud, gako na důkaz lásky a wděčnosti, swůg pohled; a wida tu, že se bělá něco za sudem, obrátjm kroky, wezmu a prohlížjm to. Moge sadě okřjwalo; — i wyskám radostj, an widjm nález; p němžto duch můg tak dlouho bažil. „Ichuchu!“ zwolám, plyna w rozkoši, „victoria in Sláwia!“ zwolám, přě; a poznowu, a Echo dřimajě we prázdných sudech, probudilo se mým pokřikem, a wolalo po mně, takže se p celém sklepe slawné „Ichuchu!“ rozléhalo.

Bylatě to básně mrawokárná, giž tuto kladu od slowa k slowu, i se všemi chybami, gak se to na učeném parğameně nacházj; ba ani prawopis w náš obyčejný proměnitj sem se neosmělil.

Do kterého času náležj, těžko sauditi; náš slowutný p. Franta myslj podlé liter a prawopisu, že náležj do XX. stoletj; a však se mi zdá, že skládánj samo o sto let staršj, a tedy ze XXI. stoletj pocházj.

Kdo nám nynj powj gméno skladatelowo, kdežto historie takměř o tomto wěku mlěj? —

Psáno we prosinci 1830.

Jaroslav Langer.

Bohdanecký Rukopis.

I.

*Poslechňete mládenčové
Bohdanečtí iondci,
Poslechňete věci nové
Co vám povídal chci
O dewčátkách našich časů,
Poslechňete mého hlasu ! — 1)*

1) Wyznávám věrně, že prawopis w rukopisu tomto, ač dosti dobrý, a snad všech nynějších dokonalejší, málo mému oku lahodí; zdá se mu scházeti — sljčnost. A však, můželi člověk nemocný, dle slow Kantových, uzdrawiti sebe často pauhým myšlením, že nemocen není: soudím, že kdyby každý toto čtaucj genom pevně myslel, že gest dosti sljčný, po krátké době by každého za nepřitele svého považoval, kdo by prawopisu tomuto sljčnosti odpjral. Z orthografie ale této také wyswítá, že piseň ta není ze zlatého wěku; gá aspoň sem w celé básni ani gediného Ypsilon ne našel; a však ani našemu, po nowotách bažjcmu wěku nepřináležj, nebo w něm po c s z ani gednau jota nestojj; — což pěkný důkaz, newywratitelný důkaz ge-gj starožitnosti.

II.

*Minul sem se oženiti,
Hledal dívku poctiwou
S kterou bych moh hezky žíti :
Krdsnou, wiernou, počestnou ; 2)
Wšak iuž třikrát iaro zašlo
A diewče se mi nenašlo. 3)*

2) W onom wěku, do něhož pješň tato padá, požadowali ženichowé, gak z tohoto mjsta může se widěti, tři neyhlawnějšj vlastnosti ode swých newěst, totiž : aby byly krásné, wěrné a počestné. Toť se arci s našjm nesrownáwá časem, kdežto k těmto třem geště čtwttau přidáwáme, totiž aby byly bohaté. Budauli pořád, gako dosawáde — což ale bůh nedopusť! — tak aurodná léta na ženské, newjm, co wšeco se bude geště požadowati od panen, kteréby se rády wdáwaly. Gát se wšemi rodičemi, genž se někakých potomků naděgi, swogi každodennj prosbu spogugi, aby nás nebe takowýmto trestem nenawštěwowalo; — toby byla prawá morowá rána, anebo à la mode : Cholera morbus.

Přiležitě činjm powědomo wšem slečinkám, že se mi poštěstilo wynalezti ljčidlo nowé, kteréžto pod názvem : „české ljčidlo“ co neydržwe u wšech kupců na prodag bude. Abych ale našiin p. (pl. tit.) Chemikům zbytečného lámanj hlawy a rozumu uspořil, chei gim z lásky k dobré věci a ke člowěčenstwu zdarma powědjti, z čeho a gak se to ljčidlo zhotowuge.

Rec. $\frac{1}{4}$ lotu kwětu z hyacinth ; NB. co z gara kwetau : což pro uwarowanj wšeho zlého tuto připomnuám, aby se newzaly tak nazwané „Wl****owy hyacinthy“ kteréž se w zimničných uemocech s prospěchem užjwati mohou pro wrhnutj.

- 1 lot garých fialek; a však wyber maudře; neb ty, kteréž se dlouho dusily pod sněhem, anebo které san podpařeny, mohlyby snadno naopak autinkowati.
- 2 kwjtky z kwětných kwětenek Kubelkowych; raděgi méně než wíce; bylinať to odporná, a we wětšij mře gsauč užjwána škodj.
- $\frac{1}{2}$ lotu Trnkowých Růžinek; NB. trnj se musj z lapenj růžowého wybrati, siceby potom ljčidlo nehladilo ljce; ale zdrsnatilo.
- $\frac{1}{3}$ lotu bazaliček; wyber ale ty, které němčinau nezapáchagi.
- 3 loty kwjtj z Museynj zahrádky; kwete tušjm w hexametrách; a konečně 1 lot konwalínek, ale toliko takowé, co wykwětly we chládku hágů českých, — a dvě špekky rýmowaných kopřiw.

Wšecky tyto byliny prodáwagj se každodenně w Pospišilowské lékárně w liliowé ulci na starém městě w Praze, číslem 946.

Kup sobě byliny ty, wlož ge na rendljček, naleg čisté wody, a wyper to ze špjny; gako když wařjwáme gahelnjk. Potom když se špjna slege, nalege se na to distillowaná woda z laskawce; neopomeň nynj také whoditi tam kořen wěrnosti a dvě hrstě srdečajku, a dey to wařiti nad plamenem milosti, to gest: wezma wšecka zamilovaná psanj (gen ne od neymilegšjho), uděley z nich oheň pod rendljčkem. Když giž hustnauti počne, wezmi a wleg to do Frantowých zastaralých forem; zde to nech vychladnauti. Za několik minut, když giž asi gako led sestydne, naděley z toho kulíček, a ljčidlo máš hotowo.

3) Tři roky gi hledal, a — nadarmo! Teď se dogista učil trpěliwosti a lásce z Plautowy komedie, kdežto stoj: Neque ulla mihi obstat annis, neque mons, neque adeo

mare;

Nec calorem, nec frigus metuo; neque ventum, neque grandinem.

Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim.

III.

*Iest-li teď hoch dosti mrawní -
Nepochodí blázínek,
Tenť ie za nič za čas dđwnť
U řech našich fíflenek;
Tenť iest u nich smislu mdlého
Kteri ne hned * * * *4)*

Non concedam, neque conquiescam usquam noctu, neque
dius,

Prius profecto, quam aut amicam, aut mortem investi-
gavero.

(Plant. in Mercatore.)

Přinucena se widjm, ač mi to dosti nemilo, weřeg-
ně tuto wyznati, že ge latina moge neyslabšj strana, a
že sem toto, ač gak tak tomu mjstem rozumjm, bez slow-
njku přeložiti nestačil. I wzal sem tedy k ruce gakýsi
starožitný latinsko-český slowár, (tenkrát geště posled-
nj archy slownjku p. Chmelowa wytlačeny nebyly), kte-
rýž mi ochotnost p. kněhárnjka w Museum okazala, a
dle tohoto lexikonu sem to mjsto na slowo přeložil takto :

„Och, gá nešťastný kocaurek! co se tě nahledám,
potěšenj moge! každau komůrku, každau djrku prolj-
zám, ale žel! nikde tě wypátrati nemohu. A wšak ne-
popustjm; ani zeď, ani dvěře, ani naljčená pašť, ani
tma, ani pes mne neodstrašj; okýnkem gá do komůrky
wlezu, a po wšech kautečkách hledati budu, a neustanu,
dokawad nenagdu buďto tebe, moge myško, anebo —
smrt!“

4) Tuto gest rukopis porušený, a protož to gest ney-
tmawěgšj mjsto w celé básni. W takowýchto, a těmto

IV.

Newinost už pochowali.

Ke swatému liři přič,

W kouře hrob il wikopali

Bi im nešla wíce wstřič; 5)

Mluw il iak chceš nectnd ména,

Přece žádnd nezčerwend.

podobných pozatmělých mjstech sem nawěšel hwězdiček, aby temnost tu poněkud osvěcowaly. Snad se tu narážij na djwky, kteréžby se rády dočekaly — ne staročeských, ale starořeckých časů, o nichžto němec takto dj:

In der heroischen Zeit, da Götter und Göttinnen liebten,

Folgte Begierde dem Blüß, folgte Genuß der Begier. (Göthe.)

Takové siflenky, coby po tomto pohanském času taužily, zaslaužilyby, aby do neydelší smrti žádnau z nich mládenec nepoljbil; — dosti pěkné peklo pro ně.

5) Asi čtvrt hodiny od Bohdánce ležij pahorek, na němžto hřbitow s malým kulatým kostelíčkem a s hrobárnau. W dáwnějšm ale wěku stál prý na mjstě tom dřewěný čtwerohraný chrámek. Nalezna rukopis tento, putowal sem tam, a chodě po řbitowě, hledal sem hrob, do něhož w pánu zesnulá tato položena byla; i přigdu do gednoho kauta, a tu sem našel mnoho starých a paměti hodných náhrobků, ale žádný, coby mi zwěstowal hrob Newinnosti; kus prastarého, otlučeného, a mechem zarostlého kamenu neyzáz bylo, a to myslím že ge mjsto, o němž se tu zmjnká děge. Z toho ale wyswítá, že rok smrti gegj do starožitných sahá wěků, kdežto náhrobkowé ostatnj, ačkoli též dle podoby stařj, we stawu mnohem lepšj se nacházegj. I widěl sem tu také kámen s pauhým tolko nápisem: „Zde odpocjwá Wěrnost, očekáwagjc slawného z mrtwých wstánj,“ aginý zase: „Tuto dřjmá Láska“

a geště giných wjce, gako Sprawedlnost, Ljtost, Wjra, Maudrost, a t. d. Podiwenjale hodno gešt, že kromě zde položených nápisů, ničeho se na těchto kamenech nenachází, coby nám powědělo: w gakém stáří, we kterém roku aneb aspoň stoletj, a na gakau nemoc onyno sau zemřely. Kdož nám nynj powj: kdo ge pochowáwal, kdo ge doprowázal, zdali přec někdo a kdo pro ně slzel? Kdož nám gména wypočjtá lékařů a ranhogičů, co ge do hrobu dohodili? gakých léků sau gim dáwali? bylo-li to chybau gegich anebo nic? a mnoholi zemřelé tyto sirotků sau po sobě zanechaly?... Dosti se natanžiw, něco aspoň wyswětliti, naleznul sem konečně dokument w Museynjm Časopisu, (wiz IV. ročnj hěh, swaz. 4. stránku 443), kdežto na rok 1611 starý spisowatel takto zmjnkou o nich činj: „Bože nesmrtelný! gakých sine nebezpečných časůw, gakého neřádu, gakých zlých wěcj dočkali? Přibýwá břjehůw, přibýwá i pokut, stydne láska, hyne sprawedlnost, a tjm klesagj wšeccky wěci; nenj milosrdenstwj, nenj wěrnosti, nenj ljtosti, ale nemilostiwost, newěra, faleš a zrada!“

Z toho widjme, že Láska, Milosrdenstwj, a t. d. giž okolo roku 1611 žiwot swůg dokonaly, Newinnost ale mnohem dřjwe, protože se tu o nj ani zmjanky neděge.

Gakau ale nemocj sešly? Láska bez pochyby zmrzla, protože w roku 1611, gak widjme z Museynjka, stydla. A kde? dosti možná že na ledě, bylali tak horliwá milownise klauzánj, gako gegj kněžky, co nawštěwugj w zimě Wltawu. Milosrdenstwj? toto malé robátko? toto žebrácké sirotčátko? to neyspjše w oně kruté zimě roku 1600 a několikatého někde za plotem hladové a žjžniwé zahynulo! Wěrnost prey se prodala, a brzo na to zemřela; mnozj ale powjdagj, že

V.

Iešče na ni hrozi metla — 6)

A iuž šilhá po hochu;

Iešče ani nerozkwetla —

A iuž plná wrtochů;

Ba se třeští, dáwa hádat,

Ie ien děcko, — chce se wdávat. 7)

byla křiwopřjsežnicj, a že za rok gi smrt překwapila, nebo takový prý žádný nedočka do dne do roka. —

Z onoho spisu také widjme, kdy Nemilostiwost, Newěra, Faleš a Zrada, (bez pochyby to gedněch rodičů děti), w Čechách sau se usadily. Kdo ale sau byli gegich rodičové? a kde ony čtyry sestry, a snad dokonce čtwerčata, na swětlo božj přišly?

Gá zběhal celičkau zem a wjce, kde gen gaký kosteljček stogj, prohledáwage matriky onoho wěku, ale nikde sem gména gegich, ani staw rodičů a kmotrů naleznauti nemohl. Bezpochyby že sau to byly cizozemkyně, aspoň panna Faleš, tato kupljřka wšech nepravostj, se mi zdá, že se k nám přitaulala w onom wěku ze kragin západnjch, nebo gegj gméno ge mi gaksi podezřelé. Také by možná bylo, že sau to byly wogačky, protože tak na ně onen spisowatel, dáwage gim gakožto dámám predek, nařjká a žaluge, a potom teprwa na wogačky Pasowské, totiž na muže, milownjky a ložnjky těchto pančaw. —

6) „Geště na ni hrozj metla;“ toto mjsto nám opět dáwa nowý důkaz o starožitnosti pjsně té; nebo za našich dnů ge wjce w užjwánj rákoska a beykowec. „Šilhati“ má swůg půwod w gazyku německém; snad i tento pěkný obyčej ze západnjch kragin pocházj.

VI.

*Teď se nemá obdawať
Že dostaneš košiček,
Teď ie radosť milowať!
Máme na zbit hubiček!
Neb keď každá chce mať čtíri,
Neiradei však * * tri.*

VII.

*Iaká pro nás nepříhoda -
Samí za holkou si íť!
Teď ie pro nás hezká móda!
Teď nám třeba doma býť;
Neb už každá za svým chodí,
Ba i maminka ií wodí. 8)*

7) „Ge gen děcko, - chce se wdávat.“ To-
to mjestose mi zdá trochu podezřelé, a spíše by se to o
věku našem řeci mohlo; aspoň wycpávání audůw na
to okazugj. Ikdoby se medle opovážil takowéto djw-
ce řeci, že není gešitě na wdání, wida plnost tělesného
složenj? —

Odkud sau ale naše slečny tuto modu wzaly, ne-
wjm. W oktáwu sw. Mikuláše wywěšugj kramářowé
na staroměstském náměstj své krámy, Mikulášky s pozlát-
kem, wycpané panenky, a děťátka w peřínkách takowé
že se každá cudná děwčina, widauc hračky tyto, zardě-
ti, a oči sklopiti musj. Buďto tedy si wzał kramář tu-
to módu z našich wycpaných dětj, anebo wzaly si gi
tyto z těchto hraček.

8) Werš tento nepotřebuge žádného wysvětlenj;
že pak se tu zmjnká děge o namlawánj, neopominu
něco powědjti o tom z věku našeho.

Před několika lety, když sem přišel (poneyprw to we swém žiwobyti!) do Prahy, chtěl sem odpoledne po čtyrech hodinách do českého díwadla; kudy ale tam newěděł sem, a ptáti sem se ostýchal. I šel sem w praudu lidském, až k dosti nádhernému stawenj. Bljzko dwěrj byla kasa; i položj m swogi zlatowku, a wegdu do wnitř. Po dwau stranách byla sau dlauhá sedadla, w nichžto neywjce ženštin seděło; mužská zběř však wúkol sedadel běhala. Tu tito heyskové s gedné djwky na druhau skrz breyle pokukowali, hlasitě skoro se smáli, a o nich sau howožili; hudba počne: oni však, nedbagjce na nic, vždy hůř a hůř sobě počjnali. To reydenj mne čłowěka wenkowského a nezkušěného — tak omámilo, že sem se dlauho ze swého sněnj ani probrati nemohl. W tom cosi zazwonj; — pozdwihnú oči, a Wjte nynj, kam sem zablaudil? —

Nehorljmť gá na schůzky mladěho lidu, neboť i pod mými žebami srdce tluče mladé; ale scházeyme se na procházkách a na weselkách, a neděleyme tržičtě ze chrámu Páně! Čłowěk ge arcí, a zvláště we mladém wěku, stwořenj křehké, — to wjm dobře; a djwka, když se modlj, ge anděl, a snadno naše srdce zagmanti může, — to wjm také dobře; ale mladjk, který giž k tomu aučelu do chrámu kráčj, aby našel potravu pro swé smilné oči, a djwka, která tam proto ráda dljwá, aby swau, — často nakaupenau, sljčnost a krásu, gako kramář swé zbožj, na odiw a ku kaupi wystawila, ... to negsau andělowé, ale ďábel gest to, a tjm wjce, gak řjkáme, po ďábelsku wyhljžj; proto že se modliti zdá.

VIII.

*Hledáš pannu? to je chyba;
Málo iich w tom stoleťi; 9)
Jestli která nekolíbá,
Může wíce uměti,
Nebo, iak osika w lese,
Každá na hocha se třese. 10)*

IX.

*Owšem! — hlouplí všecho koupí,
Wšak se přece podvede;
Pozdě říká že bil hlouplí,
Nebo s ním nic nezvede;
Kdo má ale rozum zdрави
Hledá u děvčete mravi. 11)*

9) Těžko pochopiti, proč we XX. stoletj by tak málo panen bylo; — nejspíše se gich tolik narodilo jako ted'; a bylali tedy nauze o ženské, tadyť se snadno do gedné prowdati mohly.

10) Powjádá se, že strom, na němžto se zradný Gidáš oběsil, osika gest byla; a proto prey se listj osikové wždycky třese. Osika však gest odrodek topolůw; za starých časů se gich ale tqlik nešázelo, jako nynj, kdežto nenj silnice, aby podlé nj topolové a osiky nasázeny nehyly; — deyž bůh, aby to něco zlého neznamenaló; gát neznám ohyzdnějšj potwory, na de zradu vlasti —

W Polabinách se bágj, že za starodáwna gakás djwka w osiku se proměnila, protože.... než, o tom budaucně w Kopřivách.

11) Poněwadž tedy každý maudrý mládenec, gak tuto widjme, u děvčete swého předewšjm vyhledáwati má mravy, nebude zbytečno, zde aspoň něco podobknauti, gak se djwky wenkowské wychowáwagj we wzdělaném stoleťi našem, které wšjm právem školau ženských mravů by slauti mělo.

X.

Adie, Bohdanecké pannu!

Adie kráso we wienci!

Zazwoňte i smutné hrany

Žeňichowé, mláďenci!

Ti pak odpusť díwko mlá

Kterdžis sem nepatřila. 12)

Hned gak se djwka naučj w české škole slabikowati, dá se někam do měst anebo do hor na wycwítěnau, totiž, aby se tam němčině naučila; po půl druhém roku wezme se domů, dagj se gj loky, a wypůgčj se gj několik nazdařbůh wolených Lipských románů, aby se čtenjm—gak řjkagj—w němčině utwrdila, a holka ge—ge b i d e t.

12) Wy děwy vlastenské! wy děwy počestné a wěrné! wy hwězdy naše a růže slowanské! wy-Panny! wás gá wzjwám. Duch wáš mne obletag, kdykoli zpjwati budu o krásné pleti, aby byla piseň moge hedna sljčnosti wášj a wěnce z rozmarinay. Wás gá wzjwati budu, a ne děwy Parnaské, wás, genž obýwáte na luhčinách Polabských a březjch stříbropěsné Wltawy, při swatém Hosteynowu a na powěstných Tatrách! Odpusťte i mně, gestli že mi z ust nehodné wyšlo slowo we swatém hněwu!—

A ty Bělo, duše moge! ty křjdlu moge, když zpjwám o lásce!— i ty mi odpusť, že sem promarnil ehwjtku tuto, a nezpjwal raděgi o twé newinnosti a kráse, o twé dobrotě a o milosti našj. Odpusť, že tě i tuto připomjnam; tyť se přede mnau wznášjš, když psáti počjnam, a kdy končjm, widjm opět tebe; tyť gsi prwnj myšlenka moge když wstávám, a poslednj myšlenka moge wečernj. Dobrau noc, Bělo, dobrau noc!—

3.

K o p ř i w y
od

J. Langera.

I. Žižkův dub.

Náhoda, a nebo snad již osudem
Narodil se slavný Žižka pod dubem,
A ten byl pak nazván „Žižkův dub;“
A hladový čas, co světy dává,
Ani hromné hroty, ani bahných větrů zub,
Neporušil tento dub,
Pěkný obraz sily a wjtězosláwy;
To pak na památku, by pomněli potomkové,
Že w oboře české rodili se lwové,
Před nimiž se chvěli — národové!

Uplynulož od té doby stoletj,
Co dub tento nenj wjce widěti;
A takož se w skutku stalo,
Gako dáwno nám se powjďdalo
W Giřkowu widěnj;
Že dřjwe než odletj
— Ani newjm které, stoletj,
W našj pěkné vlasti, w zemi české,
Zagde wšecko slavné, wšecko hezké,
A radost se w žalost proměnj.

Dobřes prorokowal, slepý dšde !

Matka naše na herce si gede,
K žluči nám, a giným k posměchu;
Nebe wzalo nám i utěchu —
A kde se lwů dřjw ozjwal rew,
Kde gen pro prawdu, na spůsob wod
W plném nadýmánj walila se krew:
Tam se nynj zagečj a liščj pyšnj rod;
Ba i samy řeky, Labe, naše Wltawa,
Orlice okřjdlená, a prudká Sázawa,
A co wjc gich druhdy walilo se aužlabinau,
Hnigj skoro teď, a zdá se — páchnau umrlčínau!
A tak w pěkné vlasti, w zemi české,
Zašlo všeccko slawné, všeccko hezké;
A že Žižkůw dub též slawný byl —
Osud nám ho zăwistiwý zryl.

Naši dědowé sau rádi kowali

Aneb šjpy, aneb ocelowé meče,
Kdykoli se mužně wydali
W nepřátelské bitwy, a we kruté seče;
Aby ale stačila kowářům sjla,
— Takowátě byla tenkrát wjra, —
Wše gen ke Žižkowu dubu běhalo
Když byl měsje na nowě, wždy o půl noci,
A tu s namahánjm a welikan moej
Třjsky z toho dubu sobě sekalo;
A gak mjlo ge do nákladiwka wendalo,
Kladiwo hned snáze zhůru ljtalo,
A železo se dle wůle podalo;
Ach, — ubýwalo wždy dubu wjc a wjc,
A kde stál dub Žižkůw, nestogj teď nic.

Kdožby si byl pomyslił,
Že se nám nawrátj zase
Onen staročeský čas?
(Och! ty pěkný—pěkný čase!)
A co dědové sau dělávali,
Že my dělat budem zas?
Onino si ocelové meče dělali,
Nás však - werše kowat nechali!
Tjmtó pak se pjsmo vyplnilo:
Že to chtěg neb nechtěg kowat musj,
Co se we kowárně narodilo.
A však dobře se ti stalo, slawný dube!
Že si zgařil statných, českých ruk;
Slyšjšli pak? „ťuk!“ a „ťuk ťuk ťuk!“
Teď ge kowářků přjliš, až bez mjry,
Kašlj hymny k base, neznagjce ljry;
Každý, kdo pět prstů má, teď sedě
Kowe werše z železa i z mědě,
A diw diwu! — nohy frašně skákagj,
Ač ni žil, ni citu w sobě nemagj.
I protož se dobře stalo, slawný dube!
Že si zgařil statných, českých ruk;
Teďby welký, a snad cizý, hanobil tě pluk,
Aby swému negápnému djlu
Dal twau sláwu, a twau sjlu!
I gá, ačkoli gsem — (mezi náma!)
Gen kowárský kluk,
Dost bych gá ti, milý dube!
Dost bych nadělal ti muk,
Chtěge nakowati ostrých weršů, mjsto meče
W nepřátelské bitwy, a we kruté seče.

II. Gednorožců rod.

W uplynulém času
Swolaltě lew swogi chasu
— do boge,
Pro ratolest pokoge.
A když wogsko sešikowal
We bogowné řady,
A všem maudře okazowal
Kam a kady,—
Powstane tu w pospolnosti
U weliké nádhernosti
Gednorožců pyšný rod,
A wyžádá sobě,
Aby w této příležitě době
Pátku swedl samotén;
Lew to dowoluge ochotén,
I shromážděj se ptactwa pronárody,
A s obau stran krwawé se počnau hody.
Wražďeno tu celý den, a celau noc;
Opeřencůw padlo moc,
I rohaté sláblo plemě,
A krew pomjchanau
Chlastala země.
Nastane ráno, přestane bog;
Slunce nad krwawau zemi zhůru běželo,
A wjtězně kloktal ptactwa rog,
Než, plemeno gednorožců leželo

Do gednoho porubáno! —
A protož hle! co se toto stalo,
Oko lidské gednorožce newjdalo.
Teď učenj genom hádagj se mnozj,
Zda sau byli někdy koně gednorozj,
Tak, aby se vyplnilo, gak se prawj:
Že, kdo zpupně čelo stawj,
Gen soběcky po cti lakotě,
W siré zagde mrákotě. —

Slawnj bratřj! pospolitém we zboru
Cizotě se stawme k odporu,
Tak gen sláwy dosáhneme nowé.
Sic památka naše w časjch utone,
A budau se hádat potomkové,
Bylili sau Čechowé kdy, nebo ne.

4.

O d a.

Od Josefa Nowotného.

Čas vše měnj', maudrost neproměnná.

Prudkým negistý čas se točj kolem
A s njm plamenné kaule na obloze,
A kdežkoliw se w řjše sešli
Národové po zemjeh rozlehlých.

W kwětný obleklo šat se garo mladé?
Giž krása w slunci swadne we palčiwém.
Zasmál po zahradách se podzim?
Giž truchliwá přiwalj se zjma.

Druhdy, slowutných matko Čechů, dnové
S čistého tobě swjtili blankytu!
Druhdy zlatoskwaucj w radostném
Hvězdy wodjwala noc ti tanci,

Když spěw Lumjřůw potřasowal hrady,
A praudobystrau Moldawu zastawil,
A stjhali Němců nekrotkých
Wogska Břetislawowé nesmjrná.

Prudkého táhne všeecko do wjru čas.
Wyzwed'li gednau řjši na sláwy wrch,
Hněd zas rokům wolá poslušným:
Swalte gi tam do hlubin bezedných!

Ai! gedna nezná proměny na wěky:
Králowna maudrost włádne samým časem,
Ať swětla i zblednau nebeská,
Wěčně neproměněná ge maudrost.

Maudrost a ten, kdo wsrđci gi swém chowá;
On swé dědictwj vlasti pozůstawiw,
K neskončeným letům tu njzkau
Zem perutj wznešenau opauštj!

5.

Z Q. H o r a c i a F l a k k a.

Od

Karla Winařického.

1.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem... Lib. II. 3.

Rownau vždy mjru hled' zachowáwali
We strasti trapné, gak za čas útěchy;
Swodit se, Dellie smrtelný,
Rozkoši nesmyslné nedáwey:

Byť teskliwý si stále žiwot wedl,
Neb saukromj do tráwy se rozložiw
O swátku výročnjm blažil se
Rozleželého pitjm Falerna. 1)

Šwihlá kde sosna, a bělawý topol
Snaubjce w étwe, přjwětíwé chlady
Stelj, a s chřestotem se pljžj
K auwalu rychlotoký potůček:

Tam wjna dey a masti přinášeti,
A kwět nestálý růže milostiwé,

1) Wýborného wjna z okolj Falernského.

An wěk garý a setkaná to

W tmáchr třemi Sestrami nit 2) dopauštj.

Necháš tu dům, a háge nakaupené;

Žlutým i Tibrem 3) obrošený dworec

Zde též necháš, a we zbožj twé

Nahrabané se dědic uwáže.

Bohat, z dáwné-li byls krwe Inacha 4),

Chodec-li nuzný, a z rodu chátry, pod

Čirým umřels nebem: wše gedno;

Orka 5) krpého budeš kořistj.

Tau všickni cestau půgdeme; nádoba

Ta všem točj se; dřjwe či pozděgi

Wypadna los, do loďky nás u

Wěčnowěké naložj wyhnanstwo.

2.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis.

Lib. IV. 7.

Uplynuli sněhowé, a lukám se wrátila tráva,

A křowinám lupenj;

Proměňugj luby lje; opadlé giž praudy řečištěm

Průchody wolny magj;

Gracia, i dvě gegj saudružky bez obleku lehké

S Nymfami tance wedau.

2) Domnřwali se stařj, že tři sestry: Klotho (přelka), Lachesis (osudnice) a Atropos (neuprošená) osud a trwánj žiwobyťj každého člověka swým přádlm určugj.

3) Tiberis, řeka skrze Řjm tekaučj.

4) Inachus, praotec Argivských králů.

5) Orkus, podzemnj řjž zemřelých.

Na věky nic netrwá; rok už to, a ta spolu, genž nám
Uchwacuge dny, doba.

Teplegšjm zima krotne gihem; garo též minutému
Létu poustupuge!

Sotwa že úrodná se ukáže geseň, zima ljná
Náhle se nawracuge.

Tu změnu nahražugj spěšné sice oběhy Luny:
My když odegdem ale,

Kamž otec Aenéas, kam i mocný Ankus a Tullus:
Stjn toliko sme a prach.

Neb, kdož wj, přidadj-liž nám ke dnešku i zeytřek
Neskonalj bohové?

Wšecko z rukau dědice skaupého se wyrwe, co myslj
Dal si mu nakloněnu.

Až gednu zahyneš, a welebný Minos 6) o tobě
Nález a saud wypowj:

Pak tě ni rod, Torkwáte, ni wýmluwa, pak tě po-
božnost

Wjce neoswobodj.

Neb sama nesprostj ctnostného Diana pekelné
Mrákoty Hippolyta 7);

Letheyské ni Thesej wypnauti milému nemůže
Okruhy Pirithou! 8)

6) Saudce dušj na onom swětě.

7) Hippolytos, miláček bohyně lowu, Diany.

8) Pirithous odvážíw se s Theseem z podzemnj říše unesti
Proserpinu, gat byl a kruhy přikowán.

3.

Nullus argento color est, avaris

Abdito terris

L..II. 2.

Stříbro zamčené lakomých nemjvá
Barwy we skreyšjch, po kowcch nelačný
Krispe Sallustí! užité rozumně
Lesku nabýwá.

Powěky stane Prokulějowo 9) gmě,
Známo laskawau powahau ke bratrům:
Geg, nerozlučných dochowá na křjdlech
Fama 10) potomstwu.

Podrobiw smyslů baženj wyzjskáš
Wládu walněgšj, než aby spogil si
Ĝády s Afrikau; i by říše Punske
Slaužily tobě.

Wodnatelný wjc, napogi w se, boptá,
Žjžně nesprošćen, ledaby ztratil se
Těž neduh ze žil, a tělo bledé sám
Zlý mok opustil.

-
- 9) Prokulejus, rytíř Římský a přítel Augustůw, zdělil se s
bratřími, Scipionem a Muraenau, proti Augustowi bogowawšjmi, a tudž statků zbawenými, o mohowitost swau.
10) Powěst.

Na stolec Cyrůw dosazen Fraates:
Lůze odporná blažených ze počtu
Geg wygjmá Ctnost, ano ze lži kára
Chatry blekotný

Illas, podawagjc diadém a laur, a
Wláu bezpečnau tomu gen w magetnost,
Kdož nežádanjm se okem na hromné
Poklady djwá.

4. Na lid Řjmský.

Quo, quo, scelesti, ruitis?

Epod. 7.

Kam, kam tčkáte, zůřiwj? k čemu skrytý
Rukau tasjte náhle meč?
Ne dosti giž krwj Latinskau země wám
I praudy morské zbarweny?
Ne, zpyšnělé by rozbili ste ohrady
Záwistivé Karthaginy,
Ni, by swatau 11) zde cestau pauty sewřený
Britan se bral nedůtkliwý,
Brž, by dle Parthů tauženj, obec ta se
Wystjnala vlastnj rukau?
Taký wlkům ni lwům nebýwá obwyčeg,
An plémě odrodné genom hubj.
Zda wás slepý to wztek, či wyššj táhne moc?
Či pomsta? Deytež odpověď! —

11) Po cestě swatě (via sacra) woděni býwali w triumfu zagatj wůdcowé nepřátelštj.

Mlčj; — a ljece hrůza obsedá bledá,
A myslí úžasem trnau.
Tak gest: osud perný pohánj Řjmany,
Winau—to vraždy bratrowy, 12)
An rozlitá bezauhonného Réma krew
Potomstwu kletbau kypěla.

5.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo. ... L. II. 10.

Lépe žiw budeš, Liciní, wodám se
Stále neswěřiw, ni pokud se bauře
Ustrašen hrozíš, u lichého wezdy
Přjstawu meškaw.

Nad zlato dražšj kdokoliw zaljbil
Střjzliwost: wetchých chatřj se gisté
Wyhne nešwarům; opatrn se vyhne
Lesku paláců.

Zwračenáť býwá vysoká i sosna
Wichrem; i s walným rachotem hrdá se
K pádu řjtj věž, do temen wrchů hròm
Blesky zarážj.

12) Zawraždil zakladatel Řjma, Romulus bratra swého Réma
protože se mu rauhage, přjkop pieskočil.

W pohromách daufá, w pohodě protiwný
Los čeká dobře zprawené k obému
Srdce. Ač zimu škaredau přiwádj
Juppiter, on též

Gi krotj. Ge-li zle nýnj, wždy tak ne-
Zůstane. Zpěwem probudj se opět
Musa usnulá, ani luk napjná
Stále Apollo.

Srdnatý stáwey w nehodách, statečné
Mysli w úzkostech: však i prozřetelný
Plachty swiň naduté w pohodném
Wětru ti wánj.

6.

Angustam, amici, pauperiem pati...
L. III. 2.

Nesnáz a nauzi snášeti, přátelé,
Sesjlený na wogně tuhé ginoch
Se záhy uč; diwé i Parthy
K úžasu gich na koni probáněg,

W nebezpečenstwj pod nebes oblohau
Obýwage. Hle tam s twrze geg widauc
Manželka krále odbogného,
Neb gemu zaslibená newěsta

Powzdechne: „Kéž by w bitwě nebýwalý
Choť knížecj lwa k půtce nepozbudil
Nedůtkliwého, gegž do prostřed
Séče pudj krwožjznivý hněw!

Umřiti za vlast sladko i slawno gest;
Na autěku smrt též dohonj baby;
Ni bázliwých nohau, hřbetů ni
Autlohokých ginochůw nešetřj.

Ctnost, i hnusného newděku nedbagje,
Nezkálenými ctj sebe postami;
Nechápe meč, ni geg schowává
Powětrné ke libosti lůze.

Zaslaužilým Ctnost otwořugje nebe,
I netřenými běře se cestami,
A nehledje na ohwálu chatry,
Swau perutj bažiny přelétá.

Gista w tichém gest odměna zákrytu,
Než, kdož tagemstwj to Cerery swaté
By wyzradil, pod tjmže nesmj
Dlžti krowem, ni se wězti se mrau

W křehké lodičce. Často Otec bohůw
S dobrými mrzké neznabohy spogil:
Málokdy wáhawá zločince
Pomsta propustila bez pokánj.

6.

Slowo o Sláwy Dceři p. Jana Kollára.

W Budjě, 1824. 12.

Zde, druhu mág, té Ljpy pod krowem
Se blažme, wolný rozhovor wedauce,
Zde duch plynaucj w dechu ambrowém
Kwjtků nečasných po slowanské lauce
Se zagmí wespolek; tu zwučné žjdo,
Tu hágů bljzkých šum, tu ptactwa zpěw
Nám zljbezňuje to milostné sjdlo,
A prudčegi walj se k srdci krew,
Když gemným tauženjm budj cit ragský
W poklidné stráni slawjk podunagský.

Práwě deset let uplynulo od té doby, co poney-
prw Musa Kollárowa*) w auplné své kráse, gako tam-
to druhdy Afrogeneia nad pěnamí morskými, se poge-
wila na vlasti lůně. Táži se, gaký byl prwnj důraz
na mysli a srdce těch, kteří patřili na tento úkaz nebe-

*) Básně Jana Kollára. W Praze 1821. 8.

ský? gake bylo bohyně té uwjtánj? gake přigetj we chrámů národnjch? gake zaslaužené chwaloreči o nj se pronášely na besedách ctitelů slowanského Genia a na tržišti weřegném? Tuto aspoň, probjrage vypuštěné u weřegnost po celé to desjtiletj úsudky a posudky hlasatelů slowanské učenosti a zpěwnosti, newrle se ohljžjm a darmo pátrám w časopisech i nečasopisech našich po hlasu slušné uznalosti, wzdáwané básnjm Kollárovým a geho wznešené „Sláwy Dceři.“

Hanbil bych se za své kragany, hanbil za ostatnj slowanstwo, bylo-liby pomysliti, že chladným okem na tuto přemilostnau dceru patřili, chladným uchem zwuky gegj gak lahodně, tak mocně celau bytnost pronikagjej wnjmali, že chladnau duši podrželi při tomto prawdiwém: „ty pègeš srdce k srdci!“ — Ačkoliw rozprávky po liternjch listech ať ku pochwale ať ke haně rozváděné nikdý spisu samému nemohau ani ceny prawé přidati ani ubrati, a co w skutku pěkného a wznešeného, samo sobě neylepšjm býwá řečníkem: předce podle aučelu swého, záležegjeho zwlášť w tom, aby pozornost čtenárstwa přede wšjm na pěkná národnj djla byla uwáděna, kritická naše gakkoli dosawad skrowná škola za porok sobě pokládati musj, že právě tohoto mistrowského p. Kollárowa djla ze žádné se nedotknula stránky. Čili snad toho slowanská skaupozwukost přjčinau?*) Ay, však někteřj z našich wysoce učených pp. Wlastenců dosti lerma i hluků po něme-

*) Totižto, že Slowan skaupozwuký

Nezná, gako ginj, tranbítj

S každau wěcj lermo hned a hluky.

ckých, za milostiwého léta i po českých časopisech, o swých i o cizích nepatrnostech traubjwati umějí: čemuž té gegich chwalořečiwosti též k důstognějším předmětům nelibo se powznášeti?

Za to chwalitebné zmjinky o znamenitých plodech básnjka našeho w negedněch cizokragných dennjch a časopisech umjstěné nalezáme; i možná, že časem walná částka kraganů našich, podle poskytowaných nám z ciziny úwah a posudků, též krasocitného ducha Kollárowa hodně a slušně poznati a geg zamilowati se naučí; gelikož u nás nic to nenj neobyčegného, teprw z ust cizezemečůw o domácjch a neybližšjch k nám věcech prwnjch nabýwati známostj. Pomina, co zde a onde o Sláwy dceři podotknuto w časopisech německých, kdežto od některého času též hlasy o literatuře slowanské — ač nenj o ně co státi — wydáwati se počjnnaj, gediný tuto kladu úsudek o K. učiněný anglickým pagednawatelem o literatuře české we Foreign Quarterly Review, N. III. — „Sandjme, dj, že Sláwy Dcera gest neyznamenitěgšj plod literatury české za dnů našich. Kollár wywolil Znělku ke swým zpěwům, a obraw sobě Petrarku za wzor (?) wystawil vlast swau gako Lauru slowanskau; gegjžto děge, zámutki a naděge opěwá w ohniwé rozčilenosti zamilowance. Na oltář neboli na hrob gegj on všecku swau lásku wyléwá. W nj ničeho nespátruge než toliko krásu hodnau obdiwowánj, toliko dokonalost dostognau všeliké úcty: a práwě w dobách kormutliwých na wzdory utrpenjm gegjm on wzjwá gi gakoby božskau milenku. W nj mysl gehu spoguge pozemské půwaby a wzneženost nebeskau; obraznost gehu stále se nese mezi gakýmsi lahodným zpomjnnánjm a milým tušenjm, kogje se tjm, co býwalo w této sláwě, anebo čjmby

posud měla oplývati. Tuto gsau zagisté myšlénky genž wanau, a slova která planau“ a t. d.

Nenjt úmysl mŭg pauštŭti se w podrobné rozbjránj a wytykánj všech krásot tak hogně po těchto listech rozprostřených — kdežbych tu nalezl mezj k usilovánj swému? — aniž mi chuti w mrtvých formách se meškati, anebo po suchých pravidlech wystihowati tohoto geniálnjho ducha. Mně aspoň pro swé neobyčejné wnady, a z mnohých též zewnitřnjch poměrů, tak drahou společně se stala Musa Kollárová, že po tolikeronásobném s nj obcowánj po tu dobu nelze gináce nežli s plným a celým srdcem, gako na twáři neyspanilegšj milenky utkwělým okem, wjee počítowati všechny wděky gegj, než wydávati se o nich w rozumovánj.

Gsem docela stegného mjněnj s oným Angličanem, že Sláwy Dcera gest neyznamenitěgšj plod literatury české, a sice negenom za dnů našich, ale po všeecka drahná stoletj, počnauce od dozpjwaných pjsnj našich Lumjřů a Zábogů *); snášjm se s výpovědj geho o wanaucjch tuto myšlénkách a slowech planaucjch, mage za to, žeby tato sonettů sbjrka každé giné literatuře ke zvláštnj ozdorbě slaužila: leč nesrownávám se ani w tom, žeby Petrarka wzorem tuto byl, aniž připauštjm, že básnjku našemu buď vlast, národ neb slowanstwo za ideál weyhradně stáli ke zpěwům geho. Wygmauce náhodnau zewnitřnj formu, welmi malé přjhuzenstwj, tjm méně následownictwj mezi oným dáwným wlaským mistrem a Kollárem na-

*) Rukopis Kralodworský a Sláwy Dcera gsau posud zagisté ono weliké Alfa i Omega básnictwj českého.

lezname. U obau, i kde stegnost předmětu se naskytuge, rozdjlné gest přilnutj k němu, rozdjlné s njm nakládánj. Petrarkowu mimo to welikau tklivost, autlost a měkkost nazwjce Kollár barwitostj a ráznostj nahražuge, ano mnohdy hlubokostj přewyšuge. Sonett též Petrarkůw welmi zřjдка w tak nazwaném epigrammatickém zakončenj si libuge, náš zpěwec naproli tomu rád na způsob paprsků do gednoho ohniska myšlénky swé sbírá a swádj ke wtipné závěrce.

Z čeho dále podotčený anglický pagednawatel saudj a uzawjrá, že Kollár podáwage nám neyslčněgšj widinu ženské krásy a k nj w ohniwé rozčilenosti zamilowance se wznášege, wlast swau má na zřeteli a gi takměř pod tjmto autlým záwogem opěwá, — naproste nepochopugi, a s mnohým čtenářem tohoto druhého wydánj znělek Kollárových wyznati se musjm, že owšem nenj gasno, kterak názew k této knize, neboli kniha k tomuto názwu přicházj.*) Bylo-liby gaké prawdy w nadmjněném úsudku, bylaby zagisté myšlénka tato p. Kollárovu welice netrefná a usilowánj gehu nepodstatné. Žádný čtenář mu neuwěřj wjce, aniž dá se přemluwiti, a byť i on sám gi zkráceně gako milenu neb milenku čjsti welel, žeby u prwnjm wydánj k pohledům wystawená Mjna gako w allegorii co giného představowati mohla, nežli právě onu všemi

*) S mnohem horšj nehodau potkal se ondyno giný, ač trochu potworný Musy ctitel. Na podobu totiž, čili raděgi buď řečeno na nepodobu Kollárových sonettů — nepodobnoť pazdeřj k té červené růži — vydal stegným počtem 1829. w Prešpurce gakýsi S. G. i swé sonetty, opowáziw se tyto caparty Musy Dcerau nazjwati! Tuť opravdu dlužno s Persiem zwolati: sacer est locus: extra meite —

wděky duše i těla oplýwagje Mjnu, rowně jako praw-
dě nepodobno, žeby sama ona pauze básnickým byla
přeludem: taktoť dalece sama ze sebe wážjcy obraznost
se nenese, a srdce, obsahujcý takowěto gemné i hlu-
boké city, a znagjcy samu lásku s působenjm gegjm w
neyautlegšjch odličnostech, zagisté wšeliké gegj ney-
vyššj okaušelo i slasti i strasti. Za gakauž by tedy
přjčinau toho skrywati chtěl před swým čtenářem bá-
snjk náš, čjmbý mnohý se honosil? anoť často walná
zpěwců milostných částka i w necjtěných a toliko lj-
čených blahocitech čili nedocitech až ku podiwu nás
omrazuge. Za gakan přjčinau chtělby čistý tento oheň
ať giž na gakýkoli nadsmyslný předmět aneb allegori-
ckau podobu přenáseti, který byť třeba wětšj gasnosti
zjskal, gisté teploty pozbywalby, gelikož wšeobecná
čistě člowěcká zanjmatelnost přišlaby ke zkrácenj. Dle
mé chuti kwjty toto w podobě rúžj pěkněgšjho gest
wjdu, nežli w podobě immortelek. A proto zdá se mi,
že některé znělký w druhém wydánj, jako u př. 1.
3. 20. 33. 37. 38. gakkoli pěkné samy w sobě, gimíž
p. Kollár s titulem knihy usmjřiti se hledj, a poněkud
i wazbu s ostatnjmi způsobiti, wjce gsau na překážku
samé celosti, nežli k napomáhánj gegjmu. Nechať w
této gedině přjpadnosti newáhá zůstati Petrarkowým
následownjkem, ponechage oné wlaské Lauře za dů-
stognau společníci swau Mjnu slowanskau.

Rozmnoženjm tohoto druhého wydánj skrze zna-
menitý počet znělek, wážených buďto ze slowanských
děgů a z národnjho stawu, zwlášť pak w gakém se
wlast naše nalezá, anebo poskytgjcy pauze mudrcké
náhledy (gako to zn. 78. 86. 87. 88. 93 a t. d.), nezmenšil
básnjk cenu djla swěho, a owšem listy swé učinil wýteč-
něgšjmi a rozmanitěgšjmi. Po dwogj této osnowě weda čj-

tatele, různých stránek srdce jeho se dotýká, a jak mládeneckou čistotou, šlechetskou duší, tak mužské úmysly buď podjinně, anebo pospolu obogím živlem mocně rozněcuje a zaujímá. Přál bych, aby každý pravý a věrný syn vlasti hluboce v mysl a srdce vštípil cizy a prawdy podávané tuto ve znělkách 59. 61. 62. 65. 72. 73. 76. 79. 80. 81. 84. a g. zvláště pak poslednj třj řádky dwau znělek 61. a 75. ránem i večerem přiváděl ke své mysli. Owšem prawda, že usta we swatém rozhorlenj zpěwcowi hořknau; leč táži se, neprawdliwa-li, čili nesprawedliwa-li tato geho hořkost?

Sláwy Dcera, obsahujc w sobě půl druhého sta sonettů, na tři stegně zpěvy se dělj, z nichž každý poněkud swůg zvláštnj má obor a charakter. Prwnj Zála, plod neybugnějšj, plnokvěté obraznosti, oslawuge onen drahý předmět básnjkowy lásky we všelikých možných poměrech a blahých dobách až po samé rozlaučenj. Wšecka tělesná i dušewnj okrasa milenci-na tak autle, tak živě a mistrně wytknuta, že sám básnjik nad sebe vyniká, sám sebe přewyšuge. Tuto neyljbějšj něžnost, ginde weliká lepota, a tuto zas sama očarowatelnost. Byloby zagisté těžko, wygatými odtud mjsty toho ztwrzowati, anižby se přestati dalo na dobré polowici přiváděných příkladů. Druhý zpěw Labe wystawuge nám básnjka w bogi s láskau a osudem, ano w zápasu se samým životem; prwnjmu rági se všemi geho luznými sny stogj na odporu železná potřeba i skutečnost we strašné, wšecku mysl porážejj podobě. Čacké tusrdce ubolěwá nad swým losem i nad tjm, což mu gest neyblížjšho a neydražjšho. Zde wětšjm počtem se nalezagj umjstěny ony výše zpomenuté sonetty vlastenecké. W třetjm zpěwu, gemuž nadpis Dunag, we zpomjnanjch a tauhách po zmizelé bla-

hosti a w dáwánj wýhostu swým naděgem, howj zpěwec swé truchlomyslnosti; zwukowé geho lyry gsau mdlejší, ačkoli owšem lauděj k sladké melancholii. Gedwabý se dalo přjhodnějšho nagjti podobenstwj nad to, které se nám takofka samo podává, přirownáme-li tyto zpěwy ke třem částkám roku. W prwnjm zagiště libá Wesna wšecky swé neyrozmanitějšj wnady před básnjkem rozwinuge, a dary swými geg obsypává. Garnj odewšad dýše wůně, odewšad garých kyne žiwost barew, odewšad hudba a plesy zaznjwagj. W druhém parno letnj obtěžuge též duši zpěwcowu, — leč i tu nenj bez bauře, hromobitj a přjwalůw. We třetjm a poslednjm wlekau ae kroky geho gako wedle umjragj-cjch krásot weškeré přjrody, oko geho dlj při gegich zanikánj, podzimnj chmúry zastjragj milau twárnost oblohy, a s kanaucjm se stromů listjm kanau i slzy geho.

W 1. swazku lonského časopisu tohoto podány gsau p. Kollárem některé znělky ze zpěwu čtvrtého, nadepsaného Le the, z nichž widno, že zpěw tento uchystán gest na počtu slawným a zaslaužilým gménům slowanským, mage býti gako Pantheonem gegich. Nechoi sobě před časem u věci této osobowati saudu; připomenu však, kterak geden z mých přátel o nich se prohlásil w listu swém psaném brzo po gich se ukázanj, k gehožto úsudku z wětšjho djlu přistupugi. „S ljubostj gsem, dj, pročjtal nowě tu poskytnuté znělky Kollárowy, gichž čjslowánj ukazuge, že Sláwy Dcera zdwognásobuge swé poklady, ač tagiti nemohu, že mne obyčegným swým nerozpálily ohněm, a daleko méně nad předešlé zaspokogily chtiwost mau při wšj tu a onde nacházegjcej se zdařilosti. Přjčinu toho snadněgi udati, nežli odstraniti. Gestjž zwlášť ta, že obraný předmět odporuge sám sebau lyrickému letu, za swau unawugjcej gednotwárnostj negsa s to udržeti básnjka w nále-

žité výšce, tjm méně na takovýto způsob, kde mnohé znělky pauhé gmenoslowj w sobě obsahuj. Co řjkáte onomu saudružstwj wytečného Tomáška a dáwno zapomenutého ubožického Mysliwečka? Nenj-liž to sokola podle strnada, Horáce podle Bava kladenj?“ a t. d. Gest tedy se čtvrtým tjnto zpěwem, abych w obrazu swém pokračowal, i zimu očekáwati — byt i w pěkném rauchu sněžném, na němž se třpytj paprskowé slunečnj, — leč předce genom gedaotwárnau zimu. Snadby se tomuto nedostatku, w samé materii základ magijmu, dalo tjm něgak wyhowěti, kdyby na gednu a zvláštnj osobu každá znělka pro sebe se wzťahowala, gako to u př. (Sl. Dc. 66.) se stalo w oné wěnowané drahému nám všem J—, tomuto tichému, blahoděgnému Geniowu.

Při posuzowánj a oceňowánj básnických ať wětšich ať menšich děl přede všjm a zvlášť na to zřetel obraceti třeba, zdali básnjik w subjektivnjm anebo w objektivnjm způsobu mysli našj se představuge, zdali w gednom, nebo druhém pokládá bytnost swé pěkné stwůry, buď we druhu gakémkoli. Dwogice tato weškerého básnictwj zrowna w odporne sobě strany se rozbjhá, a při gednom a téžže básnickém duchu w stegně sje, w stegném působenj nikdy se nenacházj, ačkoli zapřiti se nedá, že meze subjektivnosti a objektivnosti často i we zdařilegšich prácech welmi zbljzka se stýkaj. Že však před objektivnjm básnjkem mnohem prostranněgšj pole se otwjrá, snadno z toho se může pochopiti, gelikož nenj žádného druhu básně, kterýby tomuto způsobu odporowal; naproti tomu mnohé třjdy básnictwj, gako u př. dramatické, zcela subjektivnost ze sebe vymezugj, aspoň gegj tu přewaha nad objektivnostj za wadu se považowati musj. Zdá se gakoby w gediném lyrickém oddjlu (we smyslu neyširšjm) subjek-

tivnj básnjik nalezal se we swém oboru a prawém žiwlu; objektivnj zas w čisté dramatičnosti (neméně i w tom, což po školsku lyrické slowe,) a w plastických formách se pohybuje. Prwnj totiž, stoge sám o sobě, celý zewnitřnj swět podmaňuje a přiwádj k duchu swému, njm swé city budj, swé náhledy utvořuge, a newjže se na čas ani na gaké prostranstwj, za gedíným swým se nese ideálem. Ginák to s básnjkem objektivnjm. Tento naopak gakoby sebe na zewnitřnj swět roznášel, nikoli předmět k citu swému, ale cit swůg ku předmětu uspůsobuge a na něg překládá, sám sebe takto zapjrage; gemu důležitějšjuni gsau rozdjlowé časů a mjst podle neyprawdiwějšj skutečnosti, a odličnosti osob podle powahy a řádu gegich w citu, smeyšlenj a w činu. Slowem, onen-li všeckó lidské we blešku božském přečišťuge a rozpašťj, tento wše což zemského w gasnotě toliko nebeské zaskwjwati se nechává. Onoho možná přirownati k drahému kameni, slunečnj paprsky proto w sebe přigjmajcjm, aby w tisjceru barew poleskowal; tohoto k podiwným čarodějným kamenům, kteřj podle báge i we tmě swětlost ze sebe wyléwagj, a při kterých

— by moga' večerati,

I dvanajest konjã podkovati

U pó noči kano i u pódne.

Subjektivnj básnjik gest tedy maljřem sebe samého; a blaze mu, obraz-li geho tolik zanjmawosti do sebe má, že pozornost k sobě mocen gest obrátiti a zagmauti. Objektivnjmu královské gako žebrácké ljce a raucho stegně důležito, ten-li genom ráz má do sebe, genž geg činj uměleckým djlem. Chtjti však rozhodnauti, který z těchto dwau způsobů powýšenějšjho stupně poskytuje, byloby nesnadné, owšem neužitečné; anoť w obogjm lze mistrowstwj dosjci, obogj pak

mezi sebou všemu přirovnánj wzdoruge. Marhá tedy zůstane vždy u př. u Němců hádka o přednost mezi Šillerem a Göthem, genž tuto progeweným slowům neylepšjm mohau býti důwodem. Kteréhožby se medle uchopili u obau djla, kdeby se řjci dalo: tuto gest Göthe, anebo: tuto nenj Šillera? —

Nechť se mi záskok tento do ciziny promine, aň nenalezám na Parnassu českém w objektivnj třjdě básnjka, kterýby čelem proti Kollárowi co saupeř postawen býti zasluhowal. Onť zagisté gako subjektivnj básnjk gest w drženj neywyššjho u nás stupně. Při něm též, co do této třjdy zwlášť zasáhá a bez wýminky se požaduge, gako to wyššj a všestranná wzdělanost; filosofický duch, ostrá určitost a spogitost myšlének při neymožněgšj své rozmanitosti, ušlechtilý gazyk se všemi ozdobami slohu, a g. u vysoké nalezá se mjře. Podotknul gsem giž, že mi nemožné pro welikau hognost všeliké krásy sáhati k gednotliwým důwodům a k přitáčenj sem pro swůg aučel obzwláštnjch lepostj rozprostřených po těchto přede mnau ležjcjch stránkách. Saudjm též, žeby zhytečné bylo mé uwáděnj, chowage při sobě náděgi, že Sláwy Dcera gest w rukau gednoho každého, kdožkoli tyto řádky pročjtá; a nebylali-by, žádám srdečně, aby sobě drahý tento poklad našj literatury opatřiti newáhal.

Poukáži gediné geště na některá mjsta, kde neywjce widěti mistra a druhdy i obraznostj a smělostj východnjho zpěwu oplýwagjcjho básnjka. Nechť wezma čtenář knihu tu pročjtá se mnau: Zn. 10. Těžko zřjti, wěřjm — Malug obraz (12.) — Nezná srdce (14.) — Přjroda se ze všech žiwlů (15.) — Gakby wšecky ctnosti (22.) — Sotwy že se smělj opowázj cit (23.) — Ge-

ště spj! (27.) (!) — Oči, oči modré (30.) — Wy patré lauky (34.) — Odkud snesl látku všecku Milek (36.) — Při pohledě (41.) — Na rtech těchto (43.) — Tak teď prostě a tak gemně stogj (44.) — (Co zvláštnjho we druhém zpěwu, giž se výše připomenulo). Oni rtové, (95.) — Hory, hory (102.) — Ani audol Tater (103.) — O wy drahé zbytky (112.) — Znáš-li krag ten (133.) — a g. a g. — Onu pak „Nenj to zem, ani nebe zce-la,“ — chci aspoň w anglickém přeloženj zde po-stawiti:

It is not earth, it is not heaven alone,
Which in thy marvellous graces are exprest;
'Tis holiness in human beauty drest,
A mortal veil o'er deathless spirit thrown:
Now chained to fleeting love — and now upflown
From the faint purposes of a time-bound breast,
To the unclouded sunshine of the blest;
From dust and darkness to the lightning's throne.
There stars roll o'er thee, from whose radiant light
Thou didst receive the rays thou scatterest round,
While flashing like a vision on the sight.
Say, wert thou moulded from the clayey ground,
That I may love thee? If thou art divine,
An angel, I will worship at thy shrine.

Pomysljme-li, gakyých má obtížnostj do sebe ze-vnitřnj forma sonettů, kdežto básnik hlawně osmerými wazbami rýmů opaután a w poletu své obraznosti zadržován býwá, přinucen gsa negednau tuhý zápas pod-staupiti s nimi: s podiwenj gest snadnost a obratnost

Kollárová w tomto způsobu weršů. Ztjž by kdo našel prázdný a na zdařbůh stawený epithet, ztjž nepotřebný a gen mjesto vyplňující záplatu neb příšiwek. Mimo to hodným čistým plynutím nazwijce se nesau myšlénky takměř ulité od začátku až po sám konec. Nenjt mnoho umělosti gadnu zdařilau znětku utwořiti, ani deset; leč kde na sta se gich počjtá — a zdařilých se počjtá — toť zasluhuge uwáženj. Rowně i čistota a gadrnost rýmu nenj při znělkách maličkostj a wěcj wedlegšj, co do uličenj zewnitřnjho. Prawda, že w gazyku našem takowá hognost rýmů, gaká w málokterém giném; leč třeba rozdjlů činiti mezi rýmy štěpnými a planými, i málo nám wěru před ginými národy přednosti wybude, wšude-li bychom toliko štěpných rýmů chtěli užjwati. Mnohým z našich skladatelů znělek nebyloby ani o čtyřideet, neřku-li o čtyry rýmy nesnáze, anoť prázdným cinkáním na — á n j, a — é h o, a — osti a t. d. dagj se bez obtjže naplniti mnohé stránky. Dobrý čili štěpný rým, má-li ginák rýmowanj gaké ceny do sebe mjtj, powinen samým kořenem slowa neboli geho bytnostj, pokud možná skrze sluch rážeti na ducha. Tjinto však nemjnjm, žeby skladatel weskrz se musil planých wystřjhati rýmů; buď toliko počet gegich daleko menšj, gak to právě we Sláwy Deři nacházjme.

Co konečně samého slohu a čistoty gazyka se týče, nelze gináče, než neysprawedliwěgšj pochwalu wzdáwati p. Kollárowi. Při wšj swé wznešenosti a stručnosti nikdy na gasnost a zřetedlnost nezapomjná, wšude pochopitedlným co možná se učiniti weliká snažnost geho; ano mnohé přewýtečné myšlénky, gak naschwále, welmi prostými a gednoduchými nástrogi

gsau wytknuty. Nowý to důkaz, že krása a výtečnost myšlének i slohu nezakládá se na haldách slow bud'to dáwno zplesniwělých a zapomenutých, bud'to oizotwárných, za nimiž někteřj z našinců rádi chudobu swau ukrýwagj; nýbrž že podobně jako prawda bližje stogj při našem boku, nežli se sami domnjáme. Gestliže který spisowatel, zagistě p. Kollár mohl powolowati sobě w archaismech, neologismech i we všem ginoslowanském přjtku; neboť rádi dokládáme zubem na ořech, w němž gádro gest, práce nelitugje, na hljšti ale zuby sobě kaziti, bylaťby pošetilst: a protož nenj se čemu diwiti, že naše publikum české usta a oči zawjrá takowémuto odpornému dýmu, a uši zacpáwá přede zwuky nemagjcjmi pro ně ni ladu ni skladu. Radilbych tedy, aby přede všj m ti spisowatelé, kteréž od našeho Kollára walná odděluje mezera, střjdměgi sobě počjnagje, w neystřjzliwěgšj psali češtině, a při wodě podnapilými se nečinili, přjklad z tohoto mistra berauce, gehož řeč wúbec tak gest srozumitedlna, že žádný asi čtenář, ginák-li neschopen nenj pogmanti ducha geho, z ohledu gazyka neymenšjoh těžkostj nezakusj.

Zbýwá-li pak čeho žádati při znělkách Kollárových,*) gsauť to takowé maličkostj, že skoro wáhám o nich se zmjnit, mage za to, že nepochybně bystrému geho oku samy dáwno se nadmjty. Čjm však pěkněgšj raucho, tjm méně i pjřka na něm ztrpjwáme.

*) Gedné na promluwenj o těchto se obmezjw, nemám au-mysl zpomjnati zde některých pracj geho w giných třjdách básnictwj; zdá se však slušno připomenauti, že Nápisowé Kollárowi nejbližšj gsau w ceně a dokonalosti k geho sonettům.

Náleželo, aby básníkem bylo udáno, že některá čísla jsou toliko přeložena aneb ve hlavních myšlenkách odjinud čerpána, aby snad někdy překladatelem některým opět z přeloženého se nepřekládala. Tak: „Neykrásnějš nade všecky cnosti.“ (2) Haug. — „Na tě myslím“ (118.) Göthe. — „Blaze, kdo si geden čistý.“ (147.) E. Schulze. — „Hřích ge owšem“ (82.) dle básníka, gehož jméno českým ustům vysloviti twrdo i hanebno. Pochybugi však, žeby dále bylo tu gakeho překladu wíce. — Ten a onen nedosti plynny řádek u př. „Heysek, by noc w schůzkách stráwil panských“ (48.) Některý cizomluw, neb neobyčegné u nás Čechů wyřčenj, gako: „Tenby wtipu zradil (m. gewil) ochabělost“ (26.) — „Nikdy bý sem nebyl wěřil“ (90.) — Tak též we zn. 69. „Nedey smutku ducha kausati,“ njzce pronešeno; gakož i zwlášť w 8 prwnjch řádkách 121. nepřekná gest hyperbola, protože nepřirozená, a tudy spjše k usmánj ponaukagiej. W Předzpěwu třeba čtwtého hexametru sobě powšjmnauti. — Ostatně čistému a auhlednému wydánj tomuto byloby přáti, aby weskrz bez omylů tisku bylo zůstalo.

Nechať tedy, gak zasluhge, zůstawa Kollár po všecky časy miláčkem národa našeho — i zůstaneť, dokud české, dokud slowanské mluwy bude trwánj, ano-brž dokud cit a smysl pro krásu newymizj na swětě! Nechať w neypěknějšjch dobách žiwota ginochům vlastenským gest saudruhem a průwodcem, napomáhage k zachycenj a ohrazu citů z temnosti se dobýwagiejch a barew se rozptylugiejch lásky prwnj. Tutož we všemožných modulacjch octnauti se a gako swůg vlastnj pocit nalezati může srdce. Nechať i dospělegšjnu wěku progewené tuto prawdy poslaužj k rozgimánj a k

wraucnějšimu přilnutí k vlasti a gazyku. Ty pak
gemný, spanilý a blahodějný duchu! neustáwey rozkoš
tu a roznícený w srdce swého národa wlévati a w něm
množiti sladkými zwuky swé lyry, třebať i slzy se při-
měšowaly ke zpěwu twému; gsauť ony gasné perly na
hrdlo drahé Sláwie. Zakonči słowa má Muza Kocha-
nowského:

Jednak miéy tě nadziejě, že předsíť za laty

Niebďda twoje czuťe nocy bez zapłaty:

A co ci za żywota uymie czas dzisiejšy,

To po śmierci nagrodzi z lichwá wíek późniejšy.

I opatrzył to dawno syn pićkný Latony

Že twoich kości popioł nie bűdzie wzgardzony.

Čelakowský.

7.

O panu Záwišowi z Rosenberka.

Okus historický

od Frant. Palackého.

Rádové feudalnj a práwa manská, kterýmiž se národové germanštj we střednjm věku řidjwali, národům slowanským, pokud wědomosti naše stačj, půwodně a na počátku neznámi byli. Ustanowenj gich we vlasti našj gest gedna z těch otázek historických, na kteréž giž náležitě odpowědjti nelze; protože stařj kronikáři naši si toho newšjmali, a giných památek, kteréby nás o něm zprawiti mohly, nynj na mále se nacházj. A předce kdokoli pilněgi do neystaršjch děgin vlastenských nahledne, brzy pozná, gak znamenité následky tu šjřenj řádů feudalnjch po sobě potáhlo.

Mánské práwo, gakož wědomo, to w sobě neslo, že wéwodové a potom králowé češtj sebe za wrechnj pány všech statků pozemských we vlasti powážowali. Naproti tomu páni a vládykové statky své za spupné, t. g. za swobodné a dědičné pokládali. Z tohoto sporu powstaly mnohé půtky mezi oběma stranami zwláště we XIII. stoletj, až gim tušjm za panowánj krále Wáclawa II., skrze zaraženj dwogjho wšeobec-

ného archivn, desk totižto zemských a dworských, konec učiněn.

We XII. stoletj, pokud zákon wéwody Břetislawa I, aby potomci geho trůn český po staršjch dědili, rozbroge w domu Přemyslowců chowal, panownjci češtj šlechtě zemské howěti a gj w osobowánj spupnosti statků gegjch tytýž powolowati museli. To však změnilo se, když r. 1212 dědičnost prworozených na trůnu českém ustanowena, zvláště pak, když brzy potom rod Theobaldůw, zákonem tjm nowým zkrácených a proto nespokogených, se skončil. Od té doby Ottokarowé češtj, upewniwše se na trůnu, mnohé statky šlechtické, ku kterým se práwo mjtj pravili, k sobě potahowali, aneb aspoň sobě w manstwj uwozowali. Nespokogenost tjm zbuzená tušjm že příčinau byla onoho zbauřenj r. 1248, kdežto Přemysl Ottokar II, nedočkawý vlády, sám proti otci swému králi Wáclawowi I. powstaw, a se šlechtau odbognau se spogiw, od wogska králowského u Mostu poražen byl. Ale týž Přemysl Ottokar II, nastaupiw potom r. 1253 trůn dědičný, a rozšřiw moc a vládu swau wnitř i zewnitř, gal se tjm přjsněgi následowati příkladu otce swého.

Wyznati slušj, že toto usilowánj Ottokarowo, ačkoli těžké a násilné se býti zdálo, předce k dobrému cjlj wedlo. Wšecka moc králowstwj českého, a tudž i moc Čechů samých, záležela na dokonalém sgednocenj všech sil w národu; tedy na zmnoženj mocnosti králowské w zemi, gakožto přirozeného spogiště gegich. Šlechta pak tehdejšj česká, po dokonalé nezawisnosti bažjc, tjm různila, drobila i zemdljwala sjlu národnj; každý chtěl na swých statech sám požjwati práwa swrchowanosti, a stati se ne tak poddaným gako raděgi spogencem krále swého, kterémužby, kro-

mě samowolné pomoci wogenské, dále ničím powinen ne-
byl. Kdyby takowé snaženj bylo se konečně podařilo,
česká země bylaby se dávno rozpadla na několik šle-
chtických obcí, a Čechové sami, gsauce národ ne pod-
manitelský ale rolničj, byliby posléze pokusili téhož
osudu, kterýž někdy ubohé Slowany na březjch dolň-
ho Labe, Pěny, Sprewy a Odry zachwátil.

Když tedy starý kronikář Dalimil na krále Otto-
kara II. žaluge, že panům českým zbožj gich odgjmal
a mnoho zlého činil, musj w tom za stranného swěd-
ka považován býti. Král Ottokar byl pán negen přj-
sný, ale sprawedliwý; aniž násiljm, ale právem proti
panům postupowal, vyplácege, kde slušelo, gistiny na
zástawách králowských zapsané, gakož to gisté paměti
doswědčugj. Ale mnozj ze vládyk toho wěku, kteřj
raděgi sami bezprawj činiti nežli práwo podnikati by-
li nawykli, sprawedlnost gim odpornau za násilj poklá-
dagje, pána swého proto w nenáwist wzali, a koneč-
ně, když mocj nemohli, zradau se nad njm wymstili*).

Mezi šlechtici českými wynikali tehdaž mocj, slá-
wau a bohatstwjm, potomci z rodu Wjtkowa, páni to-
tižto z Rosenberka, z Krumlowa, ze Hradce, z Lomni-

*) „Odoaker, rex Bohemiae nobilis, quia populum Bohemiae,
Austriacae, Moraviae, Styriae, Carinthiae et Carniolae, qui
ante sua tempora rapinis et spoliis assueti fuerant, multa
austeritate compescuerat, et sine delectu personarum: in se-
veritate iustitiae ita magnum judicaverat sicut parvum: ob
hoc praedicti-nobiles eum latenter habuere odio, deserue-
runt aciem ac ipsum cum paucis, expositum hostibus, di-
miserunt“ — gsau slowa spisowatele téhož wěku, in H. Pez.
Scriptor. rerum Austriac. tom II. pag. 1116.

ce, z Landšteina, z Austj, ze Stráže a z Třeboně. Wládliť celými polednjmi Čechami, gmenowitě téměř celým nynějšjm Buděgowskem a welikau částkau Prachenska i Táberska. Magjce we službě swé množstw j rytjřstwa i zbrogného lidu, činjwali králům českým hrdostj swau častě nesnáze.

Král Ottokar II, uznáwage bezpochyby potřebu hrazených měst králowských we polednjch Čechách, gak proti nepřátelům zahraničným, tak i k upewněnj mocnosti králowské w zemi, hledal osobiti sobě dwoge mjsto na statejch panů Rosenberských. Od pana Čech z Budiwogic ugal staré Budiwogice, wesnici na stoku Wltawy a Malše, daw gemu zato giné zbožj, a založil tu r. 1265 znamenité posawad město Budiwogice, (kterěžto brzy potom Buděgowice přezwáno). Kde od wěku Žižkowa město Tábor stogj, tam někdy stálo Hradiště, náležegcj také panům z rodu Rosenberského; král chtěl i zde mjti město pewné králowské: titopáni však, nežliby ho králi dopřáli, raděgi ge sami popelem položili a hradby geho pobořili. Snad i wjce podobného stalo se, o čemž chudé kroniky wěku tohoto mlčj. Tjm ale takowá nenáwist mezi králem a pany Wjtkowci zbuzena gest, že brzy negen oběma stranám, ale i vlasti samé záhubnau se stala.

Když roku 1276 prwnj weliká wálka mezi králem Ottokarem a cjs. Rudolfem powstala, páni Rosenberštj w neywějšj potřebě králowě k nepřjtelu se přiraziwše; a weliký počet wogska po sobě potáhše,*) tjm nema-

*) Tak o tom prawj Continuator Cosmae: „Eodem anno (1276) Vitkonides cum ingenti militia recesserunt a rege, et multa mala per regnum Bohemiae pauperibus et claustralibus intulerunt; et eo tempore rex nimium eorum auxilio indigebat.“ Script. rer. bohém. I. 422.

lau příčinu dali ku pokoření a ponížení krále svého (v listopadu r. 1276), kteréžto se ztratilo Rakaus, Štyrská, Korytan i Krainská spogeno bylo. I stalo se spravedlivým trestem, že Ottokar, navrátil se zase do Čech, těmito pány, aneb vlastně jen některým hlavním původům té zrady z rodu Rosenberského, statky odgal, a je na věky z vlasti vypověděl.

Přední tehdyž rodu toho pán byl Závise, příjmem z Falkenšteina, syn pana Budiwoje na Hluboké a wnuk pana Gindřicha Wjtkowce, pána Krumlovského.*) R. 1272 první o něm, tehdyž ještě mladém, děje se zmínka v listinách toho věku**). Bylť pán bohatý, mocný, ušlechtilé postavy a výtečného ducha; o neobyčejném wtipu a vzdělanosti jeho svědčí jak umění básnické, kterým se skvěl, tak i domněný sauvěkého lidu, že se vysoce znal na čary a weškero černoknižnictví.***) On byl w čele odbogných, a tudíž vypověděných Wjtkowců; s ním spolu, gestli ne všichni Rosenberští, aspoň bratři jeho Wjtek, Wok, Čeněk, Budiwog a Hrdoň, a strýcové gegich Gindřich a Wok, páni Krumlovští, ze země vypuzeni byli. I utekše se pod ochranu císaře Rudolfa, kterýž tehdyž již byl Rakausy sobě podmanil, také statky své na pomezí rakauském ležící gemu w moc uvesti hleděli. To zase

*) Srown. Časopis tento na r. 1828, swaz. I, 54 a swaz. IV. 42.

**) Viz M. Millauer Ursprung des Cistercienser-Stiftes Hohenfurt in Böhmen, Pr. 1814. na str. 63.

***) „Fuit in regno Bohemiae quidam supanus, dictus Zawisch, potens et dives, de magna prosapia oriundus, et nihilominus in arte magica non mediocriter edoctus.“ Volcmari abbatís Fürstenfeld. Chronicon ap. Oesele, II. pag. 532.

nowých newolj a různic přjčinau bylo : nebo když král na statky ty, gakožto právem zemským propadené, sahati počal, Rudolf, ugaw se pana Záwiše i bratřj geho, krále smluwau mezi nimi 21. listopadu 1276 učiněnou upomjnal, kteraužto zapomenutj všech wystupků od poddaných obapolně spáchaných zasljbeno bylo ; dokládage přitom, že giž páni Rosenberštj geho služebníci gsau. Proti tomu ale král Ottokar důkladně ozwal se psánjm dne 31. řjna 1277 k cjsaři daným,*) osvědčujc se, že smlauwu onnu swědomitě wždy zachowával i zachowati chce, ale že ani gemu, ani umluwěm samým nikdy na mysl netanulo, aby odbognj Wjtkowci, geho dědičnj poddanj, smlauwy té w zemi české požjwati měli ; gelikož gegj hlawnj wýminka to hlásala, že Čechy celé se všemi obyvateli králi Ottokarowi w starém právě se zůstawugj ; pročěž že cjsaři neslušj, gakož nikdy prwé neslušelo, gakýmkoli způsobem přes hranice české, do wnitřnj zpráwy zeimské, proti swrchowanosti moci královské w Čechách sahati. K hádce této připogilo se giných wjce stěžnostj, a brzy potom obě strany k nové krwawěgšj wálce chystati se počaly.

Nebudeme na mjstě tomto šjřiti, kterak welikomocný a wjtězný někdy král Ottokar we weliké bitwě u Lawy dne 26. srpna 1278 i se 14 tisjci poddaných a spogenců swých zahynul. Pohřjchu wyznati se musj, že i zde zrada uwedla nešťastného krále do záhuby. Wšak tenkrátě nebyl to pan Záwiše ; anobřž tento, zdržuge se we wogště Rudolfowě, a ljtost mage

*) Viz Thom. Dolliner Codex epistolaris Prigislai Ottocari II. Bohemiae regis, Viennae, 1803, na stránce 79-85.

nad tjm, co se bylo stalo i geště stati se mělo, ten den před bogem králi Ottokarowi wzkázati dal, chtěllyby gemu a bratřim geho zase milosti w býti, že mu ku pomoci přispěti hotow gest; čemuž ale král odepřel, dokládage, že od newěrných žádné wjry nadjeti se nemůže.*) Snad takowá přjsnost geho znowu popudila přjbuzného Wjtkowců, pana Milotu z Dědic a z Benešowa, kterýžto djl wogska Ottokarowa wedl, že w den bitwy s lidem swým odstraniw se, králi ku pomoci, když toho neywětšj potřebj bylo, nepřispěl.

Po nešťastné bitwě té cjsař Rudolf, na důkaz dokonaleho wjtězstwj swého, gakož tehdaž obyčeg byl, tři dni na bogišti s wogskem swým se pozdržel. Gen lehká gjzda uherská, zwláště diwocj Kumanowé, po rotách honjce se pro kořist za nepřátely, od panů Miloty a Záwiše poraženi a nazpět zahrnani sau. Cjsař nechťge, aby gimí země české pleněny byly, hned čtwtřj den po bitwě ge do Uher rozpustil; sám pak s wogskem swým vlastnjm wtrhl na počátku měsje zářj do Morawy, a položil se polem u Ewanělc, tu třinácte dnj se zabawil, ano weškera Morawa až po Brno gemu se poddávala.

Mezitjm králowna Kunhuta, pozůstalá wdowa po králi Ottokarowi, wyprawilwši poselstwj k cjsaři, sebe i djetky swé gemu na milost a w ochranu poraučela.**)

Naproti tomu páni češtj a měšťané pražštj, nechťegjee aby nepřjtel celau vlast opanowal, gemu wstřjce se postawiti a země hágiti umjnili. K tomu ojli wyslawše na rychlost k markrabi Brandenhurskému Ottowi, přj-

*) Dalimil, kap. 92. Časopis česk. Museum, 1828, I. str. 57.

**) Chronicon Salisburgense ap. Pez. I. pag. 360.

gmjm dlanhému, synu sestry Ottokarowy Boženy, geg na žold ku pomoci sobě wyzwali;*) kterýžto w několika dnech přigew s plukem čtyř set gezdců výborně ozbrojených, Čechům proti nepřátelům nemálo myslí podal. Rudolf, ačkoli byl umyslíl neyprw celau Morawu protáhnutí a na knížatá Slezská se obořiti, však za poselstwjm králowny české změniw aumysl swůg, do Čech pospýchal. Ale sotwa byl dostíhl Habrů, až ho zpráwy došly, že markrabě Otto a páni češtj proti němu pole chystagj; pročez zastawiw se na mjestě, (an meztjm wogsco gehu celé okolj plenilo), skrze rychlé posly wětšj pomoc z Rakaus a ze Štyrska za sebau wołal; kterážto když ku konci měsíce zářj za njm přispěla, dále ku Praze táhnauti počal. S druhé strany markrabě Otto a wogsco české wyprawiwše se, když ojsař giž přes Čáslaw až ku klášteru Sedlci a k Horám Kutným byl dorazil, oni hotowi gsauce k bogi, u Kolj-na proti němu se postavili. Nowá bitwa měla konečně rozhodnauti osud králowstwj českého. Ale biskup Olomucký Bruno, přednj někdy a neytagněgšj radda krále Ottokara, nechťěge dopustiti nowého krwe protitj, a sám o swé ugmě přibraw se do wogska Rudolfowa, požádal přjtomného tu arcibiskupa Salcburského Fridricha, aby s njm o zpostředkowánj pokoge s obau stran se přičinil. Tu Rudolf, negsa dalšj wálky žádostiw, snadně se k rokowánj o pokog nakloniti dal; posléze i Otto i páni češtj k tomu swolili. Ustanoweni gsau čtyři umluwci, se strany Rudolfowy hrabě Menhard Tyrolský a Gindřich purkrabě Normberský, s české pak strany Bruno biskup Olomucký a Otto přjgmjm se střelau, markrabě Brandenburský, bratranec Otty dlanhé-

*) Chronic. Claustroneoburg. ap. Adr. Rauch. I. 113.

ho; k nim přidán za pátého a wrchnjho umluwce s obau stran arcibiskup Salcburský. Tři dni rokowano mezi nimi; až na tom zůstali, že smlauwy swatebnj, někdy mezi dítkami cjs. Rudolfa i krále Ottokara učiněné, časem swým dokonati, k náhradě škod wálečných, kteréž sobě cjsař na 40 tisje hřiwen počtjal, gemu Morawa na pět let zastawiti, králi pak Wáclawowi českému, tehdáž teprw sedmiletému, markrabě Otto za poručnjka i za zpráwce králowstwí českého ustanowiti se magj. Tím způsobem geště před polowicí měsíce října 1278 pokog do Čech zase uведен a země od nepřátel oswobozena gest. Brzy potom, w měsíci lednu 1279, mladj snaubenci, od králowny Kunhuty děti gegi král Wáclaw i kněžna Anežka, od cjsaře pak tolikéž děti geho Rudolf a Guta, do Čáslawi aneb do Gihlawi*) přiwedeni, a tu s welikan slawností poneypřw oddáni, ale potom zase rozlaučeni gsau.

Wrátiv se z Čech cjsař Rudolf, učinil neywyššim heytinanem w Morawě pana Milotu z Dědic; wedle př-

*) Těžko rozhodnauti, w Čáslawili či w Gihlawi se to stalo. České kroniky o tom mlčej; w rakauských stogj gedno i druhé. Sauwěké Chronicon Claustreono burgense prawj na r. 1279. „Filius regis Boemiae filiae regis Rudolphi in Schatzlals matrimonialiter est conjunctus.“ Též sauwěká tak nazwaná zlatá kronika w Hormayrowě Archivu na r. 1827, str. 448 swědčej: „Rex Rudolfus filiam suam filio regis Boemiae desponsatam usque in Schatzlauiam misit, ubi tunc primum matrimonium consummatur, mense Januarii.“ Naproti tomu Ottokar Hornek, kronikář německý, kterýž při té slawnosti sám přítomen byl a gi široce opisuge, prawj že se to stalo w městě „Triglaw“ neb „Driglach“, což po něm negen rakauštj, ale i domácj naši historici všickni za Gihlaw pokládaj.

ho také pan Záviše, w Morawě se zdržuge, kraginy té proti Kumanům, kteří na laupež do Morawy často vybíhali, udatně hájiti pomáhal. Brzy pak podala se mu přejčina i Čechům nápomocnu býti proti nátlaku cizozemců.

Markrabě Otto, uwázaw se proti vůli králowny Kunhuty we vládu země české, tehdáž ještě bohatstwjm oplýwagcjm, ak tomu lakomstwjm weden gsa, Čechy skrze lidi své, kteřížto z Brandenburska, ze Sas a z Turínska haufně k němu se walili, náramně chuditi a sužowati počal. Králowna wdowa i děti gegj na hradě Pražském wjce gako wěžňowé nežligako přátelé ostřiháni, a brzy negen panům českým, alebrž i samému nowě poswěcenéinu biskupowi Pražskému Tobiáš, když své prwnj řády kněžské u S. Wjta dne 25. března 1279 konati chtěl, přjstupu do zámku zbráněno. Cizozemci na auřady zemské dosazowáni gsauce, Čechy všeligak laupili, zvláště když markrabě Otto zemi opustiw, na mjestě swém biskupa Eberharda Bamberského, muže hrdého a násilného, za wládaře w Čechách ustanowil. Tu Čechové proti cizozemcům těm bauřiti se a wálku zdwihati počali, gsauce k tomu podtagj králownau samau nabádáni.*) Otto boge se, aby páni češtj negen hradu Pražského, ale i osoby mladého krále se nezmocnili, kázal králownu wdowu i s dětmi gegjmi w tuhé zimě náhle w noci 25. ledna 1280 z Prahy na hrad Bezdězi odwesti, a tam pod přjsnau strážj cizozemskau chowati. Ta wěc Čechy ještě wjce k newoli popuditi musila. Wálka proti násilnjku a holotě geho stala se nynj všeobecna; udatně a hrdinsky počjnali sobě

*) „Regina relicta regis quondam Boemiae una cum melioribus terrae rebellat Ottoni marchioni Brandenburgensi.“
Chronicon Salisburgense ad ann. 1279, ap. Pez, I. 381.

zwłaszcza pan Hynek z Dubé, pan Jaroslav Jablonský z Lamberka a pan Ctibor z Lipníka a jinými. Sami pan Závise, podle svědectví Dalimilova, ku pomoci Čechům prospěšně boje proti cizozemcům vedl. Ale veliký díl měst českých, mající obyvatelů a posádky německé, Otovi proti pánům českým pomáhali. Tím vlast ze všech stran náramně hubena, města i vesnice popáleny, lid mrazem, hladem a nemocí umíral. Mezi tím (v červnu 1280) královna Kunhuta udala se z tvrdého vězení utéci nejprv do Prahy, potom do Opawy ku knížeti Mikulášovi; odkud, již na svobodě gešou, do Znojma Moravského, kdežto tělo manželce jejího již od velikonoce r. 1279 pohřbené leželo, se odebrala; na cestě Otto král Wáclaw z Bězděz opět dále do Žitavy zavesti dal. Válka vždy krutější a krvavější trvala až do 26. listopadu 1280, kdežto s obou stran nejprv příměř, potom i pokog obližen byli. Otto zagiš, wida že proti zemi konečně odolat nemůže, přijel do Čech ošehně zase, a rozepsaw smlouwalný ke swátkům wánočním r. 1280, se stawy o nawrácení pokoge a řádu zemského gednati počal. Rokowano geště w měsíci lednu 1281, a konečně ustanoweno s obau stran, že stawové ku poslušenství markraběte Otty se nawrátí, a však aby všickni cizozemci z Čech wyhostěni, král Wáclaw do Prahy zase přiweděn, a biskup pražský Tobiáš s panem Theobaldem z Ritenberka, nejvyšším sudím, za správce králewství w nepřítomnosti markraběte sazizeni byli. Za tu sáhlili stawové žestí markraběti ke dni 1. máje 1281 položiti 15 tisíc hřiwen sazibraých pražského biskupa. Smlouwy tyto we všech článkách splněny, kromě že král Wáclaw teprw o dvě léta později, po nových úplatcích, Čechům wydán gest.

Když královna Kunhuta ve Znogně s dworem svým se usadila, pan Závíše, také v Moravě přebývaje, neopominul přistupu sobě u ní hledati a o milost gegj státi; daufalť zagiťe, kdyby matka budaucjho krále k němu laskavě se naklonila, žeby potom tjm snáze nawrácenj statků swých českých sobě zgednati mohl.*). To, co do králowny, nad naděgi asprawedlnost se mu powedlo. Kunhuta zagistě, zapomenuwši se nad důstogenstwjm svým, i čest swau gemu w obět dala, a porodiwši z něho syna, kázala mu na křtu dáti gměno Jan. Lid obecný skutek ten gakémus uměnj Závíšowu nadpřirodnému přičítal. Sám opat Zbraslawský prawj, že on králownu něgakými kauzly k milowánj popudil: „reginae animum in amorem suum, quibusdam nigromantiae conatibus ipsam circumveniens, provocavit;“ a od té doby pry královna Závíše do smrti wjce neopustila.

Klewety negan w obecném žiwotě newážnau moc swau provozuji, ale pohřchu často i do historie sa-

*) Petr opat Zbraslawský tak o tom píše: „Erat his diebus baro quidam de Bohemia, Zewissus nomine, quem culpis suis exigentibus rex Ottokarus proscriptionis sententia multandum duxerat, eum quoque cum tota sua domo perpetui dispendiis exilii irrevocabilliter deputarat. Hic rege Ottokaro defuncto Chunigundam reginam in Moravia manentem adiit, cui non tam obsequiis promptior, quam colloquiis familiarior ceteris militibus esse coepit; sperabat etenim, quod statum pristinum recuperaturus possessiones suas in regno sine difficultate resumeret, si coram regina, quacunq; caliditate adjutus, familiaritatis gratiam inveniret.“ W. Dobner Monum., V. 49.

mé se wtjragj. Giž za starodáwna domnjwali se ně-
kteřj lidé, že pán Záwiše giž za žiwobyťj krále Otto-
kara s králownou neslušně srozuměn, a proto prý od
krále wypowiedzen byl; ginj geště dále se domýšleli, že
prý králowna manžela swého proto k wálce proti cj-
saři nabjzela, aby tam zahynul a ona potom tagné ná-
klonnosti swé tjm lépe howěti mohla. Prwnj kroni-
kář, však gen cizozemský, který tak psal,*) byl Volk-
mar, opat Fürstenfeldský w Bawořjch, který za mládi
swé asi r. 1284 w Praze byl studowal, a okolo r. 1326
umřel; w Čechách teprw we XV. stoletj gedon nezná-
mý historický weršowec**) totěž domněnj opěťowal;
nowějšj pak děgopisci, zwláště cizj, na wětšjnj djle ge-
mu přiswědčugj. Ale to děge se aneb z newědomosti,
anebo z přewrácenosti; oboge neslušně a neprawě.
Sawěcj kronikáři negen češtj, ale ahi rakauštj, nic o
dowěrné známosti obau osob před r. 1281 newědj; ani
sám Ottokar Hornek, který sice rád powjdky a klewe-
ty sbjrá i roznášj, nic o tom neprawj, alebrž dosti pa-
trně znáti dáwá, že králowna teprw po smrti králowě
se Záwišem se oznámila. Tento pán zagisté sotwa kdy
na dwōře Ottokarowě bawil se; nebo giž od r. 1265,
kdežto král panu Čechowi byl Buděgowice odgal a pa-
na Beneše z Falkenšteina, přjbuzného páně Záwišowa,
do wězenj wsadil,***) záštj mezi njm a pany Rosenber-
skými trwalo; aniž, pokud mně známo, před r. 1283

*) „Regina Bohemiae de morte Regis habetur suspecta, ideo
quia ad pugnare multis suggestionibus ipsum compulit, et
ideo non potest a nodulo suspicionis se penitus excusare
vel enodare. Causa vero fuit... Zawisch“ etc. Wiz Oefe-
lowy staré kroniky baworské, II. 532.

**) Wiz Časopis tento na rok 1828, swaz. I. 54.

**) Wiz Chronic. Claustro-neoburg. ap. Pez, I. 464, a srow-
ney s tjm Chronicon Osterhoviense ap. Ad. Rauch, I. 508.

pan Závře w královských listinách kde za svědka postawen gest. Co se o dáwnj newěře Kunhutině báj, za utrhanj pokládati se musj, pokud se k tomu nena-gde podstatnějšjch důwodů; nebo co Volkmar prawj, — lidské powjdačky, gakož sám wyznává, — gest tak nerozumné a hloupé, že o tom ani mluwiti netřeba. Nenj mňě činiti o neuhonnost Kunhutin, — dobrá máti bylaby syna swého na Bezdězi neodběhla, — ale gest mi činiti o prawdu a sprawedlnost historickau.

Na tomto mjstě nebude snad neslušné dotknauti něco šjregi o rodu králowny Kunhuty, poněwadž o tom mezi historiky našimi geště wždy zmatek a negistota panuge. Gedni prawj, že otec gegj byl gakýsi král Bulgar-ský, ginj že byl knže Halický, ginj že knže Ruský, a zase knže Machowský. Wšecko to poněkud prawda gest. Rostislaw Mstislawič, knže Rusinský, wyhnán gsa ze zemj swých skrze Wšewlada Černého, před r. 1242 ku králi Belowi se byl utekl, kterýžto zvláštnj lá-skau k němu se nakloniw, negen zasnaubil mu dceru swau Annu, ale učinil ho také r. 1243 knžetem Hali-ckým, ačkoli naprázdno, protože tehďáž giž knže Da-niel Romanowič byl se Haliče zmocnil, a wogska uher-ská, kteráž Rostislawa do země té uwesti měla, něko-likrát po sobě poražena gsau. Aby tedy nač žiw bý-ti měl, neyprw swěřil mu král k zprávě zemi Slo-wanskau (Slavonii), potom pak r. 1251 dal mu kragintu Mačewskau, čili Mačwu, t. g. sewernj částku nynějšj Serbie a Bosnie, při čemž se wšak Rostislaw až do smrti swé r. 1265 geště wždy knžetem Halickým psá-val;*) a gelikož Mačwa tehďáž za částku někdejšj we-

*) Viz J. C. Engel Geschichte der Ukraine und der ukrainischen Cosaken, wie auch der Königreiche Halitsch und Wladimir. Halle, 1796. S. 560.

líké říše Bulgarské pokládána, gmenován kníže Rostislav také někdy knížetem Bulgarským, ačkoli newlastně. Manželka tedy jeho Anna, máti Kunhutina, byla sestra krále Štěpana, který po otcí Belowí r. 1270-1272, a teta krále Ladislawa Kumanského, který r. 1272-1290 w Uhřích panowali. Kunhuta pak sama, gakož wědomo, giž r. 1261 za krále Ottokara wdána bywši, o dwacet let později r. 1281 giž asi 38 let stárij býti musela.

O náramném moru, který léta 1282 Čechy a dílem i Morawu swjral, plné gsau kroniky tohoto wěku. Pomřelo prý w Praze lidu 20,000, a w ostatnjch Čechách asi 600,000; nebo za příčinau wálek předešlých lidé několik let po sobě rolj zasjwati nemohli, z čehož neslýchaná nauze, a hlad, a z toho posléze morowá rána powstala. Snad za tau příčinau markrabě Otto mladého Wáclawa do Čech poslati se ostýchal; nebo teprw r. 1283, kdežto neobyčegná auroda na poljch se gewila, odewzdal ho Čechům a přiwedl do Prahy dne 24. máge, kdežto dwanáctiletý král ten s newymluwnau wšech Čechů radostj a slawnostj přiwtán gest, a i hned neywyšší wládu zemskau sám na sebe přigal. Přednj auřednjci zemštj, kteréž tudjž ustanowil, gmenugj se tito: pan Zbislav ze Třebuně, purkrabě Křiwohlatský, byl neywyšším komornjkem králowstwj českého, pan Purkard z Winterberka neywyšším hofmistrem, pan Zdislaw z Lewenberka neyw. purkrabjm Pražským, p. Sezima z Krašow neyw. truksasem a pan Beneš z Wartenberka předčešjm.

Prwnj péče mladého krále byla powolati matku swau z Morawy k sobě; kterážto, za příčinau prowinění swého, gen s báznj a s prosbami k němu se přibližowala. On však zapomjnage rád na minulé časy,

se srdečnou radostí přijímal ji, a dětinná oddanost jeho brzy zapudila všecku nedůvěru gegj. Tu gsauc u-pewněna w lásce syna swého, sama i skrze některé pány české krále prositi počala za pana Záviše, který ge-ště vždy na Moravě po hraděch se pokrýwal, aby wi-na gemu odpuštěna a statkové jeho w Čechách na-wráceni byli; čemuž král bez nesnáze powolil, a Zá-wiše matce milého negen ke dworu swému powolal, ale brzy také neyvyšším hofmistrem královstwí swého učinil.

Bylili již dříwé lidé, kteří na páně Závišowu po-žínánj s newolj patřili, nynj wiďauce an nad to nade-wšecko i štěstím swěta oplýwá i moc vysokau nad gi-nými w královstwí provozuge, tjm wětšj nenáwistj pro-ti němu se popudili; zvláště an tento nový králůw milostnjak a pěstau, za gakaukoli přjčinau, se šlech-tau českau přjsně a panowitě nakládal. Prawj o něm opat Zbraslawský,*) že on dworem královským i sa-mým králem wládl, wšecky auřady dle ljbosti swé o-sazowal, wšecky důležitosti královstwí sám gediný řj-dil; učiw prý krále hrám dětinským, sám na jeho mj-stě odpovědi dáwal, a výše nežli král odewšech wá-žen i šetřjn byl. I ačkoli kronikáři tomuto, co do pa-na Záviše, nenj owšem wěřiti, an z nenáwisti, gakož dole spatřjme, také neprawé o něm wěci spisowal: však to pochybné nenj, že r. 1283 téměř sami páni Wjtkowci a přátelé gegich na auřady zemské dosazeni byli. Na mjstě nahoře psaných byli již pan Ogjř z Lomnice (Wjtkowec) neyvyšším komornjkem, pan Hroznata z Husic (genž měl Závišowu sestru za man-želku) neyvyšším purkrabjm Pražským, pan Wjtek z

*) Chronicon Aulae Regiae, in Dobneri Monum. V. 51.

Krumlowé podkomořim, pan Haman z Dubé neyw. truksasem, pan Jaroslaw ze Šternberka předčešim, pan Radoslaw neyw. pisařem zemským. Tato weliká i náhlá změna příčinau byla mnohých záštj mezi pány českými, kteřížto nynj na dvě strany se rozdělili: na gedné byli s pánem Záwišem a s novými auřednjky páni Gindřich z Rosenberka, Oldřich ze Hradce, Sezema ze Stráže, Hynek z Lichtenburka, Albrecht z Žeberka, Mutina z Kostomlat, Ondřeg z Kawčjhory, Páta ze Mšena, Wiljm z Miličjna, Páta z Potenšteina, Soběhrd ze Žlutice, Holen z Wildšteina i přátelé gegich; proti nim stáli páni Purkard z Winterberka, Zbislaw ze Třebuně, Zdislaw z Łewenberka, Sezima z Krašowa, Tobiáš z Bechyně, Beneš z Wartenberka, Bohuslaw ze Zwjkowa, Heřman z Hohenberka, Tobiáš ze Zwjkowa, i všickni přjbuznj a přátelé gegich. Bylo se obáwati, aby wnitřnj wálka skrze tato záštj w Čechách znouu newypukla; na štěstj však podařilo se, tušjm králowně Kunhutě, smjřiti obě strany 25. máge 1284, w den pamatný nawrácenj se krále Wáclawa do vlasti, tak že weřegný a slawný slib učinili, zachowati poddanost králi a pokog mezi sebau.*)

Tak utwrzen gsa Záwiše w moci swé, požádal krále o zasnaubenj sobě k manželstwĵ matky gehu, králowny Kunhuty: čemuž když mladý král ochotně přiwolil, oddawky obau po sw. Trogici r. 1285 s we-

*) Dwege listiny, obsahugcj slib tento, chowagj se podnes w cjs. král. státnjm tagném archivu we Wjdni, kdežto sem ge r. 1826 w rukau měl. Pan Záwiše z Falkenšteina zde teprw na třetjm mjstě po pp. Ogjřowi a Hroznatowi, a si ce beze wšeho titule, postawen gest; podlé toho zdá se, že wláda, panowitost a pýcha gehu nebyly předce tak nemjrné, gak ge opat Zbraslawský opisuge.

likau sláwnostj a pompau w Praze slaweny byly. Od té doby král Wáclaw pana Záwiše na mjstě otce swého otil, a radovánky časté na dvoře královském wdány.

Páni češtj, kteřj panu Záwišowi nepřáli, nemohauce giž w Čechách proti němu prospěti, do ciziny se utekli, k cjsaři Rudolfowi, gakožto budaucjmu tchánowi krále swého. Poselstwj a žaloby gegich tjm ochotněgi slýchány byly, čjm wjce cjsař sám byl giž od dáwna proti Záwišowi zanevěl; aniž pak mohl nestarati se o to, co hodného neb nehodného na dvoře budaucjho zetě geho konáno. Smýšlenj cjsařowo panu Záwišowi nebylo neznámo; pročež když Rudolf téhož léta 1285 krále Wáclawa ke sgezdu do Chebu powolał, a i Kunhuta se synem swým tam přigela, pan Záwiše, sprowodiw ge až k Chebu, sám s komonstwem swým nikoli do města wgeti nechtěl, cjsaři se nedůvěřiw. Tu tedy obapolná gich nenáwist poneypřw na gewo wyšla.

Ottokar Hornek prawj, že Záwiše i Kunhuta k tomu směřowali, aby král Wáclaw syna gegich Jana neb Ješka, gakožto bratra swého, za markrabi Morawského wyhlásil. Snad měl raděgi řjci „za knížete Břeclawského;“ meztjm buď gakkoli, wždy snáze tomu wěřiti gest, nežli giné powjdačce, kterau i Hornek i Volkmar wyprawuj. Kunhuta přý, chtějic nowého manžela swého na trůnu českém widěti, syna swého krále Wáclawa otráwiti hleděla; k čemuž ale pan Záwiše negen přý nedowolil, ale gi z takowého aumyslu káral. Gá obé to mezi ty lži kladu, kterýmiž historie Záwišowa tak hogně napřzněna. Nebo co Volkmar o tom otráwenj pjše, směšné gest a odvodu dalšjho ani nepotřebuge.

Kunhuta sama umřela nenadálau smrtj ku konci r. 1285, a pochována slawně w kostele Sw. Františka u mostu w starém městě Pražském. Smrt gegj negen pan Záwiše ale i král Wáclaw i mnozj Čechowé, svěťšťj i duchownj, welice oplakávali; dāwagjce tjm patrné swědectwj, že ač křehkostem poddána, však nikoli tak zlá nebyla, gak gi cizozemci opisowali.

S počátku zdálo se, že přjhoda ta předešlé důwěrnosti a přjzně mezi králem a oťjmem gehu neu- menšila; brzy však sokúm Záwišowým snadněgšj zged- nán přjstup ku králi, skrze přiwedenj mladé manžel- ky gehu Guty do země, kterážto 4. čerwence 1286 po- neyprw na stolec králowský u S. Wjta w Praze posa- zena byla. Komonstwo, které tato krásná i dobrá pa- nj po sobě ke dworu králowu potáhla, záleželo na wětšjím djle z nepřátel Záwišowých. Sám cjsař Rudolf nepřestával proti němu popauzeti w každém poselstwj swém, ačkoli nadarmo.*) Ale tjm giž celé položenj Zá- wišowo na dvoře českém negisté se stalo.

Roku 1287 ukázal se pan Záwiše co polnj wůdce. W Morawě, kteráž giž zase ku králowstwj českému připogena byla, tak welice rozmohlo se laupežnictwj, že brannau rukau a walnau mocj udušeno býti muse- lo. Mezi laupežnjky byli také někteřj páni Morawštj, z nichžto však geden, z rodu panůw Kunstatských, Gerard z Obřan, giž rok předtjm (28. unora 1286) krá- li na milost se dal, když tento spolu s knjžetem Mi- kulášem Opawským a s panem Záwišem do Brna byl přigel. Nynj ale proti giným pole sbjrati se muselo, w němžto sám král přjtomen byl, ačkoli wrchnj zpráva

*) Swědčj o tom Ottokar Hornek we zbjrce Pezowě III. 185 a ginj.

panu Záwišowi poručena. Na samém kláštěre Rayhradském chyceno laupežnjků do čtyr set, kteréžto král bez odkladu zwěšeti a postjpati kázal. *) Potom táhlo wogsko k Morawské Třebowé, kdežto pan Fridrich z Schönburka dobyt a na záwazek wzat; posléze obležen a dobyt hrad twrdý Hohenstein, s kteréhož se w celém okolj mnoho laupežj bylo dalo.

Štěstj toto wálečné staw Záwišůw předce polepšiti nemohlo. Prawilo se, že přátelé geho w auřadech zemských způsobem bezprawnjm bohatnau; na něho sočeno u krále, že nic dobrého neobmýšlj. Ne přátelé geho mezi pány českými nepřestáwali wystřihati gak krále tak i cjsaře Rudolfa, proti bůh wj gakowým auskokům pana Záwiše, kterýžto čjm wljdněgi se ku králi měl, tjm za nebezpečněgšjho pokládán. Mluweno weřegně, že krále swého podtagj žiwota zbawiti hledá. Záwiše pohrdaw takowými powěstmi, *) nicméně gak prwé weškeru moc auřadu swého konal. Posléze zdařilo se sokům geho, že ho u krále w podezřenj uwedli; snad že tomuto, giž nad léta swá dospělému, wladařenjm swým do mocnosti geho sahati se zdál. A však Wáclaw geště wždy, aspoň zewnitřně, tutěž uctu a důwěru gakó předtjm k němu na sobě ukazawal. Záwiše ale, teprw proměnu tu zpozorowaw, počal prostředky obmýšleti, kterakby nebezpečenstwj naň se wáljoj odwrátiti bylo.

Přátelstwj na dwore králowském w Uhřjch, kteréž někdy králowna Kunhuta byla gemu zjskala, smrtj

*) Chron. Aulae reg. ap. Dobner. V. 85. Anonym. chron. Austriac. ap. Adr. Rauch. II. 281.

**) Zewissius contra se insurgentem parvipendens infamiam, ut prius, universa disposuit etc. Chron. aul. Reg. ap. Dobner. V. 56.

gegj poulewilo. Aby ge tedy znówa upewnil a tjm i wětšj ochranj nabył, počal sobě namlauwati k nowému manželstwj. kněžnu uherskau Gitku, sestru krále Ladislawa přjgmjm Kumanského, tehdáž giž we klášteře žigjej; král Ladislaw s ochotnostj popřál mu gi, a i potřebná dispensacj od papeže brzy k tomu zgednána. S welikým a slawným komonstwem, po králowsku, bral se pan Záwiše k newěstě swé do Uher; ale přišed za Lichtenburk pod železné hory, od pana Hamana z Lichtenburka laupežnickj přepaden, lidé geho rozeznáni, wozowé s drahými náklady pobráni, on pak sám stěžj autěkem do Opatowic se zachowal. Nicméně sebraw se brzy podruhé geště nádherněgi a silněgi, konečně do králowského Bělohradu, sjdla tehdáž uherských králů, se dostal; kdežto swatba geho s welikým weseljm a skwostně slawena gest. Wrátiw se zase do Čech i s nówau manželkau swau, od té doby opustil dwůr králowský, a s Gitkau na zámku swém Fürstenberku, kteréhožto však položenj nám neznámo, přebýwati počal.

Skutek tento sám dosti zřegmě mluwj. Gestliže Záwiše bezžiwotj krále swého hledal, gakož opát Zbraslawský a po něm všickni naši kronikáři swědčj, čjm se to stalo, že se o ně nepokusil, pokud Wáclaw geště w rukau geho byl? proč tjm odkládal až po porodu dwau synů Wáclawowých (Ottokara r. 1287 a Wáclawa r. 1288), kdežto všecko to zločinstwj nic mu wjce prospěti nemohlo? proč posléze sám odstranil se ode dworu a tjm nemožné učinil wykonánj aumyslu swého? Z toho následuge, že anebo pan Záwiše weskrz nerozumný byl, anebo celá ta řeč gen pauhé utrhanj gest.

Roku 1288 narodil se panu Záwišowi syn na hradu geho Fürstenberku. Čhtěge oslawiti křest toho zrozeňátka, zwal k němu negon krále Wáclawa, ale t

Ladislawa krále uherského, i knížete Gindřicha Wratislavského; slavnost ta tuším we Břeclawi, na hranicích zemí moravské a uherské stati se měla. Ale na dvoře Wáclawově zkáza Záwišowa již uložena byla. Newidj-teli, tak prawili sokové geho králi, že wás proto z Prahy zwe, aby se wás tjm snáze zmocniti mohl? Čeho se w Praze, pro zbauřenj lidu, ostýchá, to na cestě aneb konečně na hodech samých we skutek uwede. Wáclaw tedy, osobně od Záwiše prosen gsa, ke slavnosti sice přigjti připowěděl: ale swolaw některé své wěrné do tagné rady, nynj teprw ohlásil se, že počjnaanj Záwišowo gemu již nesnesitelné gest; že bezpečnost osoby královské to žádá, aby moc škodná tomu hrdému manowi odgata byla: aby tedy prostředky k tomu potřebné obmyslili. Uloženo předewšjm zmocniti se osoby Záwišowy; potom že snáze bude se moci učiniti mezi nimi narownánj. O bezhrdij geho geště ani řeči nebylo: nebo weliká částka panů o žádném násilj proti němu slyšeti nechťeli.

Pan Záwiše již na odchodu byl, komonstwo své předeslaw, když ho poselstwj gménem králowým stihlo, aby pro pilné rozmluwenj aneb sám sobě, newážil geště gednau na brad přigjti, anebo na krále dole w městě posečkati. Bez odtahu a ochotně wrátil se tedy s neunnohými služebnjky nahoru, chwátage a newida, že když přes most do brány wgel, ona za njm spuštěna i wěšj djl komonstwa geho wywřen. Přigew ku paláci, ssedl s koně a pěšky wzchůru pospjchal, ano i zde komonstwo se umenšowalo; gen třj geště s njm byli, když do pokogů vstupowal, a i ti od desjti k tomu nastrogených mužů na mjstě zastaweni. Přišed až k wěži, kdežto krále nalezti se domnjwal, a wida se osamělého, an osm ozbrogených panů, mezi nimižto však i třj přátelé geho, geg obstaupili, teprw spama-

towal se w nebezpečenstwj swém. Co to gest? co se tu počjná? ptá se. — Gste u wazbě králowě, byla odpowěd. Ano, chcili wšak! wece a tasj meč. Tu pŭtka swedena owšem nerowná, wšak dlauho trwagjcy: nebo pan Záwiše byl negen hrdinské mysli, ale i neobyčegně silný. Posléze ale přemožen, a dán purkrabí Pražskému, panu Zdislawowi z Šternberka, pod ochranu a stráž. Powěsti wšak té, žeby pan Záwiše gat byl, dlauho ani w městě ani w Čechách lidé wěřiti nechtěli; tak weliká byla moc a wážnoť gehu w zemi.)*

I poslal k němu král raddu swau, žádage, aby mu nawrátil hrady ty a města, kteréž po králowně Kunhutě posawad geště držel. Ale Záwiše, netagiw giž nenáwisti swé proti králi, to učiniti zpěčowal se, dokládage, že bradowé ti gemu w 50 tisjcyh hřiwnách stŭjbra od zemřelé králowny zastaweni gsau, kteréž ona, gakožto wěno gj od krále Ottokara někdy zapsané, synu swému Ješkowi k dědictwj pry odkázala; dokud tedy těch peněz mu se nesložj, bradů těch že wzdati nikoli nemjnj. I kázáno panu Zdislawawi wsaditi ho do bjlé wěže, pamatného w historii našj wězenj hlubokého a na způsob žbánu wystaweného, ano na dně široké gsau, nahoře auzce se stýkalo.

W ukrutné wazbě té držán Záwiše téměř plná dvě léta (1288-1290), nechtěge králi w ničemž powolen býti. O manželce a nowém zrozeňátku gehu nižádná dalšj zmjнка we starých pamětech se nečinj. Přátelé wšak a zwlášť bratřj gehu, náramně se kormautili a bauřili, ale bez účinku. On sám dlauhý čas wazby swé tjm sobě krátil, že se s básnictwjm objral. Nejstaršj

*) Široce o tom pjše Ottokar Hornek, tehdeyšj Dalimil rakouský, gakož se slušně gmenowati máže, w Pezowých Scriptt. rer. Austr. djlu třetjím.

o tom svědek není Hájek, ale negmenovaný weršowec XV. století, pravě: „w tom wězenj Záwiše mnoho dobrých piesnj skládáše.“*) Ale pjsně ty časem již tuším zahynuly; nikdo zagisté o nich newj.

Wida král neustupnost Záwišowu, použil posléze rady tehána svého Rudolfa ke skrocenj geho. Wyprawiw węgsko do pole pod zpráwau knížete Mikuláše Opawského, uhlawnjho nepřjtele Záwišowa, dal geg woditi swázaného před hrady ty, na kterýchž geho posádky byly, a hroziti purkrabjm geho, newzdagjli hradů, že pán gegich bez milosti utracen bude**). Tím uhrozeni gsauce mnozj vzdali hrady. Když ale přitáhli před Hlubokau, nedaleko Buděgowic, bratr Záwišůw pan Wjtek nedbage té hrozby, brániti se ustapowil; newěřiltě zagisté, žeby skutek ten wywesti opravdowý aunysl iněli. Ale knže Mikuláš, užiw té příležitosti ku pomstě, kázal hned na podhradj připrawiti stroge k usmrcenj geho. Neprosiltě Záwiše ani nepřátel swých o milost, ani přátel o wzdanj hradu; gen o spowědnjka požádal. Když pak posléze přjstogjcm o newděčnosti Wáclawowě mluwiti a ge přjkładem swým wystřjhati počjnal, Mikuláš nedočkawý katům pospjšiti a gemu hlavu prknem k tomu připraweným sraziti kázal. To se dalo 24. srpna roku 1290.

*) Viz časopis tento na r. 1828, I. 61. Výraz ten „dobrých piesnj“ tušiti dáwá, že weršowec sám ty pjsně znal, a že tedy we druhé polowici XV. století geště se byly neztratily. Možná že některé z pjsnj geho zachowaly se nám w rukopisu Kralodworském, genž práwě z věku onoho pocházej. Šjře o tom mluwil sem we Wjdenských letopisech literatury na rok 1829, we swazku čtvrtém, kamž o to čtenáře odesílám, nechtěge sám slow swých opakowati.

**) „Postea Zawissus, regis Rudolfi consilio, ante singula castra deducitur, et eo mediante in potestate regis revertantur.“ Haselbach chron. Austriac. ap. Pez, II. 743.

Pan Wjtek, poznaw nešťastný pád bratrůw, zhrozil se skutku toho, a wzdaw hrad, do Uher u wyhnanstwj se odebral, kdežto i umřel.

Powážjmeli zdrawě všecky okoličnosti, wyznati musjme, že prowiněnj Záwišowo nikoli tak na gewě nej, gako se od kronikářů našich udává. Sám opat Zbraslawský o tom gen pauhé řeči, nižádné pak důwody nepodává. Pulkawa prawj,*) že teprw na těch hodech, ku kterým krále swého zwal, mělo se spiknutj proti němu stati: ale gaká to sprawedlnost, která odsuzuge za to, co se geště nestalo? A však Záwiše, ač ke dvěma letům u wězenj byl, ani před soud ospiknutj swé powolán, ani řádně odsauzen nebyl; ano brž, podle všech zpráv, po zagetj geho ani řeči o spiknutj nebylo. Wěc ta sama w sobě nepodobná, žeby knjžata a přátelé na hodech se wražditi měli; aspoň ušlechtilý charakter knjžete Wratislawského podezřenj takowé porážj. Ale giná prawá přčina gest na gewě, proč mezi králem a Záwišem tak ukrutné záštj vzniklo: klenoty a hrady, které tento po Kunhutě měl a žádným způsobem, leda za hotowé penjeze, wydati nechtěl. Mohla býti otázka, právemli Kunhuta gediného nepořádného syna dědicem weškerého gměnj swého učinila? Wždyť i řádné děti gegj na živě byly. A tuto přčinu záhuby Záwišowj klade také negmenowaný sawěký kronikář,**) prawě: *Filius Odoacri regnare incipiens, Zebiscum, qui per reginam quam duxerat, thesauros habere coeperat, nec regi assignare voluit, mortua quondam regina, eundem Zebiscum captivat et occidit.*

*) Dobner, Monum. bohém. III. 243.

**) Pez scriptt. rer. Austr. II. 1115.

8.

České vody minerálnj a lázně.

Od Ant. Jungmanna.

Woda mineralnj, wey wařištná, tepleč-
ná, prameničná slowe každá, genžto přirozeně roz-
ličné plyny, soli, částky zemnaté a kowowé w sobě obsa-
hugé. Woda w zemi mnohý a rozdjlné věci, gakých to-
tižto nalezá k rozpuštění, do sebe bere tak, že wodu pra-
meničnau docela čistau beze wšj cizj přjsady skoro nelze
naleznauti; z ohledu toho rozdjl wody twrdé a měkké
zobecněl. Z plynů zvlášť se nalezá we wodě twrdé plyn
kyseliny uhličnaté, plyn wodjkowý a wzduch. Látky ci-
zé tuhé, kteréžto wšak woda pomocj kyselin rozpauštj,
nalezagj se: wápuo, sádra, wápenný kámen, kysličnj
blinjkowý, křemjkowý, luničítý kostjk, železo, skali-
ce železná, soda, draslo, sjra, sůl kuchynská, karlo-
warská, trpká nebo zagečická, sanitr nebo ledek a t. d.
Od nich woda chuti slané, nakyslé, hořké, zemnaté, swj-
rawé, a hnusné nabýwá, a tudy k wařenj piwa, k taženj
kořalky, k bjlenj, ku prádlu a wařenj wařiwa neschopná
gest, protože mýdlo buď těžce se s nj spoguge, buď se
docela rozlučuje, a při wařenj sedlina nebo kamenec na

nádoby se ukládá. Mnohé vody již na povětrj wyvětráwigice rozlučgi se a pewné látky paušitěgi, které napotom buď na wodě splýwagi, aneb se na dně usedagi. Měká woda přjsad takowých méně obnášj, gakož na wodě dešťowé, řičné, sněhowé, a přeháněné patrně se widj. Když tedy woda látek nazwaných wjce obsahuge, nežli slušj, nazjwá se woda mineralnj, zdrowá, hogitedlná, poněwadž k užičku lékařskému slaužj.

Rozdjl wody takowé, gakož i gegjho aučinkowánj, záležj na rozdjlné powaze smjšených látek; takowé máme: trpké, železowité, nákyse (kyselky), lauhowaté, slané, sirné, mydlinné a t. d. Giný rozdjl opět činj nadobyčegná teplota wody, neboť gest wřelá, přes 30 stup. wewaríštná (wřjdlá); teplá od 25-30 stupňů; wlažná od 16-25 a studená (žjdlá) pod 16 stup. Některé slaužj k pilj, giné k lázněm, giné k obogjmu se potřebugi.

Třebať wšak i wšechny nadgmenowane látky smjchány byly, předce takowá smjchanina nikoliw přirozenau wodu nenahrazuge, poněwadž auplné spogenj látek ginými gešitě, nám neznámými prostředky těkawými nebo prchlawými se stáwá, gakež gsau: teplo, mlno, swětlo, dralo, gistá přitažliwost a t. d. Pročež my Čechowé smjchaniny takowé uměle nepotřebugeme, gakež od roku 1822 w Lipsku, w Berlině, we Waršawě, w Brightoně a w Moskwě se wywáděgi, neboť žádná země celé Ewropy tolikerými a tak wybornými wodami mineralnjmi od přjrody obdařená není, gako Čechy, kdež w každém kragi několik gich k užičku lidskému se wypřyštuge; toliko w okršku 4 mil Karlowých Warů doktor w lékařstwj Scrinci gich přes dvě stě napočital, tak že mnohých lid si ani newšjmá. K pohodlněgšjmu přehledu wod českých a láznj slaužj přjleže na konci swazku tohoto mappa.

Abošín, w Plzensku, panstwj Teplaké. Kyselka neurčitého obsahu; nápodobně Lušetin, něm. Borowá, staré Sedlo, Berno, Hurško, Kšiha, Kripsy, Kutenow, Ostročjn, Nesnice, Rankowice, Martenow, Milestow, kyselky na témž panstwj.

Sw. Anny lázeň w Čáslawsku, panstwj Pečkow, 3 hodiny cesty od Čáslawi, neurčeného obsahu a powahy.

Sw. Anny lázeň w Čáslawsku, půl hodiny od Německého Brodu; broďij w hostinci w nedělnj doby a we swátek se scházjwagj. Woda gest prý sirná, však gešitě neurčené powahy.

Sw. Anny w Prachensku, u Horažďegowje nebo Horawic, woda od roku 1753 známá, gešitě však lučebně neurčená w obsahu.

Sw. Anny lázeň w Tábořsku, panstwj Radenja a Hroby; studánku a kapli okolnj obywatelé pilně nawšitěwagj. Woda tušjm obnášj w sobě sjru, sanitr, wápno. Gest dosawáde neurčené powahy.

Aušowice, wiz Marianské lázně.

Balda (Goldbründel, Walda) w Chrudimsku, hodina od Poličky láznice s 16 lázněmi, woda železitá od Dok. Petrželky roku 1748 popsána. To co zlatá studnice?

Sw. Barbara w Plzensku, panstwj Radnice; má zdrawau wodu neustanoweného obsahu. Užjwagj gi wodnatědnj a ti, co ge bolest žaludka trápj, s prospěchem.

Sw. Barbary lázeň, panst. Horšůw Teyn, w Klatowsku, neurčité powahy.

Bechyně, w Tábořsku, w městě u Lužnice řeky železitá lázeň od dáwna potřebowaná; ačkoliw gi roku 1730 J. J. Geelhausen popsal, však gešitě neurčeného obsahu gest. Má skwostně wystawenau láznici; woda gest tušjm posiliwá a rozpustiwá, dobrá we chromotě, slabosti, w o-

toku studeném, w kyčelnici počastné, w osutinách; u wředjch a t. d.

Berno, wiz Abošín.

Bertrámka, bljže Prahy na winici nad Smjchowym na lewé straně; prohlídal gi apatekář Ebenberger, obsahuge prý w sobě sůl trpkau, wápno; gest wšak geště neurčeného obsahu a powahy.

Bjlina, Bělina, Biljn, město w Litoměřicku wrchnostenské, knjžeti z Lobkowic patrjej. Čtwrt hodiny od města u paty wrohu Bořenu vycházj zdrog čtyrmi prameny, woda gest čistá, čerstwá, chladná, náky slá, we zřjdle aneb s wjnem smjchaná a ocukrowaná mnoho bublinek gako perliček činj, pěj se. Teploměr 12 stup. Reaum. w studnici wykazuje. W libře medicinské nalezá se:

Dwoguhlanu sodičitého (Soda) . .	30 1/2 granů
Sjranu sodičitého (Sol. Glauber) - -	4 3/5 —
Solnowodičnat. sodičit. (Sol. kuch.)	1 7/9 —
Uhličnatu hořčjekwého - - - - -	2 4/7 —
Uhličnatu wápníčitého - - - - -	3 1/38 —
Uhličnatu křemičitého - - - - -	3/4 —
Wytaženiny (klj zemské) - - - - -	7/11 —
Kyseliny uhličnat. pl. - - - - -	49 kostk. caulů.
Wzduchu čistého - - - - -	4 kostk. caule.

Woda méně na mjestě se pige, wjce se gi wysjla do wšech djlů swěta tak, že ročně na 50000 láhwic se odwážj. Studnice w 18. stoletj teprw se ohradila a u nj dům se wystawil. Bilinská woda podobná Selterské wodě s prospěchem se potřebuge we slezinnosti, w mrtwici od lepké wlhkosti, we zžidnutí, bolenj hlavy počastném, we shnilé zimnici, w záškrtu, we wředjch, osutinách na kůži, w krticjch a kurdějch, wůbec w nemocech, gežto o-

slabnutí za příčinu magi, w neduzích žiwota, prsů, cest močových a t. d. W Teplicích, kamž gen hodina cesty gest, mnoho wody bilinské od hostů se potřebuge.

Bilna, (Pilna, Pülna) má wodu trpkau, powahy zagečické, hodinu cesty od města Mostu w audolj, w žateckém kragi; na lance ležj studnice (gest gich 26) s lázníj nowě wystawenau. Woda w letě slaužj k pitj a k lázni, w zimě sůl trpká se z nj wywaruge. Slaužj w těch samých případnostech, gako zagečická, a mnozi lékařowé gi gešě za aučinliwějšj uznáwagj. W libře 32 lotů nalezl P. Prof. Pleischl:

Sjranu sodič. (Sulf. Sod.)	- - 91 81/100	granů.
Sjranu wápníč. (Sulf. calc.)	- - 2 99/100	—
Sjranu hořčjk. (Sulf. Magn.)	- 67 88/100	—
Solnowodič. hořčjk. (Murias Magn.)	- 15 47/100	—
Dwoguhlan. hořčjk. (Carb. Magn.)	2 23/100	—
Dwoguhlan. wápníč. (Carb. Calc.)	1 43/100	—
Uhličnat. křemič. (Carb. Silic.)	63/100	—
	182 74/100	—

Kyseliny uhličnaté pl. 6 939/1000 host. caul.

Bilowec w Králohradecku, panstwj Náchodské; čtwrt hodiny od města studnice, Jakubůw pramen, od roku 1818 nowě zwelebená s dobře zřízenými lázněmi; gest k pitj i ku kaupánj, w Hesperusu roku 1819 popsána, od okolnjch nawštěwowaná, neurčeného obsahu.

Sw. Blažegé lázeň w Rakownicku bljže městečka Panenské Teynice; neurčeného obsahu a powahy.

Blahotice, w Rakown. lázně nedaleko Slaného. Borowá německá, wiz Abošin.

Budyně, w Litoměřicku pramen tak hogný ze země se wywaluge, že nedaleko giž mleyň žene; woda gest

podobná w obsahu a powaze wodě sausednj Měnské, však se obecně nepotřebuje.

Bukowý pramen (Buchsäuerling), nebo kyselka ne-
daleko Ratisfurtu, panstwj Giesshüblu, odkud i
gména vody, w Loketsku již roku 1613 zřídlo známé,
obnášj dle doktora Damma we Wjdni 1798:

Sody - - - - 6,18.

Sjran. sodič. - - 1,45.

Soli kuchyn. - 0,31.

Dwoguhl. wápn. 1,80.

Dwoguhl. hořčjk. 1,13.

Dwoguhl. želez. 0,32.

Uhlič. křemičit. 0,80.

11,99 granů w libře 32 lotů.

Dobrá gest woda ku posiluňej a rozpuštěnj, w kurdějich,
dnawosti, w kašli od lepkowlhkosti, proti dáwenj u tě-
hotných, žene na moč a t. d.

Čáchow, w Prachensku, woda mineralnj neurče-
ného obsahu a moci.

Čá k o w i c e (Tschachwitz) w Žateck. kr. u Kada-
ně, lázeň Swatowáclawská, již roku 1720 známá, roku
pak 1820-1822 obnowena a láznice nowá kamenná wysta-
wena. Studnice zdj obehnaná a wywýšená dáwá za ho-
dinu 89 wěder aneb 3562,44 másů wody čisté, světlé, ne-
barewné, 14° Reaum. wlažné, která za několik dnj we
skljnce nažlutlau sedlinu činj. Libra med. 24 lotů obsa-
hugé dle P. Prof. Pleischla látek stálých 4,036 granů, z
nichž 0,6726 djtů u wodě přehnané se rozplyne, a te-
dy nerozplynulých 3,3634 granů ostává. Woda wů-
bec látky obsahuge následugicj: kyselinu uhličnatou, —
dwoguhlan. wápní. — dwoguhlan hořčjk. — dwoguhlan

želez. — Uhlíkat. — sodič. — Sírán. sodič. — Solnowodnič. sodič. — Solnowodnič. hořčík. — Uhlíkat. — křemjč. — Wytaženinu.

Užitečná se býti prawj woda: w osutinách k. p. we prasiwce, lišegich, we pjhách, wysypku počasném; we slabosti žaludka a celého žiwota, we dnawosti, hostci, slezinnosti, w bledosti, krticjch, wředjch, přjgici, křiwi-ci, u bjém, w obtjžnosti měsječného, w zacpánj aneb zaprtalosti po zimnicech, w řjbánj, w žáze, w trpenj močových cest, u schnutj, kyčelnici, w obrlenj, u zžidnutj a t. d.

Čečowice w Klatowsku, panstwj Zelená Hora, kdežto studánka s zdrawau wodau a kaple unj; gest však neurčeného obsahu.

Čenčice w Rakownicku, lázně neurčité powahy.

Černoseky w Litoměřicku, woda zdrawá.

Chlumec nad Cidlinau, w Bydžowsku, nedaleko města woda mineralnj, od W. B. Peterželky roku 1733 obšjrně popsána, však dosawade neurčeného obsahu.

Chodowice, w Bydžowsku, statek Holowausy od Hořic $\frac{3}{4}$ hodiny cesty, studánka s wodau hogitedlnau neurčenau.

Chrudim, w městě Sw. Salwátora pramen, nebo čerwená studánka nazwaná, od Balt. Peterželky 1744 w Hradci Král. popsána; gest neurčeného obsahu a powahy.

Chuchle malé, w berauns. kr. panst. Zbraslaw; půl hodiny od Prahy, Fuchsow y aneb Theodorow y lázně; popsané od J. A. Scrinci, professora 1739; obsahuge přj w sobě sodu, kyselinu uhličnatau a wápnu, něco železa; woda gest powahy posiliwé we slabosti audů, w trápenj maternjka, měchýře, w bjlé nemoci, we zžidnutj, ochromenj, dnawosti; čistj kůži.

Chudenice, w Klatowsku, nedaleko městečka, pod S. Wolfgangem, studánka s zdrawau wodau neurčeného obsahu.

Chustnjik, wiz Kuks.

Chyška weliká, dřjwe prelátská nazwaná, w Tábořsku wesnice; na wrchu Stražišti u kaple Sw. Jana Křtitele gest čistá prameničná zdrawá woda k pitj, neurčité vlastnosti.

Cjnwald český, woda neurčitého obsahu w Litoměřicku.

Cjsarské lázně w Králohradecku, panstwj Solnické, neurčité powahy.

Daubrawice (Tauberwitz) w Litoměřicku, nedaleko Teplic woda trpká.

Dešna, Dešny, Těšnow, w Tábořsku, a prostřed kostela vycházj pramen přes 225 let giž známý a chválený, hogitedlný, dosawáde však neurčeného obsahu; lid okolnj wodu s welkan důwěrnostj pige i se w nj kaupá.

Dobrá woda, nebo Studánka (Bründel, Heilsambründel) w Buděgow. panst. Nowýchhradě, $4\frac{1}{2}$ hodiny od Kaplice, woda minerálnj neurčitého obsahu.

Dobrá woda (Gutwasser) w Buděgow. tři čtvrtě hodiny od Buděgowic, woda slaužj k pitj i k lázněm, gest neurčitého obsahu, obsahuge, prý kyselinu uhličnatou; a užitečná we chromotě a we slabosti; lázně k pohodlj dobře zřjzená, gest silně nawštěwována.

Dobrá woda, Sw. Wintjře lázně (St. Günther), také Březnjik nazwané, w Prachens. u Hartmanic, hodina cesty od Sušice, neurčitého obsahu a moci, ačkeliw welmi ze sausedstwa nawštěwowána býwá.

Dobrá woda (Gutwasser) w Prachensku, panst. Březnické, zdrawá minerálnj woda neurčitá.

Dobrá woda, w Tábořsku, panst. Myškowice, hodina od Košic, lázně neurčité powahy. It. pól hodiny od Tábora za Klokoty, lid se nj myge a pige gi w nemocech kůže a zvláště očí. W. Pintowka).

Dobrá voda viz Gemnj.

Dobříčany v Žatecku, půl hodiny od Štěknic, voda železitá s lázní od roku 1768; látky negsaulučebnický ustanovené; potřebuge se v osutinách, we pakostnici, bolesti hostcové, v bolavých očeh od o-
strosti dle doktora J. o Reilly 1769.

Dobřjř w Beraunsku, lázně ze železných trusek.

Dobruška (Blština, Lešno) w Králohradecku, panstwj Opočno, voda neurčená wůbec studánka nazwaná.

Dřewce w Litoměřicku, panstwj Dlažkowice, při wrchu voda minerálnj neurčené powahy. Na témž panstwj gest také lázeň Tepley, však nápodobně neustanowená.

Držtěkrey w Bydžowsku, panstwj Wokšice, hodina cesty od Sobotky gest kaple a u nj studnice a zdrawau wodau neurčenau.

Elbančice, Elwančice w Tábořsku, panstwj mladé Wožice, lázně neurčeného obsahu, ačkoliw již 1723 od J. F. Löwa z Erlsfeldu popsané, z dáwna potřebowané. Woda obsahuge prý w sobě: sůl, sanitr, vitroljm; slaužj k pitj i ku kaupánj w osutinách, we swrabu, swrbenj, we wředjch, we hlje, otoku, we křiwici, w přjgici, w zástawě a t. d.

Forst w Bydžowsku, neznámého obsahu voda; užjwá se proti zimnici, osutinám a průgemu a t. d.

Františkowa nynj, gindy Sladawská neb Chebská woda, zřjdlu již snad w dewátém, zvláště pak w 16 a 17 stoletj známé, w Loketsku. Hodinu cesty od města Chebu, w planině polni výnosnými ob-
sitě, ležj pramen Františkůw, proto, že Geho Milost Cjsařská roku 1793 gistau summu peněz wykázati ráčil k wystawenj láznice, dwau sálů a několik giných domů. Spolu i dwanácte stawenišť wykázáno bylo, a

každý stawitel obdržel 1000 zl. půgkkan, kromě oswobozenj od danj a od postawenj se za wogáka. Nynj giž tři ulice wystaweny gsau a as 50 demů s roztomilým kosteljkem w hági. Poněwadž mjsto gest slatinná půda, musil skoro celý les na základ w zem na rošt zaražen býti, dříwe nežli se stawěti mohlo.

Kromě Františkowa zdroge, mezi všemi neyznamenitějšho, gsau geště tři ginj zdrojowé, Luisin totiž, gen ku kaupeli slaužej, a wedlé něho pod tauž střechau tak nazwané žjdro (kalter Sprudel), genž gako Františkw zdroj, i k pitj i k lázněm se hodj; pak na lukách k východu gest Slaná studánka, gžto se gen ku pitj užjwá. Wšecky téměř zdroge dlanými podlaubjmi ku pohodlj procházegjicjch se mezi sebau spogeni gsau.

Nowě zřjzeny gsau lázně bahnité (Schlammäder), kapaličné (Tropf-), dštiwé (Regen)- a pak párnj (Dampfbäder).

Rozborem lučebnickým nalezlo se w libře medicinské 24 lotů.

	Františkw	Luisin.	Žjdro	Slaná stud.
Dwoguhlan. sodičit.	6,342	4,124	6,390	6,922
Sjran. sodičit.	19,069	16,062	20,197	13,459
Wodnosoličnat, sodič.	6,700	5,075	6,562	6,912
Uhličnat. wápnčit.	1,291	1,200	1,200	1,542
Uhličnat. křemičit.	0,274	0,171	0,042	0,256
Dwoguhlan. železit.	0,312	0,246	0,153	0,012
Kyseliny uhličnat.	15,83	12,62	15,31	10,56
Summa	33,988	26,878	33,534	29,103

Wydáwá za minutu 14 1/2 326, 48 másů neyméně.

Obsahuje následowně wjce soli, nežli každá giná známá železitá woda. Woda gest čistá, swětlá, a slau-

žij zvlášť w neduzjch žiwota od zacpánj žilek, we sběhnutj lepkosti všeho druhu, w nemoci ustawu cew lymfatických, we slezinnosti, we zlaté žile, w rozdílné utrpnosti průchodů mečowých, w čerwiwosti, zvlášť w trpenj od čerwa kalaunice nebo tasmanice; zbuzuge záživnosť, působj posilivě a pronikavě w částkách tubých. Sůl zde obsažená otwírá a čistj prwnj cesty. Pige se woda z rána; gestliže studenau žaludek nesnese, tedy wlažná aneb mlékem owlažená. Mezi každým pitjm potřebj za 10 minut se procházeti, buď na cestě, aneb pod střechau w podlaubj i také w sále. Za hodinu po pitj se teprw snjdá. Kromě láznj, w každém domě zřízených, nacházj se tu w nowě wystawená weliká i skwostná láznice: Kdo gednau toliko se kaupá, wolj sobě čas mezi snjdanjm a obědem; kdo dwakráte lázeň potřebowati chce, tedy po druhé sedmou aneb osmou hodinu wečernj neylépe gest použiti. Za kaupě w láznici platj se 30 kr. z Františkowa zdroge, 20 kr. z žjdlá, 14 kr. z Luizina zdroge. Ostatně založenjm lesjku také o procházky poněkud postaráno gest; u prostřed lesjku gest náwršj, odkud weyhľadka na silnici chebskau stromowjm opatřenau.

Gabloň (Gabel) vlastně u Lamberka w Boleslawsku lázeň Distlawá nazwaná, sjiwě powahy, neboť woda prý w sobě obnášj kyselinu uhličnatau, vitroljm, sůl trpkau a sádro; láznice gest užitečně wystawená.

Gemnjk; nazwaná dobrá woda, w Boleslawsku od města půl hodiny wlesjku, prawj se že obsahuge w sobě sjru, sodu, wápno, železo a kyselinu uhličnatau; pročež gest mocnosti čistiwě, posilivě w neduzjch kůže, w ochroměnj, swrabu; od okolnjch obywatelů pilně se gj nawštěwuge.

Gezerka, w Kauřimaku, za Vyšehradem w lewo od S. Pankrace hogné žjdló tak, že malý rybniček činj; studnice gest 3 sáhy dlouhá a půldruhého široká, tušjm prý Libuši wedu ku koupeli dáwala. Powěstná gest tjm, že u studánky gakožto swětité Křesomysl prey sněm držel. Woda gest neurčité powahy.

Gjlowé, Sw. Wáclawská lázeň, w Kauřimsku, neurčitého obsahu, ačkoliw má prý w sobě woda sodu, wápený podjl; gest swjrawé moci a slaužj proti kyselosti, ochromenj, trhánj audů, swrabu a t. d.

Hágek we Chrudjmsku, panstwj Chocenské, wes s láznicj 3 hodiny od Wysokého Meyta, woda neurčitého obsahu.

Hamry we Chrudjmsku, panst. Richenburg, woda uzdrawitedlná.

Haslow w Loketsku, kyselka neustanowené powahy.

Hauška, snad lépe Hauřka, čtwrt hodiny od Staré Boleslawi na prawém břehu řeky Labe, panstwj Brandeyského, studnice Matky Božj pomocné s wodau tichau, čistau, swětlau, bez wůně, chuti slabě swjrawé, inkaustowé, čpawé, gežto w libře 32 lotů 1,850 gránů stálých látek obsahuge. Nalezá se totiž dle P. Prof. Pleischla w 10,068 gránech:

Sjranu draslič.	0,01954	—
Sjranu sodičit.	0,01033	—
Solnowodnič. draslič. . .	0,02822	—
Solnowodnič. sodičit. . .	0,45195	—
Dwoguhlan. sodičit. . . .	0,61132	—
Dwoguhlan. wralič. . . .	0,00880	—
Dwoguhlan. železit. . . .	1,70000	—
Uhličnatan. germič. . . .	0,46670	—

Dwoguhlan. wápnič. . . .	5,24500	—
Uhličnatan. hořčjk. . . .	0,40900	—
Uhličnat. křemičit. . . .	0,78000	—
Wytaženiny	0,31770	—
Ztráta	0,01944	—
	10,04856	

Soli neobsahuge mnoho, wjce pak železa, wápna, germjku, a náležj mezi wody alkalické slané železité; za kterau příčinau také se může prospěšně potřebowati k posilenj w slabosti, w osutinách, w ochroměnj, we zžídnutj, w trpenj žilin, po ztrátě krwe, we wředjch zewnitřnjch, we křiwici a t. d.

Hostinná (Arnau) w Bydžowsku lázně neznámého obsahu a powahy.

Hřebenka w Rakownicku, u paty wrchu Petřj-na nad Smjchowem na winici woda minerálnj, geště neustanowená.

Hurško, wiz Abošin.

Jankow, w Kauřimsku, St. Liboriusa studánka, woda neustanowené vlastnosti.

Sw. Jánská lázeň (Gute Brunnen, St. Johannesbad) w Králohradec. panst. Králowé dwůr, 4 hodiny od Jaroměře w lese zdrawé lázně obsahu neznámého.

Jánské lázně, (Johannesbrunn) w Bydžow. panst. Wlčickém u paty, černého wrchu, láznice s wlažnau wodau; ačkoli giž roku 1707 popsány byly lázně, a pramen daleko a široko známý a rozhlášený gest tak, že každoročně mnoho set lidu do nich přicházj, předece dosawáde látky lučebně ustanoweny negsau. Woda prý obsahuge w sobě wápený podjl, soli neurčité; slaužj w utrpnosti měchýře, ledwin, odkamene, w kurdějch a dnawosti a t. d.

Josefowy lázně u Děčína, na levém břehu řeky Labe pod vrchem Papertem, dvěma prameny ze skály vychází voda železitá tak horká, že za minuty 53 měřák rakauské měry vynášej, odkudž do láznice výborně zřizeme do van s kohoutky mosaznými teplá i studená se panšij.

Obnášej v sobě, v libře medicinské:

Uhličnatanu křemičit. . . . 0,178 grad.

Uhličnat. vápničit. . . . 0,246 —

Uhličnat. hořšíkow. . . . 0,077 —

Uhličnat. železit. . . . 0,142 —

Sjranu vápničit. . . . 0,136 —

Sjranu drasličit. . . . 0,426 —

Solnowodnat. draslič. . . 0,037 —

Solnowodnič. hořšíčit. . . 0,082 —

1,324

Slaužij voda tato zvláště k naprawenij činnosti lymfatických a krevních cew, k posilněnėj w zadušilosti maternjka, w kurděgjah, w trpenėj od kamene, w dáwenėj počasném, vůbec we slabosti těla, we dnawosti, křiwici, w osutinách, we výkalu, w čerwjích, we bledesti, po ztrátě krwe. Kdekoli však krewnatost, zapálenj, welká citliwost, skutečná zatwardlost a wředowánj plje a t. d. tam welmi škodj.

Karlowy Wary. Prawj se, však dogista omylně, že Karel IV. roku 1358 nebo 1370 horké vody w Loketsku na pravém břehu řeky Ohře, 14 mil od Prahy, mezi vrchy gelenjma kamenem, křížowým a bukowým, na potoku Teplé sám nalezl, na honbě prý pustiw se za gelenem, aneb následowaw psa skučějho, gežto we wřidle se byl opažil; neboť k wjře podobno nenj, žeby lid obecny z okolj, genuž každý spád a

průchod lesa známi gsau, tak horkau wodu na blízce byl neznal, wodu dím wřelau, která z rána a w chladném čase páru hustau a vysokau činj. Mnjim, že Karel, genž co mu dobrého ku prospěchu Čechům se býti zdálo, i hned zwelebowal, wodu giž známou sám použil, u weywafišťe dům neb zámek postawiti poručil, na mjestě, na kterémž nynj městská věž stogj, a tudjž lázně zwelebil, které ku postě wáženého a dobrého krále gméno Karlowých Warů nabyly. Pozděgi mjesto lidnaté okolo zámku wystawnostj domů a obchodem zbohacené městem královským swobodným se stalo. Město nynj 450 domů a 2610 obywatelů počjtá; končina neykrásnějšj geho gest „na lauce“ tak nazwané, kdež domowé saský a český sál předstawugj krásné stawenj k službě a ku pohodlj přjchozjch. Znamenitá a pamětná stawenj gsau nápodobně: kostel děkanaský Sw. Maří Magdaleny; dům radnj nebo radnice, městské diwadlo, městské lázně a t. d.

Neyznamenitějšj pramen we křížowé ulici s welikým gečenjm z djry hluboké co rameno silný na tři lokte a výše wystupuga, wjždlo nebo war řečený a tak wřelý, že dosti daleko od něho geště drůbez pařiti se může, neboť wřelost geho wynášj 59 grádů Reaumurových. W libře wody rozbohem Klaproth wylaučil následagjcej látky:

Dwoguhlanu sodičitého (Soda)	17 $\frac{1}{8}$ granů
Sjranu sodičitého (Soli karlow.)	26 $\frac{2}{5}$ —
Solnowodičnatanu sodičit. (Sol. kuch) . .	5 $\frac{1}{5}$ —
Uhličnatanu wápničit. (Carb. calc.) . .	2 —
Uhličnatanu křemjčit. (Carb. Silie.) . .	$\frac{2}{5}$ —
Dwoguhlanu železit. (Carb. Ferri) . .	$\frac{1}{50}$ —
Kyseliny uhličnaté pl.	5 $\frac{1}{5}$ kub. c.

Cokoliw do wody se wmetá, to w brzee kamenité, rudé kúry nabýwá; z kamene tak powstalého umělei rozličné věci wyhotowugj. Na kúře takowé kamenité stogj weliká část města Karlowých Warů.

Po waru neypotřebowanějšj pramen gest tak nazwany Nowý, od roku 1748 užjwany, u kterého dlaubá beseda na slaupowj neb krytý chod ku pohodlj hostů sem a tam se procházegjeich na autraty královské roku 1792 zřízena gest. Wřjdro toto wynášj 47 stup. Reaum. a slaužj k pitj i kukaupeli. Ohnásj wsobě woda:

Dwoguhl. sodičit. (Soda) 17 $\frac{1}{3}$ gránů

Siranu sodičit. (sol. Glauber) 24 $\frac{4}{9}$ —

Wodnosoličnatanu sodič. (sol. kuch) 5 $\frac{1}{3}$ —

Uhličnat. wápničit. (Carb. Calcis) 1 $\frac{1}{3}$ —

Uhličnatanu křemičit (Carb. Silic.) $\frac{4}{3}$ —

Dwoguhlann železit. (Carb. ferri) . . . 1 $\frac{1}{5}$ —

Kyseliny uhličnaté 8 kub. caulů.

Gedno poschodj níže od pramene nowého gest od roku 1768 pramen Bernardůw, tak řečený, že ze skály Sw. Bernarda se preyštj; slowe také lázeň skaln j a koňská proto, že koně nedužiwi w této wodě brozeni gsauce se uzdrawugj, gest 54 $\frac{3}{4}$ stupňů Reaum. horký.

Gedno poschodj výše od nowého pramene gest pramen pod střechau klenutau od roku 1763, zahradnj, nebo Teresinin, gegž akoro gedině paničky potřebugj; aučinek wydává gako pramen nowý. Nemocnice také pramen vlastnj horký má, gakých i we wjše domjch městských se nalezá.

Mleynský pramen u láznj mleynských pod tauž střechau s zahradnjm, 43 st. horký, k počišťenj žiwota neyobyčejnějšj, kteraužto mocj počistiwau wše-

leu

oky jiné prameny předčj, zanjmá w sobě 40 grand soli Glauberowy, tedy neywjce.

Woda karlowarská užitek swág zvlášťš prowozuce w prwnjch cestách a wywedenj wšech tu usedlých zbytečností, w pokaženém zažjwánj, nadýmánj žiwota, w těžkosti žaludkové, w nastalé dušnosti, w závratu od zacpánj drobu k. p. sleziny, gáter; w černokrewnosti, w slezinnosti, w mádře nebo nádechu maternj-kowém, we zžidnatj, w nepořádném času měsječném, we žluté žjle, w ostrosti krwe, w otráwenj syťanjkem, w bolesti od pjsku a kamene, w čerwjch, zvlášťš kalaunici, lámánj audů a t. d. Škodliwý skutek na opak prowozuce woda karlowarská u sauchotiwých, w zatwrdlosti drobu, we žlautenici od zatwřzenj gater, w bledé nemoci, w padaucnici, w nemoci od chybne powahy mozkové, w staré pakostnici s baulami, we wodnatelnosti a t. d.

Počjná se pitj wody tjm způsobem, že do prwnjho kofljku wody přidadj se půl lotu nebo i lot soli karlowarské, načež wjce méně stolie následuge. Pak se začjná s třemi kofljky a množj se až do osmi aneb dwanácti, zřjka wjce, a opět tjm způsobem w počtu se umenšuge. Obyčegně woda se pige od 5 do 8 hodin ráno, a potom mjrně se procházj. Po lázni potřebj gest půl neb celau hodinu poležeti. U pitj zakazuje se ztrawa silně solená, tučná, uzená a kořená; u wečer zvlášťš střjdmu býti slušj. Wjno mělnické, černosecké a jiné se dowoluge.

W potřebowanj wody weywarštně ney důležitějšj gest pohybowánj tělesné, ku kterému rozkošné položenj okolnj samo wábj. Neybližšj procházka koná se w Malém Versaillesku, w luhu osamotnělém, na gelenjm skoku, kterýžto hned nad městem žulowým přičerwena-

nalým skalám se začíná; k slaupu, nebo chrámcí Findlaterowu, na Chotkowě cestě, na procházce čtyřhodinné, a pak u pošty, místo krásné Karlowých Warů, gemůž málo rovných se nalezá, neboť okolj sausedné geho mnohé a přigemné mjstečko wykazuje, gakež gest: lawice básnická, Antonjnowo odpočinutj, sjdlo přátelstwj a giné. Odtuď se přigde přes most Karlůw k chrámcí Dorotinu a ku kyselce, k pramenu výbornému, ačkoli málo potřebowanému, nad kterýmž neustále wrstwa 4-6 caulů wysoká plynu kyseliny uhličnaté se nalezá. Za křížem na lauce gest geště sedádko Marianské s překrásnou wyhljdkau. Na druhé straně potoka Teplé wystupuge hora třikřížowá, wzácná wýhledem utěšeným na všechny okolné bljzké i na daleké hory rudnj. Odtuď wede cesta lesem pěkným bukowým a borowým k hospodě hornj, a pak silnicj výborně dělanau segde se opět do města.

Karlsberská woda w Boleslaw. kr. panst. Smržowka, dosawáde negistě ustanowené látky; obsahuge tušjm železo.

Keltna, w Rakownicku, woda zdrawá, u Auhonic.

Klatowka, studánka u města Klatow, w Klatowsku, neznámé vlastnosti.

Klůk očka, w Boleslawsku, tři čtwrti hodiny od Hradiště nad Gizerau aneb u Mnichowa, woda mimerálnj neurčité mocnosti.

Komárov aneb Kummern, w Žatecku, panstwj nowá wes, 2½ hodiny od Mostu, má tak gako Komorany (Kunnersdorf) kyselku powěstnau.

Kosten w Litoměřicku má zdrawau wodu.

Kostomlaty, w Litoměřicku, lázně neurčité powahy.

Kotaun, w Prachensku; as na 2000 kroků od mje-
sta gest woda léčiwa Klaubowka nazwaná, snad že
klaubnj bolesti, klawbowku, výborně léčj; gest však
neustanoweného obsahu.

Králowo pole w Chrudimsku, panstwj Land-
skron, u paty wrohu woda neznámého obsahu; u nj
láznice, hostinec a kaple.

Králowé dwůr, lázeň w Králohradecku, neur-
čená woda.

Kraselow w Prachnesku, půl mjele od Strakonie,
lázeň neurčité powahy.

Kripsy wiz Abošin.

Křešice, w Litoměřicku, panst. Třebautice, wo-
da neurčená.

Křjžowka nebo Pštrosowka u Prahy za kon-
skau branau, před býwalau H. Kanálskau zahradau; no-
vě výborně zřízené lázně. W (roku 1817 nalezené) wo-
dě lučebně ustanowil pan professor Pleischl w neusta-
noweném množstwj následugjcj látky: swobodnau ky-
selinu uhličnatou, sůl karlowarskau (sjran. sodič.), sj-
ran. draslič. (arcanum duplicatum), sůl hořkau, sůl ku-
chynskau, sádru, wápno, dwoguhlan hořčičity, dwogu-
hlan železity, dwoguhlan germičity, dwoguhlan křemi-
čity a wytaženinu. Schlopná wodaby tedy byla: w za-
pekliwosti a w zácpě drobu břišnjho, w zlaté žjle, u
oduřenj gáter a sleziny, w slezinnosti, w lepkosti štáw,
w trpenj cew wsagjcjch a žláz, w krticjch, w zastara-
lém hostci, u dnawosti a w osutinách kožnjch.

Kšiha wiz Abošin.

Kuks, (wlastně po staročesku Chustnjk), lázeň
P. Marie na nebe wzetj, w Králohrad., lidu obecnému od
starodáwna známá; gsau wlastně tři dosti hogná žjdlá,
z nichž woda do láznice z kamene tesaného přes 100

let staré traubami se wede teplá i studená. Pro hosti gsau hostince wšjm hogně zaopatřené. Woda owšem w Praze roku 1696 lučebně zkauhána byla od Löwa z Erlsfeldu, dle tehdegšjho způsobu, a popsána od doktora w lékařstwí Kirchmeyera z Riechwic. Obsahuge prý látky pryskyřičné neb klj zemské, slané, ledkové, sanitrowé, sječné a wápené; nemůže se však to gisté udati. Slaužj we dnawosti, w lámánj suchém, w zacpánj drobu, w osutinách, swrabu, w autrpnosti od kame-ne, w čerwjch, ochromenj. Tušjm lázně zacházegj, proč? gest neznámo.

Kute now wiz Abošin.

Kynž wart (Königswart) w Loketsku, má dwa prameny wedlé sebe, gedén k pitj a druhý ku kaupeli, třetj, však o mnoho slabšj nedaleko od těchto ležj, a k pitj gest. W 1000 djlech wody Berzelius nalezl:

	1.	2.	3.
	Pr. k pit.	k. kaup.	k pitj
Sjran. draslič. (Sulf. Kali) . . .	0,0513	0,0071	0,0032
Solnowodnič. drasl. (Murias Cal.)	0,0036	0,0015	0,0021
Solnowodnič. sodič. (Mur. natri)	0,0273	0,0036	0,0043
Dwoguhlan. sodič. (Carb. Natr)	0,2558	0,0252	0,0120
Dwoguhlan. wápníč. (Carb. Calcis)	1,8695	0,2070	0,0561
Dwoguhlan. Strontič (Carb. Stront)	0,0030	0,0003	—
Uhličnat. hořčjk. (Carb. Magnes)	0,4697	0,0989	0,0316
Základ. kost. hlinjk. (bas. phosph.			
alum.)	0,0114	0,0014	0,0022
Uhličnat. germič. (Carb. Mangan.)	0,0214	0,0070	0,0027
Dwoguhlan. železit. (Carb. ferri)	0,1665	0,0416	0,0022
Uhličnat. křemičit. (Carb. Silicis)	0,3780	0,0618	0,0387
Wytaženiny	—	0,0057	znám.
	3,1542	0,4631	0,1529

Ladowice w Litoměřicku, u Duchcowa, lázeň s jrná, ostatně ještě neurčita.

Ladislawa lázeň w Buděgowsku, tři čtvrti hodiny od Kaplic u malé Umlowice, voda uzdravující neurčeného obsahu.

Letjn, w Klatowsku, panství Lúkawice, lázeň neurčité povahy; potřebuje se w dnawé nemoci, proti neduhům kůže a t. d.

Lhota červená, lázeň a voda uzdravující w Tábořsku, voda neurčené povahy.

Libnič, Libnická, Hlubocká, vůbec smradlawá voda, Smradawka nazwaná (Frauenbergerbad); 1 1/4 hodiny od Buděgowic vzdálená na kopci lesnatém, od lidu obecného dávno 1681 užíváná. Doktor Linz již roku 1766 wodu proti nesmírnému dužnějí užívati dával. Potřebuje se prospěšně: w čerwiwosti, lámánj audů, w starých wředjch, we chromotě, w nemoci od rtuti, w zimnici studené, w žáze, w obtížnosti močenj, we zlaté žile, w bílém toku, stuhnutj audů, we třesenj. Škodliwá gest sauchotiwým, paducnjkům, krewnatým, w náklonnosti k mrtwici, w činných výraženínách a t. d. U studnice dosti hogné wystawena gest skwostně láznice trogjm poschodjm ku pohodlji a obydlj se koupajících, a zvláštnj láznice pro židy. P. Karel Boř. Presl lázně obšírněgi popsal we Kroku 1: djl. 1. Swaz. a nalezl we wodě: wolný prwosiřičnj wodjkowý, od něhožto smrad záprdkowý pocházj; sjrnowodan wápnjkowý, solnowodan, dwoguhlan, sjran wápnjkowý, sjran hořčjkowý.

Liboch w Litoměřicku, Libochowská woda (Brunnengeweihetes) u hlubiny w bažantnici pod wrchem, hogným pramenem čistá se preyšj, od nepamětných let w letě od lidu pitá, i k mytj sebe i dobytku užíváná. Po-

psána byla od Ant. J. Krále doktora v lékařství w Praze 1754 česky. Tuším w sobě zanjmá kyselinu uhličnatou, železo, soli a hořčjk. Schwalována gest w zástawě měsijného času nebo plawice, we křečích, bledosti, w zácpě, proti kameni a t. d.

Libwerda, Liwerda, wes s 78 domy w Boleslawsku, w roztomilém audolj lázeň položená. Nalezagj se tady w okolí 30 kostk. sáhu čtyři-zdroge neš prameny, z nichžto kyselka a pramen Josefinin toliko k pitj se potřebuge; gest tak gako i pramen, od roku 1783 užjwaný, železowitý čistě raubenjm kamenným ohražen. Od roku 1793 začjmá i pramen Christianů w zvláště pro mužské lázně se užjwati. Čtvrtý pramen Wilhelmů w teprw od roku 1803 známý gest. Žjldo železitě i k pitj i ka kaupeli se bere. Woda libwerdská teprw w poslednj čtvrti minulého stoletj dle zásluhy w obecnost uwedena gest, ačkoliw gi okolnj obywatelé od drahných časů, giž w začátku 16. stoletj, w létě nawštěwowali. Čechové gi božj wodu, Němci pak Bierborn nazjwali. Obsahuge w sobě w libře 32 lotů:

	Kyselka	Zdrog železitý.
Soli Glauber. karlow.	1/3 gran.	1/10
Soli trpké	1/6	—
Uhličnat. lunicnat. (Selenit.) . . .	2/3	—
Soli kuchynské	1/2	1/60
Uhličnat. hořčjkow.	2/25	—
Uhličnat. wápníč.	1/3	1/10
Uhličnat. hlinjkow.	1/20	—
Uhličnat. železitého.	4/25	7/60
Uhličnat. křemičit.	1/5	1/20
Kyseliny uhličnaté	20 8/9	17 7/9 kostk. caul.

Podobá se tedy woda železitá docela wodě Spaa-ské. Kyselka liwerdská slaužj k posilněnj nerwů, k

rozmnoženj čilosti gich, prowozuge rychlegšj objhánj krwe, rozděluge a stenčuge šlávwy lepké, otwírá cewy zaprtalé, umořuge čerwy, žene na moč, odnímá kyselost. Prospěšná gest we trpenj od zlaté žily nebo krwopreyštnosti, w krticích, zaspánj gáter, w autrpnosti plic, w dušnosti, w trpenj cest močowých, w bjlé nemoci, we slezinnosti, w krwotoku od slabosti, w bolesti hostcowé a t. d. Počíná se pjti sklinkau piwnj a postupuge se denně až na gednu láhewici, užitečně se přidává i něco mléka.

Lázeň gednau aneb dwakráte za den se užjwá, buď wlašná aneb studená, poslednj toliko zponenáhla. Před začátkem kaupánj dobře gest wzjti počistěnj, a gestliže člověk krewnatý, potřebj gest i žilau pustiti. W láznici každá wana we vlastnjm gest pokogjku, wšjun, co přjslušj, opatřená. Procházka přjgemná děge se po potěčku nahoru a dolů, a po giných zwelebených sadech. Kdožby dále gjti chtěł, má dosti přjležitosti do Lužic, do Hainsdorfu, a do wedlegšjch hor se pustiti.

Limberk (Laubendorf) we Chrudjmsku, panstwj Bystřice, lázně neurčitého obsahu a moci; půl hodiny od Poličky.

Lochowice, w Beraunsku, u wesnice Netolic lázně neurčité mocnosti a obsahu; potřebuj se w osutinách, w zaspánj drobu a t. d.

Lusetin, wiz Abošín.

Mariacel, malá, w Buděgowsku, panstwj Chlumec, lázeň neurčité powahy.

Mariašain dolegšj, Krupská bolestná rodička božj, w Litoměřicku, má dvě žjdlu dosti hogná; gedne slowe woda žrawá (Fresswasser), že dělá chuť k gjdlu; obnášj w sobě železo, wápennau látku, luničnau (Selenit) sůl trpkau; gest powahy posiliwé. Druhá slo-

we zdrawá, obnášj wápennau látku s málem železa, a súl trpkau; obecně se pige.

Marie Panny nebo Božj woda, bljže mladé Boleslawi, w Boleslawsku, neurčená woda.

Marie Panny lázeň w Prachensku, mjli od Březnic, žjdlu neurčitého obsahu.

Mariahilf, pomocné P. Marie, také Wodolenow aneb Wodolenka nazwané lázně w Prachensku, půl mjle od Sušic, neurčitého obsahu a powahy.

Marianské lázně, lázně w hamřjch, Aušowické. Auwalj třjrohé w Plzensku, Teplského panstwj, u sedlského mleyňa, geště roku 1779 pusté bylo, ačkoliw giž za Ferdinanda I. 1528 dle Balbjna zde súl wywařowána byla, a 1609 křjžowé žjdlu obecně se potřebowalo; teprw roku 1781 dwa domečkové dřewěnj u studnice wystaweni. Nynj giž přes dwacet domů kamenných o dwogjm poschodj mjsto okrašluj; neboť od roku 1781 přičiněnjm P. opata Reitenbergera a doktora w lékařstwj P. Nehra zwelebowaná lázeň zobenčela tak, že s Františkowau, s Teplicemi a s Karlowými wary o záwod wešla.

Na okolj několika set sáhů kostkových šest žjdel se nalezá, totiž: studnice křjžowá, Karolinina, Ambrožowa, aušowická, kyselka na lauce a Marianská; gegich woda owšem gednorodá, předce dle množstwj soli a železitého obsahu trogj powahy gest. Neyužjwanějšj k pitj gest:

1. Křjžowá studnice, gindy slaná, pod střechau na šesti slaupech s nápodobným chodem ku pohodlj wodu užjwagjjejch. Woda tato se pige z rána od 2 až do 8 kofljků 6lotowych; rowná se wodě karlowarské studené, gest výborná proto, že i rozeslaná daleko od pramene pita býti může.

2. As 60 sáhů vzdálj od křížowého žjdra, na prawé straně silnice, ležj gako w křowj schovaná studnice Karolinina, nápodobně krytá, slabšj wšak nežli onano.

3. W prawo od křížowé studnice gest as 150 kroků vzdálj pod wrchem Hamelikau studnice Ambrožowa, Ambrožka, ambrosianská, gindy sjrná, krytá dřewěnnau střechau na slaupjch dřewěnných, neyslabšj z wod marianských; pige se z ohledu toho neywjce po gjdle a s wjnem i při stole, bljžj se w powaze swé Pymontské a Driburské, obsahuge neyhogněgšj podjl železa w sobě.

4. Nedaleko, na 50 kroků od křížowé studnice, wywařuge se gako na kotli piwowárském z močarowité slatinné půdy s nesčjslými prameny Studnice Marianská, gindy smradlawá, kterážto do 11 sáhů dlaného, 3 1/2 sáhu širokého a 1 1/2 lokte hlubokého příkopu se sbjhá. Cokoliw z žiwočichů menšjch k. p. myši, ptáci, slepice a t. d. se bljžj, to w brzce plyn wypařugjej se usmrcuge, a swětlo hasjwá; plyn ten sám wýborně co lázeň suchá, párná se potřebuge. Woda tato gedině ku kaupeli slaužj. Z příkopu nebo ze stoky oně uwádj se woda do 17 dobře zřjzených pokogjků wedlegšj láznice, kdež kohautky teplá i studená woda do wany se pauštj.

5. Čtwrt hodiny vzdálj odtudě wedlé aušowického potoka na lance, do něhož zbytečná woda i odpadá, gest pramen silný, hogný, gindy slaný, aušowický, potom kolowratský, nynj Ferdinandůw nazwán.

6. Kyselka zdrawá na té samé lance u Aušowic, Užjwá se s prospěchem i lázeň ba hnitá. Obsahuj w sobě žjdra dle zkaušky P. prof. Steinmanna následugjej látky w libře medicinské 24 lotů:

	Vyta- ženina kijzem	Kře- mj.k.	Hoř- čjk.	Žele- zo.	Wd- pno.	Soda.	Síl kuch.	Síl Kar- low.	Ger- mj.k.	Stálé látky	Kys. uhlič.	vše- ho všib.	Za hodinu vody uchází kosk. cauli.
Křizow. neurčit.	0,291	2,039	0,132	2,954	7,693	10,173	28,587	—	51,869	8,639	60,508	6047	
Ferdinan. —	0,502	2,287	0,300	3,012	6,449	6,747	16,938	0,069	36,274	13,318	49,592	208224	
Karolin. 0,290	0,347	1,938	0,242	1,913	1,651	0,615	2,095	—	9,091	13,529	22,620	29160	
Ambroz. znám.	0,363	1,339	0,185	1,511	1,251	0,480	1,400	—	6,529	11,135	17,664	5490	
Kyselka —	0,518	2,163	0,202	3,398	0,528	0,277	0,662	0,067	7,815	neurč.	—	neurčilo	
Mariansk. 0,056	0,142	0,030	0,020	0,228	—	0,036	0,265	—	0,777	6,937	7,714	380160.	

Co lidu ochroměho lázní mariánskou uzdraveno bylo, ukazuje djem množstwj berel scho-
vaných w kosteljk. Prospěšná gest woda ilázeň we-wředjch zewnitřnjch, w osutínách, we stu-
deném otoku, we přitěšné lepkaivosti, w cestách prwnjch, we křiwici, wýkalu, w slabosti mjestně
audě, we dnawém wředowání, po ztrátě krwe, w obijžnosti od kamene, w zástawě kwětu mň-
ejšného od slabosti, we žírej w žiwotě, w zapapaném drobu, žlázách, gátiach, slezině a t. d.
u ochroměnj, zžidnuj, w nádech maternika a t. d. Škodliwé užívání wody gest w náchyl-
nosti ku chřkání krwj, k potracení, k šlaku, obrlení, w krewnatosti, w zapálení částek.

Sw. Mařj Magdaleny w Prachensku, panstwj Liběgice, neurčitá woda minerálnj.

Martenow wiz Abošin.

Sw. Mikuláše lázeň w Chrudimsku u wesnice Wraclawy, půl mjele od Wysokého Meyta, woda słowutná, popsána od F. Čásky ze Sternsteina 1739 w Hradci. Obsašj prey w sobě sodu, sanitr, železo, kyselinu uhličnatou; užjwá se w osutinách, ochroměnj, w bledesti, u wředjeh, w bolenj hlavy, zázratu, w nadýmánj. U láznice gest weliký hostinec.

Milaweč w Klatowsku, hodina od Domažlic, lázně neurčité mocnosti.

Milestow wiz Abošin.

Miletjn, w Bydžowsku lázně; woda obsahuge tušjm w sobě soli, sju, vitroljm, ledek a hornj pryskeřicinebo klj zemské. Užjwá se w slabosti nerwowé, w bjlé nemoci, we dnawosti a t. d.

Modletjn, Sw. Anny lázně w Čáslawsku, 4 3/4 od Brodu německého, neurčitého obsahu, ačkoliw popsána gest woda od Doktora Lodgmanna de Auen roku 1737 a od Steinreitera prohlédána. Zanjmá, gak se prawj, w sobě železo, vitroljm, sanitr, a něco klj zemského. Potřebuge se ku posilenj očí, proti wředům, kamenu, swrabu, w osutinách, we slabosti, w suchém lámánj a t. d.

Mohra w Žatecku, 1 1/2 hodiny od Podhořan, woda zdrawá neurčitého obsahu.

Mostec (Mastitz), gináče popowa studnice nazwaná, woda w lese w Bydžowsku, panstwj Hostinná.

Mšeno, w Rakownicku, s lázněmi dobře zřizenými, wodau železitanu Sternberské podobnau; starobylý zánek, od panů z Hasenburka wystawený, hostům lázeň tuto nawštěwugjejm slaužj; procházka w bažantnici a w zahradě owocné gest. Obsahuge woda w sobě w libře:

Wylaženiny	0.025	grand
Solnowodnič. hořčjk. . .	1.353	—
Sjranu wápnitit. . . .	1.458	—
Vitroljmu	0.800	—
Uhličnat. hořčjk . . .	0.166	—
Uhličnat. wápnit. . . .	0.200	—
Uhličnat. křemič. . . .	0.275	—

4,277 grand.

Prospěšná woda gest w puchobolnosti, proti wředům, w osutinách, swrabu, otoku bjlému, w bjlé nemo-

ci, w krwotoku od slabosti, w nepořádném měsíčním (plavici), w zácpánj drobu všelikého, schnutí nehy nebo ruky, w bolenj hlavy zastaralém a t. d.

Náchod, w Králohradecku, kyselka wlese, tuším obsahuje w sobě: kyselinu uhličnatou, železo, vápený podíl, sůl karlowarskou, mnoho kali. Užitečná w zácpánj, neboť roztírá, silj, odjímá kyselost a t. d.

Nečich, w Žatecku, tři čtvrtě hodiny od Lann, voda zdravá.

Nedošjn w Chrudim. půl hodiny od města Lito-myšle, lázeň, voda železitá neurčitá.

Němco wice, kyselka w Plzensku, panst. Radnice.

Nesnice, wiz Abošín.

Nowé město nad Metují w Králohradecku, wlese lázeň neurčitého obsahu; hogj bolné oči.

Ostročjn (Landek), wiz Abošjn.

Pardubice w Chrudimsku, lázeň Sw. Trogice w domě gednoho měšťana; voda má býti dobrá w zimnici, u bolenj očí; gest neurčitá.

Pauten w Plzenskuslaná voda neurčeného obsahu.

Peruč, w Rakownicku, žjdlu kyselky přjgemné; obsahuje přj dwoguhlan železitý.

Peterkow, w Čáslawsku, hodina cesty od Brodu německého, lázně Sw. Jana křtitele. Má přj w sobě voda železo, sodu, sanitr, sjru. Popsána gest 1747 od S. Rud. Lodgmanna de Auen, láznice gest dobře zřjzená. Užjwá se od dáwna w nemoci kůže, audů, w létě dosti hlučně nawštěwowána.

Petersdorf, w Loketsku, panstwj Daupow, kyselka neurčitá.

Petrowice, w Rakownicku, lázně neurčitého obsahu a powahy.

Pintowka, w Tábořsku, voda uzdrawugjej neznámé powahy. (Wiz Dobráwoda)

Počátky, w Tábořsku, panst. Žerowice, lázně neurčité, od okolnjeh mnoho nawštěwowané.

Podolj, we Chrudimsku, 3 1/4 hodiny od Chrudimě w audolj u paty gedné hory gest studánka s ulěči-wau wodau, wedlé nj láznice zděná a dobře zřjzená, giž roku 1659 zmjňka o lázni se stává, gi okolnj churawj a nedužjw pilně nawštěwugj. Popsal gi doktor K. Hatt-wich w Praze 1805.

Podolj, we Chrudimsku u Heřmanowa městce, lázeň Sw. Wáclawa nazwaná. Popsána roku 1728 w

Praxe český od J. Ad. Veitha lékaře po obnovení, neboť již 1586, a 1659 byla známá. Z geskyně vychází jako ruka silný pramen, w djře mnoho krupníků se nalezá. Láznice má čistebnice, pokogjky dobře zřízené; woda má prý w sobě: wápno, sodu, vitroljm, sju, klij zemské; schwaluge se wuhrowatině, w twrdých bauljch, we schnutj těla celého nebo audu gedneho; že trávj, prorážj, otwírá a surowatost w žaludku napravuge, gistj se.

Podskalj, nebo lázně Sw. Kateřiny w Tábořsku, neurčité powahy.

Popowice, w Kauřimsku, panstwj Brandeys, kyselka na statku sedláka Stranského; užjwase w neduzjch kůže, w kurděgjch; gest pak dosawáde neurčitá.

Porjč welký, w Králohradecku, neurčená woda, kyselka.

Prachatice, w Prachensku, woda uzdrawugje neznámé powahy.

Přichowice, lázeň Sw. Lamberta nazwaná w Klatowsku, neurčité powahy.

Prokopowy lázně nynj, gindy pod lesem nazwané w Chrudimsku, panstwj německé Bělé, na řece Zwitawě, 5 hodin od Poličky, gsau neznámé powahy a neurčitého obsahu.

Rankowice, wiz Abošin.

Resek, we Králohradecku, panstwj nové město, lázně zdravé neurčitého obsahu.

Raudna, lázeň w Tábořsku, panst. Myškowice, woda neurčené vlastnosti.

Reuth, w Loketsku u Aši, kyselka zdravá.

Rychnow, zdravá woda, w Králohradecku, woda neurčené powahy.

Riesenbad, w Litoměřicku, panstwj Duchcow, lázně železité.

Rochlice, w Boleslawsku, panstwj Liberek (Reichenberg), od doktora Achiera wystawené lázně, ge zwláště Liberštj hogně nawštěwugj.

Rohr, kyselka w Loketsku, panstwj Cheb.

Rostěř, Rostjř w Čáslawsku pod Wysokau, za Kaňkem 1 1/2 hodiny od Koljna, panstwj Malešow, lázně dosti nawštěwowané. Woda se pige i ku kaupeli slaužj; gest však neurčitá.

Rosentalská woda uzdrawitedlná, panst. Rosenberk, w Buděgowsku, neurčená woda.

Sack'a, Sadecka, w Bydżowsku lázeň, má tu-
šim w sobě sůl Glauberowu a selenit; slaužj we swra-
bu, dnawosti a t. d.

Satšice, w Żatecku, panst. nowé wsi, hodina od
Chomutowa, zdrowé lázně. neurčitého obsahu.

Sázawa, vlastně. Wosowka, lázeň Sw. pro-
kopská, w Kauřimsku, býwały gindy lázně welmi na-
wštěwowané, s prospěchem potřebowane, s pohodlnau
nynj zašlau láznicij; lázně se užjwagj we wedlegšj chatři;
woda gest neurčité powahy, schwaluge se w utrpnosti očí.

Sebelice, w Loketsku, panstwj Žďárské, kysel-
ka neurčité mōcnosti.

Semjl, w Boleslawsku, při kosteljku Sw. Jana
Nepomuckého léčiwá woda se nalezá neurčité powahy;
žjdo slaužj k pitj i k láznem.

Sklípská hůra, w Chrudjmsku, panstwj Land-
skron, žjdo w lese tak nazwaném, iná prý w sobě wo-
da železo, sůl Glauberowu a sůl trpkau.

Slauý, w Rakownicku, u hory studnice s woda u
trpkau; ze zášty prey Žateckých doly slané, w nichž giž
za časů Nezamysla sůl; wywařowána byla, roku 750 za-
sypány; woda dodneš se potřebuge zdrawá, wšak neurčitá.

Smiday, w Beraunsku, neurčitá woda, lid obec-
ný tušim gi pige ku počišťenj.

Soběsak, w Žatecku, kyselka zdrawá.

Sobrušany, w Litoměřicku u Duchcowa lázeň,
woda silně smradlawá geště neurčitá.

Staré sedlo, wiz Abošin.

Šternberské lázně, (Bjly Augезд gindy) w
Rakownicku, malé čtwrt hodiny od Smečna w aužlabj
ležj žjdo wody železité, wůbec slaná woda na-
zwané, giž od Hágka gmenowane; při wodě dwanácte
zděných a dewět dřewěných pokogjků wystaweno gest.
Podál na 200 kroků gest malý zámček s 36 pokogiky ku
pohodlj hostům připrawenými. Gsau zwlášťe dwa pra-
meny na deset kroků od sebe, hořegšj wydává za hodi-
nu 6300 másů wody, dolegšj 2400 másů; nikdy nezamr-
zugj, woda gest chuti twrdé, swjrawé, inkaustowé. Ho-
řegšj slaužj k pitj, zwlášťe pak ku kaupeli, kdež potom
mnoho železa we waně ke dnu padá.

We 20 librách obsahujj w sobě:

	Hořegšj.	dolegšj.
Sjranu sodičit. (sol. karlow.)	8,000	7,576 gran.
Wodnosoličnat, hořčjk (sol. trp.)	17,370	10,324
Sjranu wápnicit.	3,500	4,275

	hořejšj.	dolejšj.
Solnowodničat. hořejšk.	2,250	0,262
Uhličnat. wápníčit.	41,330	40,030
Uhličnat. hořejškow.	6,392	15,973
Dwoguhlan. železit.	2,150	2,973
Uhličnat. křemičit.	1,500	1,800 0,685
Wytaženiny.	0 750	0,250 sol. k.
	83,241	84,048 granů.

Z ohledu své železité povahy voda tato slauží we dnawé utrpnosti, poshnilé zimnici, w počastném plywánj krwj, po ztrátě krwe, w nečinnosti žláz, w krtičné utrpnosti, w bjlé nemoci, bjlému toku, w náchylnosti k potracenj od slabosti, w kyčelnici a ausadu, w gistých počastných osutinách, we klácawosti, chromotě, zžidnutj, obrlenj, ochrnutosti a t. d.

Štrašecj, w Rakownicku, býwaly pěkné lázně, gich stopu podnes widěti, woda neurčeného obsahu byla.

Štříbrnjk, w Boleslawku u Mšena w audolj Albrechtowém, studnice s z drawau woda neurčitého obsahu.

Štříbrnice (Silberquelle) w Klatowsku, panst. kor. Poříč. woda neurčené povahy.

Štropice, w Buděgowsku, u paty wrchu lázeň; má prý železo, sůl trpkau, wápno; gest posiliwá, pronikawá, swjrawá woda.

Študánka, Božj woda, na konci křížové cesty beraunské, u prostřed wrchu gest kosteljk, wedlé oltáře studánka newelká s bjlaui woda neurčité povahy; lid obecný sobě nj oči wymýwá.

Šwatoňowice, (Šwadowice), w Králohradecku, panst. Náchod; půl hodiny od Aupice nad Upau lázeň sedmipramenná, aneb sedmi radostj Panny Marie, pod horami gestřábovými od dáwných časů známá, kde kosteljk roku 1009 prý wystawený, 1683 obnowen neboliž rozšíren byl; studnice mřížemi ohražena gest, genžto pod stromem střešňowým se wyléwá; zde gest láznice a hostinec. Popsána gest od Ferd. Čásky de Sternstein doktora 1736 a od Dav. Ant. Nywelta 1736 w Praze. Woda má tušjm w sobě železo, sanitr, gest však neurčitá. Schwaluge se ku pitj i k lázněm w slepotě, we chromotě, we hluchotě, w zimnici, u šlakem poražených, w padaučnici, w osutinách we zžidnutj a t. d.

Šaben, w Loketskú při Ohři kyselka, gi obywa-

telé za obyčejný nápoj užívají; professor Klínkoš 1775 gi Chebské wodě přiřownal.

Štědrá, w Klatowsku, panst. zelená hora, w lese, woda neurčená.

Štěknice, w Žatecku, čtvrt hodiny od zámku tak nazwaného gest židlo wody důstatečně neurčité, ačkoli w gi doktor o Reilly giž roku 1766 popsal aužitečnost wody ukázal: u nadýmání, u kurdějí, trápení materníka nebo madry, u bílého toku, u lámání w audech, u nechuti, neboť sly nerwy a swaly, množjí objhání krve; má obsahowati železo, a kali, gest woda wyhlášená.

Tábor, w městě u řeky Lužnice (Dobrá woda) woda uzdrawující, o kteréž doktor Miška 1732 zpráwnal, neurčité vlastnosti gest.

Tachow, w Plzensku kyselka neurčená.

Teplíce, město w Litoměřicku, powěstné s prospěchem welkým užíváné lázně, na přigemné a weynosné rowině mezi rudnými a českými prostředními horami; wřidlo teplické tuším giž roku 762 od pastýře wynalezeno, u kteréhož Kolostug hrad wystawiti dal. Město nynj 324 domů a 2500 obywatelů počítá; weystawnost domů a pohled wůbec pěkné gsau. Zahrada zámecká knížecí hostům k obweselowání slauží. Neyhlawnějšj okrasa města gsau lázně teplické nebo weywařištné. Lázeň pro mužské a dvě pro ženské pohlaví w městě, a gedna pro ženy w předměstj giž roku 1580 wyhotowené byly. Pozděgi geště mnohých přibylo, gakož: lázeň panská se zahradau, kdež pramen geden k pitj čistě ohrázený, druhý k mytj očí, a třetj k lázni slauží. Nynj w městě wůbec 13 lázní se počítá.

Domujwaj se množjí, že kamenné uhlj, gehož lom při městě se nachází, w zemi dautnagě wodu podzemní rozpařuge a wřelau wen vyhání. Má však wřidlo spogej daleké tak, gako karlowarské, neboť roku 1755 u zemětřesenj Lisabonského pramen na 6-7 minut docela se ztratiw po půl hodině celý čerwený a s takowau sjlau opět wyrazil, že woda wystaupilá na celém okršku powodeň učinila. Sedm pramenů obzwláštně a skwostně gest obraubeno, totiž: welká lázeň w městě pro muže a pro ženy, lázeň pro ženy w předměstj, lázeň hluboká a knížecí lázně.

Woda teplická obsahuje w sobě w libře 32 lotů následující látky:

	Měst. láz.	w zahrad.	Šenaw. kamen.	hadow.	horká sjeřná	teplá sjeřná.
Sody	12 6/25	11	12 4/25	11 99/125	7 3/100	8 21/25
Sol. Glaubr.	2 9/30	3/5	1 9/25	18/125	2 2/5	3/4
Sol.ku- chyn.	9/12	1 3/25	1 82/125	7/8	1/2	13/25
Uhlič- nat.wá- pničit.	1/4	2/5	7/10	49/100	2/5	13/100
Uhlič. železit.	9/250	2/5	1/25	2/125	3/100	7/125
Uhlič. křemík.	2/5	2/5	52/125	74/125	3/10	3/10
Wyta- ženiny	1/10	—	1/20	znamenj	znamenj	znam.
Kys.uh- lič. kost. caulů	2 2/5	2 1/17	1 29/81	2 22/125	1 10/12	1 14/25
Horkost stup.	117 1/20	79 1/4	108 1/2	104	108 1/2	101 2/4

Wřídko w mužské lázni wylévá za minutu 400 liber, w lázni ženské 200, pro paničky 150 liber vody. Teplícká voda s prospěchem užívá se od každého, koho dna nebo pakostnice trápí rozdílného druhu, když audy byli naběhlj a skrčenj žilowin nastalo, aneb když dna na částku některau se usadila k. p. do hlavy, na prsy a g., we zžidnutí, ochromění, zvláště následném, w náhluchosti, a nemocjch křečných a nerwowych, u dušnosti křečné a žrenj střewnjho, u baulj, u následků od raněj výborně aučinkuge, u počastných nemocj kůže, osutin, vyraženin, swrabu, lišege, pjhawitosti, málomocenstw nebo oblitiny, u bílého toku, při utrpnosti maternjka, u neplodnosti, schnutj a t. d. Kdo lázeň teplejšj sněsti může, takowá neyužitečnějšj gest, neboť woda weywatíšťná horká wypáchlá sju tratj; slabé osoby owšem w ochlazené wodě se kaupati musej, neboťby gim lázeň welmi škodila, tak gak i krewnatým, neb takovým, kterým krew do částek hlawnjch se žene.

W okolj gsau rozmanité procházky, gichž hosti pilně nawštěwugj, gmenowitě: hora galowcowa, pěkně založený hrad truskowý, wesnice Dorna s krásnou zahradou, hřbitow s kaplj Sw. kříže, bývalý klášter Jesuwitský Mariašain, hornj město Krupka s řjeceninami hradu starého, klášter Osek, Swětice se za-

hradu, Chlěm, kdež roku 1813 bitwa se strhla, na bogišti pamětník geděn železný od krále Pruského, druhý od Rakušanů wystawen; Milešow s wrchem perunowym, s něho daleká wyhlídka, město Duchow nebo Dux, kdežto mnohé wzácné věci k widěnj; Bjlina, zříceniny hradu teplického, a t. d.

Šenawa, gi k Teplicem omylně počjtaj, proto že s mleyskau ulicj s městem spogená gest. Nalezaj se tady troge lázně, 1) Kamenné, kdež kromě láznice pro muže a ženy prostrauné, gedna láznice pro wogsko, a giných geště 19 láznj gest. 2) As 150 kroků dále gest 7 láznj hadowé nazwaných s kaupelj kapaličkau (Tropfbad); a 3) sjrnaté, ačkoli woda ani znamjнка sry neobsahuge, s čtyřmi lázněmi wlažnými bez smradu sjrowého neb syrného. Weystawnost zde gest utěšená, ohzwlaštne nemocnice woganská pro 1000 mužů, gežto střdawě wždy za tři neděle zdarma kaupele potřebuj.

Tepley wiz Dřewce.

Tři studnice (Dreybrunn) w Králohradecku n paty vysoké hory pramen neurčitého obsahu a lázně; doktor Tichý wodu 1768 schwalowal.

Trmice (Türmitz), w Litoměřicku, woda zdrawá neurčená.

Trutiny malé, w Bydž. panst. Milet. láz. neurčité.

Trutnow, nowý w Králohradecku, půl mje od města bljže lesa S w. Ann y lázeň z wody neurčité; má býti trpká, nečistá.

Sw. Wáclawa, lázně na nowém městě w Praze, woda neurčitá.

Wamberk, w Králohrad. woda zdrawá neurčená.

Walda, wiz Balda.

Na Wěnečku nebo Ziegerowa woda proti Wyšehradu, popsaná od Prof. Zauschnera roku 1768, má obsahowati sůl neurčitan, vitroljm, selenit, hlinjk; ležj nad winicj Kolka řečenau.

Wodniany w Prachensku, dobrá woda, neznámého obsahu.

Wiklantiče, w Časl. lázeň neurčené powahy.

Wilhelmowá hora, (Heilbrunn), w Buděgowsku, panstwj nowých hradů, obsahu neurčitého woda.

Wosowka, wiz Sazawa.

Wostružno, o samotě w lese na panstwj Wokšice w Bydžowsku woda neurčené powahy.

Wrbiice, w Boleslawsku u Mělnjka studnice minerálnj neurčité powahy.

Wystřámy, w Lkoměřicku půl hodiny od Teplic, voda neurčitá.

S. w. Iwana (Jana) pod skalou w Beraunsku, má mti w sobě pramen silný sál trpkau, zemí alkalického; činí u kapání krupňkový kámen.

Záblaty w Prachensku, panství Wimberk, možná neurčité povahy.

Zagečická a Sedlická voda dávno známá, w Zatecku, na báliněm panství. Gest místo ohude na wodu k pití a na stromy, obnáší toliko bahniště nebo močár Serpina řečené, ohražené pahrbky basaltowymi. Z močáru všady vybíhají dělanými příkopy prameny slané vody, z něžto trpká sál se wywaňuje. Kelem Serpiay, mezi Mostem a Launou nabírá se voda trpká slabší a silnější; k první počítá se: Bečow, Stranice, Wtelna, Seydowitz, Kozoruk; k druhé Sedlice, Steinwasser, Zagečice a dále Bihna. K poslední a půlnocní straně do močáru wcházegje jeho pahrbku Aukelník nazwaného, který dle vrchu Kráiny gest, nalezají se zvláštní prameny, u Zagečice 24, u Sedlic 10 studnic, gich voda hořká, nepřijemná na stoliči žemey žinnici zahánj a k jídlu chuť wzbozuge, která woda wůbec w celé Fwropě známá k potřebě lékařské se rozváňj, málo býwá u studnice pita.

Ačkoli látky w ní se obsahujejí skoro we všech studnicích gedny gesu, nieméně woda stegně dobroty není; nejsilnější gest zagečická z hlavní studnice.

Obnáší w libře medicínské:

Sjranu hořčičitého (Sulf. Magnes).	59,651	gramů.
Dusičnanu hořčičit. (nitras Magnes).	14,603	—
Wodnosoličnat. hořčičit. (Murias Magn.).	1,945	—
Dwoguhlanu hořčičit. (Carb. Magn.).	0,825	—
Sjranu drasličit. (Sulf. potas.).	17,200	—
Sjranu sodičitého (Sulf. Soda).	20,335	—
Sjranu wápníčit. (Sulf. Calcis).	1,872	—
Dwoguhlanu wápnit. (Carb. Calc.).	3,629	—
Dwoguhlanu stronuít. (Carb. Stront.).	0,019	—
Uhlíčanat. železit. (Carb. ferri).	0,031	—
Kostanu hliníkow. (phosph. alumi.).	0,013	—
Uhlíčanat. gesmížit. (Carb. Mangan.).	0,021	—
Uhlíčanat. křemíkow. (Carb. Silic.).	0,046	—
Wytaženíny (klj zemské).	0,294	—
Kyseliny uhlíčné.	2,474	—
Wzduchu.	0,079	—

122,499 gramů.

Woda sama gest powahy fistiwe, ohladive, rozpau-
zliwe, proraziwe; rozpauští a wywádj lepkawost, ztenče-
ge přjlišan dužnost; dobrá gest u zacpánj neb zakoháče-
nů drobu všelikého, zvláště prwnjch cest, u nadymánj,
žrenj od surowatosti, u průtrže, u žloutenice, a u mjetné
krewawosti k odváděnj, u zapřtalosti gater, u krtie, wtrp-
nosti od kamene, u ostrosti kwe, což na wyraženo twáři
zvláště u krownatých děwtat se mlezá, u čerwiwosti a t. d.

Zelewice, w Rakownicku, panstwí Zlonice, gest
pramen hogný slauý, wůbec kyselka nazwaný, neurčité
powahy.

Zlatá studnice, w Chrudjmsku nedaleko By-
stré, lázeň neurčitého obzahu a powahy. Wiz Balda.

9.

Zpráva o vlastenském Museum.

Lístopad a prosince r. 1830, leden r. 1831.

Společnost.

W třídě žlaných audů wstoupili: a) podánjm materialij we
wyměřené ceně, swobodný pan Křištof z Feldeka, c. k.
heytmán w 7. patalionu střelců, we Splitě w Dalmatsku; b)
uwolenjm se k ročnjmu wyměřenému přispěwku peněžitému,
p. Wáclaw Smid, auřednj kassownj u c. k. komory. — W
třídě přispjwagjich audů wstoupil p. Ludw. Ferd. rytíř z
Adelshofen, jabil. c. k. rada u zemských práv. — Za po-
zatjmného kancellistu gest ustanowen p. Jan Hulákowsk j,
absolv. jurista.

W materialijch dodáno:

Pro zbjrku žiwočiškau: od p. děkana i rektora
Rubše w Haidě několik morškých záklapnic a ulit; od swob.
pana Křištofa, z Feldeka, c. k. heytmána, 100 kusů ptáků w
Dalmatsku sebraných, kterjž 64 rodů a mezi těmito 28 ta-
kowých obnášegj, kterých geště Museum nemělo; od p. Euge-
nia hraběte Černjna z Chudenic gedna sluka.

Pro zbjrku kopaninnau: od S. Exc. pana Kristi-
ána hraběte z Klam-Gallas několik kusů stromkovitě zna-
menaných žernowin od S. Pankrace a zkamenělé srdcowky z
panstwí Grafensteina; od p. Wáclawa Pauka, hornjho mistra
na panstwí Radnickém, kus uralské platiny, ztjž 100 granů;
od p. Danjčka w něm. Brodě, několik salepurských nerostů.

Pro zbjrku rostlinnau: od p. děkana Rubše w
Haidě, uněle řezanú škořepka kokosowú; od p. Gottfrida Wá-
clawa, kaplana Krotkowského, dwa swazky rostlin sebra-
ných w Boleslawsku na panstwjch P. Exc. hraběte z Klam-
Gallas.

Pro knihownu: od čestného auda, p. Gijrho Bandtkie,
prof. i biblioth. w Krakowě, „Parkossů libellus de orthogra-

plius polonias“ 1830; od p. Hermannu z Mayerwa Frankfur-
tê nad Mohanem, geho přeloženj. Lacededowa „státj přírody
a dějiny člowěctwa“ 1830; od p. Kiliána Netrdy, z řeholy
S. Benedikta w Rmausjch, kážanj r. 1549 tištěná we 4; od p.
Megerle z Mühlfeldu, c. k. raddy a direktora archivu c. k.
dworské komory we Wjdni, 1 ex. geho tištěné „Reihenfolge
der obersten Kanzler des Kön. Böhmen von 1146 bis 1830“;
od p. Adama hrab. Rosciszewského, pokračovánj w pol-
ských zahradnjch nowinách a w časopisu naukowém ustawa
Ossolinských, Kellermannowa dissertatio de odoribus 1830, 35
kamenopisných obrázů Haliče, wyobrazenj sochy Koprnjkowy
we Warsawě a 1 portret; od p. Wácl. Zahradnjka, kapla-
na Horického, několik nábožných pjsnj českých porůznu tiště-
ných; od p. W. Grolmusa, lokalisty Křesinského, 1 staročes-
ská kniha; od p. Vincence Zahradnjka, fardře Zabrnického,
1 nowá česká kniha; od Kněž. arcib. Konsistoře pokračovánj
w časopisu pro katol. duchowenstwo; od činného auda pana Il-
ga, dokt. i prof. w Praze, 5 knih od něho tiskem vydaných.

Pro zbjrkú rukopisnau: odp. W. Grolmusa lo-
kalisty Křesinského 1 český rukopis.

Pro zbjrku listin: od činného auda pana Löhnera,
dokt. práv, půčteno 5 vlast. půwodnjch listin ku přepsánj.

Pro zbjrku mincj: od p. děkana Rubše w Haidě,
2 pražské groše, 1 pamětnj penjz francouzský z roku 1792, a
11 cizjch mēd. mincj; od p. Wácl. Blažka, faráře Wršinské-
ho, 7 starých stříb. mincj w okolj toin nalezených; od p. Jo-
sefa Neunela, šachtownjho w Holoubkowě, čistě zachowa-
ný penjz Spithněwa II; od p. Wácl. Grolmusa, lokalisty
Křesinského, 2 cizj malé mince; od p. Jak. Fingra, ka-
nownjka Buděgowského, 3 staré malé stříbrné a 3 říjmské
mēd. mince.

Pro ethnografickau zbjrku: od p. Jak. Fingra,
2 podkowy, mezi nimiž 1 neobyčejná, kus střely a železné
košile, též gehla bronzová, což vše na bogůsti u Lomue na-
lezeno bylo; od p. Karla Brandtla, c. k. cestownjho w
Haidě, 1 střela nalezená w rozvalinách hradu Walečowa;
od p. Wilhelminy Umlauchtové 1 předeno nad mju ten-
kých nitj z konopj; od činného auda p. Sedláčka w Plzni,
nádoha ze skla pozlacená i řezbanj ozdošená z wěku Karla
VI; od p. Matušky, c. k. majora, 1 stará halapartna, u Tá-
bora nalezená.

Oprawa ke zprávě museynj w poslednjm swazku ča-
sopisu tohoto r. 1830:

Rukopis Čerwenky z Wěžnow o životn. Albrechta z
Waldsteina, wévody Fridlanského, dodán gest sice do Muse-
um skrze G. Exc. pana přäsidenta, gest však dar od panj
hraběnky z Šaffgoče w Morawě.

10.

W l a s t e n c ů m

národní literatury naší milovním.

Ačkoli naše literatura národní, za slavného panování G. M. císaře Františka I. teprve znova okřiwagjce, již některými zdařilými plody honositi se může: přece, že vždy ještě chudá i nedospělá gest, zapirati nelze. Kterékoli české knihy za našich časů tiskem na světlo vycházejí, ty swág znik gen we vlastenské horliwosti několika spisowatelů magj, kteřížto negen čas, ale i gměnj swé — ani odměny, ani slowutnosti gaké za to neočekawagjce — vlasti w obět přinášjwagj. A však pohřchu příliš často stává se, že když odginud nemálo spisů nezralých a nepotřebných, literaturě naší wíce ke škodě nežli ku prospěchu, na světlo se vydává, mezitím i nelepší spisowatelé naši, nemagjce potřebného nákladu, prázdnilí musej.

Pro zastawenj takowého zlého, a pro působenj literaturě naší gak wůbec zdárnějšjho zaiuku, tak i prospěšnějšjho směru, již několikráte od vlastenských mužů saukromnj i weřejně nawrhowano bylo, aby z dobrowolných peněžných zbirek we vlasti, negaká zvláštnj pokladnice ku pomoci wydáwanj dobrých českých knih se založila.

Když pak posléze slawný Wýbor Společnosti českého Museum, podle základnjch pravidel swých, od G. M. C. neymilostiwěgi stwřěných, dne 11. ledna 1830 z audj společnosti swé zvláštnj Zbor čili Spolek, pro wědecké zděláwanj řeči a literatury české, ustanowil: audowě zhoru tohoto za powinnost sobě položiti, aby wěc tak důležitau we swé zvláštnj uwáženj wzali. I stalo se, a s poradau i schwálenjm Wýboru Společnosti uložena gsau následugjci pravidla, kteráž tuto šetrnosti a ušléchtilemu vlastenectwj všech wěrných Čechů s důwěrau podáwáme:

§. 1. Zdarů peněžných, u milownjků vlastenské literatury gen gednau zbiraných, založj se zvláštnj pokladnice, gménem „Matice česká.“

§. 2. Pokladnice tato k tomu cili se ustanowuge, aby k wydáwanj dobrých českých knih budto wůbec prospěšných, bud i wědeckých aneb krasořečných, napomáhala i ge usnadnila.

§. 3. Zbor Museynj pro řeč a literaturu českau s pokladnicj tauto, pod zvláštnjm dozorem a zprávau gednoho z Wýboru Společnosti, nakládati, a aučty swé každoročně témuž Wýboru k weřejnému oznámenj podáwati bude.

§. 4. Každý dar, když Zboru dodán bude, napřed we všeobecné Společnosti české se uloží, a kdykoli tím způsobem nějaká hlavní věc se sejde, ta na pragmatikální základ pod auroky se přejí, aurokové pak sami každoročně podle zámyslu w §. 2. oznámeného vynakládání býti mají.

§. 5. Každý jakýkoli dárek, k tomu cili vlastensky obětovaný, vděčně přijat bude; kdož však koli neméně nežli 50 zlatými we stříbře, buďto nagedauu, buď po lhůtách, které sám sobě uložití může, přispěje, ten mezi Zakladatele Matice české počítán bude.

§. 6. Zakladatele Matice české dostanou darem a bez platu jeden exemplář každé knihy, která budoucně nákladem aneb pomocí pokladnice této vydána bude.

§. 7. Gména všech zakladatelů i podpůrců Matice české i se summami jejich osobních příspěvků ročně tiskem veřejně we známost uwozována budou.

§. 8. Podlé dostatku a zásoby peněžné w pokladnici Zbor ustanowí, které agak mnohé knihy ročně vydávány býti mají; na to pak obzvláštní swůj zřetel obrátí, aby časem auplný a kriticky wyhotowený slovník českého gazyka, gakož i realní encyklopedie na swětlo wysly.

§. 9. Příspěvky přijímají se w Praze u podepsaných audů zhorowych, nebo u bibliothekáře národního Museum p. Wáclawa Hanky, kromě Prahy pak u zřezgicich audů Museynich; kdežto i složených týchže příspěvků tomu, kdož toho požádá, zvláštním listem se potwrdí.

W Praze dne 1. ledna 1831.

Od Zboru museynjho pro feč a literaturu českau.

Josef Jungmann w. r.

doktor filoz. a professor hum. studií na akad. k. staroměstském gymnasiu, činný and společností českého národního Museum, bydlí w široké ulici N. 749/2.

Jan Šwat. Presl w. r.

doktor a professor lékařství, činný and vlast. hospodářské společnosti a českého národního Museum, w sýrkowé ulici N. 470/1.

Frant. Palacký w. r.

redaktor časopisů českého Museum, řádný and kř. české společnosti nauk, w pasýrské ulici N. 719/2.

Pro pogištění.

Rudolf Kníže Kinský. w. r.

Wybor společnosti českého Museum.

Tiskem Jana H. Pospíšila.

Č A S O P I S

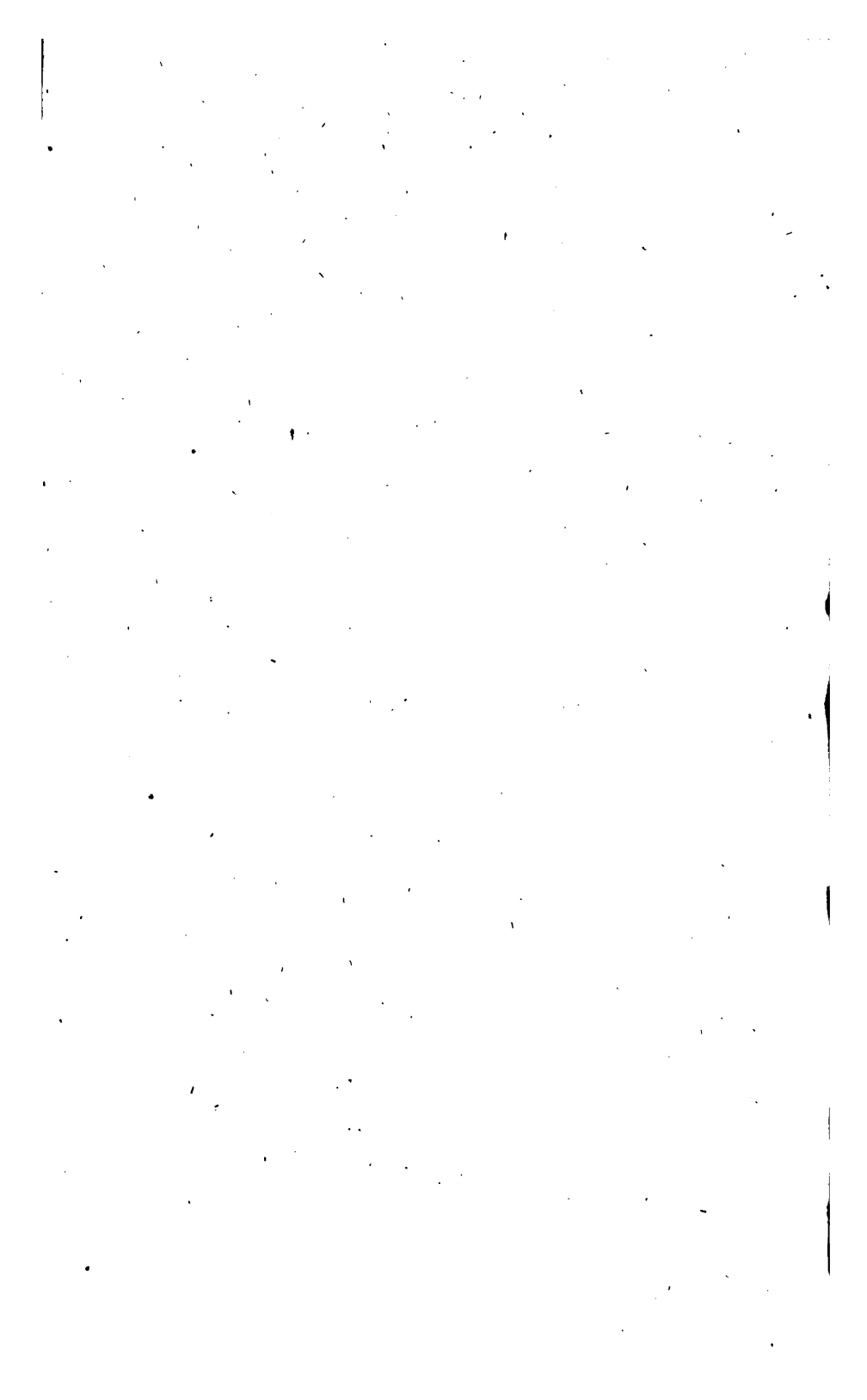
ČESKÉHO MUSEUM.

P Á T Ý R O Č N Í B Ě H.

SWAZEK DRUHÝ.

W PRAZE, 1831.

W KNIHKUPECTVJ J. G. CALVE.

1.

J a r o m j r a W r š o w c i.

*Zpěw historický
od Jana Gindř. Marka.*

I. Wyzwánj.

Co znamená ten hluk tak časně zrána?
To konstwa ržánj, štěkot lačných fen?
Co giž tak záhy otwírá se brána,
An růžový teprw swítá se den?
To gistě ze spanj wybauřj pána, —
A ten si právě ze zraků mne sen.
Wzchopjť se z lůžka hbitě, — wen se dĵwá, —
A zdola hlasné: „Zdráv buď!“ se ozjwá:

„Ha, zdráv buď Jaromjr, náš mocný knjže!
Powěky pevně stůg ta skála Wyšehrad!
A swazek lásky, genž nás k Tobě wjže,
Budiž powěčný, — co té skály sklad!“ —
Tu knjže přikročj giž k oknu bljže,
Gsa w mysli potěšen, wesel a rád,
Rukau swým Čechům pozdrawenj kyne,
A w dĵk mu wzchůru ples garý se řine.

Tu panoš Howora giž wsjni stogj,
A pokloniw se slušně, takto dj:
„Ten lid, co dole na dwoře se rogj,
Wršowci gsau to, pane, druzi zlj;
Ti dnes na welký, slawný hoň se strogj,
A Wás prý, knjže, w čele mji chtj; —
Radit wšak smjli slúha pánu swěmu,
Probůh! newěřte slowu lákawému!“

„Kochan, gen slyšte, též gest mezi nimi,
Drawý ten wlk s člowěčj twárnostj,
Kořist on láká slowy aulisnými,
A pak na ni se wrhne s rychlostj.
Kdy tak přicházj s hlady laskawými,
Tu rádno, střeci se potagné lsti!“ —
Než s usměchem milostným wece wládce:
„„Nedůwěrnýs ty wezdy býwal rádce!““

„„Co může mně se mezi mými státi
Na honě, knžecjm wyraženj?
Či mám i stjnu swěho giž se báti
A lidského se střeci wzezřenj?
Neroď mi lásku klidu mému bráti;
Nehodnoť wládce gest podezřenj!
Hřiwec a ty sedleyte ruče koně,
A po boku mi budťe wždy na honě.““

Ze sjně Howora smuten odcházj,
Myšlenky diwné mu hlawnu matau;
Kde knjže weselj a ples nacházj,
Widj on lest, a zradu napiatau.

Než Jaromjr na sebe rychle hází
Lowecký šat a trubici zlatou,
A sám měčem se páše nedočkavě,
Duchem již ptýle slowci po daubrawě.

Pak wložnici spěchá, kde choť mu dřímá,
Milostná Střjška, wrannj pohowě,
Žehná se snj, — a němě gi objímá,
A tiše ljbá usta růžowě.
Milost we wazby swé ho tak pogjmá,
Že giž mizj mu zmysli lowcowě; —
Tu střjbrný hlas trubky znj za chwjlj,
A Jaromjr se wztrhna — na dwár pjlj.

II. L o w .

Mrak šediwý luhy, háge pokrýwá,
Gen čela hor se čerwenagj;
Obloha ted' se co panna zardjwá,
Nachem se skwj gegj pokragj.
W přírodě geště ticho všude slawné,
Gakby kogil sen i hwozdy dáwné.

Na wýchodu brána zlatá se otwjrá, —
Slunce welebně wystupuge.
Záře rudá se kolem rozestjrá,
Anwal i hwozd se probuzuge.
Gelen parohy swé pyšně zdwjhá
A laň bělosrstná z hauště wybjhá.

Ha, slyš! — z opodálj ples se ozjwá
Pomjšen psů lačných štěkotem,
Rohů weselý zwuk giž zaznjwá,
A lowci po různu gedau klopotem.
Wgich čele wlá dce na broni statném,
Kochan po lewé na wranci obratném.

Ha, teď se komonstwo w daubrawu paušij
A hlasněgi ples diwý hlaholj.
Wždy hlauběgi honba walj se paušij,
Až skály trnau i audolj.
Zwěř zplašená po hwozdě ubjhá,
W patách gi záhuba letmo stjhá.

Gelen spanilý sluchy bystře napjná,
Pak zdiwočen wyrazj z pezechu,
Za njm Jaromjr koně hnáti počjná,
Až pán i kůň skoro bez dechu.
Gelen wskoku chrastiny prudce prorážj;
No knjže i hrdla proň se odwážj.

Letj bažinau, brodj se močály,
Geg nestawj ni stráž, ni slug:
„A byľby skály na cestě mi stály,
Geljнку, musjš ty býti mŭg!“
Wolá to knjže, a wposkoku walném
Dá se za njm i po hřebenu skalném.

Geljнку čilý, — twá záhuba gistá,
O, nic tebe wjce nespasj!
Gižtě lowec se k pokřiku chystá,
A meč na honosnau ránu tasj.

Tu skok gediný — zwěř lowci unášj,
Až se za nj kwět, i dešť rosy prášj.

I žasne lowec, a do auwálu zjrá,
Kam mu kořist bažená zmizela.
Oddýchá těžce, a pot si utjrá,
Genž mu hrěj z plamenného čela;
Pak zmožené psy zpět swolává,
A znamenj na trubku dává.

I traubj hlasně, — a kol se ohljdá,
Zdaž se druzi z lesa vyskytugj:
Diwý ryk ptactwa mu odpowjdá,
A skály duté hlahol opětugj.
Knjže tu sám, — a kamkoli zjrá,
Paušť diwoká se rozprostjrá.

Točj koně wratno, a chrastiny husté
Mečem si klestě, gechá dubinau,
Zdažby se někde wdaubrawě pusté
Spoblauzenau potkal družinau.
A gakkoli prudce lesem uhánj,
Po swém se komonstwu darmo shánj.

Ha, chlum tu Welis knebi týmě upjrá
Co král zeleného wúkolj!
Ztad Jaromjr naděgně zjrá
Do omračeného audolj.
I traubj zas, — a pozorně zwjdá,
Zdaž mu rohem kdosi odpowjdá.

III. Z r a d a.

Ha, tam se řine dolinau,
Pluk ozbrogených lowců,
Kochan s diwau to družinau,
S rodem zbogných Wršowců.
Na chlum ženau se wposkoku, —
Giž knjžeti gsau po boku,
Genž z hauště se vypljtá,
A wesele ge wjtá:

„No práwě gedete mi wčas
Wy statnj wládykowé!
Gižtě mi w hrdle wázne hlas,
A žjžnj prahnau rtowé.
Tu sám plazjm se po hoře,
I bez druha i bez oře,
A mujm že giž tu zagdu,
Druhúli wjc nenagdu.“

Wšak w odpověď mu řehce zbor
Hrubý posměch i lánj,
A na wšech twárjch zjrá spor
I zrádné počjnanj.
Tu knjže zpátky pokroťj,
A přjsně zřj gim do oěj,
Kdy wládce tak pohledne,
Mnohý tu zbognjk zbledne.

Kochan gen sám se w pokřik dá
A ruku k meči sázj:
„Dnes, brykne, zašla hwězda twá,
A hwězda má wycházj!

Rod můg-tě wětew knjžecj,
A syt giž wlády djtěcj;
Dnes poroby se sprostj,
A z wlády tě wyhostj.“

To řka, chopj se wěwody,
Sramen mu šarlat strhne,
A zemdleným od nehody
Na zem newážně wrhne.
Tuť Jaromjr u snjženj
Knebi šle bolné wzezřenj;
Wšak darmo se ohljžj,
Pomoc, ach, se nebljžj.

Ba Hřiwee, sluha milený,
Na pána sám se sápe,
S Wršowci gsa umluwený,
Giž prowazů se chápe.
Co kat se chystá k oběti,
A ruce wjže knjžeti.
Gegž druhdy obsluhuge,
Teď k dubu přitužuge.

W tom hwizdne střela kalená
W ocelolomné sjle.
Ač dobře byla lučena,
Chyběj se předce ejle.
Ba weselotě knjžeti,
Čjm wjc gich slyšj sičeti;
Neb wyššj moc geg chránj,
A střely prýč zahánj.

Ba wyššj moc geg chránila,
A spásy mu popráno;
Neb každá střela chybila,
Co gich tu k němu sláno.
On sám pak zjrá w tu dobu
Nebeskau známou podobu
Patrona, gegžto ctjwal,
I od dětinstwj wzjwal.

Milostná zář se rozlila
Kolem podoby celé,
Nehmotné audy halila
We raucho běloskwělé.
I zdálo se tu knížeti,
Kdy střely slyšel sičeti,
Že ta podoba přjmá
Ge w raucho své zagjmá.

A gakto wládce zdiwený
Na úkaz ten pohljžj,
Panoš tu potem zbrcený
Klopotně sem se bljžj.
I zhljdnuu geg zrádci zhora:
„Ha peklo! totě Ho wora!
Co krkawec přinášj,
Že nám tu rozkoš plašj?“

Kochan to řwe, co lačný lew,
Genž má o lup přigiti;
A wšak i wpanoši wře krew,
I on swau sjuu ejti.

A máchne mečem mezi ně,
Co blesk we bouřné hodině,
An duby rozvorává!
A skály rozmetává.

Nerowný byl to věru bog,
A zkáza reka gistá.
Wršowců naň se řítě rog
Neslawna smrt mu chystá.
A gakkoliw se namahá,
Tuť marná všecka odwaha!
Giž slabě se potácj
A skomoně se kácj.

Mžikem na ránu hrotowan
Dvě dýky se zablesknau,
A nad hlawan ginochowau
Nahé se meče lesknau.
Kochan však křičj wesele:
„Nehoden tento ocele;
Stranau ho gen zaneste
A na dubu oběste!“

I kráčj hlawan sklopenau
Giž k dubu poprawněmu,
A Hřiwec smečkau lýčenau
Obtácj hrdlo gemu.
Ginoch garý se nehrozj,
Milost si gedno wyprosij,
By směl poslednjkrátě
Zatraubít si třikrátě.

A když mu žádost powolj,
Zatraubj, — a prodľjwá;
No Hřiwe c giž geg snewolj
Ku pospěchu wyzjwá.
I traubj hlasně, — traubj zas,
A rychle mjgj lhůty čas;
Tu Hřiwec hněw pogjr
On sám na roh zahřjmá. —

IV. W y s w o b o z e n j.

Pobočnj skála prodľužuge zwuk,
A skále sausednj donášj;
Tu náhle gezdca wyrjtj se pluk,
Až giskry od podkow se prášj.
A gakby táhlo heyno hawranů
We spolku sholubicj sněžnau,
Tak widno tlupu wěrných Pražanů.
Na chlum s panj se hnáti něžnau.
Wtom gezdcowé se zatočj,
A wrahy z boku zaskočj.
Zařinčj meče
W diwém setkánj,
Wršowci zaufale se bránj;
No krew odpůrcj teče,
A blah, kdo hrdlo autěkem si chránj!

Giž zrádcowé se swjgj po zemi,
Opuštěnj od wůdce swého,
Genž schytrale se promkna hauštěmi
Wywáznuł z boge osudného.

I hned tu wazby páně rozlučj,
A wládce zdráv před nimi stogj.
Letj mu kněžna Střjška w náručj,
A pewně k srdci geg připogj.
Kolem pak kněžny zlekané
Pokleknau wěrnj Pražané,
A gednohlasné
Manů plesánj
Gewj se w hlučném djku wzdanj,
Diwem že w době spasné
Prorádj lestné zmařeno wyzwánj.

Tuť zástupem se dere w poskoku
Ginoch garý, s plamennau twářj.
Roh wjtěžný wisj mu po boku,
Z oěj oheň radosti zárj:
I ljbá ruce páně zedrané,
A tiskne ke rtům, slúha wěrný,
An opodál druh zrady zpáchané
Hřiwece se chwěge licoměrný.
Spatřiw geg, wládce zaplesá
A z diwu chwálj nebesa.
A kněžna zlatý
Řetěz odpjná,
A mládenci na krk připjná,
Genž rageskau slastj gatý
Na nátisky wystálé zapomjná.

I promluwj pak kněžna spanilá:
„Že nám té slastné doby přáno,
Že potřena ta rota zlotřilá,
Buď mládče tobě děkowáno! —

Mé smysly pautal geště rannj sen,
I snila gsem až do switánj;
Tu lowců zbor wygžďj z hradu wen,
A plašj zlože mého zdánj.
Wzchopjm se wteskném tauženj,
Anoť mne trápj tušenj,
Chci k Bohu wraucj
Modlitbu sláti,
A sjly srdci mému dáti;
Tu zřjm podobu skwaucj
W nebeské gasnotě předemnau státi.“

„I poznala gsem tauže podobu,
Genž wkapli stogj na oltáři;
Hůl snápisem, — gegjto ozdobu,
Uzjrala gsem wrůžozáři.
Miláček můg to, swatý křtitel Jan
Rukau w noc hustých lesů kyne.
I zkřiknu: Běda! choť můg oklamán,
Teď gistě zradau lowců hyne.
A než mine okamženj
Zmizj nebeské widěnj.
Gen geště kradě
Záswit se mjhá,
Tu giž na křik čeled' se zbjhá,
A na prostranném Wyšehradě
Hlahol a nářek smutně se rozljhá.“

„Mžikem na rozkaz můg se shlukne zbor,
Plnj se dwůr wěrnými many,
A letmo zgjžděgje stráž i bor,
Křikem woláme na wše strany.

Tu Howora se knám též přivtělj,
Genž wauzkosti o pána swého,
Zahljdna nás, nalit se zweselj,
Řka: Hlas sledugte rohu mého.
Až zaznj zwučně potřetj,
Tu budte rychle wzápětj! —
A než dořekne
Giž pryč uhánj.
Za njm my bažinau i stránj,
A výpad náš zalekne
Prorádce u lotrowském počjnuánj.“

I dopowj, a klesne w obgetj
Milowanému choti swému,
Genž gi w radostném roznětj
Přiwine kardci ztjsněnému.
Kdo výgew tento zdárně wypowj?
An zástup sám utichna žasne;
Wšak brzi zas hlahol se obnowj,
A knebi wjřj plesy hlasné.
Co wjtěz w slawném průvodu,
Genž wálky přestál nehodu,
Wracj se knže
Skněj libostnau,
Prowázen družinau radostnau,
A ku Praze se bljže
Lid wěrný žehná stwářj zas milostnau.

V. Trest i odplata.

Na Bořině lauce za switánj
Lid se sbjhá w klopotném spěchánj;
Knjže sám opauštj Wyšehrad;
Na lauce pak všickni wládykové,
Zemané i mocnj lopotové
Sestawj se do dwau dlauhých řad.

Knjže mlčky na stolec zasedne,
Mračným, přjsným okem kol pohledne,
Gako slunce když za mraky dlj;
Synové pak rodu Wršowského
Skljčeni stogj před trůnem gehu,
Zkad gim výrok smrti takto znj:

„Powrhli gste láskau pána swého,
Nuž! zakuste tedy hněwu gehu,
Přede njmžto zlosyné trnau.
Wyblazeno buď z té swaté země
Štjrowé to odbognjků plémě,
Znamenané věčnau poškwrnau!“

Dopowj, a kyne. Ha tu rázem
Hlawy Wršowců padagj na zem,
Wzhůru střjká odbognjků krew!
Než — tu knjže bolně zrak obrátj,
Citelnost se wsrdee gehu wrátj,
Walzách bauřný rozplyne se hněw.

Dlauho mlčj w trudném zamyšlenj;
Až pak powygasniw mračné zřenj,
Howoru zahledne wzástupu:

„Sem ty, zwolá, k stolci mému bljže,
Kdo se tak odvážil pro své knjže,
Wolně měg též k němu přjstupu!“

I odstaupj wládykové skwělj,
A na dvě se zástup rychle dělj,
An před trůn poklekne mládenec.
Lesnj roh mu po boku se třpytj,
Ze zraků radost i djky swjtj,
A na ljcch plane růměnec.

Dj mu knjže: „Stálatu na památku
Mým ty lowcem slug, a z mého statku
Tré wsj služby za odměnu měg.
Rod pak twůg we sláwě nehýnaucj
W této zemi po wěky budaucj
Mezi rody wládyků se skwěg!“

„Na Welis pak rychle buď posláno;
Kde mi spásy zázrakem popřáno,
Stánek páně ať se wzhůru pne!
Obraz sličný zástupce swatého,
Genž mne chránil od osudu zlého,
Lid můg tam ať k pobožnosti zwe!“

W hlučném zástupu pak znenadánj
Znikne ples i zrůzněné wolánj,
Gako když se bauřj zedme wjr:
„„Sláwa vlasti po wěky kwetaucj,
Gjžto swjtj hwězda wjry skwaucj,
Gižto řjdj zbožný Jaromjr!““

2.

Zlomky z Oblaků Aristofanesových,
komedie řecké, provozené w Athenách roku 423
před nar. Krist.

Přeloženjm P. J. Šafařjka.

Osoby této hry:

Sokrates. — Kůr Oblaků. —
Strepsiades, měšťan Athenský a držitel statku
na Kikynné.
Fidippides, geho syn.
Chaerefon a ginj Sokratesowi učedlnjci.
Xanthias a ginj slauhowé Strepsiadesowi.
Pasias a Amynias, lichwáři a g.

PRWNJ PŘJBĚH.

Strepsiades. Fidippides. Slauha.

(Komora. W předu Strepsiades, w zadu geho syn; nedaleko nich
slauha domownj a giná čeled; všickni w posteli. Měsíc swjtj.)

Streps. (zjwá) Auwe! běda!

O ty králi Zewse, noc ta počne být
Bez konce! či switne dnes, či nikdy wjc?
Předce pak giž dáwno kohaut kokrhal.

(pozdwihne hlavy)

Co pak čeled? Chrápe. Medle, wstáwala 5
Před tjm! kýž se wšecky wogny propadnau,

Z mnohých příčin, zvlášť že nesmjím slauhů prát.¹⁾

(Ohledne se na syna)

Ani gen tò pacholátko spanilé

Neprocitne, ale wpěti peřinách

Gako tchoř si od večera po--dá. -

10

I nu, gest-li spát, i my se swalme spat.

(po chwjli)

Ach gá bjdný, prošly mé sny! Dlužoba,

Obrok, náklad, tomu synku powoli,

To mě kauše. On wšak s dlahau kšticj gen

Gezdj, běhá na konjch a na wozjch,

15

Ba i we snách s koňmi brogj. Gá pak, gá

Ducha pauštjm, wida měsjc w konci být: ²⁾

Auroky ty pořád rostau. — Zapal mi,

Chlapče, swětlo!

(slauha wstane)

Dey tu knížku! Musjm přede

Widět, co gsem dlužen, zvlášť pak auroky

20

Sčjst. Nu sem s nj! — „Pasikowi dwanáct min“³⁾

— Dwanáct min Pasikowi? — zač? proč? nač?

Aha, když sem Siwka kaupil! Běda mně!

Kýž sem si byl radše oko wylaupil.

Fidipp- (ze sna)

Holla, Fjlo, máš swau dráhu před sebau!

25

Streps. Tu ho máte, koně honj i když spj.

To ge, co mě bolj, to ge zkáza má.

1) Wognu měli tehďáž Athenštj s Peloponnesčany, pročej s o-
troky tak přjsně gako gindy nakládati nesměli, bogjice se,
aby k nepřátelům nepoběhli.

2) U Řeků a Řjmanů wšickni dlužnjci poslednj den každého
měsjce swé auroky zaprawowali.

3) Gedna min a (μῶ) wynášj asi 22 tolarů.

Fidipp. (ze sna) Kolikrát mám honit kolem do kola?

Streps. Ba, dost ty mne kluku honíš kolem, dost!—

Ale jaký dluh mě se wřel⁴⁾ geště wjc? 30

„Amýnowi čtyři miny za wozjk.“

Fidipp. (ze sna) Odwed'koně, prwé wšak ho wykaupey.

Streps. Wždyť si mě ty synku wěru wykaupal,

A to z kůže, že i při mám, i sám wčil

Prodán budu.

35

Fidipp. (probudjse) U wšech wšudy, tato, co

Skuhráte a celau noc se mecete?

Streps. Komissár⁵⁾ mě leckdo kauše z peřin wen.

Fidipp. Ey můg milý, nechte aspoň trochu spát. (usne)

Streps. Nuže gen spi; wšak wěz, že se wšecky ty

Dluhy na twau hlavu shrnau časem swým. 40

Auwe!

Bodey byla dáwno zdechla k---a ta,

Co mě swedla, abych si twau matku wzal.

O gak sem si skwostně žil wtom domku swém

Poplesněném, nemeteném, prašiwém, 45

Mage sýra, medu, mage chleba dost.

Potom sem se splichtil s pannau slowutnau,

Samau sláwau, dcerau Megaklesowau,⁶⁾

Sedlák směštka, wážnau, hrdau, přebarnau.

Po weselj, když sme měli na lože,

50

Gá sem woněl droždjm, wlnau, twarohem;

Ona myrrhau, pjžmem, zlatem, žranicj,

4) Slova Euripidesowa. W takowéto parodii básnjik náš má weliké zaljbenj a často gi opětuje.

5) W řeckém *δῆμαρχος*, úřednjik, co měsěčně dluhy wybíral. Strepsiadesa kausali hmyz w posteli a dluhy we hlavě.

6) Megaklesůw rod byl gedem z neystarších a neyslowutnějšich w Athenách, z něhož i Perikles i Alcibiades byli pošli.

Fregowánjm, řjgj, smilstwjm, babenjm.

Žeby byla lenošila, nepowjm.

Tkala, však gen samé dluhy, na mne nic. 55

Gá sem whauni lkal: má žena dobře tká!

Slauha, Pane, lampa nemá kapky olege.

Streps. Hrom tě spálil! naschwál si tu lampu zňal;

Pod' sem, pod', pak dostaneš.

Slauha. (sestrachem) Gá, proč pak to?

Streps. (dá mu pohlawek)

Proto, žes tak hrubý knot dal do lampy. — 60

Brzo potom, když se nám syn narodil,

Ten tam, mně a ženě mé, té výborné,

Tu sme teprw o gméno se hádali.

Gj gen pořád Hippos s koňmi w hlavě hrál:?)

Xanthippos, neb Charippos, neb Kallippid; 65

Gá sem myslil, po dědowi, Fidonid.

Dlauho swáda trwala, až naposled

Sřekli sme se zwát ho gménem Fidippid.

Matka, ta ho na kljn brala, ljzala:

Čit gen synku, na rok pŭgdeš do města. 70

W plášti, sugcem, na wozjku; — gá pak sem:

Slyš gen synku, na rok pŭgdeš do hory.

-
- 7) Gména na Hippos, což koně znamená, vycházegj, byla panská, gichž sobě sedláci neosobowali. Fidonides, gméno děda, znamená muže skaupého; a ta plácenina Fidippides musela tedy w gemných ušjch attických welmi směšně znĭti. Česky by se tyto werše as tak wyložiti daly:

Gj gen pořád koně hrály w kotrbě:

Konirád, neb Konidruh, neb Konislaw;

Gá sem myslil, po dědowi, Trudomil.

Dlauho swáda trwala, až naposled

Sřekli sme se zwát ho gménem Konitrud.

W hauni, s otcem, za kozami stobolkau.

Darmo! otec stýskal, a syn výskal a

Po konjch mřel, až mě wyzul ze wšeho. 75

Ted' sem přece, přemýšleže celau noc,

Našel cestu utěšenau, ta mě, wjm,

Gestli syna zjskám, z bláta wywede.

Předewšjm ho ale zbudit pospjšjm. (wstane)

Ale gak? gak? z ticha, z lehka, lehaučka. — 80

Fidippidku, Fidippidečku!

Fidipp. (probudj se) Co tam?

Streps. Polib mě a podey ruky, synu můg!

Fidipp. Nu a potom?

Streps. Powěz, milugešli mne?

Fidipp. Tak mě milug Poseidon, wšech konj bůh!

Streps. Pryč, pryč s bohem konj, ani slowa wjc: 85

On ge, on sám wina mého nešťestj.

Ale, gestli ze srdce mě milugeš,

Poslechni mě, synáčku!

Fidipp. Nu, medle, wčem?

Streps. Wyzug hned a hned ty staré mrawy swé,

Pod' a uť se, co ti gá sám poručjm. 90

Fidipp. Nu a co to bude?

Streps. Powěz, poslechněš?

Fidipp. To tak, přísám Bachus!

Streps. (wede geg k oknu) Tedy pod' a patř:

Widjš tam ty dwérce a tu chyžku tam?

Fidipp. Widjm otče; — což pak to má znamenat?

Streps. To ge, synku, učence⁸⁾ mudreč, 95

8) W řeckém *σπουδαῖον*, slovo, gak se zdá, od Aristofanese ukowané, aneb aspoň ze Sokratesowy školy pošlé a zde we smjch obrácené; ná gehož mjsto sem gá také nowopečené (ačkoli ne w mé peci) položil.

Slavných mužů, mužů, kteří, mluv co mluv,
Swědčj, že to nebe nade námi nic
Nenj, než pec, a my nic, než uhlj, wnj.
Oni učj, gestli se gim zaplatj,
Swjtězit w přech, w prawých gako w nepra-
wých. 100

Fidipp. Kdo to učj?

Streps. Neznám, gak se gmenugj,
Mudrohlawci, mistři všeechněch uměnj.

Fidipp. Aha, znám giž, znám ty opice tam! ty
Bosáky, ty bledochy, gichž wůdcem gest
Bědár Sokrates a Chaerefon a brom z----. 105

Streps. Pst, pst! mlč a nežwi gako děcko wswět;
Nýbrž, gestli s otcem déle chléb chceš gjst,
Slyš, buď gednjm z nich a nebrog skoňmi wjc.

Fidipp. Kdo? gá? nikdy, nikdy! ani za všecky
Koně, co gich wstági chowá Lewhoráš. 110

Streps. Poslechni mě, roztomilý synu můj,
Slyš, choď do školy.

Fidipp. I! a což še wám tam
Učit?

Streps. Dwogj řeč prey našli páni ti,
Totiž wyššj, buď kdo buď, a podlejšj.⁹⁾
Tauto podlau, gestli gi kdo w hlawě má, 115
Práv neb nepráv, w každičké při swjtězj.

9) Řeč wyššj, lepšj (λόγος κρείττων) gest řeč prawé strany, spravedlnost sama; řeč nižšj, podlejšj (λόγος ἥττων) řeč nepravé strany, nespravedlnost. Gakby se prawé uměnj nepravým, prawda lžj, práwo a spravedlnost auskoky, obmysly a lstj přemoci měly, to prý prwnj učil w Athenách Protagoras, mudrec z Abdery. Potom toto uměnj wůbec panowalo. Strepsiades pomateně o těch řečech mluvj, nebo gim nerozumj.

Kdybys uměl dobře řeč tu podlegšj,
Co gsem koli za tě dlužen, ztohobych
Nenawrátil ani babky nikomu.

Fid. Nepleťte pak. Gakž bych, zchudna gako chrt, 120

Panům rytjřům wjc w oči pozřjt směl?

Streps. Dobře, ale přísám Demetr, ani žrát

Z mého wjce nebudeš, ni Siwko, ni

Wranec; hned tě na hnůg z domu wyhodjm.

Fid. (studeně) Poručeno; dá mně ugec Megakles 125

Koně. K němu gdu; ai! na wás mnoho dbám.

(odegde)

Streps. (sám) S bohem, proto sebau o zem nehodjm,

Bohdá, půgdu sám knim do učeníce,

Pak se oddám pěkně, krásně naukám. —

TŘETJ PŘJBĚH.

Strepsiades a žáci Sokratesowi. Potom So-
krates a Kūr,

(Strepsiades se djwá, stoge we dweřich domu Sokratesowa.
Hromada žáctwa, každý w giném položenj. Sokrates wisj
w koši a hledj do nebe.)

Streps. Přísám Herkules, ký to hrom, gaká zwěř? 185

Žák. Co ti diwno! kým pak se ti zdagj být?

Streps. Lakončany, gichž smě, w Pylu zlapali.¹⁰⁾ —

Hlele, co pak do země wždy kaukagj?

Žák. Pohledugj, co zem wsobě má.

(několik žáků ge obstaupj)

Streps,

Aha

Brambory! o nelamte si hlawy wjc:

190

10) Kleon, wůdce Athenský, zagaw asi 700, podlé giných 420
Lakončanů na ostrowě Pylos řečeném, mořil ge hladem w
žaláři w Athenách.

Gá wjm, kde gich sjla, a to welikých.

Nu a ti tu nosem wzemi oragj?

Žák. Těchto mysl až w brány pekel proniká.

Streps. Tak, a ř-t ta hledj wzhůru do nebe?

Žák. I nu, ta se zatjm učj hwězdárstwj. 195

(k žákům okolo sebe:)

Slyšte, gděte, by wás mistr nehledal.

Streps. Stůgte, stůgte! — gen dvě slowa. Rádbych se

Snimi w gisté věci poradil. Zná giž?

Žák. Ani slowa; ti se mu tak dlauhý čas

Wenku na powětrj meškat nesměgj. 200

Streps. (shledne mappy a giné nástroge)

I ha, na mau wjru, což pak toto gest?

Žák. To ge nebe shwězdami.

Streps. A toto co?

Žák. To ge země swodami.

Streps. Co, co, co?

Žák. Země směřená.

Streps. Wjm, naše dědičná.

Žák. Pletky, motky! — Weškera! — 205

Streps. Ey, přisámboh,

To ge radost, celá zem nám směřena.

Žák. Podjwey se, zde máš všecko; pozorug,

Tu gsau Athény.

Streps. Co? kde? gá newěřjm,

Newěřjm, neb pánů w radě newidjm.

Žák. Ginák nenj, to ge pole Attické. 210

Streps. Kikynna pak, smými sausedy, ta kde?

Žák. Wšecko to tu. — Tožž ge ostrow Ewboea.

Widjš gak ge dlauhý, uzký, teničký.

Streps. Wěřjm, že sme ho s Periklem zpitwali.¹¹⁾

11) Euboea, wýspa obdlaunžná, mnoho wystála we wogně Pe-
loponneské, bywši za to, že se kneprátelům obce Athenské

Ale kde ge Lacedaemon?¹²⁾

215

Žák.

Kde? tu hle.

Streps. Nastogte, gak blizko! gen se přičiňte,

Abyste to peklo dále pošaupli.

Žák. Tak můg bože, kdož to můž?

Streps.

Nu tedy wám

Běda! (spatřj Sokratesa) Hlele, ký hrom to w tom
koši tam?¹³⁾

Žák. On sám.

220

Streps. (zkřikne) Kdo sám?

Žák.

Sokrates.

Streps.

O Sokrates!

(k žáku) Medle křičet on, by slyšel, nahlas naň.

Žák. I nu křič si, chcešli, sám; gá nemám kdy.

(dělá gakoby se učil)

Streps. Slauha ponjžený, pane Sokrates!

Milostpane!

Sokrates. Co chceš, synu člowěčj?

Streps. Předewšjm mi, co tam chcete, račte řjct. 225

Sokr. Zpytowati slunce, chodě w powětřj.

Streps. A proč pak to skoše? či snad se země

Nelze pytlowati slunce?¹⁴⁾

přirazila, od Perikla přjsně potrestána. Znamenati slušj mluwenj my s Periklem, a málo swrchu zlapali sme, což obě demokratického sedláčka trefně značj.

12) Lacedaemon, neboli Sparta, znamenité město a swobodná obec w Řecku, právě nynj wálkau tuze na Athenské dotjrala.

13) Mjsto, kde Sokrates byl, bez pochyby nebyl koš, nýbrž raděgi gakési wywýšené, pletené sedadlo, čili stáwadlo aneb lešenj. Choděnj po powětřj wyznamenáwá konečné zapomenutj všech zemských věcj, hluboké zpytowanj a skaumánj věcj nebeských, řjše duchů.

14) Hra o slowa. Strepsiades, hlaupý sedlák, přewrátil slowo

Sokr.

Nikoli.

Nemůž se zde dole dařit vyššj uměnj.

Zawěsit se musj rozum, smjchat mysl 230

Lehká s powěťřjm, gj weskrz podobným.

Kdybych szemě nebesa chtěl zpytovat,

Nedošelbych cjele. Wěz, že zem má moc

Wšecku wlhkost mysli wsrknaut do sebe,

Gako z země wlhkost wsrkat řeřicha. 235

Streps. Gako, gak, že řeřicha má moc, tu moc,

Mysli wlhkost má moc wsrknaut do sebe?

Ale sstupte málo, pane Sokrates,

Aihle, gá sem přišel na poradu k wám.

Sokr. (sleze) Medle gakau? 240

Streps. Chci se učít prawojit.

Wdlužobě gsem: ti zlj lidé, ach ti mě

Mořj, mučj, dusj, snad i zardausj.

Sokr. Cos pak dělal, že si se tak zadlužil?

Streps. Konizna mne wysušila, strašná choroba.

Pocwičte mne, prosjm wás, w té řeči, co 245

Darmo běře, w té co dluhy kazj, a

Mzda wám přísám bůh se na wlas zaprawj.

Sokr. Komu přísáš? bůh ten u nás neplatj.

Streps. W koho tedy přísaháte? tušjm že

Gako w Byzantu, gen wsamé železné?¹⁵⁾ 250

Sokr. Chcešli wědět z ěřuntu bohowědectwj?

Streps. To tak, že chci, přísám Zews, ač možná
wěc.

Sokr. A s Oblaky, — snimi, s bohy našimi,

Mluw, chceš mluwit?

Streps. Arci že.

zpytovatj na pytlowati, t. g. přetřásati, zle s někým
zacházeti.

15) Narážj básnj na tehdejší železné penjze Byzantské.

Sokr. Nu tedy se
Posaď semhle na to swaté sedadlo. 255

Streps. Hned, giž sedjm.

Sokr. (swažným kněžským obližegem)
Přigmi wěnc z ruky mé.

Streps. Nač mi wěnc? Auwe Sokrates, wy mne
Chcete wobět spálit, gak Atamanta?

Sokr. Nechcem tě: to skaždým, koho poswětit
Máme, děláme. 260

Streps. A co to prospěge?

Sokr. Co? to, že ti pysky wradě gako mlyn
Půgdau. (wtom geg mjsto poswátne mauky dro-
bným pjskem posype) Než drž!

Streps. Máte prawdu, kat mě wem.
Giž co zpytle mauka po mně poprchá.

Sokr. (wraucně a hlasitě:)

Wzhůru, starče, twář i ruce! slyš, gak mudrec
bohy wjzwá:

Králi králů, nebe nebes, w gehož lůně země
splývá, 265

Aether! bleskem plápolawý, Mračna! w nichž se
Perun zmjtá,

Zgewte se a hřměte shůry, ať wás nowý mudrec
wjtá.

Streps. Ach gen sedte, sedte kde gste, pokud wlezu
pod lawice.

O gá bjdný, gak teď zmoknu, že sem přišel bez
čepice!

Sokr. Zaskwěgte se, ať wás pozná, Oblakowé swa-
toswatj! 270

Buďto že wás na Olympu wsněžných horách gi-
tro zlatj,

Buďto že se po zahradách Oceana procházjte,

Buď že do swých žbánů zlatých střjbrownly z
Nila čřjte,

Buď gste w wodách Maeotických, neb w Miman-
ském skalih pněj,

Slyšte, přimte obět skrownau, zgewte mi swé
zaljbenj. 275

K ů r (geště newiditelný, s oblakem a hromem)

Oblaky kolebawé!

Zgewme se w kůru,

Wznesme se wzhůru

Sotce Oceana hladiny řwaucj

Přes doly na hory k nebi se pnaucj, 280

Na hory zelenawé.

Kde země kruh w prostotě widěti zjti,

Kde owoce rowiny, doliny kryti,

Kde potoky shrkotem wýmoly mýti,

A waly wln na moři náramně wýti. 285

Hleďte, gak oko to po nebes blankytu střlj

Paprsky plápolawé!

Sřesme si s obrazu mrákotu rosyplnau,

Sřesme tu zástěru smrteclnau

Zrak náš ať se na zem chýlj. — 290

— — — — —
S o k r. Slyšels Mračen ňebes hlachol, šťastných bohyň,
kdo ge wzjwá! 315

Od nich maudrost darebákům, od nich ostrý ga-
zyk býwá,

Od nich smělost wřečech lapat, diwy tvořit, kdo
ge wzjwá.

Streps. Bahmě, proto ošmrdawý duch můg
hehce wzhůru šwihá,

Až mi w ustech slina teče, wtip můg wlákna
dýmu stihá,

Gazyk pak ten osten ostnem, slowce slowcem
w radě bádá:

O ty duchy twářj w twář si srdce mé giž uzřjt
žádá.

Sokr. Sem hle pozři, tam se s Parna hauf gich z ti-
cha dolů spauštj.

Streps. Kde, kde? mławte prosjm.

Sokr. Eyhle tam se bokem
walj w hauštj,

W hrozném počtu, po záwozjch.

Streps. Kýho hroma, wždyť nic nenj

Cobych widěl.

Sokr. U wchodu.

Streps. Teď se mi cos w očjch měnj!

Sokr. Teď, neb widjš, neb ti kapra gako tykew soka
caurá.

Streps. Widjm, widjm, Milost Panj! hle giž s stolic
hauf gich mhaurá.

Sokr. Tak si ty až posud neznal, žeby Mračna bohy
byly?

Streps. Na mau duši, gá mněl, žeby dým a mhla a
rosa byly.

Sokr. Nikoliwěk; nimi tygj celé stáda mudrohlaw-
ců, 330

Nimi zlatých nedópánků, driačnjků, ptakoprawců,

Nimi štjhlých zpěwolomců, popeněžných zázra-
čnjků,

Co gich w swětě darem njků, galowých gich chwa-
lebnjků.

Streps. Aha, že ge giskrosršných černomra-
čen swalinami,

Wichrochumlomrakowěncomodropo-
wětrninami, 335

Heyny ptáků wětroplynných, rosných
modřin kleninami¹⁶⁾

Wsláwozpěwjch nazjwagj, za to od nich drozdy
berau,

Za to také nasolené dnem i nocj štiky žeraw.

Sokr. A to slušně.

Streps. Ale, ale, co to, zda se diwy děgj?
Oblakyli to tam wskutku? wždyť co ženy wy-
hljžegj! 340

Gináč nežli na nebesjch.

Sokr. Medle, gak tam wyhljžegj?

Streps. Kdoby to znal: gako chlupy wlny se as
pronášegj,

Gako ženy nikdy, ani mák; ty pak tu nosy wládj.

Sokr. Chtělbych se tě cosi tázat.

Streps. Tažte se, co srdce ráčj.

Sokr. Widěllis kdy oblak nápodobuý býku, nebo
štjru, 345

Nebo wlku, nebo pardu?

Streps. Widěl, widěl na mau wjru!

Sokr. Hle ty trdlo, ony twář dnes tak a zjtra ginák měnj.

Jeronyma, ten psj wěchet, widauc gak tam samce
sljdj,

By se smály gehu šalbě, býkem gsau ti w oka-
mženj.

Streps. Nu a Šimona, co kasu zlaupil, widauc, gak
ho ejdj? 350

16) Těmito potwornými werši posmjwá se Aristofanes wy-
pjnagjcjm se a wysokoljtagjcjm weršownjkům swého času;
skladatelům tak řečených dithyrambů, šálených a nemotor-
ných zpěwů, z nichž mnozj w radnjm domě w Athenách
weřegně hodowáwali. Wěděl on koho na zub brát, aniž gen
slowjčka z hlavy wypsal.

Sokr. Gako střela gsau ti wlky, prawým wzorem
geho twáři.

Streps. Za to widauc Kleonyma poběhlce wčera w
záři,

Sotwa že tu babu shledly, hned se ti z nich srny
staly.

Sokr. Ted' pak widauc Klisthenesa — babské nosy
na se wzaly.

Streps. (kukûru) Blaze wám o Welewládne! ač wás
kdy kdo slyšel wswětě 355

Nebeštanky! ohromného ke mně hlasu pozdwi-
hněte.

Kûr. Wjtey starče staroswětský, ostrowtipných low-
če řečj,

Ity drobných pletek knězi, powěz, co chceš, gak
se swědčj.

Miláčku náš, tys nás z dnešnjeh mudrohlawců po-
hnaut w stawě,

Ty a Prodik: tento, že má rozum w hrsti, moz-
ky w hlawě, 360

Ty pak, že gda rynkem pyšně posmjwawým o-
kem střjljš,

Třebas bosý, předce námi hrdý hlavy neuchýljš.

Streps. Bahmě, gak to diwotworně, swatě znělo
nade námi!

(Budaucně dále.)

3.

B o h u s l a w a B e r t a .

(Příběh z třináctého století.)

Mezi mnohými českými šlechtici, kteří tehdáž, když Otto markrabě z Braněboru, králowce českého Wáclawa poručník, českau zemi zprawował, ukrutnost geho okusili, byl také Jaroslav z Jabloně, genž hradem Peckau zástawně vládl.

On byl z počtu těch, kteří markraběte mnohokráte s pohrůžkau napomínali, aby od své násilnosti upustil, a králowstwí českého nehubil. Ale marné bylo napomínánj gegich. Otto násilněgi nežli prwé na králowstwí české doléhal; nebo mezi tjm, když žoldněřowé geho wesničany objrali a celé dědiny poplenili, on w Praze bohaté kupce laupil, poswátne nádoby w kostelch pobjral, ano i do hrobek wzácných rodin, aby i mrtwoly obral, se wlaupal.

Giž dáwno byliby stawowé králowstwí Českého té násilné swéwolnosti brannau rukau na odpor se postavili, kdyby gich gakýs wážný kmet swým wystrahowánjm byl nekrotil. Byltě to Marquard z Dubé, ředitel kláštera německých rytjřů w Miletjně, rozený Čech. On řádu swému i vlasti své stegnau oddán byl srdečností; lásku k vlasti své gewil aučinností, a lásku k řádu swému udatností proti pohanským Prusům, pod zprawau nevyššjho mistra Hanna ze Sangerhau-

s u; pročez také gak u řádu, tak i we vlasti swé u we-
liké gmjn byl wážnosti.

Gednoho dne ráno, roku 1280, mnoho pánů a ryt-
tjřů w gizbě německých rytjřů Miletinských se shro-
máždilo. Jablonský od ředitele kláštera peníze za
prodanau klášteru geho lauku požadowal; Ctibor z
Lipnjka přišel, aby swého syna, genž do řádu něme-
ckých rytjřů wstaupiti chtěl, a giž čas zkaušby řeholnj
přestál, zase uwiděl; Hyněk z Dubé však, genž byl
bratr Ctiborůw, aby zase wjuem německých rytjřů
se opogil. Mezi tjm, co tito s ředitelem kláštera se ba-
wili, ostatnj zde přjtomnj cizinci s řeholnjmi rytjři w
rozličné spolky se rozdělili; gen Hermann (předtjm
Bohuslaw), syn Ctiborůw, w saukromj s twářj k ze-
mi sklopenau u okna stál.

Důležité pagednávání se skončilo; deň ku přigitj
Bohuslaw a do řádu byl ustanowen, lauka zaplacena,
a na pokynutj Hynkow o láhewwjna přinešena. Čjše
okolo stolu se střjdala, a howor se wždy rozmáhal.
Řeholnj rytjři s laiky gako o záwod pili, nedbagjce na
káragejje wzhledy swého přednosty, genž co přjklad
staročeské přjsné střjdmosti zde seděl. Práwě giž hosté
rozegjti se chtěli, an gedem ze služebnjků přednosty
kláštera do hostince wstaupiw, přjchod několika bra-
něborských žoldněřů mu oznámil.

Rozpáčliwě ředitel kláštera nad tjm swau šedo-
wlasau pohybowal hlawau. Přiwed' wůdce gegich ke
mně — řekl posléze ke služebnjku swému — ostatnj ať
před branau se pozdržj. Tušjm, že tito přjchozj nic do-
brého nepřinášejj. —

Hned potom Bruno, komornjk a tagná radda
markraběte Braněborského, do hostince wkročil. I za-
razil se, spaťriw množstwj cizinců zde pohromadě, ale

zmužiw se zase, s usmjwagjcj se twářj k Marquardowi přikročil, pozdrawenj knjžete swěho mu oznamuge.

Wyť gistě toliko proto, abyste mne we gměnu knjžete swěho pozdrawil, nepřicházjte? řekl Marquard.

Owšem — odpověděl temným hlasem Bruno — gestě giný k wykonánj dán mi byl rozkaz, gegž wám, gak brzo od sebe rozpustjte hosti swé, chci wygewiti.

Rozkazy markraběte, týkagjcj se osoby mé — řekl hlasitě Marquard — každý slyšeti může; neboť newjm, coby tak tagného semnau měl pagednávati? Anizby slušné bylo, abych gá, gsa rytjř řeholnj, bez wědomj swých řeholnjch bratřj, w tagném gakéms srozuměnj s markrabjm stál. I mluwte gen hlasitě, a srozumitedlně wůli knjžete swěho mi oznamte.

Wjte — promluwil Bruno — gak náramně poslednj nešťastná wálka, která i žiwot Ottokara welikého stála, českau zhubila zemi.

Ale o pigawkách, které krew wlasti do sebe ssagj, mlčjte! řekl Hynek.

Bez přestánj však mluwil dále Bruno: Nenjt wás tagno, že mladý nástupce a dědic stolice králowstwj českého, stawu a powolánj swému přiměřené wychowánj mjtj musj, kteréž markraběte, mého milostiwého pána, gistě deset tisjc hřiwen stálo.

Někomu giněmu, ne nám, zpjweyte takowau piseň — prawil Jablonský — myť dobře wjme, gak hanebně s dědicem králowského stolce českého se zacházj; krwácejcjm srdcem w Žitawě toho autlého wlasti swé králowce, hladem zmořeného, we wlněné košili a w zedraném oděwu sem spatřil; a aniz nasytiti geg mi dovoleno bylo!

Cožkoliw činj knjže můg — gal se Bruno mluwiti dále — nečinj bez důležitě přjčiny. I žádát od wás ctihodný kněze a přednosto řeholnjch kláštera zdeyšjho

rytjřů, abyste kostel swůg i pokladnici kláštera swého odewřel, a složené w nich zlato a stříbro k zaprawenj potřebnostj řizenj králowstwj českého mu doručil.

Sotwa Bruno domluwil slowa tato, wšickni řeholnj rytjřowé pozdwiłše hlasu swého, zbraně se chopili; i mladý Hermaun zamilowaného meče swého se chytil, a k ostatnjm rytjřům se přirazil; na pokynutj wšak přednosty hluk se utišil. Waše žádost — řekl Marquard ku komornjku — gest mi přjliš směšna, nežli abych se nad nj horšiti a zlobiti měl; gděte, a oznamte pánu swému we giněnu mém, aby se rozpomenul; že řád rytjřů německých rozkazu geho nepodléhá, a gá že žádného neaplnjm poručenstwj, které od Hartmanna z Heldrungu, neywyššjho mistra řádu našeho, nepocházi; aby tedy markrabě chuti swé na poklady kostela rytjřského řádu našeho se zbawil.

Pah! — řekl potupně Bruno — i kanownjci od S. Wjta w Praze na to se odwoláwali, že gen rozkazům papežským poddáni gsau, a předce tolik zlata a stříbra, co pán můg potřebowal, wydati musili. Onť owšem giné odpovědi od wás neočekáwal; a protož poučiw mne, gak bych se zachowati měl, k wám mne odeslal. Wygáđřete se tedy, zdali dobrowolně poklad kostela swého wydati, anebo násilně geho zbaweni býti chcete?

Wzácen-li wám žiwot wáš — zwolal Marquard přjśným hlasem ku Brunowi — odegđřte z hostince tohoto! — A Bruno, wida třpytjcj se popuzených rytjřů meče, rychle odešel.

Bratřj — řekl dále Marquard k rytjřům — poněwadž nynj bezpečni negsme, aby nás wyslanec braněborského ukrutnjka nepřepadl s zástupem žoldněřů swých, bděte a ku potýkánj hotowi buđřte. Wy ale šlechetnj páni — prawil k hostům swým — dobře učinjte, opustjteli w

rychlosti řeholnj dům náš, abyste snad nám k vůli nestali se nepřáteli wrchnjho pána swého.

Wáclaw gest wrchnj pán náš — zwolal Jablonský — ne ukrutnjk Braněborský; gát proti němu swými se spogjm. —

Dobře — řekl Ctibor a zwolali hlasitě ostatnj rytjři — i my všickni klášteru tomuto proti nepříteli pomáhati chceme. Zdráv buď řád německých rytjřů, ať žige králowec Wáclaw! Zkáza i záhuba Ottowi!

Nuže tedy — promluwil dále Marquard — powděčen gsem pomoci wašj, a slibugi i wám, kdykoliw toho potřebowati budete, ku pomoci s rytjři swými se postawiti.

Nynj všemožné k obraně činiw příprawy, násilný autok žoldněřů braněborských očekáwal. Pokogně celý den a celá noc prominula; Bruno u wrat klášternjch s swými žoldněři se položiw, ničeho však nepodnikl; zdálo se, že na přjchod silněgšjho zástupu žoldněřů čeká.

Druhého na to dne ráno rytjřowé řeholnj we chrámě swém se shromáždili; Hermann klekna před Marquarden, gakožto plnomocnjkem neyvyššjho mistra německých rytjřů, aby přigat byl do řádu, prosil. „Nesili žádnému ginému řádu zasljben — promluwil kněmu Marquard — žádnému pánu tělesně poddán, s žádnau ženskau zasnauben, žádnau winau stjžen, nebo tagnau nemocj obkljčen, budiž od bratřj naplněna žádost twá. Od této hodiny obstaráwánj nemocných, obhagowánj křesťanských zemj před každým nepřjtelem Božjím, setrwalost w řádu, budiž powinnost twá.“ — Tu slibowal Hermann, mage na knihu sw. ewangelium polóžené ruce swé, čistotu těla, chudobu a poslušnost zachowati, na čež pak swatau večěři a oděw řeholnj přigal.

Sotwa přigat a w řeholnj šat byl Hermann oblečen, an hřmot a křik w sjni klášternj rozléhati se počal.

Rytjřowé wyběhše, widěli, že Bruno s swými žoldněři sekerami opatřenými kostelnj a klášternj wrata prosekati usilugj; a w skutku se jim powedlo předsewzetj gegich; tu ale s gedné strany rytjři swěštj, a s druhé rytjři řeholnj imu statně w odpor se postawiwše, dále pokračowati bránili. Brzy zase Bruno z kostela byw wytlačen, s dwognásobnau sjlau do domu řeholnjho wraziti usilowal. Zde krvawé se strhlo potýkánj, a obrancům kláštera hrozné hrozilo nebezpečnstwj.

Jablonský spatřiw komornjka Brunowa, wůdce žoldněřů braněborských, kwapně k němu se tlačil, a násilnau ranau meče swého rozštjpil hlawu geho. Miláček knjžete z Braněboru mrtew gsa, k zemi se swalil. Žoldněři smrti wůdce swého se zhroziwše, s mrtwolau do Prahy spěchali.

Rytjřowé nedávěřugje odchodu nepřátel swých, za něgaký čas se střehli; dostawše však potom gisté zpráwy, že zde ke lsti a k podvodu nepřátelé nesměřugj, do hostince swého se nawrátili. Zde Marquard všem za statečnau obranu domu řeholnjho děkowal. Všickni gednohlasně Jablonského chwálili, že mistřně ten krutý bog rozhodl; gen starý Hynek, bratr Marquardůw, rozpáčně hlawau krautil. Co pak ty máš proti Jablonskému? — tázal se ho Marquard.

„Zdá se mi, že sečná rána meče Jablonského buď gemu anebo nám mnoho škody způsobj; nebo právě teď se rozpomjuám, že ten komornjk, gauž mi giž před tjm známý se býti zdál, markraběte Otty syn byl, kteréhožto wjce nežli ostatnjch sedmero z manželského lože zplozených djtek milowal. Teď gisté Jablonský pomsty geho se má obáwati.“

I některým giným rytjřům ta okoličnost powážliwá byla; ale ostatnj gednjm wolali hlasem: „Což ten Braněborák proti nám pořjdj? Wždyť nemá w Čechách

přijzně! Každý udatný Čech raděgi Jablonskému nežli tomu dluhému cizinci (tak potupně Ottu nazýwali) pomáhati bude.“

Tak rozmlauwali a radili se rytjřowé, a uzawřewše mezi sebou spolek přátelský, k ochraně swé a ke wzdoru Ottu z Braněboru na swé hrady se rozešli.

I bylťe wskutku Ottůw tělesný syn, genž w Miletjně pod mečem Jablonského zemřel. Náramná bolest markraběte nad smrtj zamilowaného syna roznjtila ku pomstě krew w žilách geho. I také toho, kdo byl, genž zawraždil miláčka geho, se dowědšw, přísahal, že krawě krew syna swého na Jablonském pomstj. Giž giž silným počtem bogownjků proti wrahu syna swého táhnauti chtěl, ana práwě mu dodána zpráwa, že negen w Miletjně, ale i na giných mjstech králowstwj Českého proti němu lid se bauřj. Wida tedy, žeby weřegným násiljm buď málo anebo nic nepořjdl, ke schytralosti se přičinil. —

As čtyry neděle po swedeném bogi wřeholnjm domě Miletinském, přednosta kláštera Miletinského mladého řeholnjho rytjře Hermannu s wyhotoweným listem trhowým na hrad Pecku odeslal. Hostinně přigal geg Jablonský, a usmjwawě krásná slečna Hedwika čjši na přiwjtanau mu podala. Neobyčegný nepokog w srdci toho řeholnjho rytjře způsobil geho pohled na krásnau Hedwiku, na růžowé twáře a na modré oko gegj; hlasitě tlauklo srdce geho pod černě skřjžowaným pláštěm. „Rytjři! — prawil k Jablonskému — powězte, geli to dcera waše?“ — „Toť gest dcera má — odpowěděl Jablonský — ale nedlauho bydlj na hradě tomto; gen mateřina neustálá churawost od tety zpět gi powolala.“ Wečernj čjše skončila to rozmlauwánj; ale Hermann málo požíwal; nebo wnitřnj nepokog geho gen po samotě taužil.

Podivna byla Jablonskému toho řeholního rytíře nepokognost a myslí roztržitost. Brzo bledý, brzo rozpálený byl také djwky obličej, když se naň podjwala, až posléze nad vzniklým we wnitřnostech srdce svého bogem swjtěziti nemohauc, omdlela. Gen rychlá pomoe zase gi ze mdloby probudila.

Rytíř do ložnice byl zaweden, ale sen opustil oči geho. Wždy Hedwiku, gakoby ze hrobu byla powstala, před sebau widěl. Ne lépe také ubohé Hedwice se dalo; i ona neustále Hermannowu postavu před sebau widěla. Časně ráno před východem slunce opustił Hermann ložnici swau, k swému oři odešel, a gda po dwoře, Hedwiku na pawlači spatřil.

Při prwnjm na ni pohledu, zawzněla střjbrného Hedwiky hlasu slowa w ušjch geho: „Bohuslawe!“ — „Berto! — Gen gedinké slowo s tebau, oslawený duchu, promluwit sobě žádám!“ wzdechł Hermann. — Nerozumjm tobě — odpověděla ona — ale segdu do dwora. — Přišla. — „Gsili ty w skutku Berta? žigeš dosawáde? neklamau mne smyslowé mogi?“ tázal se Hermann. — „Gsili ty Bohuslaw? nenjli to mámenj? tázala se Hedwika. — Gát sem Berta, twá Berta“ mluwila dále. — „Ach! wzdechł si Hermann, pozdwihna k nebesům své slzjcj oči — kyžbych gá byl až dosawáde Bohuslawem!“ Tak se počala rozmluwa dwau zamilovaných, která opět shledánjm oslazená a slzemi newyslowitedlné bolesti skončena byla.

Jaroslawa z Jabloně manželka Alžběta byla sestra Anny z Michalowic, kterýžto rod za mnohá léta hrad Gestřábj w Čechách we swém drženj měl. Gegj manžel, Hašek z Waldeku, we druhém giž roce svého manželstwj zemřew, gedinau dceru Bertu po sobě zůstawił. Když však i tato brzy otce svého na wěčnost následowala, newyslowitedlná bolest

swjrala tu ditek zbawenau a opuštěnau matku. Alžběta nawštjwiwši tehďáž se swau malau Hedwikau sestru Annu, všemožně se snažila potěšiti gi. Když pak Alžběta opět na hrad swůg Pecku odebrati se chtěla, prosila gi sestra, aby dcerušku swau gi pro potěchu tam pozůstawila, poněwadž prý to djtě gegj zemřelé dcerušce Bertě podobno gest. Alžběta žádost gegj wyslyšje, Hedwiku u nj zanechala, kterau ona pod gménem Berty laskawě a starostliwě wychowala.

Hedwika šestnácte giž počjtala gar, ana gednoho dne strašliwá bauře gakéhos mladého rytjře w hradu Gestřábj schránku hledati donutila. Přátelsky a hostinně Anna z Michalowic přigala toho cizince; ale w náhle zasmušil se. oblžeg gegj, když při stole cizinec ten synem Ctibora z Lipnjka se gmenowal. Ctibor byl w růžené gegj mladosti miláčkem gegjho srdce, genž však nedbage na wnady gegj, obětowanau mu rukau gegj pohrdl. Wjce působil Bohuslaw we srdci Bertinu, která nemálo sť obljbila ginocha toho, až gehu postawa do srdce gegjho se wlaudiwši, hlawnjm předmětem i gegjch snů se stala. Bohuslaw, genž nepozorowal, gak welice srdce Anny z Michalowic proti gměnu gehu zanevělo, často, an otec gehu w tom okolj statky swé měl, na Gestřábj přicházel; a wždy prudčegi láskau k Bertě rozněcowalo se srdce gehu. Ano w tom domněnj, žeby Berta dcerau Anny z Michalowic byla, počal zpownalagewiti žádosti swé, které uchu milowané Berty lahodně, ale w ušjch domnělé matky nepřjgemně zněly, an Mikuláš z Potenšteina giž za někaký čas podobné žádosti pronášege, u Anny mnoho, u Berty však málo wáznosti měl.

Po nedlauhém čase Alžběta ochurawěwši, swau dceru od sestry swé domů powolala. Anna neprotiwila se žádosti sestry swé; hleděla však srdce schówanky

swé Berty Mikulášowi z Potšteina nakloniti. I aby Bohuslawowi každu cestu k Bertě zamezila, wrátjc se z Pecky, po celém okolj hradu swého Gestrábj rozhlásiť dala, že Berta umřela; Bertě pak brzo nato skrze klewetná usta tu smyšlenau powěst, žeby Bohuslaw giž zasnauben byl, oznámila. Bohuslaw hořem nad domnělau smrtj milowané Berty, oděw řeholnjch něineckých rytjřů přigaw, řeholnjm gménem Hermann nazwán byl.

Staw á powolanj gehu na wždycky geg od Berty oddělil, a slzemi nesmjrné bolesti wygewila Berta, že krom něho žádný muž gegjho netknul se srdce. Oddělili se od sěbe, gakoby na wěčnost tento pozemský žiwot opustiti měli.

Geště toho dne, když Hermann do kláštera řádu swého s podepsaným trhowým listem se odebral, Mikuláš z Potšteina na hrad Pecku přigel; ozdobně ošacený, lichotný swěták, když we společnosti ženských se nacházal; a neyzmužillegšj pigan wjna, kdykoliw mezi rytjři seděl. I znaltě kratochwilně šprymowati, tak že každý, kdož ho dokonale neznal, hned mu nakloněn byl. Pod tjm zámyslem, žeby zblandiw na lowě umdlen byl, na hradě Pece o přenocowanj žádal. Přátelsky přigal geg Jaroslaw; méně přátelstwj však gewila Hedwika, ana naplněna čjsi mu podávala. Usmjwawým wzhledem přigaw Mikuláš čjsi tuto, na zdrawj šlechetného pána hradu Pecky a slečny gehu Hedwiky, gednjm dauškem gi wypil.

Gakkoliw Hedwika neráda geg widěla, předce usmjwawosti swé odepřiti mu nemohla, když při stole, u něhož i starý Hynek z Dubé byl, ty neyzertowněgšj bágky s weselau twářj wyprawowal. Giž dáwno ani Jaroslaw ani Hynek tak wesele nepogedli, neboť Mikuláš wždy sám nemluwil, nýbrž na rozličné kratochwilné předměty řeč swau obracel, a tak gedenkaždý z nich na

rozmluwě té podjl bral. Slauhowé hradu, žertownau řečj geho vzdělati a obweseliti se chtějce, u dweřj hostince poslauchali; a když u wečernj hodině do dworu hradnjho sešel, koně prohljžel, sem a tam se potácel, a mezi tjm wždy důwtipná slowa pronášel: tu lásku weškeré hradnj čeledi si zjskal. „Ten šlechetný milý pán — mluwili slaužjci — bylby řádným zetěm pána a rytjře našeho.“ Geště však wjce rozléhala se chwála geho, an odcházeg, čeled' hradnj štědře obdarowal.

Gak od starého Jaroslawa, tak i od Hynka z Dubě, aby zase brzo na Pecku přišel, prošen byw, giž třetjho dne ráno naplnil žádost gegich, a swau přítomnostj celý hrad nad mjrnu potěšil a obweselil. Tak i potom častěgi na Pecku přihlžděge, za několik týhodnů tu se pozdržel; tau však častau swau na hradě Pecce přítomnostj, srdce Hedwiky si nakloniti se snažil.

Gednoho dne, když srozweseleným pánem hradu sám w pokogi seděl, swau wygewil mu žádost, žeby dceru geho Hedwiku za manželku pogjtj chtěl. Gasný oblčeg Jaroslawůw hustá mrákota neljlosti pokryla. Geli s wámi Hedwika w tom srozuměna? otázal se rychle Jaroslaw,

Dosawáde sem se gj wygewiti se neopowázil; nepochybně však giž tužj žádost mau.

Tomu gsem powděčen — prawil Jaroslaw — přitom však musjm wám to, co welmi nelibé gest, řjci, že gsem dceru swau synowi přjtele mého Dětricha z Hořepnjka giž zasnaubil, gehož přjchodu den odedne očekávám.

Gako pleskové z černých hromuplných wynikajicj mraků, giskřily se plné zlosti oči Potenšteinowy, an slawel slowa tato. Ale rychle zase wygasnila a usmjela počala twář geho. „Nuže, zapomeňte na žalost Jaroslawa — i ostaňte jako prwé přjatele sljbil mu Jaroslaw zachowati přa-

telstwj swé, a obapolně přisahau slib swúg wěrně zachowati se zawázali.

Tak celé dwa měsíce pominuly, ale Dětrichůw syn genž cizj progjžděl země, zpět nepřicházel; an nenadále w noci hrad Pecka z několika stran gednjm plápolati počal plamenem. Marná byla každá k hašenj plamene k černému nebi se pnaucjho snažnost. Přitom an zwukowé trub polnjch se rozléhali, bylo spatřiti praporce Otty z Braněboru vysoko w powětřj se wěgjcj.

We hradě wše w diwokém a zaufalém bylo nepořádku a hluku. Zmatená čeleď máli hasiti a nebo se potýkati newěděla. Jaroslaw wida, že giné pomoci nenj, Bertu a služebnjky swé swolal, poraučege gim, aby churawau manželku gehu wezmauce, geg následowali.

Po schodech kauřem naplněných wedl ge hlaub a hlaub až ke dweřjm podzemnjho průchodu. „Nynj před těmi wražednjky gsme ochráněni, řekl Jaroslaw — gen ochotně za mnau chwátejte.“ Wždy dál a dál tjm temným kráčeli průchodem, až giž umdljwagjcjm kroky ku kamenným přišli schodům, které k zapadagjcjm, kamenjm zasypaným dweřjm wedly. Geho žilnaté nechaulostné ruce tjže kamenj ustaupila, dweře se zdwihly, a ochráněnj do tak nazwaného miletinského lesa wystaupili. Geště gen několik služebnjků w průchodu se nacházelo, na něž ostatnj čekali, když w černém tom lese zástup mužů ty utjkagjcj přepadl, a na mjstě ge rozsekal. Churawá matka i stařícký otec před očima Hedwiky zavražděni, ona pak od gednoho z nich uchopená a na kůň wsazená, w neywětšjm kwapu odwezena byla. Po straně od hořejho geště hradu plamenilo se nebe, a gen zde a onde lesem porostlj pahrbkowé a audolj Bertě téměř wědomj zbawené tak strašliwé zakrýwali diwadlo.

Geště ten laupežný gezdec s laupežj swau daleko byl neugel, an zástup rytjřů německých naň wrazil: ale on dobyw meče, Hedwiku probodnanti hrozil, gestli geg na cestě zdržowati budau. Nynj teprw Hermann, genž zástup německých rytjřů wedl, poznal, že ge to Berta, a auzkostj gsa proniknut, laupežnému gezdci přikázal, aby Bertu propustil, chceli sám při žiwotě zachowan býti.

Mikuláš z Potenšteina, genž laupežnjkem Berty byl, wida že k zachowanj žiwota swého giného nemá prostředku, pannu tu rytjřům německým odewzdal, kteráž prohledši Mikuláše a Hermannu poznala. I bylož zřegmé, že Mikuláš pána hradu Pecky markraběti z Braněboru zradil. Berta omdlewši poznowu, na studenau padla zemi.

Hermann wida, že u wniř hradu Pecky, za gehožto černými zděmi gednotliwj geště wynikali plamenowé, žádný člowěk, genžby byl ochráněn, nesjdj, zástupu swému zpět k Miletjnu ubjrati se poručil, za nimiž sám polomrtwau pannu na koni před sebau drže, pospjchal. W Miletjně do nemocnice gi odewzdal, kde opět k swému wědomj přišla. Nynj teprw o osudu swých milých mohla wyprawowati, a žádala aby gi na hrad Gestřábj k gegj tetě zawezli. Hermann žádost gegj hleděl vyplniti. Geden z řeholnjch bratřj geho — nebož on sám powinnostj auřadu swého byl zabawen — gitam doprowázal. Mezi tjm Hermann mrtwá těla Jaroslawa, geho manželky a sluhů geho wynalezna, nedaleko od toho mjsta pohřbiti, a mjsto pohřbu gegich křjžem, gegž nábožný mnich swětil, poznamenati dal.

Otto markrabě z Braněboru hrad Pecku si oswočil. Po půl létě Hermann od přednosty kláštera na hrad Gestřábj se odebrati, o powolenj žádal. Marquard geho žádosti přiwolil, a na perutjch lásky pospjchal Her-

mann. Přikwapiw k hrádu Gestřáb, zatlaukl, a po hlasu poznán byw, bez prodlenj a beze všeho dotazovánj byl wpuštěn. Na schodech potkala geg Anna. „Co dělá Berta?“ auzkostliwým tázal se hlasem. „Gj gest blaze,“ odpověděla Anna. — „Tedy neobeuge již mezi žiwými?“ promluwil Hermann, an náramná srdce geho bolest we twáři mu se gewila. — „Dosawáde žige, u-slyšjte hlas gegj — odpověděla Anna — poďte k nj semnu.“

A Hermann následowal Annu, gegjhož obličge tahowé gewili hoře; gegj však láskyplné na ginocha wzhlédagcj oko o odpuštěnj prositi se zdálo. Dvěře se rozewřely, — a tu seděla gako smrt bledá, w rukau swých harfu držjcej Berta. Zpjawala. Hermann gj k srdci chtěl se wrhnauti, ale Anna geg zadržela, řkauc: „Tiše! nekažte utěšenau hodinu gegj.“ Gako ukowaný stál Hermann, a Berta newyprawitedlně zpjawajc, bez sauzwuku na harfu břinkala:

Ach wy lesi, tmawj lesi,
lesi Miletinštj!

Čemu wy se zelenáte
w zimě létě rowno?

Rádabych gá neplakala,
nemútila srdce:

A řekněte dobřj lidé,
kdoby neplakal zde?

Kde můg otec, otec milý?
zahřeбен w rowečku.

Kde má máti, dobrá máti?
tráwa na nj roste.

Nemám bratra, nemám sestry,
ginocha mi wzali!

Hermann nemohl se déle zdržeti; padna k nohaum Berty, ljbál ruce gegj. „Odstup Mikuláši! — wolala

zuby skřípíc Berta — nepřiblížug se k Hermannowi mému!“ — „Wždyť gá gsem twůg Hermann, Berto?“ — „O hade! — odpověděla ona upřeným naň okem — ty zde? wiz, on odpočjwá w náručj mém!“ A wyřknauc slova tato, pewně swé se uchopila harfy. — Pominutj smyslů Bertiny se zmocnilo duše. Neznala giž toho, gegž w pošetilsti swé geště milowala i chwálila. Třesaucjmi se kroky od nj odešel Hermann.

Osmého giž po swém odchodu dne od panj hradu Gestřábj tuto žalostnau dostal zpráwu: „Berty nenj wjce! před swým skonánjm opět k rozumu přiřla; waše gméno bylo poslednj slovo gegj.“

Po nedlauhém na to čase přednosta kláštera powolaw geg, těmito k němu promluwil slowy: „Bratře! musjme se odlaučiti; nebo weliký mistr řádu našeho pomoci proti Litwanům žádá. Wy gste w počtu od něho zwolených bratřj, gděte tedy, mým a bratřj swých požehnánjm gsa doprovázen, a bogugte pod praporcem kříže.“

Nowý žiwot občerstwil srdce Hermannowo. Ano, otče! — promluwil kupřednostowi swému — pod poswátný praporec kříže chce se postawiti. Wždyť gest to — mluwil sám k sobě tiše — kynutj Berty, abych gi následowal; cobych činil sám na této pusté pro mne na wěky swadlé zemi, na njž wše, co mi krásného bylo, wymřelo?“

W Prusjch wšady smrt hledage, nikde gj nena-lezl; proti geho wůli střely nepřátelské geg mlgely. Čaroděgnjkem nazjwali geg pohané, a nepřemožitelným rytjřowé řeholnj.

Pod zpráwau welikého mistra K o n r á d a z Thierberka léta 1284 přitáhl před Ğrodno. Práwě w den památky sw. Hedwiky (17. řjgna) měl prwnj na tu pewnost wykonán býti autok. Prvé nežli počal se

bog, Hermann obrátiw se k zástupu swému, tak mluwití se gal: „Ne na mne, ale na praporec kříže pozorugte; dnes gest ten den, w němž gá na odpočinutj odegdu; ale dnes také Ğrodno pod praporcem kříže se sklonj.“

Hermann prwnj na zděch pewnosti stál, vysoko nad zděmi plála korauhew řeholnj. Gako lwowé následowali geg wěrnj zástupowé gehu; gedenkaždý se snažil, žiwot drahého wůdce swého zachowati; wždy hustěgi a hustěgi geg střěžjcj a na nepřjtele utok činjcj bogownjci okolo něho se shromáždili.

Když pak, poohledna se, praporec řeholnj ubezpečený widěl, zkríkna: „Berto! gá gdu za teban!“ do neyhustšjch zástupů nepřátelských wrazil. Gako záhuba sama, gehu bogownjci za njm se hrnuli, wšady řwaucj nepřjtel ustupowal.

Ğrodno ze mnoha stran hořelo, ze wšech stran křesťané přes zdi se hrnuli, a zbytek nepřátel swých gjmali.

Hermann giž wjce w řadech wjtězů nestál; nesčj-slnými ránami přikryté tělo gehu na hromadě pobitých nepřátel bylo nalezeno.

4.

Zběrky ze starožitnosti českoslowenské.

Od F. Palackého.

1. Starý řád maljrský w Čechách.

W historii maljrstwj střednjho wěku w Europě činj-
wá se také chwalná zmjuka o české škole malj-
ské, kterážto gak od německé, tak i od giných tehdey-
šjch škol podstatně se dělila; mezi hlawnj znaky gegj
počjtá se ušlechtilý ráz obličegů swatých a swětic, čistě
kreslený ale téměř gednotwárný a bez plastické ukon-
čenosti; nedbalost we formách rukau a nohau; naproti
tomu přirozená lehkost a gracie w zahybowánj oděwů.
Z pozůstalých památek widěti gest, že giž i před cjsa-
řem Karlem IV. w Čechách maljrstwj prospjwalo; pod
tjmto panownjkem ale tak zkwetlo, že před husitskau
wálkau maljři w sewernjch kragjch Europy obyčegně z
Prahy naučenj swého nabýwali. Zde pak giž r. 1348 za-
raženo bylo zwláštnj bratrstwj maljrské, S. Lu-
káši ke cti, kteréžto až do minulého stoletj we swém
řádu se udrželo. Řád pak tento byl ustanowen na způ-
sob giných pořádků čili cechů řemeslnických. S maljři
w gednom pořádku byli také řezbáři, socháři, na skle ma-
ljři, krumpljři, illuminatoři, kupreytýři (kteřj djla ala-
bastrowá konali), lištáři, šjtjtaři, zlatotepci a sklenáři.
Neystaršj mistr maljrský we starém městě Pražském byl
pokaždé hlawau celého bratrstwj, ku kterémužto wši-

ekni misiři po celých Čechách i s towaryši a uředlnjky swými se hlásiti museli, do knih bratrských zapsáni gsauce; na štoljře, kteřj kdekoli w Čechách štolowali, t. g. obrazy ku prodegi malowali, negsauce audowé bratrstwěj Pražského, na ty auřadowé iněštštj k žádosti staršjho mistra sáhati, ge do wazby bráti a djla gegich stawowati měli. Toto práwo giž od cjsaře Karla gim propůgčené, ale pozděgi zanedbané, obnowil gim král Ludwjk majestátem w Olomauci r. 1523 w středu welikonočnj daným. Pořádek mezi nimi ustanowen byl podlé stárj, ne wěku ale mistrowstwěj; a však maljři tu přednost měli, že i ten neymladšj mistr maljřský wšecky ostatnj mistry krumpljřské, illuminatorské a t. d. předcházeli. Učedlnictwěj u maljřů, řezbářů, krumpljřů a t. p. na pět let ustanoweno bylo; u giných, gako illuministů, lištářů a sklepnářů gen tři léta trwalo. Kdo do bratrstwěj za mistra přigat býti chtěl, udělage wlastnj rukau předepsaný kus mistrowský, celému bratrstwěj ku posauzenj podati musil; neuznánli za hodného, měl se aneb geště přicwičiti, aneb na wandrowku do ciziny gti; přigatli za mistra, musel do pokladnice bratrské taxu platiti a staršj mistry austrognau swačinau poctiti. Kromě djlny swě žádný mistr obrazů swých ku prodegi wystawowati nesměl; ale na trzjch wýročnjch (jarmarcjeh) prodeg každému swobodný byl, i cizjm a přespolnjm mistrům, kteřj ku pořádku Pražskému nenáleželi; jarmarkowé byli wůbec za prostředek proti monopolijm cechownjm we střednjm wěku. Cjsař Rudolf II., weliký milownjk a ochránce krásných uměnj, potwrdil bratrstwu maljřskému w Praze wšecka geho stará privilegia majestátem l. 1595 w čtwtrek po S. Marku ewangelistu daným, gim maljřům, poněwadž (prý) to uměnj a mistrowstwěj „od giných wšech řemesel gest welmi rozdjlne“, tuto milost učinil a přikázal, aby od té doby giž wjce „od žádného za řemeslo

pokládání nebyli a řemeslem se negmenowali, ani nepsalí, nýbrž umění malířského aby slauili“ a tak aby odewšech gmenování a psání byli. Přitom také polepšil gim štitu čili znaku gegich, daw gim mjsto dosawádnoj mauřenjaky do štitu bohyni Pallas ozbrogenau, a powoliw, aby nad kolčj lebku w něm zlatau korunu cjsarskau o třech špíncech postavili, též pak, což tehdaž gen welikým pánuw powoleno býwalo, čerweným woskem pečeti mohli.

2. Sečtenj domů a auřadů Staroměstských w Praze r. 1615.

Za příčinau stěžnostj některých měst we králowstwě českém, gakoby nemjrnost při odwozowánj od nich bernj se nacházela, wydán 19. řjgna 1615 z král. kanceláře české rozkaz auřadu Staroměstskému w Praze, aby dostatečné sečtenj všech domůw, gak gich mnoho při gich obci bylo, do též kanceláře podali. Dawše tedy všechny domy při obci swé, kteříž se knihami městskými aneb dskami řidj, spilnostj sčjsti, (wymiňugjc židy a domy od nich wykaupené, minci, kollege, chalupy na březjch obogjch i za bránami, pak domy na všech práwjch duchownjch ležjci, a posléze 110 domůw panských a rytjřských, z kterýchž se u magistratu žádných bernj neodewzdáwalo), našlo se všech domůw městských w počtu 907, gakž to auřad dne 6. listop. t. r. pod pečeti městskau wyswědčil. Z toho widěti, že tehdaž na starém městě Pražském mnohem wjce domů se počítalo, nežli za našeho času, kdežto se gich we popisu všech spolu gen 950 udává; ale gest se domýšleti, že domowé ti přede dvěma stoletjmi menšj byli, nežli w nyněgšj Praze. Staré město tehdaž we čtyry čtwrti, Mikulášskau, Teynskau, Hawelskau a Linhartskau, tyto pak zase w padesátky a desátky rozděleny byly. K auřadu téhož města počtá-

no l. 1612: 19 pánů radnjch, mezi nimiž prwnj byl GMC. richtár, 24 staršjch obecnych, 10 tak nazwaných desjti-saudeů, 4 auřednjci mostšjtj, 6 auřednjků šestipanských, 4 auřednjci špitálšjtj, 4 auřednjci nad chleby, 8 nákladnjků, 5 prokuratorů od obce, 30 pjsařů, mezi nimiž prwnj byl kanclěř, 4 heytmané čtwtrotnj, 14 služebnjků, mimo ginau čeled' hognau, hospodáře totiž všeliké, trubače a pozaunary, hlásné, ponocné, branné, pobřežné, hrobnjky, přjwoznjky, holomky, pacholky a t. d.

3. Popis staropanských rodů w Čechách r. 1500.

Po negedněch nesnázkách mezi Stawy českými, a zvláště we Stawu panském, o práwa i o přednosti, gak auřadů tak rodů zvláštnjch, buďto na sněmjch anebo w šaudech zemských, stal se skrze krále Wladislawa ten rozsudek a zapsán gest do starých desk zemských r. 1500 we středu po S. Kedrutě (18. března), že mezi staré rody panské tito se počjtati magj: páni z Rosenberka (s přjbužnými gich stegného kmene pány z Hradce, z Landšteina i z Sezimowa Austj), páni z Lipého, (s nimiž také stegného kmene byli páni Berkowé z Dubé, z Lichtenburka i z Ronowa), páni z Kunštatu, z Šternberka, Zagjcowé z Hasenburka (asni mi též srōdnj páni z Rožmitála, z Šellenberka i z Waldeka), páni z Wartemberka, z Janowic, z Pernšteina, Šwihowšjtj z Riesenberka, z Šwamberka, z Cimburka, z Waldšteina, z Kollowrat, z Plawna, z Koldic, z Ilburka, z Bozkowic, z Žeberka, z Biberšteina, z Donjna, z Poteňšteina, z Oseka (čili z Risenburka), Kragjřowé z Kragku, z Klinšteina, Kstskowé z Postupic, z Guttenšteina, Kawkowé z Řjčan, Sla-

watowé z Chlumu, Černčičtj z Kacowa (se srodnými gich pány z Martinic, z Talenberka, z Richnowa i z Kaunic), Lickowé z Risenburka, z Weytmile, z Lobkowic, ze Smiřic a z Ronšperka. Ze všech těchto rodů gen geště Šternberský, Waldšteinský, Kolowratský, Kaunnický a Lobkowský rodowé kwetau; ostatnj všickni po meči giž wymřeli.

4. Staw městský na sněmjch českých.

Neystaršj, pokud mně známo, zmjinka o tom, že i staw městský na sněmjch králowstwj Českého hlas a mjesto měl, činj se k r. 1280, a sice w kronice Pražské po Kosmasowi prodlaužené (Scriptores rerum bohem., djl prwnj, str. 451), kdežto se wyprawuge, že Otto markrabě Brandeburský, gsa poručnjkem krále Wáclawa II. mladého, mezi wánoci a nowým rokem 1281. držel sněm s biskupem Pražským Tobiášem, s pány a zemany, a s měšťany hražených měst, (celebravit colloquium cum Thobia episcopo Pragensi et nobilibus terrae, militibus, baronibus, nec non civibus munitarum civitatum), na ktergmnžto sněmu biskup Tobiáš z Bechyně za gubernatora celého králowstwj spowolenjm všeobecným ustanowen gest, a gemu saudcowé i neyvyššj auřednjci zemštj za raddy přidáni.*) A však z wyprawowanj toho domýšleti se gest, že to nebyl prwnj toho způsobu příklad, anobřž že giž i dřjwe staw městský w Čechách aučasten byl práw stawowských. W Anglické zemi prwnj poslowé stawu městského r. 1265 do parlamentu řádně přípuštění byli.

*) Srowney o sněmu tom předešlý swazek časopisu tohoto (r. 1831, swazek I. str. 65), w historickém pagednánj o panu Záwišowi z Rosenberka.

5. Pópis koruny českého královstvj.

W gednom starém rukopisu nacházj se následugjej popsánj staré koruny královské české, cjs. Karlem IV. obnowené; „Corona regni Boemiae, quae fuerat S. Wenceslai, quam Carolus denuo reformavit, habet quatuor lilia: primum continet rubinos 4, margaritam 1, sapphirum 1, rubinos palasios 2; in secundo sapphiri magni 7, rubinus 1, margarita mägna in summitate; in tertio rubini palasii 13, in summitate margarita magna, et in medio sapphirus magnus; in quarto sapphiri magni 7, minores 4 in mädio, in summitate margarita magna. In vincturis 4 lilia palasii. Crux in summitate; habens in medio sculptum sapphirum, ad latera 2 palasii, in summitate crucis unus sapphirus fractus rotundus. In pede crucis unus sapphirus magnus. Supra mitram sub cruce praedicta in transversali linea a principio primi lilii usque ad crucem sunt tres palasii, smaragdi 8, margaritae 4; a secundo lilio in linea usque ad crucem palasii 5, smaragdi 6, margaritae 4; a tertio lilio usque ad crucem in linea sunt palasii 5, smaragdi 6, margaritae 4; a quarto lilio usque ad crucem palasii 6, smaragdi 5, gemmae 4.“ (Wiz: Chaos rer. memorab. MS. in curia Pragensi, E. II. 3. Fol. 76.)

5.

**Býwalá škola inžinírská a ústaw technický
w Praze.**

Od Aloisia Šembery.

Ze Čechowé prwnj universitu negen wrozšjřeném Slovansku, anobřž w celé řjši německé gsau založili, wůbec ge známo. Rowně i známo, že Čechowé w těchže zemjch prwnj a neywybornějšj konservatorium hudebnj, a mimo to že w mocnárstwj rakauském neyprwnnějšj společnost nauk gsau způsobili, čjmž obzwláštnj zagisté k uměnjm a wědám náklonnost na gewo dali a dáwagj. Méně ale wědomo buďe, že i Čechowé to gsau, u nichž, wygmemeli polytechniku pařjskau, prwnj w Europě ústaw technický gest zniknul. A práwě, poněwadž o důležitém pro wlast ústawu tomto a geho působenj žádných posawáde zpráv kraganům našim nepodáno, nebude snad newhod, sestawjmelí zde w krátkosti děgopis zniku, poslaupného zdokonalowánj a zřjzenj geho.

Technický ústaw w Praze powstal z někdegšj školy inžinírské od stawů českých k tomu cjlí zaražené, aby mladj šlechticowé měli přjležitost, wycwičiti se we wědomostech stawu wogenskému potřebných. Dobu založenj školy této, aneb raděgi nadánj prwnjho professora inžinírského, s gistotau určiti nesnadno. Že wšak sta-

wowé léta 1658 s powolenjm krále Leopolda I. pro mladé panstwo zvláštnjho učitele gezdectwj, tance a šermowanj ustanowili, tito pak mistři s učitelem inžinirským tentýž účel, přípravu k uměnj wogenskému, wytknutý měli: zawjratl lze, že stolice inžinirstwj před rokem 1658 sotwa byla zřizena. Určité však zpráwy o této škole počjnagj teprwa s professorem Janem Ferdinandem Šórem, (Schor, nar. w Insbruku dne 24. čerwna 1686), mužem pro neobyčegnu způsobilost we stawitelstwu wůbec a we fortifikacj zvlášť daleko široko rozhlášeným. Tomuto výbornému stawiteli obětowali léta 1725 uznalj stawowé professuru inžinirskau za odměnu mnohých gehu zásluh, a léta 1726, ačkoli předchůdce gehu na živě geště byl, co skutečného učitele geg potwrdili. Obdařený však kathedrau, Šór geště hned pořádně nepřednášel, anobřž ginostrannými neustále gsa zabawen pracemi, teprwa začátkem roku 1734 nepřetržená čtenj mjtí počal, při nichžto mu, fortifikacj wygmauce, Wolfowi počátkowé geometrie, mechaniky, hydrostatiky a aerometrie základem byli. Roku 1736 byly drženy na škole inžinirské prwnj weřegné skaušby, a sice u přítomnosti dwau král. mjestodržjcich a kommissarů; kterýžto způsob až do panowanj Josefa cjsaře se zachowal. Pozorowati však zde gest, že po celý čas Šórowa učitelstwj pro školu inžinirskau zvláštnjho stawenj nebylo, nýbrž professor w témže obydlj, w němž přebýwal, také vyučowal a cwičil. Teprw po wyzdwizenj Jesuitůw byl posluchačům inžinirstwj weliký šál pod hwězdárnau (nynějšj gizba) wykázán. Skrewný počet žáků tenkrát prostranné posluchárny ani nepožadowal, neboť se wj, že Šór úřad učitelský nastaupiw, 7 toliko posluchačů počjtal, což odtud pocházelo, že stawowé školu inžinirskau pauze pro mladé šlechtictwo odhodlali, ginochy ro-

du měšťanského od navštěvování ústavu vyloučivše, jakož až posaváde do gezdárny, šermowny a školy tanečnj stawowské bez zvláštnjho powolenj žádný, kromě rodilý šlechtic, se nepřipauštj. Ale Šór nadšen gsa tužbau, aby uměnj swé dle možnosti všeužitečným učinil, wymohl od stawů powolenj, aby také schopnj mladjci ze stawu městského mohli učenj geho účastnými se stati, obzvláštně kteřjby we fortifikacj se wycwičili žádali, aneb kteřj ke swým pracem nauky geometrické a stawitelské potřebugi, ku př. maljrowé stawby, zeměměrci, krásoszahradnjci a g. Takowým spůsobem škola šlechtická proměnila se w obecnu, a přigjmánjm žáků tak nazwaných dekretowaných, počet posluchačů znamenitě se rozmohl. Wúbec pečliwý Šór za času swého professörowánj školu inžinirskau welice zdokonalil, o čemž i ta okolnost swěděj, že mnoho wyučenců geho wýtečnau se wyznamenali učenostj, ano mnozj z nich až na důstognost generálskau gsau wynikli.*)

Po aumrtj Šórowě (roku 1767 dne 4. ledna) obdržel stolici geho František Leonard Herget, žák a několik let Šórůw pomocnjk.***) Za tohoto professora se školau inžinirskau nowá stala se změna. Nebo ačkoliw giž za Šóra mimo fortifikacj také giným předmětům se wučowalo, předce až potud neyhlawněgi pečowáno gen o wzdělánj k wogně. Když však cjsařowna Maria Theresia léta 1752 nowoměstskau akademii wogenskau byla

*) Wiz Pelclówó: Abbildung böhmischer Gelehrten, wydánj od r. 1775, díl II. str. 139.

**) Byltě to stawitel o Prahu welmi zaslaůžilý: on totiž most praský r. 1784 prudkau ledu třenicj silně porauchanj mistrowně zase opravil, krom toho mnostwj stawenj státských dobře a pohodlně zřjdiw.

založila, když později též u gednotliwých regimentů zvláštní školy se uwedly, ubýwalo zřegmě posluchačů na ústawu pražském, a bylo se obáwati, že se počet gich časem gešťe wjce ztenčj; aby tedy pád takowý předešli, uznali stawowé za prospěšné, aby se přednášelo wjce wědomostj, genž potřebám žiwota obecného wyhowugj, a z toho ohledu nauka měřenj katastrálnjho, lesnického a hospodárského s posawadnjmi předměty spogena gest. Tjm škola nagednau znouw takořka obžiwla, a gmeno-witě w čas regulowánj daně gruntownj za Josefa cjsáře tak silně byla nawštěwowána, že se wyučenci gegj do Polska, do Uher, Rakaus a giných zemj rozesjlali. Ano všickni tehdegšj kragšj inžinirowé byli gsau poslucha-čí na škole pražské.

Mezi tjm stal se professor Herget léta 1788 wrchnjm ředitelem stawitelstwa w Čechách, a tudjž pro mnohé práce úřadu toho nemohl wjce dosti činiti powolánj u-čitelskému. Z přičiny té byl mu dán k ruce pan Josef Hawle, až podnes činný na ústawu technickém adjunkt a učitel reysowánj situačnjho, který pak po smrti Hergetowě l. 1800 zprwu samotén, potom ale společně s nyněgšjm professorem matematiky praktické p. Adamem Bittnerem až do roku 1803 professúru inžinirskau zastáwal.

Dne 16. kwětna uwedeného roku (1803) nabyla škola inžinirská neywyššjm usauzenjm nowé až posawad zachowané twárnosti. Stawowé češj rokowali totiž na sněmu l. 1802, kterakby školu swau neylépe zwelebiti mohli; isgednotiwše se konečně, a stawitelstwj za předmět hlawnj wywoliwše, nowau stolicí lučby (chemie) založili; zawázawše se pak wěsti náklad se zřizenjm ústawu spogený, a rozdělíwše běh školnj na tři léta, nowě powstalau školu skromně „ústawem technickým“

nazwali.*) Roku následujícího 1803 GM. Císař Pán pravidla ústavu potvrditi a pohodlné stawenj (bývalé seminarium swatowáclawské) mu wykázati ráčil, načež se tam roku 1806 veřejně přednášeti počalo.

Podlé obnoveného úměru (plánu) uděluje se tu učení: 1) pro umělce a zámožné obchodníky, pro fabrikanty, koloristy a barvíře, pro hodináře, nástrojníky a mechanisty; 2) pro stawitele na wodě a zemi, držitele statků, zeměměrce, úředníky kamerální a oborníky; 3) pro úředníky státské pracující we předmětech obchodnických, we stawbách a t. d.

Přednětové čtyřmi professory přednášenj gsau následující:

1. Umění mathematické, a sice algebra, geometria, mechanika a hydraulika.
2. Kreslenj (reysowánj) příslušné k geometrii, mechanice a stawitelstwí.
3. Lučba (chemie) technická.
4. Umění stawitelské.

Mimo to se cwičenj skumné wyměřowánjm po poljch, chemickými a hydraulickými zkauškami zdokonaluje a we skutek uwodj, ku kterému konci gako wesměs k wedenj posluchačů při prácech, krom gmenowaných čtyř professorů ještě dwa adjunkti, u mechaniky geden a u lučby geden, ustanoweni gsau. Aby pak se profesorům přiměřené udělilo důstognosti, byli gsau hned u zřízení ústavu fakultě filosofické na universitě přiwtěleni, ana již dřjwe škola inžinirská částku téže fakulty stanowila. Ustaw sám stogj pod zvláštnjm ředi-

*) Škola téhož druhu w Paříži nedlauho před pražskou od Napoleona založená, gakož i škola wjdenská r. 1815 zřízená ústawy „polytechnickými“ slugj.

telstwem, gehożto přednostau gest slowůtný pan František rytjř z Gerstneru.

Kdožkoli posluchačem techniky se stati žádá, dřjwe zwláštnj zkaušbě podrobiti se musj. Běh školnj, gak giž výše zmjněno, trwá po 3 léta; nynj ale má učenj technické na 5 roků se rozwrhnauti a ústaw rozšjřiti, mimo giné důležité přjčiny i proto, aby se technika pražská, genž polytechnice wjdenské u zřjzenj za wzor slaužila, této, mnohem skwostněgi založené, aneb wyrownala, aneb alespoň wjce nápodobala. Pročež se počet předmětů opět rozmnožj, a snad i řeči (kéž i také česká!) na zwelebeném ústawu přednášeti se budau.

Konečně připomenauti slušj, že se při ústawu technickém w Praze znamenitá zbjrka rozličných strogu, nástrogu, plánů situačnjch a giných wěcj wzácných nacházj.

6.

P a m á t k y z e m ř e l ý c h.

1) Jan Nep. Sedláček z Harkenfeldu.

Od Jana Ew. Hawelky, kaplana Dobrušského.

Po boku Jos. Bonaventury Pi tra, učených synů Třebechowických primasa*), kladu život pana Jana Nep. Sedláčka z Harkenfeldu, někdejšího c. k. morawsko-slezského skutečného guberniálního rady w Brně, c. k. morawsko-slezských státních statků administrátora, c. k. morawsko-slezské učené společnosti o zvelebení rolnictví, přírody a vlastenské země známosti řádně přisedajícího, c. k. hospodářské společnosti wjdenské dopisujícího auctora a pomologické společnosti brněnské předsedy.

Oba tito slowutní mužové, gimiž mimo jiné, co syny swými, Třebechowice se honosí,**) z ohledu podobných osudů a mnohostranných snažení swých k gedné celosti náležejí. Nebudeť tedy snad newhod, že tuto i pro tohoto druhého wýtečného vlastence našeho pamětní wěmec příkládám, gegž sem z listů i kwjtků geho šlechetné činnosti mně poskytnutých z hluboké uctivosti k němu dowil!

*) Viz: Časopis spol. vlast. Museum na r. 1828, sw. 2. str. 49.

**) Viz Hýblových Rozmanitostí w Praze 1818. sw. J. str. 7.

Jan Nep. Sedláček narodil se w městě Třebechowicjch w zelené ulici pod starým domem radnjm w domku čjsla star. 177 a now. 212 dne 19. máge 1759. *) Jan Křt. bylo gmeno geho otce, a ten byl tkadlcem. Matka geho gmenowala se M. Magdalena, a byla dcera Wáclawa Mrhy též sauseda w Třebechowicjch. Ač geho rodičowé sprostnj a potřebnj byli, nicméně čehož gim sprostnost a chudoba ugjmala, téhož gim přičinliwost a poctiwost nahražowala. Oni wzimě tkanjm a wletě bjlenjm pláten se žiwili, a syna swého k též bohabognosti wedli, w gakéž byli i sami wychowáni, snažiwše se spolu dle možnosti dáti mu základu i w uměnj liternjm i w hudbě, gakéhož tehdáž lze bylo dosjci we škole mjstnj. Protož byl Sedláček k p. Antonjnu Kinclovi gakožto k swému neyprwnějšjmu učiteli do školy posjlán. Giž tu známkami mrawného a pilného žáka nad ostatnj předčil, prospěch gak w literách tak we zpěwu znamenitý činil.

Když mu w Třebechowicjch žácká léta uplynula, w 13. roce wěku geho dal ho otec do Braunowa k nauce se němčině. Tu pobyw toliko půl léta, do Police nad Metugj k učiteli bytem se dostal, ale po půl létě zase domů powolán byl, aby se řemeslu otcowu wyučil. Že pak Sedláček ke tkadlcowstwj chuti neměl, nĕgaký čas na rozmyšlenau dostal, které giné by se mu ljbilo, a ku kterému by bez welikých nákladů otcowých přigjti mohl. Na studie ani pomyšlenj nebylo!

I musilš se rozmysliti ku kožišnictwj, a dostal se do učenj k swému streyci. Několikátý den se giž učil, na kterýž se přihodilo, že do Třebechowic k černému

*) Sec. Matricam baptizator. paroch. Třebechovic. lit C. pag. 116.

konjčku do domu pana Jakuba Sewery knjžecjho*) schwálnj posel z Richnowa přišel na dotázánj: nacházjli se tu něgaký synek, genžby dobrý zpěwák byl, a chtěl-liby s njm giti do Morawy? Sedláček byl prwnj, genž Sewerowi, co spolu swému panu kmotrowi, na mysl připadl, zwláště když mu co libohlasný diskantista a wýborný flautista powědom byl. Nad zprávawu tau gewil Sedláček radost newyslowitedlnau. I rychle powrh gehlau, poručil se mistru streyci, a od otce dowolenj wzaw w 14. stárj swého roce léta 1772 s poslem z Čech do Morawy se ubral.

S poslem šel newěda kam — do Křtin, kdež záduš-nj ústaw zabrdowickému klášteru premonstratskému náležegj se nacházel. Tam byl Sedláček za zpěwáka přigat. Pro ljbeknost gehu zpěwu a mistrowstwj na flau-tě, tak gako pro gehu přjwětiwau powahu a po wyš-šjm uměnj tužbu i schopnost, zaljbil se Sedláček panům páterům premonstrákům, kteřj z náklonnosti k němu gemu základu w latině udělili, a widauce, že ke študijm mu léta běžj, geg negen připravili, ale i zabrdowické-mu panu prelátowi Křištofu Giřjmu Matuškwowi schwá-lili, genž geg po třech létech na fundacj do kláštera přigal, kdežto i třjdy humanitické r. 1780 wýtečně do-konal.

Nynj stál Sedláček na rozcestj, newěda kam se uchý-liti: čili aby w Zabrdowicjch cjle stawu swého došel — ale tu zrušenj kláštera den odedne se očekáwalo; aneb aby wyššjm študijm se oddal — ale tu krom sebe po-moci od nikud neměl. K tomu i z domu smutnau zprávawu dostal, že otec gehu mrtew; a tak sobě samému gsa za-nechán, k hospodárstwj, w němž neyspjše cjle swého do-

*) Knjžecj — hraběcj a t. d. nazjwali se gindy úřednjci měst-štj w důležitostech wrchnostenských.

giti se nadál, a k němuž welikau náklonnost giž od pr-
wu byl gewil, se obrátil.

Dwé let praktikowaw, k panu Františku Lechne-
rowi, wrchnjmu hospodárskému tehdegšjho geptišské-
ho kláštera cistercienského, nynj kláštera augustinian-
ského na starém Brně, r. 1782 za pjsaře přigat byl. Ge-
ho však s dobrými mrawy spogená hbitost a neunawi-
tedlná pilnost dopomohla mu brzy k samostatnosti, ano
po zrušenj premonstratského kláštera zabrdowického,
neyprw dne 1. řjgna 1784 obročnj auřad w Šaraticejch
na panstwj zabrdowickém, pqtom 2. čerwence 1785
obročnictwj na panstwj kartauském mu swěřeno, ná-
sledugjejho pak r. 1786 dne 15. unora on za purkra-
bjho do Zabrdowic powolán, roku 1787 za důchodnjho
téhož panstwj zwolen byl, giž dřjwe do stawu manžel-
ského wstaupiw. W Zabrdowicjch k swému vlastnj-
mu zaměstnánj i tehdegšj mnoholetau práci ze strany
zrušenj roboty a rozdělenj ěruntů sám podnikl, a ohle-
dem na wýtečné služby gehu dne 14. zářj 1799 za wrch-
njho na zádušnjm panstwj Starobrněnském potwrzen.

Důkladnými známostmi w oekonomii, gichžto na-
byl djlem skrze študium oekonomických klassiků, dj-
lem a wjce geště vlastnj zkušenostj ze swého zname-
nitého hospodárstwj, kterýmž tehdáž we Černowicjch
wládl, obzwláštnj důwěru swých předstawených si zj-
skal, tak že častěgi od c. k. morawsko-slezské admini-
stracj státnjch statků k rozličnému wyšetřowánj we
předmětu hospodárském na giné státnj statky použití
se dal, při čemž gehu powěst co wýborného oekonomy
a slowůtného občana po Morawě a Slezjch se rozšřila.
W běhu wogenském r. 1805 wzneslo naň slawné ěu-
bernium důležité zaměstnánj c. k. kommissaře při taže-
nj cjs. ruského wogska.

Když gak negen takowými swými mnohostranný-

mi zásluhami jakožto státnj služebnj, alebrž i swými wýtečnými vlastnostmi jako člowěk, mimo všeobecnau wáznost, i náklonnost wyššjch a neywyššjch auřadů si dobyl: nemohla žádná mnohých soků nepřijeň překaziti, aby ho smrtj pana Mat. z Ainseru uprázdňené místo „c. k. skutečného gubernialnjho raddy a morawsko-slezského státnjch statků administrátora“ minulo. Toť bylo mu dne 9. unora 1809 od G. C. M. uděleno.

Geho nowý auřad otevřel mu pagednau pole veliké k wywáděnj dáwno předsewzatých widek wšeužitečných. Njm celé pořadj důležitých a znamenitých oprav na státnjch statcích zemj těchto uvedeno, mnohé hospodárské okusy podniknuty,*) a vlastenecké aučely c. k. morawsko-slezské rolnické společnosti, ana geg 22. unora 1813 za swého řádného přjsedjceho auda zwolila, až do gehu smrti chwalitebnau horliwostj mocně byly podporowány. Njm přetwořena pustá nepřístupná skála při Brně w rozkošnau, kwetaucj, wůbec obdiwowanau zahradu, nynj Františkow (Franzensberg) nazwanau, w kteréžto stromowé a křowj z cizjch zemj a kmeny z neywzácnějšjch winic europeyských se nacházegj. Na prwnějšj pustost mjsta onoho (dj gehu přjtel a biograf pan Lauer) muselby každý očitě patřiti, jakož i na mnoholetau neustálu gehu přičinliwost, kterauž toto spanilé předsewzetj dokonati pomáhal, aby gehu při tomto národnjm djle dobytý wěněc zásluh,

*) N. p. roku 1805, kdež pro drahotu káwy a cukru na takowá snjdanj pomysliť mnohému ani možná nebylo, zaměstnáwal se sázenjm zemnjch mandlj, a zkusiw, že nedostatek káwy nahražugj, zwláštňj spisek o tom řečj německau wydal. Tak též pokusi se dobýwati cukr a syrob z gaworu, tak že nad gehu zdařilými pokusy roku 1811 i neywyššj zaljbenj mu oznámeno bylo.

kterýž nad hrobem geho nikdy neuwadne, náležitě ceniti mohl.

Giné znamenité činy tohoto kněze Pomonina, (genž od r. 1821 i presesem byl gednoty pomologieké w Morawě), gázde mlčenjm pomjgjm, nebo geho spanilé základy zahrad a winic, we kterýchž neyvýbornějšj sorty owocj a hroznů ze všech kragin Europy naleztj gest, gakož i akta pomologieké gednoty, gsau mluwjcej swědkowé geho vlasteneckého w oboru tomto podnikánj.

Když G. C. M. František I., mnohostranné zásluhy tohoto hodného občana milostně uznáwage, 3. listopadu 1818 geg i s geho manželskými potomky do stawu šlechtického powýšiti ráčil, dosáhl Sedláček spolu názwu cti z Harkensfeldu, — od słowa Hark, protože ornjch hrabj čili složitého rádla neboli háku, od wladařského raddy pana z Jordanů we Vösendorfě nalezeného, gak opravowatelem, tak i gakby se njm zem, wzdláwati měla, prwnjm mezi Morawany a Slezáky učitelem byl.

Otčině swé, Třebechowicjm, wždy citem dětinným oddán byw, rád se ugjmaj každé příležitosti k ukázanj toho. Léta 1816, w čerwenci, když učenj synowé třebechowštj, po vlasti i wně rozptýlenj, w otčině swé se sgeli, on sgezdú toho protektorem se stal, a přigeda tam po 36leté nepřjtomnosti, oplýwal dětinskau rozkošj. Tu také podnětem byl k založenj fundacij pro ohudau študugjej mládež třebechowskau, kterauž i na druhém sgezdú r. 1821 rozšjřil, a tu na záwod k wětšj žáků pilnosti dwanáctero stříbrných premij darowal. Čhtěge pak též rodnj město swé okrášliti stromky štěpowanými sort rozličných a výborných, w krátce po odchodu swém poslal gich 120 z Brna do Třebechowic, aby se w zelené ulici, okolo geho rodnjho přjbytku, až k rodnjmu domu někdy rayhradského preláta Bonaven-

tury Pitra, w stromořadj rozsadili. W roce potom 1822 poslal opět 60 stromků ořechových, chtěge ge w stromořadj mji, od krytého mostu*) k winici wedaucjm,

W poslednjch žiwota swého létech zanašel se zlepšenjm vzděláwanj morawských winic a zvláště připrawowanj wjna. K tomu cjlj umyslił na podzim r. 1826 w společnosti se swým wzácným přjtelem panem Dieblem na cestu do Uher se wydati, aby winné kmeny w rozličných stolicjch této wychwálené winné kraginy, zvláště w okolj Tokayském, a tam užjwaný způsob, gak wjna připrawowati, poznal, a pokudby se to na morawské winohrady použitj dalo, wyšetřil. Ale sotwa skončiw cestu tu zprávou zábawnau, kteráž na weliký resultatů řad pokazowala, a naděgi k gasnějšjmu switánj pro morawské winice budila: powolán gest od angela smrti do giné vlasti.

Na nastuzenj žaludka se rozstonaw, po krátké nemoci sw. swátostmi zaopatřený umřel, w pátek 3. hodi nau s poledne, 19. ledna 1827, w 68. roce wěku swého, po 45letém wěrném uřadowánj; a slawně pohřben gest od auğustinianského pana preláta Cyrilla Nappa na starobrněnském sw. poli swatowáclawském při wjdenské silnici, kamž geg co obraz manželaké wěrnosti ten samý rok 23. srpna geho drahá choť následowala, swůg přjkladný a bohabogný žiwot w 64tém roce tiše a bezěwšj předcházegj nej nemoci skončiwši.

Nesmjm zde mlčenjm pominauti, že tamže s njm a bljzko něho i nezapomenutedlný českých literatorů Nestor, pan Abbe Josef Dobrowský († 6. ledna 1829) w swatě tichosti sausedj.

*) Od krytého mostu toho Třebechowice wozkové němečtj Hohenbruck nazjwati od starodáwna uwykli; kterýžto názew potom zobecněl.

K plnosti žiwotopisu tohoto geště následugcej přizniwé a geho žiwota powahu obgasňugcej usudky připogiti mně třeba, gež pronesli tito nad ztrátou geho zarmaucenj přátelé morawštj a češtj:

„Ačkoli tagiti nemohu, že můg zwěčnělý přítel „se šlechetnými lidmi všech časů stegným losem podělen byl, aby mnohau nezaslauženau hořkost w běhu swého příkladného žiwota pocjtil, předemé vlastnj wědomj rukogemstwjm gest mi, že o něm gistiti „mohu: Cunctis ille bonis flebilis occidit.“

J. C. Lauer.

„W něm ztratila Morawa otce štěpařstwj, winařstwj a wzdělánj všeobecného dobra. Gemu má Františków, gemu zwelebenj Museum a učené hospodářské společnosti neywjce děkowati. Čechám byl přizniwcem milostiwým, weleštědrým. W něm ztratila literatura podporowatele w Morawě neyaučinnějšjho. Ztráta geho bude se tu cjtiti dlauho.“

Far. Pešina.

„To wjm, že Čechy swé kragany gako bratry „laskawě milowal, a knihy české čtweru i pateronásobně kupowal, a těm, genžto si ge kaupiti aneb „nemohli aneb nechtěli rozdáwal, giných pak k tomu „wraucně a srdečně wzburowal; a že všecko to, co „k zwelebenj a k ušlechtěnj našj vlasti slaužilo, ačkoli wzdálený, welikomyslně podporowal.

Prof. Klicpera.

„Aučinný duch geho twořil blaho všady;
„W plodnau polnost ladnau měnil kraginu:
„W rozmanité úrodnosti plné sady
„Změnil hlojzm osazenau pustinu.

„Tělo gehu w tinawém odpotjwá hrobě;
„Nad njm wšak se gehu zářj činowé:
„Po stoletjch wděčně připomenau sobě
„Gehu skutky Sláwinini rodowé! —“

Jos. M. Král.)*

2) *Jan Nep. Pažaur, kanownjk w Mikulowě.*

Od Jos. M. Ludwjka, kaplana w Náchodě.

Chtěge we krátkosti popsati žiwot tohoto nábožného muže a vlastence horliwého, uchýlil gsem se pjebně ke strýci gehu, aby mi něgaké známosti o žiwobýtj gehu udělil. Zpráwu, kterau mi onen stareček o swém důstogném bratrowci (z bratra synu) udělil, kladu zde od slowa k slowu, an z nj gednoho i druhého poznáwáme.

Welebný Pane!

Že gsem na Waše mně drahé psanjčko proti umyslu swému s mogj tak dlauho se opozdil odpovědj, ne tak má nedbanliwost, gako žádaných předmětů okoličnost stjhána býti může. Gest sice prawda, že mi všecky udalosti důstogného bratrowce mého, zemřelého p. kanownjka, od gehu narozenj až do gehu smrti výborně powědomy gsau: nermalau mi wšak způsobilo obtjžnost

*) Wiz téhož „Žalozpěw na smrt wysoce urozeného pána, pana J. N. Sedláčka z Harkenfeldu“ — a t. d. — w Hradci Králowé w dubnu 1827.

udánj prawého roku, w kterém kdy swůg proměnil staw a mįsto, neinage ničehož poznamenáného, dobře však wěda, že gasné všech udalostj swětlo gest chronologie, bez které dosti výbornj děgopisowé gako we tmách tápagj. Abych tedy dobrotiwému předsewzetj Wašemu alespoň něgakým poslaužil znamjnkem, následugjcj wěrnau a prawdiwau zasjlam zpráwu:

Wesnice Tisowá, malé půl mĵle od Wysokého Meyta k východu ležjcj, prostrannau a weselau swatého Wogtěcha kaplau a welikým panským dworem okrášlená, ku farnj osadě sw. Jakuba w Českých Heřmanicjch přiwtělená, k panstwj Litomyšlskému a hrabatům z Waldšteina přínáležj. Při samé této wesnici neodděleně od západnj strany ležj swobodný, kontribuentnj, práwa městského a všech swobod i nadánj měštěnjná Wysokomeytských aučastný, někdy magistratu neb obci Mýtské patrjcj, napotom ale dědičně odprodáný polnj hospodárský statek neb dworec, magjcj 218 měřic polnj a lučnj weyměry. Hospodárského toho statku vlastnjkem byl otec mŕg Jos. Paďaur; po smrti pak geho rozdělen ten statek mezi moge staršj dwa bratry Josefa a Jana. Josef, ze čtyř bratřj a třj sester neystaršj, pogal sobě r. 1781 za manželku Kristinu, vlastnj dceru Matěge Bisa, wrchnostenského šafáře nadgmenowaného Waldšteinského dwora w Tisowé. Manželům těmto r. 1783 dne 29. kwětna, genž bylo slawné na nebe wstaupenj Páně, narodil se syn, který geště téhož dne w děkanském chrámu Páně swatého Wawřince we Wysokém Meytě od weleb. p. pátera Wawř. Skokana, tehdegšjho kaplana, pokřtěný, swatého Jana Nepomuckého obdržel gměno. Prwnj léta autlé mladosti tráwil w domě otcowě, chodiw do prawidelné we Wysokém Meytě školy pod výborným vedenjm tehdegšjho p. katechety Jana Musyla, potomnjho tam p. děkana a střjdnjka okresku

Wysokomeytského, nynj giž též w Pánu zesnulého. Znamenage p. katecheta schopnosť chlapecowu, ponawrhnuł rodičům, aby geg Uměním obětowali a študowati nechali: Oni uposlechše nawrženj p. katechety, poslali při otewřenj škol r. 1795 swého, we Wysokém Meytš giž attestowaného, malého preparandistu k wel. otcům pobožných škol do Litomyšle, kdež on weškery nižšj progda školy, s dobrým wyawědčenjm pilnosti wynaložené a prospěchu učiněného obrátil se při konci r. 1800 k nabytj libomudrotwj do vyššjch škol měst pražských, an se w Litomyšli geště nepodávalo. Zde měl tu čest, poznati a za mathematických předmětů profasora mji onoho slawně powěstného a učeného Hradčana, p. Stanislawa Wydru, gegž mi we přátelských rozprávkách našich welice wychwalował.

Na Karlo-Ferdinandské uniwersitě dvě léta wyštudowaw, po skončených zkaušbách r. 1802 nawštjwil rodiče swé. Brzo však nastaupil cestu do města Holomauce na Morawě, aby tam z předmětů třetjho filosofie roku, totiž: ex Cosmologia, Theologia naturali et Philosophia practica, kteréž sobě priwátnj pilnostj wydobył, (gak znj gehu attestat w Holomauci dne 30. řjgna 1803) podnikł zkaušbu. Tjm zkrátł sobě o rok filosofická študia. Z Holomauce šťastně a wesele k rodičům se nawrátiw, hned se na cestu do Králowé Hradce strogil, aby tam na nowě, právě téhož roku, založeném ustawu bohomyšelském swého žádaného dosáhl cjele. Zde swěcenj menšjch řádůw přigmuw, se swými p. spoluminoristy měl tu čest, prwnj na tomto ustawu slyšeti předměty bohoslowné. Po třjletém we Hradci obýwánj konečně r. 1805 dne 18. srpna, genž byla neděle 11. po sw. Duchu, od Geho bisk. Milosti Thadeáše, hraběte z Trautmansdorfu, w kostele sw. Jana Nep. u přítomnosti mé na kněžstw j posvěcen byl. Hned druhého dne wy-

konaw prwotnj oltářnj obět Pánu, k otcowskému semnau se ubjral domu. Maličko sobě poodpočinuw, nařízenjm, slawné konsistoře dne 5. zářj za kaplana do Slaupnice, k městu Litomyšli patřjci, poukázán byl, aby tam dostogného starečka, čestného děkana, p. Hradeckého, swogj duchownj podpjrál pracj. K zármutku srdce gehu ukradla mu dne 27. pros. 1811 záwistiwá smrt tohoto ctihodného starce, na gehožto mjsto dne 13. unora 1812 důst. p. Hynek Walach, farář Mladochowský, dosedl. We Slaupnici u sw. Mikuláše skrze osm let na winici Páně pracowaw, powolenjm slawn. konsistoře dne 28. ledna 1813 přesazen byl na kaplanstwj Nowého Města nad Metugj. R. 1815 dne 31. kwětna ztratil swau laskawau matku, a dne 18. srpna swého giž po mnohá léta churawého otce. U neysw. Trogice na Nowém Městě s důstogně welebným panem Fr. Kaubau, děkanem tamněgšjm, nynj giž děkanem Budinským, když skrze 11 roků swau duchownj dělil práci, G. Osw. knžete z Ditrichsteina dekretem (dne 3. řjgna 1824) farářem u sw. Mikuláše w Berně na Morawě gmenowán, a dne 12. listopadu w Brně investowán byl. W Berně po čtyry roky swůg pastýřský kónage úřad, dekretem wyše gmenowaného knžete pána dne 31. kwětna 1828 kanownjkům kollegialnjho kostela sw. Wáclawa w Mikulově na Morawě přiwtělen, a 29. čerwna, welmi giž churawý, oblečen byl. Hned po instalacj, aniž se byl do swé nowé residence odstěhowal, s powolenjm slaw. bisk. konsistoře Brněnské, wzal před sebe cestu do Chudoby we hrabstwj Kladském, aby tam hogitelných užjwal láznj. Poněwadž ale tyto málo anebo nic pro gehu zdrawj nepůsobily, při všemožném příčiněnj tamněgšjho Dra. Med. p. Kneislera, muže w lékarstwj maudře zkušného, nynj giž w Pánu odpočjwagjeho: tedyť sobě smrtnélné wywolil lážko na dě-

kanstwj Nowoměstském u swého býwalého p. děkana, Fr. Kauby, gegž wěrně milował a ctil, a od něho též milován i ctěn byl; daufage, že u něho neyspíše se u-zdrawj, gestli mu ginák uzdrawenj možno. Odtud do-gjždjwal do Chudoby do láznj. — Ale ginák mu Bohem sauzeno, neboť ačkoliw domácně se wšj bedliwostj hle-děn, od lékařůw obsluhowán, ba i od sestry p. děkana, ač newidomé, co bratr ošetřowán, předce den ode dne churawěgšj a slabšj dne 7. řjna 1828 we 4 hod. ráno časné toto bytj požehnal, na wěčnost se odebral, wšemi swátostmi umjragicjch zaopatřený, kněžstwj swého w 23tjm a wěku we 45tém roku, u kostela wšech Swatých nad Metuj dne 10. téhož pochowán gest.

W Tisowé u Wysokého Meyta

dne 4. března 1825.

Wáclaw Paďaur,
sauded Meytský.*)

Důstogný kněz tento pro swau laskawau upřjmost, powolnau ochotnost, srdečnau dobromyslnost byl ode wšech ctěn a milován; byltě to kněz prostosrdečný bez podvodu a lsti; Čech starého, gadrného rázu. Wši-ckni osadnjci, sprostj i páni, důwěrně geg milowali, s panem děkanem swým práwě co bratřj w Kristu laska-wě žiwi byli, w powinnostech stawu swého s potěše-

*) W tomto ctihodném wážném starečku, ač gen sprostičkém rolnjku, sešed se s njm před sedmi roky na Nowém Městě, poznal gsem muže, gaké sobě staré Čechy rád předstawu-gi, gaké sem tam geště, ač pořjdku, nalezám, a gakébych wšiecky Čechy geho powolánj sobě přál. — Ontě křesťan nábožný, saused sworný, země Pánu powolný, a vlasti swé wracně milowný. Swau vlastnj domácj pilnostj při wšem hospodářstwj (neboť asi dvě léta študował) naučil se latin-sky mluwiti, a to wýborně a spanile. Srdečnau sprostotau mjrným chowánjm a wzdělanostj swau negen rolnjkům ale i měšťánjm za příklad býti máže.

njm a se wšj pilnostj pracowal, začez i od G. M. bisk. i austné i pisebné pochwalj dostal. — Byltě to muž wlasti swé horliwě milowný, literaturau českau pilně se objragcej. On sepsal češtinau w pěti djlech: Wýklad katechetický křesťansko-katolického učenj. Pozůstawił po sobě weliký swazek půwodnjch spisů, pjsnj a básnj, pod gménem: Smjšené spisy. Některé z těchto drob- ných spisů geho*) zaslal gsem sám k tisku, djlem pod geho gménem, djlem pod gménem, gak se psával: Do- maslaw Bořetinský.***) Čjm si ale wěčnau ziskal pa- mátku, gak u Nowoměstských, tak u wlasti, gest geho spis: Popsánj města Hřadiště neb Nowého města nad Metugj.***) Spis ten důkladný obnášj asi

*) Viz historii literatury české od Dra. J. Jungmana.

**) Bořetín gmenuge se částka předměstj Nowoměstského.

***) O by se wjce takowých, tak vlastensky pracugicjch našlo mužů, a každý we swém okresu znamenal, co paměti ho- dného, a uchwátíl porušenosti wěčné, co na práchniwěgicjch papjrech psáno. Toto poslednj, totiž ze starých papjřů něco pamatného wybrati, — ó budiž to wlasti žalowáno! — to P.....řstj, byť i mnozj chtěli, wjce giž nemohau. Neboť mi- mo to, že we 30leté wogně od Šwédů, w domě rádnjm po 4 týdně swau pjsárnu měwšjch, mnoho ke zkaženj přišle, předce zanašich giž časů ztráta starobylých pamětj těch se dowršila, když asi před 20 roky dwěma mladým, nezku- Źeným panáčkům Č. a M. uloženo bylo, aby z těch starých papjřů, co pamětihodného, wypsali, a rádnici od nedůleži- tých wyčistili. Ochotně nastaupili práci swau, a co za mno- há stoletj udalého w těchto papjrech zaznamenáno nalezli, to wše pilně wytdhli, a na deset asi archů dosti řjdcе opsali. Staré papjry, bez toho giž nepotřebné, po centech kupcům na kornautky prodáwali. Sám gsem nedáwno ge- dné takowé staré knihy několik listů, náhodau zachowa- ných, w rukau měl, a list od roku 1404 p. Králem w geho Průwodci po bisk. králohr. II. 9. wydánj, též giž na kor- nautky zaprodán byl. — — —

20 archů, začez od auřadu a měšťanstwa právem městským počtěn byl. Sepsal to německy, ač nerád, ale ginému k vůli, a poslednj rok swého žitj česky geště obšjrněgi, (an w těch létech mnohých geště památek se dowěděl), ty samé děginy spisowal; wšak sotwa do třetiny to wykonal. Kratičký gen wýtah z toho geho popsánj wydal tiskem p. W. E. Gauč pod názwem: *Neustadt ob der Mettau, von B. E. Gautsch* — w něm. museyn. časopisu od r. 1829 we swazcích dubnu a čerwnu. Diwno mi a bolno, že a proč p. Gauč tuto mnoholetau trudnau práci pod swým gménem wydal, o prawém spisowateli ani té neymenšj zmjnky neučinil.

Nebožtjk založil také knihownu pro dítky při škole nowoměstské, a při čištění a zwelebowání chrámu Páně nowoměstského nemálo se přičinil, ozdobiw geg pěknými průpowědmí z písma swatého na kazatedlnici, gakož i nápisů náhrobnjch u všech Swatých od něho wětšj díl pochází. —

7.

Gednánj Společnosti vlastenského Museum

w dewátém všeobecném shromážděnj, dne 9. dubna 1831.

*I. Přednešenj gednatele Jos. Steinmanna,
professora w chemii.*

Wysoce wzácnj!

Zpráva, kterau gménem zřízeného Výboru, o osob-
njch a věcných proměnách, gežto w pominulém ro-
ce w ustawu našem se zběhly, Wám předložiti mám,
bogjm se, že bolestně Wás se dotkne; musjmť počjna-
ti o ztratách, které Společnost naše w audech swých,
za dosti krátkau dobu gednoho léta, tenkrátě hogněgi
nežli kdy gindy podnikla. Málo dnj po všeobecném
shromážděnj lonském rozlaučil se s námi výbor a spo-
lu pokladnj společnosti, oswjcený pán František
hrabě z Šternberka - Manderšeidu, darowaw
právě, gakobyswé laučenj byl předzwjdal, ustawu na-
šemu, gako otec milowanému djtěti, swau newyrowna-
nau zbjrku českých mincj, plod padesátiletého horli-
wého zbjránj, mnohonásobných studiuj a obětj.

Dále uchwáceni gsau smrtj z prostředku našeho,
k nemenšjmu zármutku našemu: z třídy činných au-
dů: G. K. M. knjže arcibiskup Chlumčanský, G.
Excell. pan František hrabě z Wrtby, panj Aloisia
hraběnka z Šternberka, dáma štiftownj, pání Josef

Kanka a Antonjn Feiertag, doktorové práv, a Ant. Felix Freudig, magistratnj radda pražský; z třídy pak audů čestných: p. Frant. Ambrož Reufs, doktor lékařstw a c. k. hornj radda, kterýžto mineralogickými a hydrologickými skaumánjmi a spisy swými ku poznánj přírodopisnému vlasti našj již tehdaž byl znamenitě napomáhal, kdyžto důvodné študie toho druhu w Čechách geště welice pořjdku wjdati bylo.

Naproti tomu připogili se ke společnosti našj w běhu minulého léta, a sice w třjdě audů činných, uwolenjm se k wyměřenému ročnjmu platu: p. Wáclaw Smíd, auřednjc c. k. komornj kassy, a p. Wáclaw Alexander Pohan, buděgowský bisk. notar a farář hlawačský; dodánjm naturalij we wyměřeně ceně p. Krištof swob. pán z Feldeku, rytjř wogenského řádu Marie Theresie a c. k. hejtmann sedmého patalionu střelců, we Splitě w Dalmatsku; we třjdě pak audů přispjwagjejch a zbjragejch p. Bürgermeister, farář luštěnský w Plzensku.

Zbjrky museynj opět w roce tomto znamenitě rozmnoženy gsau dary, směnami a kaupěmi, na djle welice wzácnými.

G. Excell. náš pan president pokračowal we swém dosawadnjm welikomyslném způsobu, obohacuge i knihárnu i přírodnj zbjrky naše. Zbjrka mineralnj opět obdařena gest od něho dvěma částicemi mineralij a čtyrmi částicemi zkamenělin. Oddělenj rostlinné obohatil znamenitau zbjrkau rostlin sušených z hor pyreneyských a z předhořj dobré naděge, swazkem rostlin od něho samého na cestě do sewernjch Němec sebraných a šesti swazky rostlin zahradnjch. I ačkoli we všech těchto swazejch mnoho pamatného se nacházj, zde však nelze gích podrobně udáwati, a gen toho podotkneme, že zvláště zbjrka řas (rostlin mořských), které G. Exc. na ostrowě Hel-

golandu a u Kiels dílem sám nazbýrál, dílem od přátel botanických obdržel, pro učení skaumáný zkamenělých rostlin morských (chaluh) welice důležitý gsau. Žiwějšíná zbýrka obdařena od něho 1 ssawcem, 9 ptáky, na wětšým díle od něho samého na putowáný po moři k ostrowu Helgolandu postýjlenými, 1 rybau, 629 ulitami a 4 hwězdejší. Že pak těchto 629 ulit w sobě neméně nežli 312 druhů pauze europeyských pozemských a sladkowodnjch ulit obsahuj, a s těmi, kteréž Museum dosawáde mělo, již krásnau a bohatau zbýrku působý: můžet tedy zbýrka tato již mezi ty neyznamenitější částky našeho Museum pokládána býti, a dar tento našeho wysoce ctěného pana presidenta té neywyšší šetrnosti zasluhuge.

Bibliotheka od něho w běhu tohoto léta 130 swazků knih přírodopisných s 1439 rytinami a kamenopisy dostala, mezi nimiž gest i několikero skwostných wydáný.

Ginými dary, o kterýchž oba časopisowé museynj podrobné zpráwy dáwaj, též směnami a kaupěmi zbýrky museynj také létos znamenitě rozmnoženy. Příspěwků pro zbýrku mineralnj dodáno, a sice pro oryktognostickau 6 kusů zwláštňjch a 2 částice, pro geognostickau 3 částice hornin, a pro zbýrku zkamenělin 2 zwláštňj kusy a 6 částic. Summownj popis powšechné saustawné zbýrky mineralnj udává nynější staw gegj 294 druhý saustawy Mohsowy w 6272 exemplářjch; 444 částicemi nepřínostlých hlatj a menších kusů, a 520 wětšými kusy pro podjwanau. Následowně rozinnožila se o 117 exemplářů, kterýchžto neywjce směnau nabyto. Mezi nimi wytečná gest řada irských a šotských mineralij, které p. Robert Allan w Edinburku nynj znouu za české kopaniny téže platnosti zaslal, již dřýwe hogný počet nerostů Museum našemu směnau postaupiw.

Saustawná zbýrka mineralij wlastenských zwláště

skrze dary G. Exc. pan presidenta, též p. hornjho raddy Maiera w Přibrami a p. professora Hakla w Litoměřicích. o 10 větších kusů pro podjwanau se rozmnožila.

Nowý druh mineralij českých, však již dříve w tom poznáný, gehožto několik exemplářů se nacházelo we zbjrce p. Peškové, od p. presidenta kaupené a Museum darované, poslán byl čestnému audowi společnosti našj, p. Wiljmowi Haidingerowi, k vědeckému skau-mánj. P. Haidinger swau o tom práci w pagednánjích k české společnosti nauk oznámil, a kopanině té osobil gméno wznešeného zakladatele prwnjho národnjho Museum w říši rakauské, G. C. Wýs. arciknjžete Jana, welikého znatele a podpůrce študij přírodnjch.

W pořádánj a určenj zkamenělin živočišných w Museum tohoto léta od p. kustosa Zippe pokračováno, a dodaný nowý přispěvkové na swá mjsta uloženi gsau.

Zbjrka živočišná darována od G. M. cjsaře a pána našeho neymilostiwějšjho 2 ssawci a 25 ptáky. Odginud obdržela darem geště 1 ssawce, 36 ptáků, mezi nimižto zvláštnj zmjny zasluhuj dalmatštj, kteréžto swob. pán z Feldeku do Museum obětowal, 1 amfibium a 11 ulit; kaupenjm ale rozmnožila se o 13 druhů ptáků z východnj Indie we 17 exemplářjch.

Pro zbjrku rostlin kaupeny gsau 4 swazky rostlin tauridských a kaukaských. Welice wzácný dar dostal se této zbjrce w těchto dnech teprw od Spolku východnoindického w Londině, a sice 2 swazky rostlin asiatských, kteréžto pan Wallich w putovánj swém pokrálowstwj Nepaulském a na pohorj Himalayském nalezl.

W pořádánj všeobecného herbáře a we spisovánj katalogu geho také léto pokračováno. Zbjrka lomikamenů (saxifraga) monografiaká, w celé Europě neybohatšj, kteraužto G. Exc. pan-president náš s neuna-

wenau pečliwostj a s mnohými oběťmi zakládal, a která nynj dotčeným darem spolku Londinského znamenitě se doplnila, rozdělena i spořádána gest podle prawidel w samém austrogj tohoto rodu založených. Prwnj swazek druhého djlu Reliquiae Haenkeanae téměř celý od p. kustosa Presla dohotowen, obrazy k němu, rytiny a tisk pjsma obstarány, a konečně zbjrka ulit pozemských i sladkowodnjch podle neynowěgšjch zásad určena, spořádána i do náležitých schránek uložena gest.

Bibliotheka museynj darem dostala 455 knih a 8 swazků menšjch tisků, (pogjmagjce w to i odkaz neb. Matěge Šimáka, faráře w káznici pražské), 17 rukopisů, 11 listin a 57 wyobrazenj a plánů, neywjce kamenopisných. Od dědiců abbé Dobrowského koupilo Museum bibliotheku nebožtjkowu, 2283 čjsel obsahujcj; koupilo také pozůstalau geště po neb. baronu Stenčow i zbjrku 235 knih a 21 swazků menšjho tisku, 15 rukopisů a 22 listin. Všickni rukopisowé p. bibliothekářem Hankau spořádání a očjsleni, též dodatky k nominalnjmu a příjrawy ke všeobecnému katalogu podle materij chystány. Knihy Dobrowského, kteréž příliš pozdě dodány byly, postaweny pozatjm w tom pořádku čjsel, gak gi odhadači zemského práwa byli popsali.

Mincj dodáno darem 193 kusů kowu rozličného. Rozloženy gsau od p. Hanky, i spolu s těmi, které neb. oswjcený hrabě František z Šternberka Museum byl darowal, do zvláštnjch k tomu cjlí udělaných dwau schránek, gedně pro mince české, druhé pro mince anticke a cizozemské.

Zbjrka ethnografická rozmnožena 54 kusy, mezi nimiž 42 pocházegj ze starožitnosti, 12 z nyněgšjho wěku. Mezi prwnjmi zvláštnj zmjnkj zasluhuj 2 kolečka sklenná se starými malbami r. 1588, předstawujcjm i erby Adama ze Silberšteina i manželky geho Anny, ro-

zené Griespekowé, dar od p. Jana Krtičky rytjře z Jandnu, c. k. kragaského we Hradečtě a gub. raddy.

Do zbírky otisků pečetiňch (sfragidotheky) od p. Burde nemalý počet nowých otisků podlé ustanowené saustawy přidán a potřebná o nich poznamenánj do knihy k tomu cili nařizené wepsány gsau.

O stawu gměňj společnosti nacházegj se w aučtech roku 1830, gichžto revisorowé dnes woleni býti magj, následugcj data :

Na konci roku 1829 záleželotě	Wjd. čjsla.
spolu s dlužnými akciemi w . .	121,987 zl. 18 $\frac{1}{4}$ kr.

K tomu se připogilo r. 1830 :

Auroků z gistin a státnjch papjřů .	5,214 — 4 $\frac{1}{2}$ —
Zapsaných wětšjch přjspěwků . . .	4,387 — 30 —
Menšjch přjspěwků	398 — 50 —
Za skladnj artikule	904 — 10 —
Summa přjgmu	132,981 zl. 52 $\frac{3}{4}$ kr.

Wydáno pak r. 1830 :

Na stawenj a wnitřnj zřizenj . .	596 zl. 22 $\frac{1}{2}$ kr.
Činže a danj	973 — 8 $\frac{1}{2}$ —
Platy za služby	4,650 — 10 —
Řemeslnjkům	20 — — —
Na zbírky	3,468 — 53 $\frac{1}{2}$ —
Na skladnj artikule	1,685 — 35 —
Na zplacenj akciř	150 — 3 —
Na topenj	213 — 15 —
Na menšj potřeby	64 — 30 —
Cestného	52 — — —
Na zaprawenj půgčky	50 — — —
Summa wydánj	11,923 zl. 57 $\frac{1}{2}$ kr.

Odtáhnauce wydánj od přjgmu, zůstane **120,967 — 58½ —**

Z toho gewj se staw gměnj společno-
sti na r. 1831 tento :

Uložených gistin	92,600	—	—	—
Státnjch papjřů	16,875	—	47	—
Skladnjch artikulů za	9,390	—	51	—
Zadržených platů	1,794	—	37½	—
Hotowosti	306	—	43	—
Summa jako swrchu	120,967	zl.	58½	kr.

Na konci r. 1830 zůstávalo geště dluhů Společnosti :

P. kustosowi Burdowi za otisky pečetj	355	zl.	50	kr.
Akcij tažených a geště nezaplacených	650	—	—	—
Akcij 80, kteréž geště táhnauti a od čer- wna r. 1829 zauročiti se magj . .	2,000	—	—	—
Spolu .	2,945	zl.	50	kr.

Odtáhnemeli tyto dluhy ode gměnj swrchu polo-
ženého, nagde se čisté gměnj Společnosti býti **118,022** zl.
8½ kr. w. č. Podlé lonské zpráwy staw tento gměnj či-
stého byl **118,616** zl. **28½** kr. ; z toho následuge letošnj
deficit **594** zl. **20** kr. w. č. Tento nedostatek powstal
djleim za přjčinau stawenj w snjch museynjch geště
wždy potřebného, djleim pak skrze kaupi bibliotheky
Dobrowského, kteraužto však kaupi w negednom ohle-
du welice žádati bylo.

II. Wýtah z protokolu

weřegného posezenj společnosti dne 9.
dubna 1831.

§. 2. Na mjsto neb. oswjceného pana Františka hraběte z Šternberka wolen za auda výbornjho gednohlasně pan Josef hrabě z Thunu, kterýž na to mezi Wýbory se usadil.

§. 3. Za revisory aučtů r. 1830 opět zwoleni gsau: Fridrich hrabě z Schönbornu a Jan hrabě z Thunu; na mjsto G. Exc. neb. hraběte z Wrtby zwolen Adolf hrabě z Pöttinku, a na mjsto neb. magistr. raddy Freudiga p. Jan Boršický; pražský magistr. radda.

§. 4. Za čestné audy od p. Presidenta předloženi a všeobecným ustnjm přiwolenjm přigati:

Pan Alexander Brongniart w Paříži.

— Wallich, předstawený zahrady botanické Spolku anglického w Kalkuttě we východnj Indii.

— Kurt Sprengel, prof. botaniky w Háli.

— Gindřich Struve, cjs. ruský státnj radda a generalnj konsul w Hamburku.

— Josef Schön, prefekt c. k. gymnasium pjseckého.

III. Popis audů Společnosti.

President:

Hrabě Kašpar z Šternberka.

Zprávu wedaucj w ýbor:

Knjže Rudolf Kinský.

Hrabě Giřj Buquoy.

Hrabě Jan Krakowský z Kolowrat.

Hrabě Josef z Thunu, spolu pokladnj.

Rytjř František z Gerstneru.

Professor Maximilian Millauer.

Opat Benedikt Pfeiffer.

Professor Josef Steinmann, spolu gednatel.

Činnj audowé:

Rytjř Krištof z Andreae.

Kněžna Theresie z Arenberka, rozená hrab. z Windischgrätz.

Swobodný pán Josef z Badenthalu.

Pan František Becher.

Pan Placidus Beneš, opat braunowský.

Hrabě Kajetan z Berchem-Haimhausen.

Pan Wáclaw Beržan z Rotenburku, kanownjk hradecký.

Pan Jan Boršický, pražský magistr. radda.

Swob. pán Frant. Josef z Bretfeldu a Chlumčan.

Česká společnost čtenářská we Spáleném Poříčj.

Král. česká společnost nauk.

Král. město Buděgowice.

Buděgowský spolek hornj S. Jana.

Knihkupectwj Calvowské w Praze.

G. Exc. hrabě Karel Chotek z Chotkowa a Wognjna,
neyvyššj purkrabj králowstwj českého.

Hrabě Gindřich Chotek z Chotkowa i Wognjna.

Hrabě Karel z Klam-Martinic.

Hraběnka Rosina z Kollaredo.

G. Exc. hrabě Rudolf Černjn z Chudenic.

Pan Frant. Damm, doktor lékařstwj w Karl. Warech.

Pan Aloys David, c. k. prof. a astronom.

**Pan Jos. Devoty, čestný kanownjk wyšehradský a fa-
rář sedlecký.**

Hrabě František Deym ze Stržiteže.

**Pan Jak. Dobrauer z Treuenwaldu, purkmistr chomau-
towský.**

Swob. pán Křištof z Feldeku, c. k. heytman.

Knjže Karel Egon z Fürstenberka.

Pan Zacharias Gradl, držitel statků.

Hrabě Arnošt z Harrachu.

G. Exc. hrabě František Hartig.

G. Exc. hrabě Prokop Hartmann.

Pan Josef Hauser, děkan perucký.

Pan Jan Helbling z Hirzenfeldu, c. k. professor.

Pan Jan Theobald Held, doktor lékařstwj.

Pan Gindř. Eduard Herz, welikokupec.

Pan Jos. Heyde, c. k. policeynj wrchnj kommissar.

Swob. pán František Hildprandt.

Swob. pán Antonjn z Hochberka.

Rytjř Wáclaw Rombaldi z Hohenfelsu, c. k. hornj radda.

Pan Jan Hoser.

Pan Josef Hurdalek, býwalý biskup litoměřický.

Pan Josef Jebaucký, pražský magistr. radda.

Pan Giřj Ilg, c. k. professor anatomie.

**Pan Josef Jungmann, c. k. professor na staroměstském
akadem. gymnasium.**

- Pan Jan Kanka, doktor ob. práv a zemský advokat.
Geho cjs. Wýsost, arciknjže Karel.
Hrabě Karel Kinský, c. k. komořj a polnj podmaršalek.
G. Exc. hrabě Frant. z Klebelsberka, president c. k.
dworské komory.
Rytjř Josef ze Kleebornu.
G. Exc. hrabě Frant. Libšteinský z Kolowrat, c. k.
státnj ministr.
G. Exc. hrabě Aloys z Kolowrat, knjže arcibiskup
pražský.
Pan Antonjn Karel Kronberger, knihkupec.
Swob. pán Leopold de Laing.
Uroz. pan Leopold z Lämmel, welikokupec.
Pan M. I. Landau, knihtiskař.
Hrabě August z Ledebour.
Swob. pán Antonjn z Lewenehr.
Knjže Jan z Lichtenšteina.
Knjže August Longin z Lobkowic, gubernator Haliče.
Pan Jos. Löhner, ob. práv doktor a zemský advokat.
Knjže Karel z Löwensteina-Werthheimu.
Hrabě Jeronym z Lücowa, c. k. kragský.
Hrabě Rudolf z Lücowa.
Swob. pán z Malowic.
Pan Vincenc Meissner, c. k. gubern. radđa.
Knjže Klemens z Metternich, c. k. státnj ministr.
Pan Vincenc Milde, biskup litoměřický.
Poručenstwj hraběj Millesimské.
Pan Jan Nadherný, držitel statků.
Rytjř Fridrich z Neubauer.
Pan Martin Neureutter, knihkupec.
Pan František Nittinger, dworsk. radđa knjžete z Für-
stenberka, społu zběragcej aud.
Hrabě Jan z Nostic.
Hrabě Josef z Nostic.

Knjže Fridrich z Oettinku-Wallersteina.

Pan Filipp Opic.

Hrabě Karel Pachta.

**Pan František Peška, c. k. aktuar wrchnjho auřadu
hornjho.**

**Pan W. Čechorod Pešina, farář blučinský w Morawě.
Gremium lékarnické w Praze.**

Král. město Plzeň.

Pan Wáclaw Alex. Pohan, farář hlawatecký.

Hrabě Adolf z Pöttinku.

Pan Emman. Pohl, kustos brasil. kabinetu we Wjdni.

Pan Jan Pospjšil, knihtiskař.

Král. hlawnj a sjdelnj město Praha.

Pan Jan Swat. Presl, doktor a prof. lékařstwj.

Swob. pán Josef z Puteani.

Pan Leopold Rabuský, purkmistr mostský.

Pan Josef Rössler.

Pan Arnošt Růžicka, biskup buděgowský.

Wéwodkyně Saganská.

Hrabě František ze Salmu.

Pan Antonjn Schmidt, doktor ob. práv.

Pan Jan Schmidt, c. k. radda při appellacj.

Hrabě Fridrich Karel z Schönbornu.

Rytjř Jak. z Schönfeldu.

Pan Mich. Schuster, ob. práv doktor a professor.

Knjže Josef ze Šwarcenberka, wévoda krumlowský.

**Pan Wogtěch Sedláček, doktor a professor filosofie w
Plzni, spolu zběragjej aud.**

Swob. pán Jan z Žamberka.

Pau Wáclaw Smid, auřednjc c. k. komornj kassy.

Hraběnka Aloysia z Somšiče, rozená z Sternfeldu.

Hrabě Filipp ze Stadionu.

Pan Jan Nep. Štěpánek.

**Pan Ant. Stolz, doktor lékařstwj w Teplicjeh, spolu
zběragjej aud.**

Poručnictwj po hraběti ze Sweerts.

Pan opat kláštera Tepelského.

Hrabě Jan z Thunu.

C. k. Karlo-Ferdinandská universita w Praze.

Pan Jakub Veit, držitel statků.

Pan František Wacek, děkan kopidlanský, spolu zbě-
ragj ej aud.

Hrabě Arnošt z Waldšteina.

Hrabě Štěpan Olivier z Wallis.

Pan Jan Weitlof, J. C. a držitel statků.

Pan Josef Antonjn Werner, senior hlawnjho chrámu
swatého Wjta.

Knjže Alfred z Windischgrätz.

Knjže Veriand z Windischgrätz.

Pan Antonjn Wolf z Wolfsberka.

Pan Karel Wáclaw Wolfram, doktor práv a zemský
advokat.

Hrabě Joachim Woračický.

Hrabě Eugen Wratislaw.

Hraběnka Gabriela Wratislawowa, roz. hrab. Desfours.

Hrabě Eugen z Wrba.

Založenj po hraběti z Wrtby.

Pan Moric Zdekauer.

Rytjř František Cecinkar z Brtnice.

Pan Jos. Liboslav Ziegler, doktor theologie a děkan
chrudimský, spolu zběragj ej aud.

Audowé čestnj.

G. Exc. swob. pán z Altensteina, král. pruský ministr
w Berljně.

Pan prof. Agardh, tagemnj společnosti fysik. lundské.

Pan Bandtkie, bibliothekar we Krakowě.

Hrabě Fridrich Berchtold w Tučapech.

Rytjř Berzelins, tagemnjř společnoscí nauk stocholmské.

Pan z Blumenbachu, král. hannoveranský dw. radďa.

Hrabě Bray, president společnoscí botan. řezenské.

Hrabě August Breuner, c. k. komořj we Wjdni.

Pan Alexander Brongniart w Pařži.

Swob. pán Leopold z Buch w Berljně.

Dr. Bukland, vicepresident geol. společnoscí w Oxfordu.

Pan Wiljm d' Connybeare, aud geol. společnoscí w
Londině.

Pan Karel Mart. Kron, c. k. gub. radďa w Praze.

Swobodný pán z Cuvier, tagemnjř řřjdy řřřrodopisné
u akademie nauk w Pařži.

G. král. Wýsost, knjže Christian danský.

Pan z Göthe, sasowjmarský ministr a tagný radďa.

Pan Wiljm Haidinger w Lokti.

Swob. pán Jos. Hormayr z Hortenburka, kr. baworský
tagný radďa we Mnichowě.

Pan Mik. T. Host, doktor lěk. a c. k. řivotnj lěkař.

Swob. pán Alexander z Humboldu w Berljně.

— — Jacquin we Wjdni.

G. cjs. Wýsost arciknjže Jan.

Pan Karel Klaudi, dokt. práv a zemský adwokat.

Rytjř Petr Köppen, cjs. ruský dw. radďa.

Pan Fr. Kreibich, doktor filos. a řestný kanownjk litom.

— V. J. Krombholz, dokt. a prof. lékařstwř w Praze.

— Bartol. Kopitar, kustos c. k. dworské bibliot.

— Frant. Kurz, farář w sw. Florianě w Rakausjch.

Knjže Gindřich Lubomirský, kurator ustawu Osolin-
ských we Lwowě.

Rytjř Karel Fr. Martius, aud akademie nauk mnichowské.

Pan Mayer, kr. hannov. hospod. radďa w Göttingu.

— Jan Chr. Mikan, dokt. a prof. lékařstwř w Praze.

Hrabě Münster w Barutě.

Pan Fridr. z Mohs, c. k. prof. mineralogie we Wjdni.

Pan Nees z Esenbeka, presid. Karl. společn. we Wrat-slawi.

Pan K. A. Neumann, c. k. gubern. radda w Praze.

— Nilson, professor a předstawený akadem. zbirek lundských.

— Pertz, král. bibliothekar a tagemnjak archivu w Hannovru.

Swob. pán Adam Rosciszewský, aud krakowské společ-nosti nauk, w Haliči.

Pan Paw. Josef Šafařík, professor w Nowémsadě w Uhřech.

— Josef Schön, prefekt gymnasium pjseckého, spolu zběragjaj.

Rytíř Karel ze Schreibers, direktor c. k. přírodnj we Wjdni.

Swob. pán ze Schlottheim, president komory wéw. Sa-sogothanské.

Pan Gindř. Schrader, dw. radda i prof. w Göttingu.

Rytíř Frant. Schrank, král. akademik we Mnichowě.

Pan Kurt Sprengel, prof. botaniky w Háli.

G. Exc. swob. pán Stein, král. pruský ministr w Na-sowě.

— — — Ondř. Jos. Stifft, c. k. státnj radda we Wjdni.

Pan Gindř. Struve, ruský generalnj konsul w Ham-burku.

— Tiedemann, professor w Heidelberku.

Hrabě Vargas-Bedemar w Koppenhagu.

Wiljm Venables Vernon, arcibiskup eboracký w Anglii.

Pan Jan Voigt, professor w Králowci w Prusjch.

— Wallich, předstawený botanické zahrady kalkutské we východnj Indii.

Audowé přispjwagjcej.*)

Pan *Frant. Auge, direktor Karlšteinský.

— Jos. Bassa z Šerersberka, tagemnjik knjž. z Lobkowic.

— *Jan Blum, direktor drhowelský.

Pan *Ign. Ant. Brehm, chemik w Praze.

— Frant. Čermák, stawowský wrchnj wyběrčj w Něm. Brodš.

— *Wjt Daniček, prefekt gymnas. w Něm. Brodš.

— *Frant. Fähnrich, děkan zlonický.

— *Ant. Fialka, děkan sušický.

— Gijř Fischer, katecheta gymnas. w Gindř. Hradci.

— Jos. Födiseh, c. k. celnj auřednjik w Král. Hradci.

— Jos. Franz, c. k. kasjr hornjho auřadu w Přjbrami.

— *Gijř Fritsch, c. k. hornj radda a zpráwce auřadu hornjho jochmistálského.

— *Seb. Grüner, magistr. radda chebský.

— *Wácl. Jettel, knjž. ditrichšteinský zpráwce hor a hutj ranských.

— *Wogt. Juhn, inful. probošt w Gindř. Hradci.

— *Wácl. Kara, konsist. radda litoměř.

— *Jos. Köhler, M. D. a kragský fysik w Lokti.

— Frant. Kostka, katecheta hlawnj školy w Berauně.

— *Jos. Kreibich, wyslaužilý tagemnjik n. wéwody sasotěšinského.

— Wawř. Laske, c. k. knihownj w Přjbrami.

— *Ant. Marek, farář teynský.

— *Jos. Nennel, šichtmistr holaubkowský.

— *Ant. Oppelt, držitel statku.

Důst. duchowenstwo arcib. vikarstwj plzenského.

— — vikarstwj pelhřimowského w biskupstwj buděgowském.

*) Znamenanj hwězdau *, gsau spolu zběragjcej audowé.

Pan *Frant. Pöschl, wyslauž. c. k. perkmistr we Střjbre.

— Ondřeg Polák, děkan a vikař rokycanský.

— *Jan Rasim, c. k. wrchnj.

Dúst. duchowenstwo arcib. vikarstwj rokycanského.

Pan *Chr. Rubeš, děkan a rektor w Haidě.

— Mich. Schönbeck, Dr. theol. a prof. w Buděgow.

Dúst. duchowenstwo vikarstwj sušického w biskupstwj
buděgowském.

Pan Leopold Schrottenbach, hornj radda w Lukawci.

— *Ant. Seydl, děkan heraunský.

— Aloys Schmidinger, c. k. policeynj wrchnj komm.

Dúst. duchowenstwo arcib. vikarstwj taužimského.

Pan *Leopold Titz, děkan křecký.

— *Jak. Weinhuber, děkan gojawský.

— *Jos. Hagisl. Windyš, farář nechanský.

Redaktor časopisů museynjch:

Pan František Palacký.

Bibliothekar, archivar a kustos mincj:

Pan Wáclaw Hanka.

Kustosowé:

Pan Karel Bořiwog Presl, kustos zbjrek žiwočišných a
rostlinných.

— Frant. Maxim. Zippe, kustos mineralij a zkamenělin.

— Josef Burde, kustos zbjrek ethnografických.

IV. Ř e ě

presidenta hraběte Kašpara z Šternberka,
mluvená we veřejném posezení 9. dubna
1831.

Páni mogi!

O obzvláštnj mineralogické a geognostické powaze země české psánotě sice nemálo, gak před časy, tak i od nedáwna: nezdá se však, gakož nám to neynowějšj spisowé dokazugi, žeby to w obecnej známosti bylo wešlo.

Abychom gasný obraz geognostického skladu země našj ke srownánj s ginými bljzkými i dalekými kraginami Europy napsati a spolu přjčiny udati mohli, proč to, co zde zplozeno, wen ze země se nedostalo, co w cizině, k nám přjstupu nemělo, bylo nám čekati, ažby horliwj za wěku našeho zpytatelé přjrody zkušeni swá o Europě mjestněgi předložili.

Fysický twar vlasti našj gest osobliwý; žádná giná země w Europě nenj tak přirozeně ohraničena. Gest nepravidelný čtyrhannjk, gehožto hrany dosti přjmo ke čtyrem swěta stranám směřugi; obmezena gest pohořjm, gežto zweyšj 3—4000 střewjců čeřitě wúkol se táhne; na pomezj slezském sněžkau až k 5000 střewjcům se powyšuge, ale zase ku předešlé wyši upadá. We středu swém a w sewernj polowici gest kotlowitě prohlubena, a řadau kopců homolowitých rozdělena. Twar ten zachwacuge každého pocestného, kdykoli do země wkročj; zpytatel přjrody, patře na toto složenj, tušj, že se mu tu mnoho zwláštnjho naskytne. Co ale z této w tom

způsobu gediné. twárnosti vyplývá, gen skrze srownáwanj s powahau kúry zemské wúbec wyskaumati se dá.

K tomu konci woljme sobě neyobsažněgšj mezi nowými spisý geologickými, o proměnách na kúře zemské, od Alexandra Brongniarta vydaný.*) Tjm se řjdíce, a od neynowěgšjch djlem geště se plodjcjch twarů (Formationen) wždy hlauběgi až k neystaršjm sestupugje, pozorujeme předně, že z twarů nyněgšj periody gen ti nám se nedostáwagj, kterj ze sopek posawad aučinných pocházegj, aneb kterj od bljzkých mořj a austj welikých řek záwisegj: zplodiny totiž sopečné a rašelinny dřewowé i pjskem zasypané lesiny, gakowěž gen na pomořjch gest wjdati.

Naproti tomu slušno powážiti, gakožto pamatné a newšeobecne rozšjřené twary, našich wod mineralnjch množstwj weliké, wýměšky gegich pewných prwků, kyselinu uhličnatau u nich se wyřinugcej, a tak nazwané zplodiny nedosopečné, z nichžto, podlé zdánj staršjch geologů, naše wřjdlu prý pocházegj. Také zdá se, že w žádné zemi stegné rozšjřenosti tolik, gako u nás, powětroň se nezplodilo a na zem nespadlo.

Mezi twary staršj periody počjtá Brongniart neyprw twar potopowý (Diluvialformation), který tak řjkage přehrada a hranici mezi oběma periodami činj. Z těchto potopowých twarů nedostáwagj se Čechám wšecky ty, které gen od položenj pomorského záwiseti se zdagj; takowé gsau pamatné brečče (způsob mramoru) z kostj, které u Gibraltaru, u Nizzy na březjch moře středoze-

*) Wyšel w Paříži pod titulem: „Tableau des terrains, qui composent l' écorce du globe etc.“ a w německém přeloženj: Die Gebirgsformationen der Erde, (überfegt von C. Sh. Reinschrob) w Lipsku r. 1830.

mnjho, na pomořj adriatském, na ostrowě Čeriğu a t. d. se, nalezagj; dále nedostáwagj se nám kosti předwěkých zwjřat w geskynjch wápenných, kteréžto welmi hogné gsau we wápně jurském w Němejeh, w Anglii a Francii.

Náramné spausty skalin prwohornjch (Urfels) polau-ostrowu skandinawského, kteréžto skutkem přírody neywětšj podi w budjcm a weskrz nepochopitedlným přes baltické moře zanešeny gsauce, nynj rowiny šwedské, ruské, polské, selandské, holšteinské, seweroněmecké a westfalské pokrýwagj, wšude na twarjch mladšjch, anobřž na neymladšjch se usadiwše, po různu na powrchu země anebo w pjsku zahrabané ležj, — i tyto spausty nepřekročily pohořj našeho, ačkoli hned za Krkonoši we Slezsku mezi Wratislawj a Krosnem a w hornjch Lužicjch mnoho se gich nalezá. Že hory takowéto, pozdwiħše se, na kusy ztroskotány, snadno gest pochopiti; ale wyswětliti, kterakby kry tak welikánské do takowého wzdálj zanešeny býti mohly, gest wěc mnohem těžšj, o kterauž ěiž často se pokaušjno gest domněnkami, wšak nedostatečnými. Bylali to prudká powodeň, která tyto spausty, práwě na bljzku powstalé, přes hory Kinnekulské zanesla, cestu swau po těchto skalách čedičných, gak Brongniart dĵ, brázdami znamenawši, a odtud we pravidelném směru od sewerowýchodu ze sewera k gihozápadu na gih se rozšjřila: nutno-tě sauditi, že wody, rozléwagjce se po rowinách, welice upadly, poněwadž na stráněch hor našich s onéno strany nižádné od našich prwohor rozdĵlné horniny se nenalezagj.

Proti tomu máme z twarů třjdy této, kterážto pro swé drahé kameny a zlato Brongniartem plusiatickau nazwána gest, téměř wšecky gegich způsoby, pjsek cjnosný a zlatonosný, kterýž před časy, gakž to letopisowé a nesčjslné kopky ryžownické dokazugi, na mnoha mjstech dobýwán byl, a snad i platinu, Balbinowo au-

rum album, w sobě obsahował. Mezi pjsky zlaté kameny nesaucjmi, gakowýmiž geště gizerské hory se weleběj, twarowé naši pyropoplodnj w Litoměřicku a w Bolestawsku tušjm swé zvláštnj, ginde se nenalezagjej, a snad wynikánjm čediče wymjnéne oddělenj působj.

W neyhořegšjm oddělenj trogich řádů třetihor (Flözformation) chyběj u nás takowé twary, které pauhau toliko sedlinau w opětowaném potopowánj, tu morském, tu sladkowodnjm, zplozeny gsau. Članky však tak řečeného sladkowodnjho twaru máme, a to sice znamenitě rozšjřené a mohutné, zvlášťě twar hnědouhelnj (Braunkohle), gežto se u pat hor krušnjch we sewernjch Čechách usadil, napřugjc audolj dlauhá i kotlowitá mezi tjm pohorjm a gižnými prwohorami w Loketsku, též mezi středohorjm w Žatecku a Rakownicku, kterážto audolj nynj tokem Ohře a Bělé se značj.

S twary těmito, kteréž máme, a s těmi, kteréž we třjďě té nám chyběj, (totižto pomorskými), celá podoba země našj, gakožto weliká prohlubina, kolem do kola pohorjm obkljčena, w neyužšjm spogenj se nacházj; můžemeť právem pokládati za skutek, že pohorj naše potopám mnohokrátným, ginde twary wždy proměněné zůstawiwšjm, cestu k nám zamezilo, a že vlast naše za celý čas této peridy byla gezerem ohromným, kolem do kola rašelinami obkljčeným, w gehožto blubinách tito twarowé powlowně se usazowali.

Z řádu prostřednjch třetihor w Čechách toliko dwa članky nalezáme, totiž opuku (Plänerkalk) a plitu (Quadersandstein). Prwnj, ač nemohutná, rozkládá se po krajgch střednjch a sewerowýchodnjch vlasti našj; druhá, podlé zdegšjch skladu poměrů staršj, tak široce a mohutně se rozložila, gako snad málo kde se nalezá. K nj náležegj romantická poskalj w tak nazwaných saských Šweycarjch až ke břehům labským u Hernskreče, a na sewerowýchodu skaliny u Adersbachu známé.

Mezi tymto twarem, genž ku křjdowému se počítá, a mezi články třetjho řádu, které u nás nacházjme, gest, pokud nám dosawad wědomo, weliká mezera. Nemáme twarů jurských geskynitých s gich hognými zkamenělymi pirožci (ammonity), ani twarů liasowych s ostatky welikánských zwjrat geštěrowitých předwěkých; chyb j nám také sljn strakatý čili žernow keuperský, též žernow strakatý, wápno lasturnaté (Muschelkalk), a sklady kame-nosolné i sádrawé mezi vrstwami nadgmenowanými. Zdali twarowé tito we hlubinách i pod mladšjmi třetihorami se nacházegj, geognostům geště pochybné gest, a genžkauškami, kteréž giž počaly, rozhodnuto býti může.

Třetihor neydolegšjch máme dwa články welmi rozšjřené: twar totiž žernowu čerweného s mandlowci (Mandelsteine) achatonosnými a některými sklady kamenouhel-njmi w sewerozápadnjch Čechách u pat hor gizernjch a krkonoských, též twar kamenouhelny w Rakownicku, Plzensku a Klatowsku.

Z druhohor (Uebergangsgebirge, gak ge Němci gme-nugj) máme u prostřed země twar daleko rozšjřený a do-bře spogitý, genž we swém lůně naše neyhogněgšj kowy chowá, a mezi nimi rudu železnau pro 18 vysokých pecj, mimo rudu kamenečnau a skaličnau, gichžto připrawowá-nj k neydůležitěgšjm částkám našeho promyslu náležj.

Články prwohor, neboli twarů hlavitých, u nás roz-ličně gsau rozwinuté; některé sice nám chyběgj aneb na mále se gewj, ale giné zase, kromě u nás, nikde ginde se nenacházegj, gako ejnonosný krupček slawkowský a cinwaldský, pak břidlice křemenná (Quarzschiefer) na Geštěru, wrchu prostřed Čech neywyššj, kterau poney-prw Reuss byl za zwláštňj článek twarnj uznal a p. ku-stos Zippe poneyprw we wšeobecné saustawě umjstil.

I tyto hory byly a gsau djlem geště bohaté na drahé kowy; i podnes těžj se cja u Slawkowa, střjbro na horách

krušných, u Hor Kuten a na giných mjstech u weliké hognosti; též sklady magnetowé a krewelowé (Rotheisenstein) až podnes se páwugi. Gen ty neyvyšší hory w Krkonošjch a na Šumawě chudšjmi se býti ukázaly.

Horniny newrstewnaté, gichžto půwod od nowějšjch geognostů řjši tyfonské se připisuge, wrownáwajice se prostranstwjn, kteréžto na zemi zagjmajj, twarům po neptunsku zplozeným, i w našj vlasti w takowých okoličnostech se gewj, kteréžto gasně a zřetedně dokazugj, že tyto ze hlubin zemských wyniklé spausty to byly, gežto kůru zemskau, hlacenjm aneb meehanickými usadami z moku gi pokrýwajicjho pomálu zplozowanau, mnohokráte roztrhawše a rozedrawše, mezerami tjm způsobenými wypukly, horniny wrstewnaté nad sebau rozwrátily, s sebau wyzdwichly, a tak ten neywětšj djl nerownostj na pozemj našem, t. g. naše hory způsobily.

Žula (granit), kterau předešlj geognostowé za neystaršj horninu pokládali, nynj giž w tom mjstě gen potahmo se klade, powažowána gsauc za tu spaustu, která, po dokonaném plozenj hornin hlatitých a wrstewnatých, prwnj wypukši, ge nad sebau wyzdwichla a tjm způsobem prwohory utwořila. Tato pěkná hornina i u nás znamenitau částku hor skládá; ba pamatné gest, že gi we všech kragjch země české nalezti. Neyhognějšj gest w Loketsku, w neyskrownějšjm počtu ale w tom kragi, kdežto neyvyšší hory počjtáme, a we wychodnjch Čechách.

Že hornina tato negen za prwopočátku se zplozowala, anobřž že plozenj gegj pozděgi se opakowalo, máme důkazů dosti. Takowá mladšj žula, neyblížšj k městu pražskému, gest wrch Hradešjn u Škworce.

We stegném věku zplozen gest také zrnowec (sienit), kterýžto hned pod Gjlowým u Nowého Knjna obmezuge druhohory, a nepochybě také do cauků zlato-nosných we sáusednjch horách působil.

Porfyru rozličné odrůdy a z rozdílného věku nalezají se na horách krušných u Cjnwaldu a Eichwaldu, též okolo Teplic, a tento teplický nezdá se býti starší nežli opuka. Spausta porfyrowa mnohem starší a přepěkně spogitá, kterážto několika řadami wrcholků a kopců na Křiwoklatsku, Zbirowsku a Radnicku vyniká, ve 4. swazku Kwěteny předwěké poneyprw zmíněna byla.

Giné plutonské kry we druhohorách gsau mandlowce a zelenokamy, kterého posledního velmi pěkné a z ohledu okolností skladu velmi poučelivé grupy nedaleko Prahy gest widěti. Skrže proměny wrstew we skalách proražených snadno poznati gest gegich podzemního původu prameny, z nichžto již negeden cestující zpytatel přírody, nawštíwiw okolj branické, chuchelské a motolské, s potěšením naučenj čerpal.

Čedič (Basalt) konečně, genž prwnj dal příčinu hádek mezi neptunisty a vulkanisty, a s ním příbuzný zněmec (Klingstein), magj své prawé sídlo w Čechách. W sewerné polowici vlasti našj vyskytují se we dwau velikých čedičných pokragjch (Terrains), we množství homolj buďto spogitých, buď osamotěných. Onyť to gsau, genž tomu djlu země, zvláště Žatecku, Litoměřicku, Boleslawsku a Bydžowsku pohled dáváj malířský, tak že snad žádná kragina na pewné zemi europeyské jim se wyrownati nemůže, kromě Alveranie (Auvergne), která pro wyhaslé sopky své mnoho nawštěwowána býwá. Ani u nás nenedostává se zřegmých důkazů o gegich podzemním původu; zde jen připomeneme o přechodu čediče w prawau lawu na Kammerbühlu u Chebu, a na Wolfsberku u Černošjna, o častém zaobálení hornin čedičem prolomených, o změnách kamenj wedlejšího a o rozmanité powaze hlacených mineralij.

Wypuknutí těchto ohromných ker z hlubin zemských wzůru, podle okolností skladu a giných, snad

se udalo teprw po zplozenj hnědouhlj (Braunkohle). W tomto wypuknutj hledati slušj onnu sjlu, která pohorj naše až potud zawřené prolomiwši, průlomem tjm wodě rychlý odtok způsobila a tak dosawadnj gezero w kraginu krásnau a aurodnau proměnila.

Wypisugjce sklad vlasti našj, postupowali sme od neymładšjch twarů k neystaršjm; nynj obraťme pořádek, začnauce od neystaršjch, a uwidjme, že země naše we prwopočátečnj periodě hornin hlatitých wrstewnatých giž hradbami se obkljčila, u wnitř druhohorami se přikryla, wyraženjm se hornin celistwých se pozdwiłši, spolu zčeřitěla, w rozpuklinách žulau se naplnila, a tak hradby pohorj swého dokonala, w nichž giž snad tehdáž wody byly zawřeny. Dále spatřjme, gak staršj třetihory s kamenným uhljm často spogeny gsau, častěji ale ono pokogně složeno w korytách neboli mezi články druhohor; pak že doba bauřliwá wytekagj-cjch porfýrůw a zelenokamů přestala, když čerwený žernow se zplodil, a že naše přirozené hradby wšecky články prostřednjch třetihor odrážely, až pak staršj horniny twarem křjdowým byly přikryty, gehožto zplodiny snad vyplnily rozsědliny nepokogným wyřinowánjm se porfýrůw a zelenokamů zplozené. Takto kolem zawřená a z wenku neporušená mohla w sobě twary sladkowodnj osazowati, mocné a rozsáhlé hnědouhlj zponenáhla tworiti, až pak čedičowé, zněnci a mladšj porfýři wypukše, twary hotowé prolomili, zawřeným wodám odtok připrawili, a tjm Střekow rozrwauce, hory žernowé u Děčjna až na druhohory a žulu prolámaly, aby země dlauho zatopená wytonula a twary času neptunského na se přigala, a tak aby, gak nynj widjme, zachowala swau osobliwau twárnost, co znamenitý celek, po wšecky časy plozenj zemnjho.

8.

O matici české.

We předešlém swazku časopisu tohoto dána vlastencům auřednj zpráva o založenj u vlastenského Museum zvláštnj pokladnice ku pomoci wydávánj dobrých knih českých; kteraužto pokladnici gménem značným a gadrným, u přibuzných nám Srbů podunagských we podobné věci giž obwyklým — gménem *matice české* — nazwati se widělo. Zpráva ta, gakož o tom hognj dopisowé swědčj, horliwým literatury našj milownjkům weliké potěšenj způsobila. I ačkoli ústaw sám ke zrůstu a uzránj swému času potřebuge, aniž geště na té době gest, aby účinnost swau weřegně gewiti mohl: předce. s důwěrau řjci lze, že založen gsa na základu pewném a dobrém, nikoli nezahyne, ale čjm dále tjm wjce prospjwati bude. Se mnohých stran giž znamenité oběti do matice české sljbeny; někteřj vlastenci giž i skutečnými dary počátek učinili; o čemž museynj zpráva na konci swazku tohoto swědčj, a budaucně wždy čtwtletně swědčiti bude. Mimo to také aučtowé zvláštnj, podlé paragrafu třetjho základnjch prawidel, ročně wydawati se magj.

Audowé Zboru museynjho českého, nemagjce giné moci ani giného powolánj, než aby, pod ochranau společnosti zákonně zřjzené, ke všestrannému wzdlávánj

řeči a literatury národnj přispjwali, neosobugj sobě ani vlády, ani gaké neomylnosti w oboru působenj swého. Pročež i rádi šetrj a šetríti chtěgj všech saudů a připomenutj, kterékoli od vlastenců wěrných a horliwých ku prospěchu řeči a literatury našj přednášeti se budau.

Mimo wšeliké dotazy, dodáno Zboru dwoge psanj mužů po vlastensku smýšlegjicjch, kterážto psanj, poně-
wadž wšeliké stránky ústawu tohoto uwažugj a smysly rozdjlné, i také odpory přednášegj, za dobré uznáno, zde aspoň po zlomecjch uwesti, a připogiti k nim, pro dalšj dorozuměnj a obgasněnj předmětů, co audowé giž gmenowaného Zboru o téže věci smyslj.

1) W M**** 12. března 1831.

„Ustanowenj Zboru museynjho pro řeč a literaturu českau, a zaměřeně způsobenj Matice české ku pomoci wydávánj dobrých knih w gazyku materském, welikau radostj napnilo vlastenské srdce mé. Dá-
wnotě byla žádost má, něčeho takowého se dočkati;
negen proto, aby se wydávánj dobrých plodů liternjch usnadnilo, a wtipné hlawy tjm prostředkem k pracowánj powzbuzeny byly; ale i proto, aby se hognému vycházenj špatných neb neužitečných spisů, odtud pocházegjimu porušowánj dobrého citu, a newážnému hyzděnj a zpotwořowánj gazyka, wšemožná přjtrž učinila.

„Prawdatě sice, že materský gazyk náš, který po
dwě stě let téměř gako mrtwý ležel, a opět za našich
časů we wědeckém swětě ožiwowati a hlasu swého
pozdwihowati počjná, netoliko obohacenj nowými w-
znamy, ale i w některých starých výrazech swých po-
ohlazenj potřebuge. Nowj nálezowé, nowé myšlénky,
ku kterým duch lidský za tak drahný čas wynikl, no-
wých slow žádagj; aniž byli slowutnj předkowé naši

„w bedliwém uhlazowánj materského gazyka tak dale-
„ko dospěli, aby se práce gegich průpowědj: Non plus
„ultra, gako dočiněná považowati mohla. Nám přjslu-
„šj, co nám dobrého pozůstawili, wděčně užjwati, a w
„djle gegich, wšak na wodidle prawidel, která duch
„gazyka do něho wložil, dále pokračowati. Genom tjm
„dwogjm způsobem potěšitedlnau naděgi k utwřenj a
„zwelebenj gehu wzbuditi možno gest.

„Wšak bolestné gest pohlédnutj na djla tolikých
„nowěgšjch spisowatelů, kteřj ani starého dědictwj
„slušně nešetřj, ani co nowého stawěgj, na starém, ne-
„pohnutedlném základu nestawěgj. Geden, gak se zdá,
„přeběh gen powrchně grammatiku, pjše gako na zdař-
„bůh; giný twořj sobě dle vlastnj ljbsti sám gram-
„matiku, kolem lámage pěkný a saustawný strog ma-
„terčiny našj; nebo zpotwořuge wšelikými přjlepky
„obwyklá, určitý smysl magcj slowa; nebo gim, něm-
„činau se řjdě, docela giný smysl, než potud měla, bez
„potřeby dáwá; nebo takowá nowá utwořuge, gakých
„duch češtiny sněsti nemůže. Tjm se nerozhogňuje ani
„nezwelebuge, ale hyzdj, kazj a w zmatek uwádj wy-
„borný gazyk náš.

„Bez toho se dosti rušj a poškwřuge od tak na-
„zwaných wzdělaněgšjch, kteřjžto swau trochu němči-
„ny českým rauchem přiodjwagj, domnjwagjce se, že
„česky mluwj. Od nich se pauze český lid ušlechtilým
„průpowědem gegich učj, a poružuge newědomky swau
„řeč, swůg cit a sluch.*)

*) Nenjť wjce nic neobyčegného, slyšeti pauze česká usta mlu-
witi w tato slowa: Hněwal se, radowal se, odpověděl mu
přes to; nechafi game gim wzkázat; nechať mi
řjct; nechám si to udělat; rodičowé magj gegich
děti dobře wychowáwat; nechci se s tjm šerowat; ne-
rádbych wás šterowal, a g. w.

„Gestliže pak se poklésky w mluwenj pjsmem ne-
 „gēn nenaprawowati, ale geště rozimnožowati budau,
 „kde se octne konečně gazyk náš? Pjsmo má býti
 „pramenem, z něhož čistau mluwu čerpati slušj; má
 „býti prawidlem, podlé kterého mluwjcej řeč swau o-
 „prawowati musj. Ža to se také pjsmo považuge; a
 „nezběhlý w prawidlech gazyka pokládá wšecko za
 „dobré a za následowánj hodné, co mu w pjsmě na oči
 „přigde.*)—

*) Musj se tedy wždy wjc a wjc porušowati gazyk, gastliže
 i pjsma chybami a pohřešky naplněna gsau; gestliže se čte:
 Nawrátiw se chlapcy nalezl; statcí, rybñjci; přinesli mu
 wědro, on w něg hodil oheň; tělo, gegž newidj; milugeteli
 mne, tak toho nečiňte; mysleti, myslel gsem; turecké au-
 řadowé; wšechny ty ohně byli založení; bolj mu hlawa;
 někomu, něčemu předejgt; Kristus wisj na křži, mjsto pě-
 kného pnj; prawému rohu wogska, mjsto obecného křj-
 dlu, zdálo se nebezpečenstwj býti; newěsta Kristowa, mj-
 sto choť; přišla smrt na lidé; Cecilii držet, mjsto den
 sw. Cecilie slawit; stalo se gegj dětem dobře; uwádě
 slowa Páue; wěci se nacházj; wážjme si tu wěc; na dwa
 djly čili strany, mjsto čili na dvě strany; pět lidu;
 my gich máme za nepřátely Božj; Bůh těch, gakožto ukr-
 tnjky sauditi bude; pozůstáwati, mjsto býti, z áležeti;
 kapla; odporaučeti, empfehlen — (bogjmeli se, že poraučeti
 tolik, co prikazowati, znamenati bude, dá nám odporaučeti
 smysl, gako poručenj čili rozkaz odwołati — až potud řj-
 kali wšickni Čechowé poraučeti, a wěděli, že to znamená
 empfehlen); uctjti, pokřtjti, napjti a t. d. mjsto uctiti, po-
 křtiti, napiti; přidržeti se ctnosti; odbjratel, který gen
 gednu wěc, n. p. gednu knihu odegme; řjd se; wygdřo-
 wati, krdlowati; která giných má swatými učiniti; sešli
 na ně sedmero dařjch; tau půwodau; děti mogj; uředlnjků
 swých se přibljžil; thýně; že se geg dotýkám a t. d.

„Ne méně se hyzdj také a kazj řeč nesčjslnými ger-
„manismy, které zvlášť překladatelé z němčiny w spi-
„sich swých skládaj. Zdát se, gakoby se někteřj do-
„mnjwali, překládati z cizjho gazyka že gest slowa za
„slowa klásti, ať gsau tato giž česká, aneb i gen dost
„nemotorně, gakoby česká byla, utvořená. —

„Bezpečnauť se kogjm naděj, že se všeccko to
„chwalným Zborem museynjm přetrhovati a odstra-
„ňowati bude, k čemuž také zagisté sljbený slownj
„kritický nemálo poslaužj. Wýbornými ģrammatikami
„gsme giž zaopatřeni, gen kdyby se gich wěrně a bed-
„liwě užjwati chtělo; ale auplného a kritického slow-
„njku, na něgžbychom se zcela spoléhnauti mohli, ge-
„ště se nám nedostává. Pěčj Zboru museynjho wydá-
„wané knihy budau zagisté moci za wzor čisté češtiny
„powažowány býti, a tjm patrněgi padnau do očj chy-
„by a neprawidelnosti, kteréby se napotom w giných
„knihách nalézaly. Wšak geště wjce se stane pro roz-
„šjřenj čistého gazyka a dobrého slohu, budauli se no-
„wj spisowé w mnohočtených časopisech našich něco
„přjjsněgi posuzowati, než se až potud stalo; budeli se
„brát ohled negen na obsah, ale i na sloh, a wyzname-
„nagjli se také všickni pohřeškowé, prawidelnosti ga-
„zyka se týkagcej. Nedát se zapjratj, že každá, tjm wjce
„wznikagcej literatura naše umělých wůdců potřebuge,
„aby se ani w prawo ani w lewo nezawadilo. A zagi-
„sté každý prawý wlastenec, který ne škoditi, ale pro-
„spěti chce, laskawé a důwodné ponawrženj gegich
„wděčně přigme. Začátečnjk bude njm poučen a k wět-
„šj pilnosti a pozornosti powzbuzen; dospělegšj pak w
„pracech liternjch znova se upamatuge, že člowěk
„před poklésky nikdy bezpečen nanj. Gazyk gest swa-
„té gměnj celého národu; nižádný gednotliwý s njm dle

„ljbosti swé nakládati, nižádný ho porašowati nesmj,
„sice se prohřešj proti celému národu.

„Bůh žehney podnikánj Zboru museynjho; a Ma-
„tice česká rostiž, množ se a naplň zemi dobrými a
„šlechetnými plody vlastenskými. Že téhož semnau ze
„srdce žádáte a přegete, gsem přeswědčen, Wáš a t. d.

B. K.

Pan Dopisowatel výborně a práwě ljčj dosa-
wadnj poklésky weliké částky literatorů našich, gežto
wjce z newědomosti nežli ze swéwole, pohřchu! až
přjliš často blaudj. Snášjme se w tom, že auplný kri-
tický slownjk gazyka našeho nám téměř předewšjm
potřebný gest, ačkoli w každé třjdě literatury nedostat-
ky máme. Zbor všemožně se přičinj, aby takowé me-
zery mezi námi vyplněny byly, gsa té naděge, že wši-
ckni horliwj vlastenci k témuž nápomočni budau. Po-
něwadž pak pomocj matice české gen dobré knihy
wydávati se magj, dobrota pak knih negen na obsahu,
ale i na formě, t. g. řeči a slohu gegich záležj: tedy
samo sebau se rozumj, že knihy maticj wydávané
čistým a prawidelnjm slohem psány, a tudž w ohledu
tomto Zborem prohlženy, a gestli kde potřebj, poo-
prawowány býti musej. A však audowé Zboru tohoto
wždy od té myšlénky se vzdalowali a vzdalugj, aby
sebe snad za saudce aneb dokonce za zákonodárce w
řeči našj powažowati, a sobě něgakau vyššj wědomost
aneb neomylnost osohowati měli. Zbor gen k tomu
prohlédati chce, aby dáwnj čistota gazyka našeho bi-
blického nepoškwrněná zachowána, a však také meze
téhož gazyka, co do wědecké terminologie a giných
potřeb wěku tohoto, kdekoli přjliš auzké gsau, duchem
čistě slowanským gak náležj uprostraněny byly. Ostatně

Zbor, ani co do slohu a řeči, nikoli swobodě gednotliwých spisowatelů překážeti, aniž pak gegich zvláštnj gakekoli půwodnosti ubližowatí mjnj.

2) W H***** 26. března 1831.

— „Ptáte se, přáteli drahý, co u nás o založenj „Matice české saudjme? — Gá i každý prawý vlastenec „tomu ze srdce powděčni game, že tjmto zakládánjm „aspoň prwnj krok učinil se k dosaženj toho, čehož „sme dáwno sobě žádali, totiž aby se založila gistá „pokladnice, a z úroků gegich aby dobré českoslowan- „ské knihy se wydávaly.

„Chwalné a dobré gest toto podnikánj slawného „Wýboru společnosti českého Musea; než předce w „některých člancech gakýsi nedostatek při této milé „věci, rozmlauwagjce o nj, znamenáme, genžtoby za- „kládánj Matice české honem na škodu býti mohl, a „gemuž pomoci třeba.

„1) Nepoměrnost užitku připadagjcjho účastnjům. „Kdo totiž zaplatj 50 zl. střjbra, gest z a k l a d a t e l e m „Matice české a dostáwati bude každé gegjm nákladem „wydané knihy 1 wýtisk; kdo ale méně padesáti zla- „tých, totiž 1—49 zl. stř. složj, gest p o d p ů r c e m, a „nebude dostáwati ničehož. — Kdo nemůže dáti celých „50 zl., nedá nic. —

„2) Namjtagj chudšj, ač horliwj milownjci vlasti a „gazyka českoslowanského; „gá daes penjze do té Ma- „tice dám: zeytra dopustj pánbůh na mne smrt, — a „nemám ani gá, ani dědicowé mogi nic z toho. Penjze „gsau ty tam! Bohatému to nedělá nic, ale chudého to „bolj.“ — Což patrná prawda.

„3) Bohatým a možným slibuge se tudy poněkud „náhrada z uložených tuto peněž, dostáwánjm kněh

„chudj ale, ačby s sebe wětšjím namáhánjím byli přispěli, magj mjtí zkrácenj? — To niesprawedliwé, a „přispjwánj welice na odpor.

„Pročež aby účastnjků, i těch chudšjch, dobromy- „slných vlastenců wětšj počet se wynašlo, potřeba tu- „šjm: a) aby na menšj přjspěwky při wydáwanj kněh „ohled se bral; b) aby penjze ty na dědičné akcie se „ukládaly a t. d.

J. C.

Hlawnj myšlénka p. Dopisowatele ta gest, že Matice česká na akci jch založena, t. g. že za penjze, které tam dány budau, knihy wráceny býti by měly. Naproti tomu Zbor se na tom ustanowil, že ona, gakož i samo Museum, ne na wespolném užitku gednotliwých účastnjků, ale gen na horliwosti čistě, na obětech a dařjch vlastenských zakládati se má. Způsob druhý zdá se nám býti negen prostěgšj a ušlechtilegšj, ale i prospěšněgšj. Cokoli zagisté kdo matici daru g e, budiž i sebe menšj, tudjž stane se gměnjm gegjm, a ponese tedy přiměřený užitek, ne osobám, ale vlasti a literatuře; cokoliby však na akcie půgčeno bylo, museloby zase nawráceno býti — a pak kde bralaby matice potřebný základ a zřúst? Kdo matici k. p. 10 zl. dal, a za 10 zl. kněh od nj wzal, nedal gj vlastně nic, a nepřispěl tudjž ku prospěchu gegjmu.

Horliwj vlastenci, penjze swé do matice skládagj- ce, aneb gj něco w obět přinásegj, aneb za to užitek mjtí chtěgj. Kdo chce obětowati, obětug prostě, a tjm přičinjš se k obecnjmu dobrému; kdo spolu užitku hledá, kupug knihy maticj wydáwané, a dogdeš také cje swého.

Nepoměrnost ta, že kdo 50 zl. dá, bude zakladate- lem, kdo ale 49, nebude gjm, a nedostane za to nic, —

gen na oko býti se zdá. Kdokoli zagisté z pauhé horliwosti vlastenské 49 zl. složil, přidá gisté z téže horliwosti i geště ten padesátý, a stane se tudjž zakladatelem.

Ani ta námjtká, že bohatým slibuge se náhrada, chudým pak nic, wětšj podstaty do sebe nemá. Gestliže kdo z chudých gakýkoli dárek do matice přinese, poslaunžj tjm wždy poněkud našj literatuře, a swědomj toho bude samo gemu náhradau neyušlechtilegšj; gestliže pak s welikým sebe namáhánjm wyměřenau obět 50 zl. zawršj, slušné gest, aby i matice někdy tjm, což gegjho bude, gemu wděchnau se prokázala. Bohatj pak zakladatelé u nás dwogj se nagdau: aneb zagisté budau spolu horliwj milownjci řeči a literatury národnj, anebo lhostegnj. O prwnjch gest naděge, že horliwost gegich ge i k wětšjm obětem, nežli gest wyměřená summa, pobudj; druzj pak, kterj ne z lásky k češtině, ale buď ze zwyku dobročinnosti, aneb gen pro slowo, tu obět složj, přigjmánjm knih, kterýchby sice nikdy byli sobě nekaupili, na literaturu naši teprw pozorliwi učiněni, a tjm aspoň některj z nich časem swým snad ku podporowánj dalšjmu zjškání býti mohau. Z oběho však vyplýwati bude užitek, ač ne osobám, ale národu, geho řeči a literatuře.

Kdyby matice na dědičné aneb prodagné akcie založena býti měla, potřebj byloby, mimo giné nezpůsoby, zwláštjnjo uřednjka, genžby nad řádem a weřegnau patrnostj gegich bděl, a práwa wždy nowých akcionářů obstaráwal. K tomu ale z mnohých přjčin, gichžto zde ljčiti nepotřebj, raditi nelze.

Kde gen láska k vlasti, ochotnost a horliwost o dobro národnj účinná gest, tam ani o práwjch, ani o powinnostech tržnjch řeči býti nemůže. Powinnost pak wděčnosti, kterau Zbor museynj zakladatelům matice se za-

wazuge, vždy gen osobnj gest, nikoli pak wěcnau býti, a tudjž ani na dědice přecházeti, ani w té mjře na ústawy aspoelnosti, gakožto osoby nesmrtdlné, wzťahowati se nemůže.

Gestliže ale který ústaw, bibliotheka neb společnost, chtělby mezi zakladatele matice wstaupiti, museliby, (podlé obecného prawidla, že aurokové wěcnj, naproti dožiwotnjm, vždy dwognásobnj gistinu požadugj), ne 50 zlatými, ale aspoň dwognásobnj summau založiti se.

Konečně gestž na rozličné dotázky o zakládánj se w matici české po lhůtách ta se odpověď dáwa, že kdokoli prwnj lhůtu swau zaprawiw, k ostatnjm se slibem dobrowolným zawáže, od Zboru hned s počátku za Zakladatele považován, a tudjž i hned užitku w §. 6. základnjch prawidel wytčeného učasten bude. A však gméno geho we weřejných aučtech teprw tehdáž mezi Zakladatele se postavj, když giž přjspěwek geho wyměřené summy skutečně dowršj. Kdo k. p. na pět let pořád přjštjch uwolj se ročně 10 zl. we str. platiti, což za neydelšj lhůtu se pokládá, zaplatiw prwnjch 10 zlatých, hned knihami od Matice wydanými podělowán, a však do weřejného popisu Zakladatelů teprw po 5 letech wepsán bude. Gména těchto Zakladatelů, i po smrti gich, na wěčné časy w každoročnjch aučtech Matice české opětována budau. Gestližeby pak někdo we slibu swém k doplacovánj po lhůtách nestál, přestalbý také Zbor museynj s njm, gakožto se Zakladatelem, nakládati.

W Praze, w měsijci dubnu 1831.

Od Zboru museynjho profeč
a literaturu českau.

9.

Nowé knihy české.

- 1) **K**rok. Weřejný spis wšenučný pro vzdělance národu česko-slowanského. Wydáván přispjwáním mnoha učených vlastenců od Jana Swat. Presla. Díl druhý, swazek čtvrtý. W Praze u Jos. Fetterlowé, 1831, str. 481—638 w 8. (za 48 kr. we stříb.)

Kniha tato, gakož sám titul gegj se opowjádá, psána gest pro wzdělance národu našeho; slušj pak doložitj, že ona do čtenářů swých negen mnohotwárné známosti nauk, ale i gazyka slowanského žádá. I poněwadž malý gest počet mužů takowých mezi námi, nenj diwno, že spis sám welice pomalu se wydává, ano předešlý swazek gehu giž r. 1827 na swětlo wyšel. W tointo swazku nalezáme troge skončenj takowých pogednánj, která we předešlých načata byla; i ačkoli tomu rádi gsme, že tak důležitj spisowé, gako tu gsau p. Preslowo „nawrženj saustawy žiwočichůw dle třjd, řádů a rodů“, a p. Jungmanowo „čłowěkoslowj čili anthropologie“ nezůstali nedokonanj, předce bogjme se, aby ta osudnj trogka ničeho dále neznamenala—. Krok tento gest skutečný a památný krok w řeči a literatuře našj: hlását věci a řeči nemluwené posawad usty českými. Wyznáváme sice, že ne wšhecko w něm nám pochuti gest; gazyk tu někdy až příliš cizinau zapáchá, zwlastě we překladech, gežto asi třetinu swazku tohoto doplňujj. Nicméně wědecké toto podnikánj p. Preslowo wšhecku chwálu, a obět ta, kterau nákladem vlastenjm literatuře našj činj, srdečnu každého wěrného vlastence uznalost zasluhujj. Wydaltě knihu swau pro vzdělance naše; i gest ta prawého vzdělance powaha, že zrno a plewy sám rozeznati, co zdárného i w nezda-

řilém obalu wyšetřiti, a k dobrému bližnjch swých, čili národu swého, použití negen umj, ale i chce a žádá. P. Presl we přírodnjch naukách drahu nám proklestil; ta giž nynj snáze uhladiti a od nešwar starých i nowých očistili se dá; co nezdařilého, časem swým samo se ztratj a w zapomenutj upadne. Ostatně we swazku tomto, mimo giž dotčené dwoge pagednánj, za zvlášť důležitý pokládáme okus technologický, prwnj toho způsobu, „o dobývánj kamence“ čili ledku. Přálibycho m wěrně, aby p. Wydawatel spisu swého, národu čest i užitek přinášegjcho, na dwau dljch nezawěšowal, ale z čerstwa dále w něm pokračowati mohl.

- 2) Čechoslaw. Wšeobecný zábawnjk. Swazek pátý, w Praze, u Pospjšila, 1831, str. 64 w 8. (za 12 kr. stř.)

Nemohauce o swazku tomto pátém zpráv širšjch dawatí, gen gednjm slowem řekneme, že nad předešlé čtyry obsahem swým patrně vyniká. Důležité gest zvlášť, co na str. 37—47 z dopisu Brněnského se uwodj, a p. Langrem gak důwodně tak i mjrně odmjtá: o domnělé potřebě, abycho m formy grammatické materčiny swé, které wěk Rudolfa II. stanovil, proměnili; o čemž i my ginde mjstněgi promluwiti mjnjme.

- 3) Časopis pro katolické duchowenstwo. Wydáwan od kněžecj arcibiskupské pražské konsistoře. Čtvrtý ročnj běh 1831, swazek prwnj, w Praze u Jos. Fetterlowé, w 8.
- 4) Gindy a Nynj, nebo Zbjrka obrazů, pamětihodných osob, wěcj a přjběhů z minulosti i přjtomnosti, s připogeným popsánjm a t. d. Wydánjm Jana H. Pospjšila, wedenjm Jana Hýbla, w Praze 1831, prwnj půlletj, w 4.
- 5) Wečernj wyraženj. Časopis k užitečnému a kratochwilnému čtenj, wydáwaný od W. R. Krameriusa. Prwnj ročnj.

Časopis tento nowý wycházj každý týden dwakrát po gednom archu we 4, w tak nazwané „české expedicj“ w Praze. Gméno Krameriusow o gistě w paměti wšech wlastenců wzácné gest, a přálibycho m, aby ty přednosti spisowatelské, kterýmiž někdy o t e c se skwěl, —zprávnost a čistota slohu populárnjho, biblického,—

také dědictwjm syna geho se staly; aspoň daufáme, že p. Wydawatel se přičiní, aby čjm dále tjm nechyb-
něgi psal, owšem pak grammatickým pokleskám se
wyhýbal. Obsah časopisu gest gako p. Hýblowa, ačkoli
bez přjdawku obrazů; neywjce powjdky, anekdoty a
t. p. drobnůstky, kteréžto lid náš rád čtáwá, a protož
také ze všech českých presů hromadně gich nabýwá.
Některé delšj powjdky z časopisu toho také zwláště
se prodawagj w 8. tištěné, ano sám časopis gen tak řj-
kage pokračowanjm gest we powjdkách těchto, který-
mi p. Spisowatel wlúni počal, daw ge nazwjce u p.
Landfrasa w Táboře a w Gindřichowě Hradci, giné u
p. Geřábka w Praze tisknauti. Takowé gsau: a) Umrl-
ěj ruka, str. 42; b) Poklad, aneb láska pod zemj, str.
64; c) Kšaft, anebo šlechtná msta za nedůwěru, str 96;
d) Powjdky tři o Rybrcelowi (z Musäusa), str. 80; e)
Bitwa u Malplaketu, str. 84; f) Opatowický poklad a
neywětšj wrh, str. 74; g) Dworský blázen, str. 91; h)
Morský laupežnj, str. 74. Wšecky tyto powjdky wy-
dány geště r. 1830, a prodawagj se budto zwláště, bud
pospolu we dwau djlech, pod titulem „wečernj wyra-
ženj.“ K nim přidány gsau létos některé giné, z časo-
pisu giž gmenowaného wybrané, o kterých ale řeči šj-
fitti nemůžeme.

- 6) Lehrbuch der böhmischen Sprache für Böhmen.
Von Johann N e g e d l ý, k. k. Rathe etc. Vierte
stark vermehrte Auflage. Prag 1830, (in Comm. bei
Widtnann), S. VIII. a 416 w 8.

Titul knihy to w sobě nese, že pro Čechy psá-
na gest; pročež také všecká předešlá cwičenj w překlá-
danj z němčiny a do němčiny w tomto wydánj wyne-
chána gsau. Ale kragané naši s podiwem se tážj: když
to pro Čechy psáno, proč ne po česku? Takliž dalece
odcizil se sám sebe národ náš, že giž gazyku swému
materskému, leda gazykem cizjm, naučiti se neumj?
Wšak zdá se, že p. Spisowateli giného na mysli nebylo,
nežli posluchačům swým obšjrnějšj než posawad
a auplnějšj saustaw grammatiky české do rukau dáti;
pročež také we wydánj tomto předešlá sice naučenj se
opakugi, ale mnohými přjdawky rozhogněná. Tito však
přjdawkové téměř všickni slovo od slova z gramma-
tiky Dobrowského r. 1819 wypsáni gsau (gakož toho
sto důkazů před rukama, kdyby gich potřebj bylo);

co pak od stránky 306 do 412 se přednáší, krom grammatiky také z knihy „Die Bildsamkeit der böhmischen Sprache“ nazvané vytaženo, ale přitom všeliga zpřevracováno gest. I bylotě slušné, pro uwarování se plagiátu, aspoň zmjnu o pramenu tom učiniti, ze kteréhož tak hogně čerpáno. O giných přjdawcích, kteřížto p. Negedlého vlastnj práce gsau, gako k. p. časté nedůwodné tupenj dobropisu analogického, raděgi zde mlčjme, než abychom nepotřebné hádky bez konce ploditi měli.

- 7) Sbírka českých dobro- i vlastnomluwů, s poznamenánjm obyčegných chybonmluwů, i s oprawenjm gich. (S německým wyswětlenjm). Sepsal Frant. Trnka, učitel gazyka českého w Brně. Prwnj pokus toho druhu (?). W Brně 1830, u J. G. Trasslera, str. 84 w 8.

Co se p. Spisowateli knihy této podlé zdánj našeho neyméně podařilo, gest gegj titul; neboť ty dobromluwy a vlastnomluwy chybonmluwů o nic lepšj negsau. Nebyloliž, k wygádřenj smyslu spisowatelowa, slow prostějšich a češtěgšich w gazyku českém? Aumysl páně Trnkůw byl tušjm předewšjm poučiti kragany naše, gakby germanismů a barbarismů w gazyku swém warowati se měli. Zbírka způsobů mluwenj dobrých a chybných, kterau k tomu cjlí nám podává, ku prospěchu gak český tak německý se učejm dosti platně poslaužití může, a ráiliblychom, aby do hodně mnohých rukau se dostala. Bez chybiček sice ani ona nenj: ale negsau tak důležité, ani tak hogné, abychom proto práci p. Trnkowě slušné chwály odeprjti měli. Gest to dobrý počátek, ačkoli připomenauti slušj, že giž fraseologie neb. Sychry ho předešla.

- 8) Porěkadla (přjsloviá) Slovákůw morawsko-uherských. Sebrav, vydal svými útratami Frant. Trnka, učitel českoslowanský. Ve Brně 1831, čtenami J. G. Trasslera, str. VIII a 48 w 12: (za 12 kr. stř.)

Byliť sme na rozpacjoh, zdali nám knihu tuto w popisu knih českých gmenowati slušj. Obsah gegj gsau přjslowj sbratřených s námi Slowáků w Morawě a w Uhřjch, a to dobře se stalo, že sebrána i vydána gsau; řeč ale w této knize nenj ani česká, ani morawská, ani slowenská, nýbrž, abychom se sprostě wygádrili, —

řet páně Trnkowa. I gakowá to řet gest, čtenáři naši hned z počátku předmluwy se as dowtjpi, kterýžto počátek wěrně přepsaný zde klademe:

„Jakož národní zpěvy a písňe odhalujou nám po-
wahu srdca neb citičnosť národa; tak-těž přopowidky
„a příslovíá národní, — Slovákom porékadla — jsou
„zrcadlem rozuma i soudnosti geho. Že takové sbírky
„rozmanitého bývají užítka, snadno každý se domyslí
„a t. d.“

P. Trnka již we swé „knize ewičné gazyka slowan-
ského“ a t. d. (1830) lásku swau k nářečj slowenskému
a nechut k češtině gewil, zvláště proto, že se w Če-
chách k. p. již ne „ulica, duša, pisařa, učiteľa, porúčám“
a t. p., ale „ulice, duše, pisaře, učitele, poraučím“ mluwj
a píše. Nynj pak již i té rady spisowatelům českým u-
děluge, aby téhož šetřili, žádagili sobě, aby gich spisy
Morawané a Slowáci rádi čtli. Gaké tudjž knihy Mora-
wané a Slowáci rádi čtau, to gen tušjm p. Trnkowi zná-
mo: my ale a přátelé naši gisté knihy prostau a neozdo-
benau slowenčinau neb hanačinau psané, když tak má
býti, stokrát raděgi čjtati budeme, nežli nesmyslnau smé-
sici všech nářečj, w kteréžto p. T. swé zalibenj mji se
zdá. Onyno zagisté wždy hlásati mohau žiwot přjrodní,
neljčený a gadrný, gakowýžto w národu samém se ge-
wj: tato ale gen za strašáka se hodj. Amalgomowati for-
my grammatické rozličných nářečj a wěků swéwolně,
podlé theorie domnělého libozwuku, gest podlé úsudku
našeho hra nerozumná, nechutná i škodliwá. My úsu-
dek tento weřegně osprawedlniti neopomineme: ale zde
k tomu mjsta nenj.

- 9) České národníj duchownj pjsně. Sebrané od Jos.
Wlast. K amarýta. Djl prwnj. W Praze u J. Po-
spjšila, 1831, str. XXIV a 156 w 12.

Mezi nowými knihami českými, které tenkrátě ohla-
šugeme, kniha tato snad a bez snadu gest ta neyznamenitě-
jšj; aspoň nám neywětšj potěšenj způsobilá. W dobře
psané předmluwě prawj p. Wydawatel, že ze zbjeck p.
Čelakowského a giných „sme sice slyšeli, gakými pjsně-
„mi u nás hory, doly, pole a luka i wjsky se ozjwaj, když
„lid mrawů neporušených we swé tiché spokojemosti se
„rozweselj. Wšak tento národ, genuž newinná, pěkná
„přjroda tolik a tak ljbych pjsnj do srdce wléwá, — přj-
„roda prawjm, neboť to charakter geho zpěwu, že od přj-

„rody počíná, pak nenutěně na své city přechází: —
 „tento národ neumělby se také w písni k Tomu po-
 „wznesti, genž původem gest všech krásot přiro-
 „zenosti, a genž pro ně tak wnjmawé srdce mu dal?
 „Kdo tak hlasitě zpjwá o závod se skřiwanem nad geho
 „hlawau se wznášegijm, an zwonky se pasaucjho skotu
 „w to hlásky své mjsj, nebo když lauku zelenau nebo
 „zlatoklasau pšenici kosj a sebjrá: — ten zpěwawý lid, na-
 „gednauilž gako němý umlkne, když palauky geho su-
 „chotau chřadnau a geho w potu twáři zaseté obiljčko
 „před klasem giž schaaui počíná a do žádné wesele pj-
 „sně mu nenj? Ano nenjli národ náš národ křestan-
 „ský? ... Ale negenom weswatynjoh, negen při obětech,
 „i w chyžkách swých i w dílnách, i za pluhem a při sr-
 „pu slyšeti písničky swaté a tím wjce pohnutelné. Če-
 „ské swětské pjsně, co gich tlačeno, weskrz „„pro ob-
 „„„weselenj myslí mládeucům a pannám na swěto wy-
 „„dané““ gsau, tak gegich nadpisy znj. Když ale ten či-
 „lý mládenec, ta kwetaucj panna, tak někdy gest myslí
 „zarmaucené, že gi nižádná písnička obweseliti nemůže:
 „nenjliž třikráte dogemněgšj gegj: „„O Maria! spomeň
 „na mne!““ kterau ona slzawýma očima před obrazem
 „té neyswětěgšj potěšitelkyně anebo někde wenku
 „osamotě taužebně zpjwá!“ a t. d. Pan Wydawatel
 skutečné zásluhy tjm nabyl, že i tuto stránku žiwota
 národu našeho poobgasniti se snažil, dřjwe nežli snad
 giné twárnosti nabude; neboť i sám připomíná, že no-
 wěgšj zpěw duchownj wždy wjce od té wážnosti, hlu-
 bokosti a gjmawosti se uchyluge, kterau staršj zpěwo-
 wé toho druhu wynikagj. Ale čeho této knize se nedo-
 stává, gsau melodie těchto pjsnj; a nerádi widjme,
 že se gich ani neslibuge. Melodie w každé české pjsni
 gest wěc podstatná; zwlášť ale w pjsnjch duchownjch.
 O melodiech cirkewnjch starých bratřj českých swědčj
 nestranný a dokonalý saudec Fridr. Rochlitz, že w nich
 ten neywznešeněgšj duch wěge, kterého kdy zpěwem
 nábožným dosjci lze; i zdaliž od té doby na tětěz roli,
 — w citu hudebnjm národu našeho — nic se newypučilo
 podobného?

- 10) Kocaurkowo, anebo: Gen ahychom w hanbě ne-
 zůstali. Weselá hra we třech gednánjch. Mjsto
 předmluwy se powj, ale gen šeptem, něco o Ko-
 caurkowě. W Lewoči, u J. Werthmüllera, 1830.
 str. 115 w 8.

Toto Kocanrkowo gest měštetko w hornjch Uhřjch, gehožo slowenštj obywatelé, aneb aspoň předstawenj, horliwě o to usilaj, aby sebe a potomky swé zmaďarili. Gest to dosti žiwý a wěrný, ale neutěšený obraz pospolitěho žiwota obcj slowenských cirkwe ewangelické, které nynj s maďaromanij všeligačy nedopánků zápasiti musej. Řeč w této wesele hře Čechům, mimo nezpráwnost swau, i pro časté maďarské floskuly, někdy nesrozumitelná gest. Ale aučel této knihy owšem chwáliti slušj, a nepochybugeme, že ona tytýž i užitek swůg ponese.

11) Statný Beneda, aneb založenj proboštwj Wyšehradského. Historická powjďka z 11. stoletj, od Mjrumila Kuttnohorského. W Litomyšli u J. J. Turečka 1830; str. 110 w 8. 15 kr. stř.

12) Prwnjsto mrawných powjdek k prospěchu mládeže vlastenské. Pracj Frant. Jana Swobody. W Praze u Pospjšila, 1831; str. 124 w 8. 18 kr. stř.

13) Gitřenka, neb sebránj zábawných powjdek a básnj pro ginochy a djwky vlastenské. Pracj J. W. Wlasáka. W Praze u Pospjšila, 1831; str. 108 w 12. 14 kr. stř.

14) Alžběta, nebo wypowiedzenci siberštj. Příběh lásky roditelů milowné ze franciny přeweden Frant. Wetešnjem, farářem Markwartickým. W Gičjně u F. J. Kastránka, 1830; str. XXVI a 190 w 12. 16 kr.

15) Klaurenowy powjďky, přeložené od Fr. Boh. Tomsy. Djlek desátý. W Praze u Pospjšila, 1830; str. 190 w 12. 20 kr.

16) Robinzon Lerchenfeldský, aneb podiwnj osudowé a uďalosti Šebestiana Ganthöfera a t. d. W češtinu uwedl F. B. Tomsa. Dwa djly. W Praze u Neureutera, 1831; str. 69 a 120 w 8. 30 kr.

17) Jana Kořjnk a staré paměti Kuttnohorské. Znowu wydal J. Devotý, w Praze u J. Fetterlowé 1831; str. 268 w 8.

18) Chudý Kuchtyk. Powjďka pro šlechtňau mládež. Přel. Frant. Linder. W Praze u Pospjšila, 1831; str. 92 w 16.

19) Geden Owčinec a geden Pastýř a t. d. od J. M. Krále. Djl II. a III. W Praze u Pospjšila, 1830, w 12.

20) Kázanj na dny rozličných Swatých a slawnostj od A. Čermáka. W Praze u Pospjšila, 1831, w 8. 1 zl.

10.

Zpráva o vlastenském Museum.

(W měsících umoru a březnu 1831.)

Společnost.

W třídu činných audů wstoupil, uwolenjm se k ročnímu wyměřenému přispěwku, pan Wáclaw Alexander Pohan, farář hlawatecký.

W materialijch dodáno:

Pro zbjrku mineralnj: od auda přispjwagjcjho a zběragjcjho, p. Wjta Danjčka, gymnas. prefekta w Německém Brodě, 3 kusy mineralij salcpurských; od auda čestného, p. Wiljma Haidingra w Lokti, trublice hornin z okolí karlowarského.

Pro zbjrku rostlinnau: od Kompanie východno-Indické w Londině, 2 swazky rostlin sušených z východnj Indie.

Pro zbjrku živočišnau: od p. Daubka, 1 pávě.

Pro knihownu: od p. Mart. Šimana, expeditora i kassjra u knjž. arcib. konsistoře, powšeechný katalog českého duchowenstwa we všech diecesjch na rok 1831; od p. Kolarského, kaplana w Polné, český katechismus z r. 1684; od činného auda p. J. L. Zieglera, děkana Chrudimského, 26. a 27. swazek geho „přjtele mládeže,“ a „Radostnj cytowé Chrudimských“ 1829; od král. české Společnosti nauk, druhý djl nowého pokračowánj w gegjch pagednánjch, a Schematismus král. českého na r. 1831; od p. Frant. Langa, faráře maffersdorfského, 3 staré knihy; od knihkupce Josefa Krausa w Praze, 15 knih rozličných geho nákladem wyšlých; od neb. pražského knjžete arcibiskupa, Wáclawa Leopolda rytjře Chlumčanského z Přestawlk a Chlumčan, poručerstwj, skwostný exemplar „Missale secundum ritum sancte ecclesie pragensis in Bohemia, Lipsie 1522,“ na

pergameně tištěný ve fol.; od c. k. raddy pana Chrysogona Eichlera w Těplicích, 2 od něho psané knihy; od p. Wácl. Grolmusa, lokalisty křesynského, tři starší knížky w nářečj slowenském; od c. k. prof. a dra. pana Jana Swat. Pressla, Krok, druhého dílu swazek čtvrtý, od něho wydáný r. 1831; od p. Salesia Krügera, řeholnjho z cisterc. kláštera oseckého, a probošta w Mariánské hvězdě w Lužicích, „Bö-nisch, Götter Deutschlands“ Kamenz 1830, a „Bönisch Topographie der Stadt Kamenz,“ 1824, 3 swazky w 8; od kněžecj arcibisk. konsistoře, první swazek časopisu pro katol. duchowenstwo na r. 1831.

Pro zbírku rukopisů: od c. k. prof. i dra. p. Ant. Jungmanna, „Panoplia eruditionis latino-germanica, ordine alphabetico composita,“ rkp. we 2 díljch w 4, a „Dialectica peripatetica,“ rkp. necelý w 4; poručenstwjm od neb. kněžete arcibiskupa Chlumčanského: Elenchus archivi regni Boemiae de anno 1719, rkp. we fol., Privilegia regni Boemiae, rkp. w 4, Práva a zřízení zemská králowstwí českého, 1550, fol., Catalogus ordinatum ab Archiepiscopo Pragensi ab anno 1562—1572, rkp. we 4.; od p. Wogtěcha Wil. Krameriuse, faráře hrusického, český rukopis z r. 1465 we fol.

Pro zbírku map a rytin: od c. král. hejtmána p. Luseka, mapa knížetstwí neufchatelského, w létech 1801—1806 od Osterwalda zeměměrně zhotowená; od c. k. hejtmána p. Jana rytjře z Rjittersberka, obrazy znamenitějšjch herců a zpěwců pražského diwadla stawowského z r. 1829.

Pro zbírku mincí: od auda přispjwagjeho a zběrag., p. V. Ch. Rubše, děkana i rektora haidského, 27 starých stříbrných a 18 starých měděných mincí; od pana Ant. Röslera, řeholnjho želiwského, cizokragná měd. medalie; od p. Raf. Stekra, řeh. želiwského, 1 hanowský penjz z r. 1813; od p. Ant. Kolarského, kaplana polenského, 1 římská měd. mince, a 1 polský stříbrný groš; od dra. med. pana Jana Theob. Helda, weliký pamětní penjz bronzový z neynowějšjho wěku; od p. Gířjho Opočenského, reform. superintendenta gimramowského w Moravě, stříbrný pražský

groš krále Wáclawa II., wykopany na poljeh u Borownice; od p. Karla Jos. Černjka, c. k. policeynjha kommissára w Mediolaně, 1 tolar s obrazem Laudonovým, 1 weliký pamětnj penjz bronzový z Tržišť z r. 1828, a pozlacený penjzek bitý na smrt Canningowa r. 1827.

Pro zbjrku ethnografickau: od hraběte Fridr. Hadika z Futaku, 1 starožitná železná ostruha, na panstwj chrastském wykopaná; od swob. pána Sigmunda z Lincker a Lutzewik, c. k. komoříko a rytjře řádu malteského, 1 antická gemma řezaná.

*Na založenj Matice české až ku konci měsíce dubna 1881
dodáno gest přjapěwků peněžnjch, wše we stýb. minci:*

Od G. Oswjc. Rudolfa knjžete Kinského ze Wchynic
a z Tetowa, 1000 zl.

Od p. prof. Jos. Jungmanna, auda zborowého, prwnj třetina
geho základu, 20 zl.

Od p. prof. Jana Swatopl. Presla, auda zborowého, prwnj
polowice gehu základu, 30 zl.

Od p. Fr. Palackého, auda zborowého, prwnj třetina, 20 zl.

Od p. Jana Nep. Štěpánka, spoluředitelstwow diwadla w
Praze, prwnj třetina gehu základu, 33 zl. 20 kr.

Od p. Ant. Marka, děkana i faráře libunského, 50 zl.

Od p. Wácl. Čechoroda Pešiny, faráře blučinského w Mo-
rawě, 50 zl.

Od p. Jos. Hausera, děkana peruckého, prwnj polowice, 30 zl.

Od p. Wácl. Grolmusa, lokalisty křeseynského, prwnj pě-
tina, 10 zl.

Od p. Adolfa z Ehrenberka, práwnjho aktuara we Wršo-
wicjch, prwnj pětina, 10 zl.

Od p. J. A. Ryby, doktora lékarstwj w Praze, 5 zl.

Č A S O P I S
ČESKÉHO MUSEUM.

PÁTÝ ROČNÍ BĚH.

SWAZEK TŘETÍ.

W PRAZE, 1881.

W KNIHKUPECTVÍ J. G. CALVE.

1.

Z Ohlasu pjsnj českých

Od Fr. Laň. Čelakowského.

P o c e s t n ý.

Go to chůze po tom světě.

Kam se pohá šine —

Sotwa přegdeš gedny hory,

Hned se nãgdaš giné.

Ge tě žiwot na tom světě —

Žebý člowěk utek:

Geště nezažil gsi geđen,

Máš tu droný smutek.

Což ge pánům! ti na woze

Sedj pěkně w suše,

Ale chudý, ten za nimi

W děšti, blátě kluše.

Ey, co gá dbám na té cestě

Na psoty a sloty,

Gen když gá mám zdravé nohy,

K tomu dobré boty.

Wšak na pány w krytém woze
Taky někdy trhne :
Gednau se gim kolo zláme,
Gindy wúz se zwrhne.

A krom toho — až swé pauti
Přegedem a přegdem,
W gedné hospodě na nocleh
Pán nepán se egdem.

2. Přemeyšlj, Zameyšlj.

Čemuž ta naše husička
Na gedné noze stává?
Ona to přemeyšlj,
Zameyšlj, wymeyšlj,
Odkud se bláto brává,
Proč zelená ge tráwa.

Čemuž ta naše Liduška
W noci po dvorku chodj?
Ona to přemeyšlj,
Zameyšlj, wymeyšlj,
Kde se to beylj rodj,
Co se pro lásku hodj.

3. Ptáče.

Má zlatá matičko!
Ach, powězte mně,
Co to bez přestánj
Pohráwá we mně?

Hrage to, zpívá to,
Chvilkami skáče :
Oč-že mám v srdéčku
Zavřeně ptáče.

Klec máme na půdě,
Dogděte, pro ni ;
Wšak my to ptáčátko
Chytíme do nj.

Dáme ge za okno,
Musj nám zpjvát,
Když budem večeřet,
Když budem snjdat.

4. P ř i p o w ě d.

Bylo to s večera na neděli,
Pustil gsem konjčky po geteli :
Konjčky w geteli —
Modré oči, spjte-li ?
Co gste mně sljbily u lesjčku,
Giž si gdu k wám pro to při měsjčku.

5. D á r e k z l á s k y.

Když gsem šel přes láwky,
Našel gsem korálky
Na pěti šnůrečkách nawlečené :
Dal-li ge děwčátku
Milý na památku,
Bude mjt srdéčko zarmouené.

Každý to dobře wj,
Že i ten neymenšj
Dáreček z lásky ge neymilegšj:
Přigde-li k ztracenj,
Nikdý potom nenj
Sřjzbrem ani zlatem k nahraženj.

6. Č e s k ý s e d l á k.

Ty, český sedláčku,
Wychytralý ptáčku!
Po zpěwu, po pěrj,
Blázen kdo ti wěřj.

Sedlák gde z hospody,
Cesta mu nestačj;
Když přigde před pána,
Což ge hned ginačj.

Škrabe se za uchem,
Potjrá si čelo,
Gakby půl dušičky
Z něho wyletělo.

„Gemnost pan'-tatjнку!
Letos nenj lonj —
Gá řku toto wono
Bjda nauzi honj.“

Před pánem steyská si,
Za wraty weyská sí, —
Strčil urozenost
S rozumem do kapsy.

7. D o b r é n a u č e n í .

Kwete růže, kwete,
Ale gednau w létě:
Milugme se, má Haničko,
Dokud i nám kwete.

Na podzim w ořešj
Wjc láska retěšj:
Kdo se ráno neměl k světu,
Wečjr to pohřešj.

8. P r a w á v y e s e l o s t .

Mjwali gsme kabáty, čert — ge wzal
Až halenu propigeme, púgdem dál.

Připigme si, sedláčkové, na zdrawj,
Sic nás o, tu halenu čert připravj.

9. P e č l i w á m i l á .

(Podlé nápěwu: Nežel, děvče, nežel!)

„Zle ge, milá, zle ge,
Ostrý wjtr wěge,
Zawál mi cestičku,
Zablaudjm w lesjčku,
Padnu do zówěge.“

Zle nám, milý, zle nám,
Odcházet ti nedám;
Počkej do půlnoci,
Snad bude pomoci,
Gá ti posla zgednám.

Wstáwey, milý, wstáwey,
Wjce neodkládey;
Posljček přicházj,
Za horau vycházj,
Doma si dospáwey.

Měsjčku blýskawý,
Což gsi ty laskawý!
Prowázey milého,
Do dworu bjlého
Dowed' ho yve zdawj.

10. H u b i č k a.

Hubička, hubička —
Maličká lahůdka,
Ale mnohem sladšj
Nežli ta gahádka.

Hubička, hubička —
Na okamžiknutj,
Gako dwaú kwjtečkú
Sladaunké dotknutj.

Hubičky, hubičky
S milau si dáwáme,
Kdy spolu pod wečer
Za domem stáwáme.

Gednu při segitj,
A druhau s rozgitjm,
Wšak to nenj mnoho —
Ostatnj mezi tjm.

2.

Z Q. Horacia Flakka.

Od Karla Winařického.

1.

Maecenas, atavis¹ regibus.

Lib. I. 1.

Maecene, slavených právnuku vládařův,
Pewná záštitu má, slasti a ozdobo,
Gsau, kdož rád² vozem prach we Olympii
W oblak rozhrnují; metu-li ohgedau
Žjžniwým kolesem, palma ušlechtilá
Wšewládnyím ge činj rowny nebešťanům;
Ten plesá, měniwj když ho Kwiritowé
Třikráte zdwógenau uctili pochwalau;
Ten zas, že w nagatau seypku si uklidil,
Lybickým co se mu wytrolilo mlatem.
Otcowské spokogen kdož radlicj oře
Ljhy: poklady geg Attalowými ty
Nikdy nepřemluwjš, z Kypru lodj by se
Myrtoské pomožj brázditi osmělil.
Zůřjcjm na wodách Ikkarowých kupec
Afrikem*) poděšen, swé dědiny klid a

*) Afrikem, t. g. větrem polednjm. —

Bezpečj welebj: než brzy loď strogj
 Rozbitau, chudobu snášeti neznage.
 A však gestli komu čjše zachutnala
 Wetché Massičiny*): často celé dny si
 Krátj, léhage buď pod zelenem stromů;
 Neb swé hlawě howj u pramenů swatých.
 Bog ljbj se giným, a zmatené zwuky
 Polnic zakřiwených, a zbraně matkami
 Prokleté. Tu lowec pod studeným nebem,
 Na swau nezpomenuw choť spanilau, čeká,
 Až wěrnj chrtowé laň přiženau plachau,
 Neb Marský do tenat až se lapj kanec.
 Mne skránj učených břechanowá zdo-
 Powztýčj ku bohům; mne chladowé lesů
 A zwolné Satyrů s Nymfami poskoky
 Od lůzy vzdalugj: gđ mile fletnu mi
 Euterpe doručj, neb Polyhymnie
 Lesbické naladit mi struny, přispěge.
 K wěštcům-li připogjš mně spolu k umělým:
 Wýtečným se čelem gá wznesu k obloze.

. 2.

Sic te Diva potens Cypri ...

Lib. I. 3.

Tak proved tebe Cypria,
 Bratři Helenini, hvězdy ozářené,
 A wětrů welitel**) spolu,
 Západnjmu genom wáti dopauštěge,

*) Massičina, wýbor Massického wjna.

**) Cypria, bohyně Venus, na ostrowě a moři Cyperském
 vládnaučj. — Bratři Helenini, Kastor a Pollux,
 hwězdy plawcům přjwětíwé. — Wětrů welitel, bůh
 Aeolos. —

O lodj, swěřeného co
 Máš teď Virgilia; ku břehu Attiky
 Bezpečného dowez prosjm,
 A drahou zachowey půli mogj duše!
 Pewná mělš, a kowem trogjm
 Nádra obložená, kdož na diwé moře
 S křehkau prw se wydal pltj,
 An Gjhu se nebál rozbrogených w bogi
 Půlnočnj proti wichřici,
 Přjwalných ni Hyad, ni wzteku Notowa,*)
 Genž wolným gsa na Adrii
 Pánem, rozgařuge prandy, a chlácholj.
 Ay hrozil-li se pak smrti,
 Kdož suchýma plowat očma ty obludy,
 Kdož widěl moře zřiwé,
 Ohromné kdo widěl skály Keraunie?
 Mauřt darmo, ach, oddělil
 Bůh nepřjwřiwým Oceanem krage
 Země, an pbsawád lodě
 Odwážné se tichým proplawagj brodem.
 Wše smělý chtě okaušeti
 Člowěk, nastupuge cesty zakázané.
 S bezbožnau se gal odwahau
 Syn drzj Japetůw sněsti oheň lidem;
 S odneslým s vysokých bytů
 Ohněm sauchotiny přišly na ten swět, a
 Neznámých neduhů pluky.
 Wáhawá co prwé pozdě přicházela
 Smrt, nynj zdwogila kroky.
 Daedalos s perutj nestwořenau lidem

*) Hyady, hvězdy. — Notus, wjtr polednj. — Adrie, moře adriatické.

K výši powětrné letěl;
W peklo se hnalá pak Herkulowá smělost.
Nic těžkého nenj lidem;
W šjenstwj nebesa ztéci bychom chtěli,
A zlost naše nepozwolj,
Blesky by hněwiwé Hřjmatel odložil.

3.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus? ...

Lib. I. 14.

O lodj,*) znowu-liž se w moře bauřliwé
Pauštjš? ach co činjš? Pewně zakotwi se
W portu. Neb newidjš-li,
Bok že máš zřawený wesel?
Žezlo twé diwokým wichreŋ owiklané,
Bidla též se třesau; a kterako twóge
Bez lan a prowazů dno . . .
Přjwalným zdorowat bůde
Autokám? ba celé plachty nemáš, ani
Božstwa, genž by tebe chránilo sauženau,
Ač dcerau weleslawných
Pontických se lesů zoweš,
Marným toť se chlubjš gménem a půwodem.
Barwenému plawec zadku nedowěřj
W bauři. Hrau-li se nechceš
Wětrů státi, warug se giž.
Tys mi wždycky hořem býwala hnětliwým,
Geště pak nemalá péče mi a starost,

*) Obec Řjmskau, k lodj připodobněnau, napomíná básník,
aby se newydávala w nebezpečnstwj nowých rozhro-
gů měšťanských.

Chraň se záliwy prudké
Wůkol Cyklad ogasněných!

4.

Musis amicus, tristitiam et metus

Lib. I. 26.

Oddán gsa Musám, bázeň a zármutek
W moře Kretenské wichru zanesti dám
Rožbauřenému; ký w sewernjch
Wládne kragjch hroziwý panownjk,
Gakými trápen péčemi Tyridat,
Se nestarám. Ty, genž milugeš wody
Čisté, seber kwjtj milostné
A wěnc Aeliu mému upleť,
O Múso sladká! Bez tebe nic moge
Nemůže pocta. Nastruněna znowu
Lyrau-to Lesbickau slawit geg,
Tobě gen a zboru twému patřj.

3.

Zlomky z Oblaků Aristofanesových.

(Skončenj.)

Přeloženjm P. J. Šafaříka.

ČTVRTÝ PŘJBĚH.

(W domě Sokratesově, w učeníci.)

Sokrates a Strepsiades.

Sok r. (s křikem a hněwiwě vycházj z dveří)

Přisám Para, přisám Chaos, přisám Wzduch!

Nikdy w swětě chlapčisko tak negapné,

Takto hlaupé, galowé a zpozdlé.

620

Co se oddal do těch děckých hříček, ai,

Než ge wěděl, giž gich nezná. Předce však

Na swětlo sem před dvěře ho wywolám. —

Strepsiades, kde gsi? wygdi s brlohem!

Streps. (nese postel)

Bahmě, nesmj, ploštice mi nedagi.

625

Sok r. Nuže těhni, slož a seď a pozorug.

Streps. Tu gsem pane.

Sok r.

Co chceš, co ti přednest mám,

Čemu gsi se posud nikdy neučil?

Měry?¹⁾ nebo rytmy? nebo werše? mluw!

1) Gako wůbec všickni překladatelé Oblaků w tomto přjběhu s mnohými nesnadnostmi zápasiti museji, tak i gá wyznati se neostýchám, že gsem bez mála na mnohých mjstech dar-

Streps. Měry prosím, mně gen měry! Taky mě 630

Kramář o půl měrky mauky ošidil,

Sokr. Neptám se to, Gá mnjm, které ze všech měr,

Zdali trogky, nebo čtvrtky, radši máš?

Streps. Gá? gá nemám na světě nic nad korec.

Sokr. Pleteš člowěče! 635

Strep. Sto wsadím na gednu,

Že mi korec wjc než čtvrtku žita dá.

Sokr. Gdi mi k rasu, ošumělý prtáku! —

Nuže, snad pak dřjw co z rytmu pochopjš.

Streps. Měhoděk, a co mně břichu do rytmu?

Sokr. Předně, abys šwárným býwal na hodech, 640

Slyše werše poznal rytms po taktě,

Gdeli s daktyly neb s iamby?

Streps. S ěamby? znám

Gá ten s ěamby dáwno z mládi.

Sokr. Powěz pak.

Streps. Slyšel gste. tu hrubau stranu na base?

Právě takhle dobrá ěrumble s ěamby znj.^a) 645

mo na něm pracował. Neywjc se w něm o slowa hrá. Toho giž zde příklad máme. Sokrates skrze mjru rozumj mjru we slowjch, slabikách a w werši, zkrátka to, co se metrum nazjwá; sprostý Strepsiades myslj na mjru obilj a giných wěcj. Trimetry (trogky, šestiměrné jamby) a tetrametry (čtvrtky, osmiměrné anapaesty) dagj týž dwogj smysl w řeckém, kterýž naše trogky a čtvrtky, když pod čtvrtkau čtvrtau částku korce, gako w Uhřjch, rozumjme. U nás se zagisté korec dělj na čtyry čtvrtky, čtvrtka na čtyry měrky, a měrka na osm žeydlů.

- 2) Tyto werše w originalu trochu gináče zněgj; kdo si na nich záležeti dá, ten gich ať tam pohledá, pak se tam w nich pokochá. — ěamba u Slowáků, znamená pysk, hubu (odkud i pocházj); a ěrumble, drumble ge drndačka, na nž si sedíšj pacholjci, wezmauce gi mezi zuby, rádi pohráwagi.

Sokr. Syrowý's a hlaupý, starče.

Streps. Ai, wy traup!

Nechci wám gá tyto pletky wědět.

Sokr. Co

Tedy —

Streps. Onu, onu řeč, tu podlegšj.

Sokr. Prwé však se giným kauskům učít máš.

Rozeznat zwěř po pohlawj, předewšjm 650

Samce.

Streps. Ai — neb znám, neb sečku w hlavě mám;

Tožť gsau: kokeš, pes a skop a býk a drozd —*)

Sokr. Hle, že neznáš, nebo drozda samici

Gako drozda samce drozdem nazjwáš.

Streps. Gak pak to?

Sokr. Gak? on i ona ti ge drozd. 655

Streps. Přisám Posejdon! a gak ge zwáti mám?

Sokr. Samce drozdem, samici pak drozdicj.

Streps. Drozdicj? ha, hezky, hezky, přisám Wzduch!

Bahmě, za to poučenj gedinké

Dám wám darem čisté běli⁴) s plný kbel. 660

3) W Řeckém stogj mjsto drozda kohaut. Tého zde pro w. 653 vypustiwše, dolů gsme geg w. 840 předce zadrželi. Řecké *ὁ ἀλεκτροῦν* a *ἡ ἀλεκτροῦν* lepšj smysl dá.

4) Známe sice, že běl w našem gazyku i mužského pohlawj gest, my gednák přinucení gsauce w ženském gsme gi pořád uwáděli, gako tam dolů Lela mjsto řeckého Kleonyma ze swého gsme přidati museli. Aristofanes w Sokratese uťj, že všhecka na -os wycházegjci samostatná slowa mužského, náš, že všhecka na -el se skončugjci gednostabičná ženského pohlawj býti magj. Ostatně Aristofanes Sokratesa swého sotwy bez přjčiny za trampotné, grammatické hlaubánj bá-dá, který prý často před swými ždky řeč řeckau posuzował a na nj titwořil.

Sokr. Tož gsi opět wlka zabil. S plný kbel!

Kdo to slýchal? muž ti kbel?

Streps. Co, co? mně muž

Můg'kbel? gá pak žena? Tobyjbylo!

Sokr. Djš

Má běl; pak ti twůg kbel, gako můg Lel znj.

Streps. Gako, gak?

Sokr. I kbel i Lel ti gedno má—665

Streps. Ba můg zlatý! nemá ten náš milý Lel

Žádnau běl, a proto nemá ani kbel

W celém domě. Ale gak geg potom zwát?

Sokr. Má kbel, gako má běl, w ženském pohlawj.

Streps. Aha, wám se kbel gen předce žena zdá. 670

Má běl, má kbel, má čmel, má chmel, má Lel? Tak?

Sokr. Teď se geště genom přjgmjm učit máš,

Které muže, které ženskau znamená.

Streps. Ženské, ty gá dobře znám.

Sokr. A powěz pak.

Streps. Klejtahora, Demetria, Lysilla. 675

Sokr. Nu a mužské, znášli které?

Streps. Na tisjc.

Amyniáš, Melesiáš, Filoxen.

Sokr. Ale kmochu, to zas negsau mužské.

Streps. — Co

Negsau u wás?

Sokr. Arciže, neb kterak bys

Pozwal Amýna z nich, potkage se s njm? 680

Streps. Gakby, — takto: slyšet, slyšet Amýnku!

Sokr. Takbys geg zwal ženau, žena Amýnka.

Streps. Dobře mu to, leckdo, — nechce bogowat.

Ale co se s tjm, co všickni známe, mást?

Sokr. Nic, gen si giž lehni na poštel tam. 685

Streps. Nač?

Sokr. Št udowat a smýšlet, gak se wybit z přj.

Streps. Prosim vás, gen tu ne: radše, máli být,
Budu tamto študowati na zemi.

Sokr. Tuto musjś, ginde nesinjś.

Streps. (lehne si) — Běda mně!

Dnes gen teprw plořticem dluh zaplatjím. 690

Sokr. (wážně a s wraucj horliwostj)

Nuže mudrug, přemýřleže

W sobě sám, a se wřj sjly

Sháněg ducha kol do kola.

Zůstaneřli někde wězet,

Hebce zaskoě s myřli k myřli; 695

Gen se warug, aby ti w tom

Oka sladký negal snjček....

PÁTÝ PRJBĚH.

(Ulice. Domek Sokratesůw.)

Strepsiades. Fidippides.

Streps. (wycházj z swěho domu)

Tak mi, přisám Mhla, zde děle nesmjś dljt.

Gdi a liž tam slaupy ugce Meğakla.⁵⁾

Fidipp. Ubohý muž! Tato, co wám chyběj? wám

W hlavě hučj, přisám Zews, ten Olympský!

Streps. (posměřně)

Wiziž, přisám Zews Olympský! tys mi traup! 810

Do rozpuku, w Zewsa wěřit, tak gsa stár!

(směge se)

Fidipp. Wyř se tomu směgete?

Streps.

Ha nesmát se,

Když co děcko wěřjś habským powjdkám.

Ale pogď sem, přistup bljž, pak wjce zwjř.

5) Dům Meğaklesůw byl nádhernými slaupy okrářlen, ale ubohý domownj pán neměl w swém palácu co gjati. Sem Strepsiades čelj.

Gen, co powjm, w pamět wraź, pak budeš chlap. 815

Wšak se warug komu slowa powědj.)

Fidipp. Nu, gen rychle.

Streps. Přisahaj gsi na Zewsa?

Uznáš?

Fidipp. Tušjm.

Streps. Hle, gak dobře žákem být.

Nenj, synku, Zewsa wjce.

Fidipp. Kdož pak gest?

Streps. Wjř, co Zewsa s stólce shodil, držj trůn. 820

Fidipp. Běda, wám se rozum čistj.

Streps. Předc ge to.

Tak a neginák.

Fidipp. Kdo to dj?

Streps. Sokrates

Melinský a Chärefon, mistr skoků blech.

Fidipp. Tedy wás tak hrozná šalba napadla,

Že těm bláznům wěřjte?

Streps. Pst, pěkně mluw, 825

Lát mi nesmjš těmto pánům wýborným,

Libomaudrým, z nichž se žáden z skauposti

Co žiw nemyl, nečesal a nemastil,

O kaupeljch ani neznal. Ty pak mé

Gměnj, gakobych giž dáwno w zemi hnjl, 830

Rozsýpáš. Teď pogď a uč se mjsto mne.

Fidipp. (posměšně)

Bahmě, tamby člowěk prospěl w uměnj!

Streps. Mysljš? wěř mi, we všem swěta mudretwj;

Tam gen zpoznáš, gaks byl hlaupý, negápny.

Alě dobře, počkey trochu, hned gsem tu. 835

(wběhne do pokogjka)

Fidipp. Nastogte, co předsewzjt? Můg otec se

Smyslem minul. Mámj s bláznem k wrchnosti

Gjt, či truhlų u stolaře sgednat drjw?

Streps. (vychází, máge w gedné ruce kohaut, w druhé slepici) Podjwey se, co se ti zdá, co ge to?

Fidipp. Kohaut, coby.

Streps. Dobře prawjš. A toto? 840

Fidipp. Kura.

Streps. Kura? hahahaha, to ge smjch!

Nuže, wjc mi nemluw staroswětsky. Wěz,

Kohaut, tak gen samec znj, a samice

Kohautice.

Fidipp. Kohautice? hezky, gako do třetice?

To wám dali na památku Bohohromci⁶⁾ z učeníce? 845

Streps. Ó! i giné mnohé věci, gež gsem tam

Wšecky znal, než kmet gsa w letech, zapomněl.

Fidipp. Proto také gste tam plášť swůg promrhal?

Streps. Nepromrhal, powěz radše, promyslel.

Fidipp. Kam pak gste si škorně poděl, nesmyslný? 850

Streps. Na potřebu — utratil,') gak Perikles.

Ted' giž pogď, ať gdeme. Můžeš časem swým

Otci k wůli bláznem být. I gá gsem ti,

Když gsi geště blebtal, mrně šestročné, ,

Howěl rád, a za prwnj ěroš,⁸⁾ co gsem byl 855

6) Bohohromcem (w Řeckém γηγενης, Titanowé) zůwe Fidippides Šokratesa s školau geho, který swým welewládňým wtipem a učením nebe i zemi, bohy i lidi podlé zdánj geho zpřewracel.

7) Utratil, přewlečeno, mjsto wynaložil, gakoby řekl wyn dal mjsto wy dal. Perikles gednau, máge počty skládat, o gisté summě peněz, kterými Spartanské wůdce, Attiku plenjcj, porušil a k odtrhnutí přiwedl, nechťeže toho weřegně wyznatj, gedině řekl: žeby gi na potřebu byl wynaložil, s kteraužto odpověď lid zauplna spokojen byl. Toho zde Aristofanes podotkl.

8) Saudci saudu Heliea řečeného dostávali každodenně neyprw sice geden, potom tři oboly (penje) platu; my game ale awému Strepsiadesowi ěroš dali.

W radě dostal, wozjk kaupil na swátky. —
(počne pospjchat.)

Fidipp. (wáhawě)

Poručeno. Přigde tušjm na psa mráz.

Streps. Hezky, žes mě poslechl. — (oba gdau)

ŠESTÝ PŘJBĚH.

(Učenice.)

Strepsiades. Fidippides. Sokrates.

Streps. (u dweřj)

He Sokrates,

Pogďte málo wen. (Sokrates wygde) Ay, tu gsem
s synem swým.

Bezděk šel sem.

Sokr. Znáám, že sogky w hlavě má. 860

Holobrádku teskno wiset w košjku.

Fidipp. Boday by ty dáwno wisel w powěťřj!

Streps. Kat tě páčil! učiteli budeš lát?

Sokr. Hlehle! boday wisel!⁹⁾ gaký ljbezný

Hlásek, a ty pysky, prawý pažerák! 865

Mážli se ten zučit práwo na žmoch stlauct,

Swědky stawěť, saudcům hlavy wětrem mást?

Co gen hřiwnu Hyperbola¹⁰⁾ stálo znát.

Streps. Nestrašte se, gen ho uče: má on swůg

Wtip, to wěšte. Pacholátko maličké 870

Wám giž domky stawěl, loďky lepil, a

Z řemene si saně šil, a z gablek, z těch

Žabky strauhal; a to gak? až milá wěc!

Gen ho ewičte w onné řeči obogj,

Totíž w wyššj, buď kdo buď, a w podlegšj, 875

9) Sokrates mu nenamjta ěrobianstwj geho, nýbrž gen roze-
zlené a zdětinělé wyslowenj těch několika slabik.

10) Posměch z Hyperbola, snad že za liché uměnj draze zapla-
til, nebo že se mu, gakkoli hlaupý, předce naučil.

Aby lžj střel prawdu, práwo bezprávjm.

Nelzeli dwě, aspoň gednu podlegšj

Ze wšj sjly.

Sokr. Mistrům řečj těch geg wzdam.

Streps. Gá w tom pŭgdu domŭ: to wám ale djm,

Ať mi umj kowat z práwa bezprávj. 880

DEWATÝ PŘJBĚH.

(Ulice. Domek Sokratesůw.)

Strepsiades. Sokrates. Fidippides.

Streps. (sám. Přicházj, nesa pytel mauky na plecch).

Geště pět, pak čtyři, pak tři, pak dwě, pak —

Ach pak ten — ten zlořečený mezi dny,

Před njmž schne a mře a bledne duše má, 1130

Starý, nowý! 11) O to ge den proklatý!

S klatbau na mne wěřitelé připádj:

Před saud s lotrem, řkauc, ať hrdlem zaplatj.

Nechť ge slušná prosba má a skrowničká,

Táto: bratku, hned ti třeba? hned? neb ta: 1135

Showěg málo! nebo: darug, wždyť pak máš!

Ha zlý šlowěk, tak nám wracjš? počnau lát;

Že gsem šibal; že mě před saud poženau!

Hoňte s Bohem, třebas hned! Gá na to dbám,

Když gen syn můg zatjm prospěl wřečnictwj. 1140

To hned zwjm, až zaklepám. —

11) Třidcátý, t. g. poslednj den každého měsíce slaul, w Athenách podlé Solonowa kalendáře starý nowý nebo staronowý (*ἐφημερία*) proto, že toho dne bylo spolu nowmésjce. Zjtřegšj den, totiž prwnj následugicjho měsíce, slaul nowmésjce (*νομηνία*). W tento starýnowý den býwali ti, kteří posud aurokŭ nezaprawili, u práwa udání, kdežto, gestliž toho wěřitel žádal, i gistinu i auroky nagednau složitj museli. Toho se náš stavec bogj.

— (u dveří) He, holla, he!

Synu, kdes?

Sokr. (ze dveří) Můg Strepsiades? Wjtám Wás.

Streps. Pamboch s wámi! Weimte sám prw tento měch.

Slušná wěc ge pana mistra poctjt čjm.

(složj pytel s maukau)

Ale co pak můg syn, ználi mi co z té 1145

Praktiky, co mi gi wědět má?

Sokr.

Ba zná.

Streps. Hezky, hezky, djka panj praktice!

Sokr. Teď giž, chcešli, každau při máš wyhranau.

Streps. Každau? třebas swědky má, že'm podlužen?

Sokr. Třebas gich on tisje má. Čjm wjc, tjm ljp. 1150

Streps. (radostj bez sebe)

Hopsa, zazwuč dál o hromný plese
můg!¹²) —

A wy plačte, w dři groši, plačte páni windryshonci,
Summy sum a lichwy lichew plačte spolu, že gste
w konci.

Ted mi w hlavě nebudete wrtat wjc.

Nebo syna w domě mám, 1155

Geho mám, než běda wám,

Gazyk gehu střelohbitý, obogstranně
zbraušený,

Nepřátelům mým ge zkáza, mně ge štj
a spasenj,

Trudolomný srdcokogič w welewel-
kém trýzněnj!

(k Sokratesowi)

Gděte, běžte, wywoleyte mi ho wen! — 1160

(Sokrates wegde)

Synu můg! můg zlatý! chlapče!

Slyšjš? wygdi, otec wolá! —

12) W. 1151 a 1157—1153. Bez mála přewlečenj nám neznámých wersů.

Sokr. (wychází) Na ho, máš giž muže z něho.

Streps. (obegme geg) O můg zlatý, přemilený!

Sokr. Nynj si geg wezmi domů. 1165

(vrátj se do pokogjka)

Streps. O má duše! moge srdce!

(Strepsiades počne skákat a výskat po ulici)

Hosa! hopsa!

Gak gsem rád, že máš tu barwu učenau!

O gak pesky vyhljžjš! Teď můžeš lhát,

Zapřjť, odporowat, nýnj domácj 1170

To — „A co ty djš?“ — ti krásně swědčj; teď

Sepraw giné, můžeš twrdit, žes ty sprán,

Z krátka — teď giž máš ten pohled Attický!¹³⁾

Nuže, kdyžs mě zkazit uměl, spas mě teď.

Fidipp. Co wám hrozj?

Streps. Ach ten starý nowý den. 1175

Fidipp. Starý nowý? medle, ktarý ge to den?

Streps. Co mě wěřitelé před saud poženau.

Fidipp. Dřjw wšak wšickni krky zlámaw. Nebo by

Geden den dwa dni byl, — to ge nemožné!

Streps. Nenj možné, mysljš?

Fidipp. Gak pak u hroma, 1180

Můžli které děwče spolu babau být?

Streps. Bahmě, to tak psáno stogj.

Fidipp. Newědj

Lidé mnjm, co pjsmo chce.

Streps. A co pak chce?

13) Attický pohled, t. g. nestydatý a ošemetný. Athenčané byli sobě swého wtipu, ohebnosti gazyka, uměnj a giných přednostj nad ostatnj Helleny tak tuze powědomi, že gim to gakéhosi samoswogného a posmjwawého pohledu, po němž hned od giných rozeznání býti mohli, dodávalo. Sem přináležj ono: A co ty djš? uštipačně ginému w oči wychrlené, gakoby giný nic maudrého řjci nemohl.

Fidipp. Starý Solon, ten byl přítel měšťanů —

Streps. Na to právě starý nový málo dbá. 1185

Fidipp. Pročez dva dny určil w práwě k udánj

Před saud, totiž starý s nowým, aby se

Penjeze wždy s nowměsjcem skládaly.

Streps. Nač pak starý předložil?

Fidipp. Na to, wy traup!

Aby udaný dnem předtjm, chceli, swým 1190

Panům žalobnjům posel k hawránkům;

Ginák zeytra s nowměsjcem z práwa byl

Karán.

Streps. Proč pak s nowměsjcem penjeze

Saudcům negdau, nýbrž wždy dnem gednjm dřew?

Fidipp. Tušjm, že co lakotkáři hladem mrau 1195

Po peněžjch, co gim od přj příslušj,

Pročez dnem dřjw mzdy swé chtějg okusit.

Streps. (do diwadla) Blaze nám. Wynebožátka sed-
te teď,

Naše, mudrohlawců kořist, nemešla,

Prázdne hlawy, nully, dřewo na dřewě! 1200

Měhòděk, w tom štěstj sobě s synem swým

Sám gá naráz sláwozpěwj k zazpjwám.

(zpjwá:) Blaze tobě, Strepsiade,

Ey, ty muž gsi rozumný;

A ten twůg syn, gak ge šumný! 1205

Tak mě budau welebit

Přátelě a kragané,

Diw nepuknau záwistj,

Když při za přj obehráš. —

Ale pogď a wegdi mi,

1210

Ať tě dřjwe pohostjm.

(wegdau do domu)

GEDENÁCTÝ PŘJBĚH.

Strepsiades. Fidippides. Kúr.

Streps. (wyběhne z domu, syn za njm)

Auwe, běda!

Rata lidé! bratři, kmotři, kragané,

Nastogte a braňte, braňte ze všech sil. 1320

Bit gsem. Ach gá bjdný, můg leb! čelist má! —

Zatracenče, otce swého smjš bjt?

Fidipp.

Smjm,

Otče.

Streps. (do diwadla) Slyšte, sám dj, že mě bige.

Fidipp.

Djm.

Streps. Ó ty zrádce, otce wrahu, zlosynu!

Fidipp. Krásná gména, mohlbyš gich wjce řjct. 1325

Neznáš ty to, gakau gá w nich rozkoš mám.

Streps. Plaskořitoš.

Fidipp.

Syp gich, syp těch rážj wjc.

Streps. Otce bigeš?

Fidipp.

A to práwem, přísám Zews,

To ti proukáži.

Streps.

Pekelnjku, a

Kdo kdy může práwem otce swého bjt? 1330

Fidipp. Gá řku, může, pak gsa řečnjk swjtězjm.

Streps. Ty, a gak?

Fidipp.

O snadně, naráz, z paměti.

Wol si, kterau z obau řečj při wést mám.

Streps. (zaražepě) Gakau řečj?

Fidipp.

Wyššj nebo podlegšj?

Streps. (zchápe se) Na mau prawdu, toť bych gá tě,

holomku,

1335

Byl dal učit práwo kácet, když mě máš

Naposledy přesvědčit, že každý syn,

Chceli, otce slušným práwem může bjt!

Fidipp. A však daufám, brzy tě tak přesvědčím,
Že mi, slyše řeč mau, slova nepowjš. 1340

Streps. Ey, to bych rád slyšel, cobys mohl říct.

Kúr. Twá to starče, weč ted, smýšlet,
Gakbys toho chlapa gal.
Kdyby neměl, wěc si traufá,
Nikdyby tě nebyl spral. 1345
Gistě geg cos smělym činj:
Toho zřegmý důkaz dal.

Ale odkud neyprw vaše swáda přišla do hakmaku,
To ty wšecko kúru oznam, powěz směle, bez roz-
paku.

Streps. Nuže tedy, slyšte, zkad ten swár arwačka pů-
wod wzali. 1350

Když gsme, gak to sami znáte, kratochwilně ho-
dowali,

Kázal gsem mu sámprw sice, aby fogma lautnu w
lúno,¹⁴⁾

Zpjwal něco z Simonida: Obstřihali kozlu
rauno.¹⁵⁾

Než on, že to prapradědský — prý — zvyk, hudat
na weselj,

Nebo k lautně prozpěwowat, gak kdýž baby w
mlýně melj.¹⁶⁾ 1355

14) Při hodech bral obyčegně hospodář lautnu do ruky a ho-
stům swým gi podával, k nž každý dle ljbosti písničku
zazpjwal.

15) Počátek psně, z nž nám ničeho wjc nepozůstává. Simo-
nides, bez pochyby onen neystaršj, neboť gich wjce téhož
gmóna, slowautný básnik řecký, gedem z dewjti, genž na
ljře wěčné chwały došli. —

16) O ženách w mlýně, arci že od našeho rozdjlém, meljicjch,
čteme i w Odyss. XX. 105—111.

Fidipp. Neměllis giž za to kygem mastěn být a šla-
pán spolu,

Žes mi kázal šwjtořiti, gakhys cwrčka zwal byl
k stolu!

Strep. Hle, ty samé řeči w gizbě, téměř těmi prawil
slowy;

„Simonides, to ten špatný šumař,“ tak se rauhal
znowy.

Gá pak gsem, ač těžko dosti, znal přede zprwu
ticho býti; 1360

Potom gsem mu aspoň chwogku z myrtu kázal w
ruce wzjti,¹⁷⁾

Pak mi zpjwat z Aeschylusa; nač on wece: „Me-
dle, chcete

Z Aeschylusa? Dřjčný básnj, prwnj tušjm na tom
swětě —

Na wřesk a třesk, kostrbatec, darmotlach a ko-
lembidlo!“

Co se wám zdá, gak mi srdce bilo? gak mi w žlu-
či břjdo? 1365

Přede však gen zakusiw hněw prawil gsem: I
začni tedy

Gakys dřjčný kausek z dnešnjch, ať ge znám, ty
Wšecko-wědy!

Tu hned začne z Ewripida zpjwat gakys kausek
strastný,

Gak tam bratr, zrádný bratr, chraňbůh! přespal
sestru vlastnj.

Toho gsem děl nemoh sněsti, pročez wzkrknu
nenadále, 1370

Počnu lát a strašně kárat; tu gak býwá dál a dále

17) Podlé starožitého obyčeje držel ten, kdo něco na hodech
zpjwal, myrtowan nebo bobkowau ratolest w ruce.

Kljn gsmc kljnem wyrażeli: w tom on skočil s
stolce směle,

Počne tlauct a dusit mne a drát a bjt a zabit cele.
Fidipp. A to slušně, za to, že ti Ewripides chwalným
nenj

Welemaudrý.

Streps. Co? on maudrý? Gak tě zwát, ty
zatracemý! 1375

Wšak bych zas gen výprask dostal.

Fidipp. Přisám Zews, a sprawedliwě.

Streps. Sprawedliwě, neznabohu? gá, co gsem tě
chowal chtiwě;

Tobě, když gsi sotwa bleptal, s oěj poznal, co
chceš mjtí.

Ledwa žes by wypowieděl, podal gsem ti hnedky
pjtí;

Ledwa že gsi *mama* křičel, přišel gsem hned skru-
hem chleba; 1380

Ledwas *kaka* stačil řci, hned gsem wěděl, co ti
třeba,

Wzal gsem tě a pod ~~práh~~ držel. Za to gsi mě taky
dral,

Za to, když gsem nahlas řwal,

Ničemnjku! že se wám

Podělám, 1385

Nechtěl za práh wynest, nýbrž na mne pral,

Pokud gsem se podělal.

Kár. Znáám, že mládkům, co ten powj,

Klepe srdce trnaucej;

Ač ge taký winnjk zjská 1390

Wýmluwnostj plynaucj,

Brzo na trh kože z starců

Přigdau za nic nicaucej.

(k Fidippidesowi)

Nuže tedy nové nauky zástupce a hlasateli,

Natři wnadau rty a zwuky, aby twářnost prawdy
měli. 1395

Fidipp. Gak ge sladko s mudretwjm a s nowau na-
ukau w spolku býti,
Zákony a starobylé obce práwa za nic mji!
Tenkrát, když mi koně, wozy geště samé hrály w
hlawě,
Troge slow gsem bez koktánj wybleptnauti nebyl
w stawě.

Teď pak, co mi otec sám ty pletky naschwál wy-
bil z hlavy, 1400

Co gsem žákem nových hádek, nové nówki, nové
zpráwy,

Teď si traufám proukázat, že mám práwo otec
bjti.

Streps. O gen gezdí, gezdí s bohem: dwoge spřežj
můžeš mji!

(do diwadla)

Radše za dwa koně platit, než si dát hrb za žmoch
zmlátit.

Fidipp. Ty by mne chtěš w řeči klátit, zkad gsme
vyšli, sám se wrátit, 1405

Sámprw se tě toto táži: bil-lis mě kdy chlapce
z mládi?

Streps. Ano, z lásky, z dobré wůle.

Fidipp. Hleď, když z lásky
bigent rádi,

Nelzeli mně tebe nazpět z lásky bjti nebo z wůle?
Slušným právem, nebo výprask láska gest a do-
brá wůle.

Kůže twá by ran a palic prosta byla w každé
době, 1410

Má být nesmj? proč? I gá gsem, gak ty, zrozen,
pán gsa sobě.

Dětem bitu býti mjlo: otcí, mysljš, není
mjlo?¹⁸⁾

Streps. Což to? gak to?

Fidipp.

Prawjš, prutem šibat, to ge
dětské djlo;

Gá ti ale na to powjm: stárec, ten ge děcko dwogj.

Giž pak staré wjc než mladé zdrawý rozum káže
bjti, 1415

Že gim méň, než mladým, slušj hřešit, méň chyb
na se mjtí.

Streps. Powěz pak mi, kde kdy to, by otec bit byl,
psáno stogj?

Fidipp. Zdaž pak muž, co zákon psal, ten nebyl člo-
wěk za paměti,

Gako gá, neb ty? pak řečj přelstil předky bjti
děti?

Což pak, gábych neměl práwo znova synům zá-
kon psáti, 1420

Že gim wůbec s přjštjím časem powoleno otce
práti?

Co ge staré bitky týče, prwé než gme zákon dali,
Darugem gim, prohlednem gim, co nám hřbet
šmolkowali.

Pohled' málo na kohauty, gako tam syn otce káže;

Pohled' na zwěř třebas kterau: snad pak nás co
od nj dělji, 1425

Leč že w sněmjch rokugeme, a že máme kanceláře?

Streps. Proč pak, chcešli kokeš býti, negsi předce
kokeš celý?

Proč to nechceš h---a žráti? proč to negdeš na
pant spáti?

18) Ewripides kdesi (Alcestit w. 694) prawj:

Tobě swětlo widět mjlo: otcí, mysljš, není
mjlo?

Fidipp. To tak negde; Sokrates by sám té rady ne-
chtěl dáti.

Streps. Tedy neb' otce wjce; ginák sobě připiš wi-
nu. 1430

Fidipp. Gak to?

Streps. Tak, že gá teď práwo k tobě mám,
co otec k synu;

Ty, když budeš syna m'jti.

Fidipp. Co pak kdybych neměl
m'jti,

Gábych darmo bitku stržil, a ty pošel s smjchem
s swěta?

Streps. (do diwadla) Hm, wy stařj kamarádi, tušjm,
že ge po nás weta:

Tušjm, že ten prawdu řjká: slušno gim, co gich
ge, přjti. 1435

Nechcemeli dobřj býti, můžem slušně biti býti.

Fidipp. Nu slyš giný článek nawky.

Streps. Ohe! ten mi že-
bra zláme.

Fidipp. Ba snad drahně bolu, pod njmž upěš, ugme
z gehu wlády.

Streps. Gak? tak bych zisk měl z toho? powěz, pro-
sjm, ať ge zname.

Fidipp. Teď, gak tebe, matku nabjm.

Streps. Co djš? Co djš?
o té zrády! 1440

Nowé, wětšj prowiněnj!

Fidipp. Co pak, když tě k poraženj
Zlapám řečj podlejšj,
Že i matku třeba bjť?

Streps. Tenkrát giné rady nenj,
Tenkrát můžeš prosto gjt 1445
Do propasti pekelné,

S Sokratešem mistrem swým,

S njm a s řečj podlejšj —

(očj k kůru pozdwiha)

Hleďte, wám teď, Oblaky, zač wám teď mám, zač
djky wzdáti,

Kdo mi kázal wšecken los swůg, wšecken los
wám pod moc dáti! 1450

K ů r. O gen sobě připiš winu, ty, gsi půwod wšeho
toho.

Kdo ti kázal přilnaut k zlému, kdo ti zrádně ši-
dit koho?

Streps. O proč gste mě tedy dáwno, proč hned z
prwu newystráhly,

Nýbrž radše pořád na mne sedláka a starce přá-
hly?

K ů r. To gsme wždycky činit zwykly, když kdo
mjsto šlechetnosti 1455

Nešlechetnost páchat počne, chtěge mistrem býti
w zlosti;

Tomu pořád do nešťěstj pohodlnau cestu stleme,
Ať se tak s swau škodau učj báti bohů lidské
plémě.

Streps. To gste hrozně, hrozně zwykly, Oblaky,
než sprawedliwě. — 1460

Gá gsem neměl peněz, gichž gsem na wrub na-
bral, zapřjt lžiwě.

(k Fidippidesowi)

Ale pogů a sber se milý synu mŕg!

Toho lotra Chaerefonta, zkaz ho, zkaz

S Sokratesem; ti nás swedli, oba nás.

Fidipp. Čest a pocta mistrům; gich se nedotknu.

Streps. Zkaz ge, zkaz; eti Zewsa, boha otců swých.¹⁹⁾

19) W Athenách nebyl Zews pod gménem boha otcowského
ctěn, což skladatelé smutnoher častým slowa toho užjwánjm

Fidipp. Wiziž: Z e w s a, b o h a o t c ů! tys mi
traup!²⁰⁾

Geli Zewsa w swětě?

Streps.

Gestiř.

Fidipp.

Nenj, neb

Wjr, co Zewsa s stolce shodil, drží trůn.

Streps. Neshodil; to genom gá gsem tenkrát mněl,
Žeby Wjr wčil Zewsem byl. — Gá nešťast-
ný!²¹⁾ 1470

Ptáka gsem moh za boha mjt! — Pták-tě wýr!

Fidipp. Starý blázne, žwi a šal se, chcešli, sám!
(odegde.)

Streps. (zaufanliwě)

Ó té šalby! gá traup Sokratesowi

K wůli opowrhnu bohy otců swých!

a opětowaním lidu wytýkali. Z ust Strepsiadesových to slo-
wo gaksi učeně a wážně wypadá!

20) Zde syn otci vlastnj geho slova z posměchu zpátkem
strká. Wiz w. 810. — Dále chcešli, srowněy 1468 s w. 820;
a 1500 s w. 226, kde se to gisté nalezá.

21) Opět gedno z těch mnohých mjest, které německým a latin-
ským wykladačům mnoho práce stropilo. Kdo gegich wý-
klady čjsti chce, ten se gieh tam do wůle načjsti může. My
gsme se tjn, že gsme k wjru w ýra přidali, všem ne-
snadnostem vyhnuh, aniž se obáwáme, žeby gsme skrze to
swým čtenářům byli křiwdu učinili. Strepsiades si z po-
čátku pod slowem wjr, genuž nerozumj, boha, náměstka
Zewsowa, o němž dále, kdo, co a odkudby byl, newj, w my-
sli představuge; teď mu nenadále napadne, žeby slovo w ýr,
které s w j r e m splete a smate, ptáka, totiž sowu, znamenalo,
on následowně sowu potud za boha byl držel. Teď se teprw
zchápe a swůg nerozum pozná; pročez náramně hořekowati,
ale spolu naproti Sokratesowi prudce zářiti počne.

(k obrazu Hermowu)

Ale ty ó Herme, se mi nehněwey, ²²⁾ 1475

Nezkaž mě, slyš, nezkaž cele; odpusť mi,

Že gsem u těch potměšilců w šalbu padl;

Buď mi řádcem, mámli ge snad před saud zwát,

Při wést s nimi, nebo co se tobě zdá.

(po chwjli)

Ha, ty kyněš pokog stuchlým práwům dát, 1480

Pak co neydrjw spálit na prach holomkům

Gegich bandu — (počne wolat na slauhu)

Nuže tedy, wygdi wen

Xanthiáš sem, sem! wezmi sekeru,

Wezmi řebřjk, wygdi na učenici,

Boř tam střechu, mášli pána swého rád, 1485

Pokud gim dům na hromadu nesletj.

(Xanthiáš wyleze na střechu)

Mně pak ať kdo dá sem faklu rozžatan;

Dnes ge posléz pomsta má, mnjm, zachwátj;

Mzda to slušná, an tak byli bezbožnj.

DWANÁCTÝ PŘJBĚH.

(Domek Sokratesůw.)

Chaerefons ginými žáky. Strepsiades.

Sokrates.

Geden z žáků (wytěhne na ulici) Auwé, běda!

Streps. (s pochodnj w ruce)

Twá wěc, faklo, plamen sypat ohniwý!

(podpálj střechu)

22) K Hermowi (Merkurowi) patronu swému wolali zwlášt w krádeži postiženj zloděgi o pomoc. W podobných okolnostech se Strepsiades nacházel, an tak špatně ošizen byl. Za to tedy, že se ošidit dal, Hermes se naň hněwati musel, Podobizna Hermowa stála obyčegně na ulici.

Ž á k. Člowěče, co děláš?

Streps.

Cobych, nemnoho.

Trochu s břevny baudy váš mudrugi.

Druhý ž á k. Nastogte, kdož nám to domek podpálil?

Streps. Týž, co gste mu ondy kradmo schňapli
plášť. 1495

Ž á k. Hynem, hynem!

Streps.

Hyňte, taky to chci sám,

Gen nech obuch dobře koná službu swau,

Gá pak s krokwj spadna krku nesrazjm.

Sok r. Hey, ty lotře, medle, co chceš na střeše?

Streps. Zpytowati slunce, chodě w powě-
třj. 1500

Sok r. Ach gá bjdný, gá se w dýmu zadusjm.

Chaerefon (wyběhne z domu)

Gá pak psotný, gá zde na prach wyhořjm.

Streps. Tak to; gak gste směli z bohů posměch mjt,
Nebo Lúně do sedadla²³⁾ strkat nos?

(k Xanthiášowi)

Per ge, bj ge, kol ge! z mnohých přjčin, zwlášť 1505

Wěda, gaký proti bohům swedli hřjch.

Zprávce kůru. Nuže se giž hýbeyte wen; dnes se
kůru zdárně wedlo.

23) Řecké ἔδρα sjdlo a zadek spolu znamenagjci, dwogj smysl
dává, který gsme w přeloženj slowem sedadlo, rovně
dwogsmyslným, wyložiti se snažili.

4.

Staročeský Fridoljn.

(Z Katechismu, s nowými obrazy, na mjestě daru nowého
léta 1684 w nowě na swětlo wydaného, a nedáwno náro-
dnjmu Museum obětowaného. M. M.)

Za časté se to přiházj,
Že ten, kdo se lžj zacházj,
Křiwe na giné žaluge,
Sám pokutu podstupuge:
Gakž se poznává z příkladu,
Gegž tuto k weystraze kladu;
Kterýž před mnohými lety,
S dwořanem swaté Alžběty,
Stal se w Portužalské zemi,
Buď powjdan předewšemi.

Geden dwořan, člowěk lstiwý,
Bezbožný a zăwistiwý,
Nemoha toho strpěti,
Že u králowny Alžběty
Geho sok wje milowán byl,
Tak se na něho rozzlobil,
Že, by mu štěstj zatočil,
Hned ho u krále osočil,
Obžalowaw geg falešně,

Gakoby se nešlechetně
Měl s královnau zachowati,
A mnoho zlého páchat.
Král uwěřiw slowům geho,
Chtěl dwořana newinného
Ukrutnau smrti shladiti,
Rozkázaw geg upáliti.
Protož poslal k wápennjku,
Wzkázaw mu po služebnjku:
Aby hned toho dwořana,
Kterého mu pošle z rána,
Ptáti se, gižli se stalo,
Co se mu rozkazowalo?
Do pece hodil žiwého,
Nedbage nic na žádného. —
Ráno ten newinný dwořan,
Přišel k králi, gsa powolán;
Od něhož ten rozkaz slyšel,
Aby k wápennjkowi šel,
Ptal se, gestli wykonáno,
Což mu bylo rozkázáno?
Šel tedy; ale na cestě,
Když šel po ulici w městě,
Slyše, že se na mši zvonj,
Odšel do kostela pro ni;
W kterémž když se dlouho modlil,
A čas se giž dlouho prodíl,
Král, aby do gista zwěděl,
Gižli to, co wypowieděl,
Stalo se tomu dwořanu,
Kterého poslal po ránu:
Poslal toho žalobnjka,
Aby se ptal wápennjka:
Wykonalli wůli geho

Podlé năwěšij daného? —
Rád tam ten žalobnjk přišel,
Aby o druhém uslyšel,
Že ho giž na prach spálili,
A což chtěl král vyplnili.
Ale, co žádal ginému,
Stalo se gemu samému.
Neb wápennjk, mage za to,
Že geg král tam poslal na to,
Aby mu učinil konec:
Hned, gak on dokonal swau řeč,
Za odpověď geg uchopil,
A do prostřed ohně hodil.
Po chwjli dwořan newinný,
Newěda, že tam byl giný,
Přišel, a pilně se tázal:
Staloli se, co král kázal?
A uslyšew, že se stalo,
Pobuda tu něco málo,
S odpověďj k králi přišel;
Gegž když král widěl a slyšel,
Gak se mohlo, myslil, stati,
A dwořenjn žiw zůstati?
Až poznaw newinnost gehu,
A nešlechtnost druhého,
Znamenal, gak diwně lidi
Pán Bůh swau maudrostj řjdj!
Kterak přjsně trestá winné,
A zachowáwá newinné! —
Kdo se bogjš saudu gehu,
Nestůg o zkázu giného. —

5.

Gazyk český na dvoře Litewském

w XV. stoletj.

Ze slow pana Lukáše Hornického, w časopisu tomto na rok 1830 (swaz. III, strán. 293 a násl.) uwedených, widěti gest, že gazyk český na dvoře králů Polských we druhé polowici XVI. stoletj gešť tak oblibowán byl, až i národnj řewniwost Poláků proti sobě zbuzowal. Zpráwy takowé literatoři češťj byli se nenadáli, a s potěšenjm patřili na dobu takowau, kdežto gazyku gegich i kromě vlasti známú a váženu býti se udalo. Z následugicjch však dwau psanj od r. 1431, gichžto přjpis nás od p. Šafářjka došel, gemu z Polska poslaný, a gichžto kopie originálnj se w tagném archivú Králoweckém w Prusjch nacházegj, poznáwáme nad to wjce, že giž i we XV. stoletj gazyk náš negen w Polště, ale i we knjžetstwj Litewském znám a vážen byl, a že knjžata Litewšťj sami ho tytýž, aspoň w dopisowánj slowanském zahraničném, užjwali, ačkoli poněkud rusinčinau pomjchaného. Přewahau někdy wzdělanosti české a kwětem literatury našj národnj s počátku XV. stoletj stalo se bez mála, že čeština za řeč spisownj, aneb aspoň za diplomatickau mezi Slowany sewerozápadnjmi přigata. O následcjch skutku takowého, kdyby se byl dowršil, pro wzdělanost národu Slowanského wřibec, každý saudný vlastenec se lépe a snáze domyslj, nežli my tuto psáti můžeme.

Swidrigal, weliký knjže Litewský, bratr krále Polského Wladislawa Jagiela, od něho léta 1430 po smrti Witoldowě usazený a 1432 zase ssazený, byl r. 1431 w newoli a wálce s bratrem swým, a hledal tedy pomoci u wálečných a wjtěžných Husitů českých, skrze synowce swého Sigmunda Korybutowiče, který w letech 1422—1427 byl w Čechách panował. Král Wladislaw, přegaw psanj ta, poslal ge cjsaři Sigmundowi, aby odbogněho bratra swého pro přjzeň, kterau s kaccjři a odbognjky cjsařowými má, u něho w nenáwist uwedl, gakož cjsař sám w dopisu k welikému mistru řadu Křižáků pruských swědčj.

Ex Archivo Regiomontano, a copia originali.

I.

Einlage eines Briefes des Kaisers Sigismund an den Hochmeister.

Ouch lieber Meister senden Wir deiner Andacht hyryne verslossen ein Abschrift czweyer Behmischer Brief, die uns der Kunig von Polan gesant hat, wie der Grossfurst und die Keczer an einander sollen geschrieben haben, und der Kunig meint Ihn damit gen uns czu ergeren, des wir aber nicht achten, sunder wir haben solich Schrift dem Grossfursten zugesandt.

II.

Oswiecznemu knygezety, knezu Sigmundu Koributowiczu, knezu Lithowskemu, nassemu Synowczu zmylelemu bud dan.

Swidrigal z Buozey milosti welyky knygez Lytewsky y Rusky.

Oswieczeny knyzeze, Synowcze nas zmylely!

Yakož gsi k nam poslal sluhu sweho werneho Meczka, zakazuojeze sye nam, y iako slybugicze nam pomahaty protiwn nassim neprzetelom, sewsslemy kohozby mohl przemoczy; a take kterak na to drziš wšecky wišše pany y Capitany, aby nam pomocny byly na nasse neprzetele: z toho dyekuyeme twemu Oswieczeny, pōnewaz tak nasse dobre gednafs y radyšs, a my take toho protywn tobie nechczeme zapomenuty, ale wšeckym dobrym odczynity, y take zasie pomahaty, kdež tobie potrzebie bude. Protož prosyme tweho Oswieczeny, aby na to cito prwepsane Capitany y staršše drzel, yžby tuto gistu przen (přiezeň), kteruz knam magy, potwrdyli y posilily; nebo me (my) chceme wam take pomahaty, kde nas budete potrebowaty. Take prosyme tweho Oswieczeny, aby gsi Meczkowy uwyerzil wšeho, tzoš bude od nas mluwyty, tak uplnye, yakobychme ššamy stebu mluwily. Dan w Nowiehradczy, w Nedyeli po swatem Gierzem, Anno Domini etc. XXX primo.

III.

Czesnemu knyzezy, knezu Prokopu, wišsemu Capitanu woysky thaborskey, y take welmožnym y slawnym panom, panu Dywussu Borzikowy, panu Paulu Sowynskemu, panu Wilhelmu Kostcze podkomorzemu czesnemu, y panu Smyłowi Holytskemu, przytelom nassym mylim osobnym bud dan.

Swidrigal z Buože milosti welyky knyzez lythewsky y rusky etc. nassa przen naprzied sprzytelskym pozdrowenym.

Czesny kneze a wyelmožny y slawny panowe!

Jakoz knyzez Sigmunt synowecz nas, bratr wašš, gest knam poslal sweho werneho sluhu a dobrze ho-

dneho panoffy Meczka, toho lista ukazatele, dawagyo-
cze nam wyedety, kterakbigeste knam osobno przezny
byly snyemy(?), a kterakbigeste nam pomahaty chezyely
nanasse neprzetele, kdzežby nam toho poczrebye bylo:
z toho dyekugeme wafeg mylosty wyeliko y wyflo-
ko, ponewaz me (my) take chceme swamy zasye przen
(přiezeň) gmyety y wam pomahaty, kdzež wam bude
potrzebye. Protož prosymy waseg mylosty, abygeste
tuto gistu prziezn potwerdyly y posylyly, yakoz byge-
ste naylepe umyli. Take proflmy Wafeg milosty,
abigeste tomuto Meczkowy o wfsem uplne dowyerzy-
ly, tsoz od nas swamy mluwyty bude, yakozbychme
samy swaffu milosty mluwyly. Dan w Nowyehradczy
v Nedyely po swatem Gyrzem. Anno domini etc. tre-
cesimo primo.

Za zgodność z wypisem
dla biblioteki puławskiej JO. Xięcia
Adama Czartoryskiego Senat. Woiew.
z Królewca przepisany :

Lukasz Gołębiowski
Sekret. król. Warsz. przyjaciół
nauk Towarzystwa.

6.

Půtky měšťanů Buděgowských s pány Rosenberskými w XV. stoletj.

(Ze sauwěkého protokolu w archíwu Buděgowském.)

My Ondřeg Puklice, w ty časy purkmistr, Jochl na Rynku, Ondřeg Sowa, Wáclaw Piesecký, Wenzl Žižka, Prokop Šitěř, Petr Dubiker, Ondřeg Lišowský, Ondřeg Hořický, Martin Pražák, Matěg Grewspek a Křišťan Pekař, přjsežnj konšelé w Buděgowicjch, známo činjme tiemto zápisem wdole psaným, proto, ačby se kdy udála w potomných časech takowá wěc neb k témuž podobná abyste sie wěděli w tom gmietí a wystřieci škod i hanby budúcie :

We gméno božie Amen. Léta od nar. syna bož. tisjcieho čtyřístého padesátého třetieho, k sw. apoštolóm Šimoniši a Júdě, korunowán gest naygasněgšj knieže a král Ladislaw, w Praze na hradě. A po korunowání GM. pan Gindřich z Rosenberka uprosil sobě list na město naše Buděgowice, abychom gemu sljbili poslušenstwie se všemi požitky, a daně, kteréž K. M. příslušegj. A to wyprošení sie stalo w naděgi, proto žeť sme wždycky rádi slůžili pánóm z Rosenberka, a we všem hotowi byli, gakožto súsedom dobrým: i plnú naděgi gměl, žebychom od toho neměli býti. Pak hned po korunowání přigel podkomořie králowstwie Českeho p. Wáclaw z Walečowa od KM. do města k nám, raddu gi-

nú sadil, a když raddu přjsahú zawázal KM. wedlé řádu, i poslal po Rusa z Čemin, raddu panuow z Rosenberka o to, aby slib giž od raddy i obci přigal místo p. Gindřicha z Rosenberka; přikazuje podkomořie od KM. přjsně, abychom sljbili poslušenstwie se všemi požitky &č. gakož list páně z Rosenberka swědčil od KM. na to daný, do gehu žiwota. Pak radda tázala, kterak a pokawad. Odpowěděl: giž gá dále prawiti neumiem, než gakož ste slyšeli. Na to prosili radda i obec potazu; potázawše sie odpowěděli: Milý pane! TM. nás těžkú přjsahú zawázala KM., a té přjsaze bohďa chceme dosti učipiti; ale bychom komu ginému gměli co slibowati, neboli zawázáni býti kterým slibem, to sie nám nezdá učiniti. Neb což sme KM. powinni, to my GM. rádi chceme učiniti a dáti, gakožto poslušaj GM., a GM. dále rač dáti komuž ráčj, gakožto pán náš naymilostiwějšj. Tu pan podkomořj prosil, abychom gemu nedali zlým poslem býti, a učinili rozkázanie KM., že to těžko bude proměněno. W tom radda i obec gednostagně trwali, nechtiece ginák učiniti, než wedlé pána swého přirozeného zuostati. Často nás pan podkomořj napomjnal, nežli odegel, abychom gemu zlým poslem nedali býti, ustně i psanjm, že KM. to chce gmieti. A my znamenawše, žeby toho pána našeho milostiwého užitek nebyl, nikoli sme toho změniti nechťeli, znamenagjce to, žebychom přjsaze, kterůž sme učinili KM., dosti neučinili. Neb sme tak byli zawázáni přjsahú, abychom hleděli KM. dobrehó, a gehu cti všemi běhy &č. A toby bylo GM. ke škodě ale ne k dobrému, bychom pod koho giného měli slušeti a podniknúti pod nižšieho.

Potom hned w puostě byl Sněm walný w Praze; k tomu sme wyslali swé z raddy, Ondřege Puklčci, W. Pieseckého, Ondřege Sowu, Hanuše Froncka. Přj-

stúpiec, před G. Král. M. do swětnice w Králowu domu, ano plno panuow duchowniech i swětských, prosili GM., aby nás ráčil při Swé M. sám držeti, i žádnému ginému nás neporúčiee; a rozpomjnagjē na gehu otce, děda i praděda, krále české, kterak sme sie těžce zdrželi při Gich M., a zvlášť od GM. až do sie chwjle, že GKM. wesele wkročil w toto slawné králowstwíe; giž pak na to prosiec GKM., že nás ráčj milostiwě w prosbě naše slušné uslyšeti, gakož GM. široce připomenuto gest a w spisu dáno německy, a p. Zprávci druhú cedulú českú, gakožto gešče gsú před rukoma ty spisy w truhle. Tu p. Gindrich prosil KM., aby nám prikázal, abychom gehu rozkázanie učinili. A my také GM. zase prosili, aby nás GM. sám při sobě držel, a gemu nás neráčil podmaniti &c. Kázachu nám wystúpiti; po chwjli zawolachu nás před GM. Pan Zprávce dá nám odpověď: „tak gakož ste hlásili, kterak ste sie wěrně zdrželi ku předkuom KM. i k GM. z mladosti, gakož ste pak w listu šjře položili: KM. chce wám wšjm dobrým spomjnati, daufanie GKM. mage, že též geštē w budúcjch časiech učinjte. Také pan z Rosenberka KM. snažně slúžil; chceť KM., aby ste gemu sljbili wedlé zápisu gehu, a to učinjte.“ Na to dali odpověď poslowé dřéwe gmenowanj, že té moci nemagie, než že chtie wzněsti na obec; a na čem sie ustanowie z obce, GKM. tagno nebude. Přigedúce domuow zprawie raddu i obec ty wšecky wěci; i ustanowie se radda i obec, že to pro nic učiniti nechtie. A pjšie KM. pěkně, gakož k tomu slušie; přitom spomjnagjc, kterak sú se zdrželi wždycky wěrně předkuom GM. a zvlášť za GM. z mladosti weliké súženie od nepřátel gměli, nechtiece se od GM. odtrhnúti, než gest GM. gešče do Čech přigat; giž pak nato prosiec GKM., aby nám za zlé neráčil mieti. Neb nežliby pod koho

giného chtěli slušeti mimo GKM., chtělby radši sami své vlastnj domy swýma rukama wypáliti, a statkem mowitým se pod GKM. w giná města bráti, — gakož pak list šře w sobě držel.

Potom KM. poslal uroz. p. Wiléma z Rabie k nám. Ten s raddú mluwiti nechtěl, než se wšj obcj; a páni k tomu swolili. Hned obec swoláchu a pewně sie utwrdjchu nežli poň poslali, aby ginák neučinili, a nedali se žádnémn roztrhnúti, a pomněli na swú čest; neb proto, že sú páni z Rosenberka wždy naděgi měli, že bychom w gedno nebyli. Tu p. Rabský široce mluwil a přjsně od KM. a gakožto přítel pánuow z Rosenberka, chtěl rád abychom učinili a podnikli geg. Na to dáchu gemu odpověď raddá i obec gednostagně, že toho učiniti a změnitie nechtie, než při KM. chtie zuostati. I wida že ginák učiniti nechcém, wece: poněwadž nechcete učiniti KM. přikázanie, gmámť wiece k wám zdiety od KM. I gide do hospody, napjše sobě šest z raddy a šest z obci nayčelněgšie, přikazuje gim, aby hned geli k KM. Na to gemu odpověďeno gest, že toho nenie potřebie, a že gsme GM. poslušni a GM. se neskrygem; a neráťji GKM. bez toho býti, neřkúc ti to dwanácte kteréž gmenugeš, ale všickni k GM. pogdem i pogedeme. A wida, že radda i obec stále stogie za gedno, ulyzaw se i wzem odpuščenie, gel do Krumlowa.

Potom opět KM. pošle k nám urozené pány, p. Procka z Kunstatu, p. Dětricha z Chlumce, přikazujice přjsně, abychom wždy učinili a p. Gindřicha podnikli. Tu opět radda i obec se ustanowj, pěkně odpowjdaje w gednu mieru gakož i prwé, ginák toho wždy nechtie změnitie. Tak že gsme tak byli u welikém nebezpečenstwj, hláskami i ginými náklady welikými, ano o nás se wšj pilnostj stogiec, listy sobě giné dobý-

wali od K.M., gakžby nás koli mohli pod se podmaniti, budto mocj neb práwem, w giných zemjch stawowanjma t. d. tak že sme i lidi swé na jarmarku spolkem nesměli wypúštěti, sůženie w tom magiec, družj z města nesměli wolně gezditi &č.

Pak K.M. gel do Wratislawi. Odtud nám G.M. welmi přjsně i hněwiwě psal, hroziec, že geho poslušni býti nechceme, že nás G.M. k tomu chce připrawiti, aby se ginj wámi kárali; gakož pak list G.M. w sobě šjře držj. Odtud G.M. druhé osoby do Wiedně kázal k sobě wyslati skrze osočenie, gakožto Puklici a Sowu. Tu obec i radda wyslali drahně giných z obce s nimi, a psali k tomu G.M., ačby ge kto winil w čem, aby G.M. neráčil na ně wěřiti; než což gednagj, že to wše z naše wuole gednagj, gakož dobrj lidé. A přigewše do Wiedni, tu se G.M. k nám ochotně gměl, gakožto k swým wěrným dálibuoh; a před G.M. častokrát nás srokowali, ale nikdy před G.M. nechtěchu pustili, leč což sme s G.M. mluwili, když ode mše neboli k stolu šel. A pánóm českým poručil, aby nás přeslyšeli, když před ně přigdechom. P. Zprávce porozuměge tomu i s pány, těm přem odložj nám rok do Prahy &č. Tak že sme byli tato wšecká léta u welikém nebezpečenstwie od panuow z Rosenberka, když wšecká města giná gměli odpočinutj, swobodně gezdiec po swých potřebách, a my teprw hláskami náklady obtieženi byli; neb okolo nás mocně swé panstwie magie i swé lidi, a přiezeň welikú magj od panošj okolnjch; neb wšickni téměř gich služebnjci okolo nás byli, kromě hradu Hluboké, až do zproštenie božieho že ten žiwot snide, tak nás milý pán buoh wyswobodj.

Protož milj přátelé w budúcjch časiech, spomeňte na to, a nedayte se nižádnému od pána swého přirozeného ginému neb nižšjmu podmaniti, pamatugjce na swú čest

a. na své budoucí, aťby vás nepoklínali, že ste ge podobili. Neb přieslowie gest : cizj kuoň má twrdý hřbet. A proto ač gsme za chwjli nesnáze gměli weliké, ale bohda KM. nám to všjm dobrým spomene w budoucích časiach i geho budoucí. A čest toho gmáme od mnoho dobrých lidj, i gešče nám to vždy chwáli-li. A zwlášť Ciesářowa Milost se s pilnostj o naše sprošćenie a zuostánie při KM. snažně w tom a milostiwě skutečně okazowal; gakož toho přjipsy listuow GM. gsú před rukama, kterak gest KM. snažně w tom a milostiwě o nás i p. Zprávci psal. Buoh rač geho odplata býti i všech, kteřjž se w tom přiezniwě a dobrotiwě měli. —

(Po smrti p. Gindřicha z Rosenberka pokaušel se bratr geho p. Jan o též, gako prwé, l. 1457 okolo S. Jakuba; ale Buděgowštj dobyli sobě majestátu u krále na to, že wěčně od komory královske odcizeni býti nemagj. Král přigew podruhé do Prahy, všjm dobrým gim tu stálost gich při něm spomjnal. F. P.)

7.

Slowo o Děwjně p. Šeb. Hněwkowského.

Děwjn, báseň romantickohrdinská w 18.
zpěwých, 2 djly, w Praze, 1829. w 8.

Tato práce se od prwnjho wydánj nemálo dělj, tak si-
ce, že obě básně rozdijlnými se býti zdagj. Prwněgšj
gest w lehkém slohu, tato we wázněgšjm a wybrauše-
něgšjm přednesena, a wjce w charakterjch a děgjch pro-
wedena. Obsah obau gest týž, totiž wydobyťj ženské
wolnosti. Naši historikowé se we wyprawowánj o děw-
čjch bogjch nesrownáwagj; někteřj ge pokládagj za pau-
hé bágky; Kosmas neystaršj český historik ge za praw-
diwé uwádj, dokládage, že se s smjřenjm skončili; Da-
lemil a Hágek připogiwše mnohé ukrutné přjhody bo-
gownice co zwěř ljtaw zahlazugj. Náš básnjk předewzaw
si oslawiti naše předkyně, řjdj se Kosmasem, a z dru-
hých přigal gedině to, co k geho směru schylowalo.
Přjklad básnické wolnosti našel u znamenitých básnj-
ků; tak Tasso we swém oswobozeném Jeruzalémě gi-
ného slawj hrdinu, než historie uwádj, tak Virgil přigal
do gednánj swé Eneidy králownu Dido.

Tento předmět děwčjho boge sám w sobě nemálo
wábnosti obsahuge; ale dvě weliké obtjžnosti se mu přj-
čj: totiž weliká část na ně newěřj, gak ge tedy welesla-
witi? pak nacházj se přirozená odpornost proti ženám

zbraně nosjcm. Takowé náš básnjc dobře nahljžegc, šťastně odstranil; neboť za základ své básně toto uwedl:

Za Libušiných časů panowalo w Čechách mnohoženstwí; ženy byly jako nábytek mužů považowány, w tuhu se držely, pročež namahánj úwykly. Libuše nahljžegjc neslušnost ženské poroby, a že tjm řádem země nezlidnatj, snažila se uwáděti manželstwo, však mnohé musila překročiti odpory, a než řád uwedla, smrti gi překwapila. Mužj, gimž poddanost žen a k smyslnosti wáběj mnohoženstwí lahodilo, kněžniny zákony rušili, a ženy utiskowali. Ženy hledaly u Přemysla pomoci, a dosáhly gen slibů a těšenj, a že mu nemožné celé zemi se opřiti. Tjm se Libušiny wychowankyně neutišily, we své horliwosti chopily se zbraně, a neyauhlaownějšj odpornjky tepaly, a ze všech atran posily docházely. Knjže neyprw showjwal djwkám, mysle, že se vlast odstraněnjm hlawnjch protiwnjků utišj; ale toto howenj se wladýkám neljbilo, a proto na ženy wyprawili Samoslawa s wogskem, které w bitwě přelstěnjm Wlastininým zašlo, a tak mužj upadli w podrobenost, která šest let trwala. Nowým powstánjm mužů proti djwkám tato báseň se začjná. Zde se hned družky Libušiny a gegj ženské komonstwo co we zbrani zwyklé uwáděgj, zde ge ztráta nabytých práv a hrozně nátišky k zmužilosti a k zaufanliwým prostředkům roznjtily, a začátek šťastný k wětšj smělosti a setrwánj přiwádj.

Druhau obtjžnost odstranil, když neuwedl djwky co tupé ehlapkyně neb ukrutné wrahkyně, ale co rekyne otroctwí se zpřagjcj, které při sličné pleti gewj milostné ženstwí, ušlechtilý cit a wznešenost ducha, a takowé idealy rádi za své předkyně uznáwáme. Mimo to cena básně wyniká tjm, že w duchu slowenské národnosti složena gest, gednagjcj osoby gsau hbité a wy-

gasněné mysli, a i wygewenij trudných přjhod neklesá do kalokréwnosti. Hlawnj aučel básnjkůw byl, aby čtenář skrze celau báseň s osudem djwek swůg cit dělil, a toho výborně dosáhl.

Těž předmět ten swau záležitostj zagjmá; neboť týká se bogů, mezi obogjm pohlawjm pro wolnost a zezlo wedených. Málo gest děgin, kteréby swau weške-rostj i giné národy gjmaly; zde každý rád sezná zástupkyně ženské swobody, gegich wýlewy srdce, gegich wynikánj a odwahy.

Plán té básně zdá se býti manj nawrhnut, děge následuj po děgjech, newj se, kam co chýlj, až nám poslednj zpěw wygewuge mistrowskau gednotu a celotu, gak básnj ostře do swé látky nahljžege, rozmanité zapletenj až ku konci výborně prováděl, k aučinku znamenitému, totiž oslawenj našich předkyň a powzbuzenj vlastenského ducha. Při tom se spatřuge, že básnj swůg předmět tak w moci měl, že si njm geň pohráwati zdá. Málo se podobných básnj nalezá, kdeby wšecko k docjlenj aučinku založeno bylo. Ostatně báseň tato plná gest činnosti, snahy a aučinkowánj; tu prozpěwugj básnice odwahy djwek a trudné přjhody, tam libost krásného žiwota, zde se wěštj mocnost lásky, ginde snaha k dosáhnutj welikých aučelů, tady idyllický žiwot, zas dotýkánj se skutečného žiwobyťj, a ze wšeho se gewj básnjkowa znalost lidské powahy, a báseň tato směle myšlenky, hluboké prawdy, wýtečnost a wznešenost, a snahu po prawé wolnosti a wzdělanosti národu wyskytuge.

Karaktery gednagjeich rekyň gsau výborné, a w tom se našeho básnjka mistrnost nalezá. Wlasta a Pětisila gsau welikánské powahy; ona gest plná hlubokého podniknutj a čilosti i odwahy, a prawá okrasitelkyně Čech, wždy hotowá pro dobré ženstwa se obětowati, nedychtj tak po panowánj, gako po aučelu ženské wol-

nosti, zná powahu ženstwa, hledj wogenským klamem zwjštězenj si ulehčiti, a šetřj dle možnosti krwe; w gegjm wogenském wzrůku pozůstává osud žen a vlasti; důvěru kladauc w bohy, že gegj sprawedliwau wěc podporowati budau, koná činy ducha ušlechtilého. Druhá gest prawá republikánka, udatná, však drsná, zawrhuge wšecy auskoky chtje wše udatnostj wydobyti, dychtj gen po sláwě a žádá poroby mužstwa, gest prawý Ajax ženského wogska, však při wšem tom gegj čistá powaha čtenáři odporná nenj. Sedmý zpěw gedná pauze o gegjch činech, tam básnice prozpěwugj půwodnjmi tahy gegj wznešenau powahu, a ten zpěw dokazuje, žeby básnj schopen byl celau báseň we wážném epic-kém chodě wywěsti, kdyby to w geho směru pozůstawalo. Podobnj dwa charakterowé we swé welikosti, při kterých ženské powahy zachowány gsap, marně se w spisech mnohých národů hledagj.

Pětisilina prawá ruka gest Swatawa, obstárná sice rekyně, které ani potupa, ani chwála z zaučtowané cesty neswede, a gest pravidelná twůrkyně bitewnjch plánů. Také Kwětka, genž gest swazek mjru, náležj mezi hlawnj karaktery, rekyně přjmého ducha a vlastenské lásky, libá co garnj doba w kwětnu, w zpěwjch gewj hlubokost citů a autlost srdce, dychtj po pokogi, ale w nehodách potýká se co Tydides, a wlast gegjmu srdci gest swatá. Čugislawa dušewnj bljženka Wlastina připomjná nám Kastora a Polluxa. Kněžice Běla gest prawý obraz newinnosti, nenáwidj bitew a bowognjch djwek. Krásoběla gest prawá Angelika Ariostowa, gegj obraz zagjmá srdce, a krotj zůřiwost. Šárka gest ženský Ulyses, kde třeba co klamem wywěsti, tam se wysjílá. Též se na diwadlo uwáděgj básnice, a mnohé rekyně, které w rozličných uhodách wynikagj.

Mužštj charakterowé nezdagj se býti tau pilnosti wywedeni, aby snad nad ženy newynikli. Přemysl gest

maudrý a powážliwý wládař, genž Libuši při gegi smrti přisahal, že žen chrániti bude, pročež gin při gegich pozdwiženj howil, a po sňatku s Wlastau bažil, aby Čechy upokogil. Kasal udatný co Achil, za wůdce w nešťastných nhodách zwolený, zachránil řiceniny mužských pluků, zgewowal newiinnost a wěhlasnost, a gehu přihody s libocitnau Bělau w mnohých zpěwch se ozjwagj. Přemil welkodušný dobrodruh, Meleager wušlechtilosti, Ajax w udatnosti, a Tytides w hrdinském duchu, nechce proti djwkám bogowati, koná šlechetné skutky k obraně utisknutých, a hořj po Wlastě; gegich přihody spogugj mnohý zpěw. Přibral gest Český Ulysses, pobauři w na ženy muže, weymluwnostj wyklaulz smrti. Geho wywáznutj ze zagetj patřj mezi humoristické sceny. W té básni gednagj geště básnj Lumir, Dobroslaw Český Nestor, Štiason potřeštěneć z lásky a ginj. —

Co se pagednánj té látky dotýče, mohlatě buď pauze hrdínsky, neb pauze romanticky, neb komicky wzdělána býti. Když básnj tauto vlastenskau pracj za záměr oslawu národu a wzbuzenj vlastenského ducha sobě předewzal, tak se přidržeti musil hrdinského chodu, aby čtenáře neunawil, a poněwadž tento předmět sám se romantickým prawidlům poskytuje, spogil geg s romantickými scenami, a tjm nahradil mnohé giné okrasy. Geště tři zpěwy se nacházegj w humoristickém slohu přednešené, totiž IV, XI a XV, které neywětšj čilost prozrazugj, a gsau w celotu s hlawnjmi děgi spogeni, a tak uměle založeni, že hlawnjmu gednánj w aučinku nepřekážegj, nýbrž k gjmawosti gemu dopomáhagj; tak zágem mužů w XI. zpěwu, kde bogiště wjce křeptčištěm se býti zdá, neywětšj oslawu wogenského wzni-ku Wlasty rozwinuge; w těch zpěwch se mnohé národnj zwyky a uhody připomjnegj, a žádný z Čechů wypuštěnj gich si přáti nebude.

Náš básník všechno přimíšenj bohů, neb vyšší pomoci do gednánj, které mnozj za hlawnj pravidlo w epějch uwáděj, opominul, poněwadž takowé k žádnému aučinku newede, ano i na překážku gest. Uwáděnj pohanských bohů, na které se newěřj, oslawenj hrdjů powýšiti nemůže, a gest w skutku směšné; wyprawowanj vyšší pomoci z našeho náboženstwj též wjry nedosáhne, neb tu ne básníkům, nýbrž gen swatým wěštcům připustiti gsme nawykli. Přimíchánj bohů by gediné w komických epopejch výborně aučinkowalo, poněwadžby co u Voltéra řjdko směšnosti poskytowati mohlo, w čemžby oslawenj našich předkyň zmizelo.

Co se slohu této básně týká, ten se podlé lůtek zprawuge, we všech hlawnějšjch gednánjch se blížj řeckému, řeči uwedené gsau mistrowské, a ona Swatoplukowa k obraně Wlasty w III. zpěwu, a Dobroslawowa pro mjr w VIII. zpěwu wywracugj výčjtku Češtině neslušně od polských spisowatelů namjtanau, žeby řečnické sjly a hodnosti prázdna byla; gistě naše řeč mužským chodem, zwahem a sauzwukem w řečnictwj latině nic neodolá, a nad Polštinu vyniká. Sloh w romantických scenách gest wjce plynaucj, gako w V. zpěwu, který gest plný půwab a rozmanitých citů, a přálbych, aby w humoristických méně uhlazen byl, snadby wjce aučinkowaly, ale neyspjš básník celoty rušiti nechtěl.

Tato báseň gest plná žiwosti, gegj obor pawhé gednánj, a čjm. dále w nj pokračugeme, tjm wětšj výbornosti nalezáme. Přitom, aby obor činnosti wjce na saucit aučinkowal, naplněna gest žagjnowau tklivosti, čtenář mnohého wywinutj dychtiwě očekáwá, o mnohau bogownici se strachuge, a skoro wšeckyby si zschowane přál; básník se stará, aby saucitu neurazil, však se wogenským scenám uhnauti nemohl, ale tyto přednášj gen gako w letu; tak poslednj bitwa w XVII. zpěwu gest 12 strofami odbyta.

Mezi mistrowské nápady patří také uwedenj básnjka Lumjra, který w třech zpěwch wmjšen gest, we dwau zpěwch podpaluge Wlastu k lásce vlastenské a k utjšenj wálek; druhý mistrowský tah gest: zwěsty wyslankyň o přibljženj switu blahého křesťanstwa, kterým ženské pohlawj zjskalo, a toto náboženstw, genž žentwo na stegný stupeň s muži stawj, také gest Wlastě pohnůtkau k usmjřenj. Čeho w této látce několik werši podotknuto, předěj aučinkem mnohé řečnické chwaloimlawy.

Ostatně vlastenská láska, blahost manželstw, ucta k sličnému pohlawj, newřenj na otroctwjsau gehu swatě city. Gistě tato báseň gest dozrálá a zdařilá práce, kde i duch swé výborné bawenj nalezne, které w hlubokých prawdách pozůstává, a giž vlast gi za mistrowský národnj plod uznáwati počjná, a zagistě gj se honositi bude.

Gediné to škoda při té básni, že při vzdálenosti skladatele od mjsta tisku tak mnoho omylů se do této práce wlaudilo, kde se i smysl rušj, a že se wětšj část wýtisků bez přisazenj takowých omylů prodává.

Wogtěch Negedlý.

8.

Pópis kyselky Kysybelské.

Kyselá voda Kysybelská preyšty se na panstwj Kysybelském w diwoceromantickém audolj, njmž Ohře protéká, tři hodiny na východ od Karlowých Warů, a dvě hodiny na půlnoc od zámku Kysybelského (Giesshübel). Užjwá se giž od starodáwna gakežto ljk w rozličných nemocech, a co přjgemný i občerstwugjej nápoj.

Aby prospěch gegj w léčenj chorob dle gistých a neomylných základů se zprawowati mohl, učinil pan J. Steinmann professor chemie, we vlasti a w cizině rozslawený, rozbor této wody léčiwe. Zawjrá pak podlé něho w 10,000 částkách dle tjže následugjej prwky:

	částek dle tjže
soličnjka drasličitého (chloridum calii)	— — 0,339
ejrana drasličitého (sulfas calii)	— — — 0,321
uhlana drasličitého (carbonas calii)	— — — 1,064
— sódíčitého (— sodii)	— — — 8,743
— wraličitého (— lithii)	— — — 0,071
— strontičitého (— strontii)	— — — 0,015
— wápeničitého (— calcii)	— — — 2,435
— hořčjkowého (— magnii)	— — — 1,653
— železitého (— ferrosus)	— — — 0,026

	částek dle tíže	
uhlana germičnatého (carbonas manganosus)	—	0,004
kyseliny křemjkové (acidum silicicum)	— —	0,622

dohromady prvků pevných 15,293

kyseliny uhličnaté, wolné nebo s uhlany gedno-
 duchými slaučené 21,953

prvků všech 37,245

Podlé toho rozebránj pozorugeme, že kyselka Kysybelská znamenitá gest welikau rozmanitosti solj drasličitých, malým obsahem sjrana i soličnjka sodičitého (sulfas et chloridum sodii), množstwjm uhlana sodičitého — wšecky ostatnj prwky přewyšugicjho, dále skrownosti sjranů a soličnjků, konečně welmi nepatrným obsahem uhlěnu železitého a germičnatého.

Každý znatel bude w lékarském ohledu pozor mjeti na wodu tu, která srownánj prvků tak znamenité poskytuje, a chutj lahodnau tak znamenitau se činj.

Podlé wyřknutj slawných lékařů aučinkowé wody kysybelské, co wody na kyselinu uhličnatau a uhlan sodičitý bohaté, gsau následugjcj: ona citelnost nerwů žaludkowych a pljenjch, anobrž i samého mozku dobročinně změňuge, tjm aučinnost krewnjch žil přjgemně popuzuge, krew obžiwuge, žjly mléčné čili mježné a gegich žlázy k wětšj činliwosti ponauká, strogům močowým wjce žiwota dodává, čerstwěgšj proměnu austrogné látky působj, odlučowánj přirozená i chorobná zprawuge a zlepšuge, a tak rostliwé moci žiwotnj we mnohém ohledu blahoděgně napomáhá.

Zwláštnj ale moc rozpauštěgjcj této wody gewě se na céwách lymfowých a žlázách mléčných čili mjezných, pak na strogjch močowých. Protož se we wšech nemocech hodj, které počátek swůg we strogech rostliwých magj, které se osnugj na zmenšené aučinnosti ži-

lek vláskových, na přílišné aučinnosti žil odvodických neboli ven, na oslábším toku krwe, a zvlášť w žile wrátnici (vena portarum), na neprawidelném odlučowánj slizi nebo šlemu.

Zvlášť tedy choroby následugjej kyselkau tauto se léšj:

1. Slizotok pljenj, kašel počasný, počnagjej sauchotiny pljené, dušnost.
2. Křečné autrpnosti žaludku a střew, zvlášť zadrženj obyčegných krwotokůw.
3. Dáwenj od těhotnosti, žluči ostré a od hljst (škrkawek) pochodjcy.
4. Nemoci od zlaté žjly a od nepořádného měsječného půwod beraucj.
5. Zpuchnutj gater, sleziny, mikteru (pancreas) a giných strogů žláznatých, zatwrdnutj žaludku.
6. Hypochondrie a hysterie, neboli těžkomyslnost a mádra.
7. Dna bezčinná.
8. Autrpnosti ledwín a měchýře, gako gsau kameny, slizotok a krwotok z těchto strogů.
9. Krtice, totiž skrofule, u dětj.

Naproti tomu nesmj se podáwati w zapálenj, w náklonnosti k činným krwotokům, w bezčinnosti přílišné, skoro do obrlenosti přecházegjcy, a we wodnatelnosti z nj pochodjcy.

Kyselka ta ale pro swau přjgemnost, mjrnau a přece aučinnau moc, zvlášť hodj se dětem, panjm slabým a autlým, i mužům od dlauhého stonánj zemledným, kteřj skrze swau dráždiwost chorobně wywýšeňau giných wod léčiwých, studených i horkých, užjwati nesměgj.

Wedlé těchto aučinků léčiwých také co nápop obecný při stole i gindy před ginými kyselkami má přednost proto, že působjc welmi přjgemné občerstwenj,

posilněnj a okřánj, žjžeň hasj, a chlazenj lahodné po celém těle rozšjřuge. Pige se buď s wjnem, nebo se mjchá s wjnem a trochau cukru, načež we sklenici zašumj a vysoko se wypěnj, a nápoj práwě wjnu šampaňskému podobnýspůsobj, zwláště za horkých dnů letnjch welmi lahodný.

Kysybelka proto tak prospěšně se mjchá s wjnem bjlým nákyslým, že gegjm uhlanem sodičitým kyselina we wjně se nasycuge a zlahodňuje, při čemž kyselina uhličnatá se uwolňugcej na gazyku chuť nawinulau zbuzuge. W tom ohledu má tato kyselka přednost před ginými, které podobné třeba i wětšj množstwj uhlanu sodičitého obsahuj, že wedlé té soli nemá žádných giných, genžby gj — gako sjran sodičitý chuť hořkau, protiwnau, nebo gako soličnjk sodičitý, slanau a prudkau — dávaly, kteréžto soli, gsauli we wodě u wětšjm mnozstwj přjtomné, přilitemu wjnu přjchut protiwnau dágwj.

Nemocnj pigj Kysybelku buď pauhau, beze wšj přjsady, nebo gi s teplým mlékem kozjm, osličjm nebo krawjm, ne přjliš mastným, mjchagj.

Poněwadž kyselka ta dle swěho slaučenstwj wodě selterske co neypodobněgšj gest, a gi we mnohých přjpadnostech i dostatečně dosazuge, při tom ale w ceně o mnoho lewněgšj se prodává, mohlaby i z toho ohledu w obecnstwu se stati důležitau.

Zkušenj wyučilo, že woda ta mnoho let w mjstě chladném nezměněná se chowati, a do neydalejšch mjst se zawázeti může.

Nabjránj wody do láhwic, zatykánj a zasmolowánj tauže se koná bedliwostj, která wšude při rozesjlánj kyselek ge potřebná. Na každé láhwici šjt magitelůw s nápisem: „Giesshübler Sauerbrunn“ zřetedně gest wytištěn.

Ceny té vody co neylewněgi se určily, aby i méně mohowitý gj užjwati mohl, a gsau následugj :

	w Kysyblu		w Praze	
	zl.	kr.	zl.	kr.
1 bedna po 40 welikých láhwjch . .	5	12	6	48
1 — — 20 — — . .	2	44	3	32
1 — — 40 malých láhwicjch . .	3	44	4	42
1 — — 20 — — . .	1	56	2	30
100 welikých láhwj w slámě zaobalených bez bedny	12	48	16	—
100 malých láhwic taktěz zaobalených	8	40	10	40

wsě we střjbrných dwacetnjch počjtage.

Kdoby gi we wětšjm množstwj kaupil, tomu dostatečná provise se udělj.

Kyselka ta se obgednati může buď u zpráwce žj-dla w Kysyblu samém, pod nápisem: An die Direction des Giesshübler Sauerbrunns zu Giesshübel nächst Karlsbad, — nebo w buchhalterii panstwj Kysybel-ského w Praze na Malé Straně w ulici ostruhowé čisl. 235, téz po láhwjch u kupců Pražských.

J. S. P.

6.

**Pomůcka ku poznání řádů zemských králov-
stwj českého w druhé polowici XIII. stoletj.**

Od Frant. Palackého.

Staří obyčegowé práwnj a celé zřízení zemské vlasti
našj za panování wéwod a králů domácjch z rodu Přemyslowa wždy geště tmau pokryti gsau; nesnadnotě
určiti, kterými zákony a řády národ náš se zprawowal,
gakými zvláštnjmi práwy a powinnostmi značili se roz-
djlowé stawů a společnostj, gakými způsoby moe au-
řednj w zemi provozowána, kterých prostředků se užj-
walo ke zwelebenj sjly národnj, ku pogištění a hágenj
weřejné bezpečnosti, ku plozenj a množenj obecného
pohodlǐ, k ušlechtění mrawů a citů gak nábožných tak
i čistě člowěckých. Starožitných sauwěckých zpráv o
tom nikdež-geště sebraných nemáme; kronikáři naši na
mále toho dotýkaj; powjdkám bágečného Hágka wj-
ry příkládati nelze. Geden gediný praměn nám geště
pozůstává, z kteréhožto zpráwy o předmětech těchto s
důwěrau čerpati slušj: to gsau staré písemnosti, listi-
ny weřejné i saukromj psané, akta i dopisy wšeliké z
wěku onoho, gežto bauřem a záhubám časů až podnes
odolaly. Neywětšj počet starých listin (Urkunden) po-
tahuj se, gak obyčegně, na práwnj důležitosti a záwaz-
ky mezi osobami i obcemi; srownagice ge mezi sebau
pilně a saudně, zjskáme tjm konečně wěrný obraz

všech takovýchto potahů, a swazků, kterýmiž se národ byl zavázal, a tak tedy obraz občanského života předků svých vůbec. Ale izde nacházíme své zvláštní nedostatky a nesnáze: českého diplomataře geště nikdež sebraného nemáme; potřebjtě staré listiny naše teprw po archivech doma i wně shledáwati. A však staré archivy po Čechách na wětšjm djle giž dávno zašly; welice málo gich se nalezá, gichžto pjsemnosti wyše nežli do druhé polowice XV. stóletj saha. Přjčin toho gsau mnohé, aniž, gak se to stává, gen w rozbrogch Husitských hledati se magj: ale o tom zde mluwiti nebudemě. Chudoba naše w tom ohledu, srownaná s nadbytkem kragin sausednjch, k. p. Bawor, skaumatolm děgin vlastenských tuze cítiti se dáwa.

Nárek tento slaužíž poněkud za omluwu nedostatečnosti zpráv, prwnjch toho druhu, kteréžto vlastencům zde podáváme. Wzaty gsau wětšjm djlem ze sauwěkého rukopisu w tagném archivu Kralowec-kém we Prusjch, obsahujicjho formule listin weřegných z kanceláře české za panowánj králů Wáclawa I, Ottokara II. i Wáclawa II. až po r. 1286 wyšlých, a však s wynechánjm dat a gmen. Dr. Jos. Schön, widěw rukopis tento w Kralowci, prwnj pozor náš naň obrátil;*) k žádosti G. Exc. pana hraběte z Šternberka učiněn gest na mjstě přjpis pro vlastenské Museum naše. Že formule tyto, w počtu 151, ze skutečných listin přepsány gsau, za to nám ručj negen obyčeg onoho wěku, ale i shodnost gegich s některými originály posawad zachowanými, i sám obsah gegich. Wztahujt se pak djlem na zahraničné, nazwjce ale na wnitřnj důležitosti králowstwj českého pod králi nahoře gmenowanými. Zde gen na tyto poslednj ohled bráti bude-

*) Wiz Monatschrift der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen, 1828, Januar, S. 71.

me, sestavjce; co w nich děginného se nalezá, pod gisté rubriky, s odwołáwanjm se na čjsla přepisů maseynjch, též na gine nám známé listiny, kdekoli gich k obgasněnj věci potřebj bude.

1) Sněmy. Wláda zákonodárnj.

O sněmjch gž we pamětech neystaršjch vlasti našj zmjnu nacházjme; gmenugjť se tu obyčegně generale colloquium, generalis synodus, dieta, curia solennis a t. d. Na ně ku konci XIII. stoletj, kromě biskupa Pražského, pána a wládyk, gž i poslowé hrazených měst králowských zwáni býwali. A wšak o žádném pjsemnjm snešenj shěmu českého z wěku XII. neb XIII. posawad se newědělo, až pak znám gest způsob tehdejšjho sněmowánj. Rukopis Králowecký zachowal nám neystaršj takowýto zápis (w čjsle 3), za panowánj krále Ottokara II., ačkoli bez datum; snešenj sněmownj ohlašuge se tu patentem králowským, a obsahuge w sobě čtvero nařizenj: gedno proti falešnému mincowánj, druhé proti laupežem wálečným, třetj proti psancům, čtwté o sgezdech šlechtických. Brawj w něm král Ottokar, že pečliw gsa o zachowánj řádu a pokoge obecného a o hágenj dobrých před násiljm nešlechectných, swolal pány české před sebe do Bratry ke dni Sw. Ondřege, kdežto, když se byli shromážšili, trogj wěc gim předložil, totiž které pokuty mělyby uloženy býti na falešné mincownjky, kterj na škodu králowstwj lichau minci bigj, též na psance, kterj o škodě zemské žiwi gsau; pak gakými prostředky mělaby se přjtrž činiti škodám těm, které wogsco do pole táhnaucej činjwalo. *) Páni měwše ty věci w pilném potazu, toto

*) Slowa diplomu králowského na konci pagednánj tohoto postawena gsau.

wymsteli neyprw o falši w mincowanj: proti komukoli pota~~z~~ vznikne, ~~že~~ buď sám lichau minei bige, aneb na zbožjswém bti dopauštj, buďiž on pán (baro), rytjř (miles), panoše (barbnis servus) aneb měřtan (ciuis), gestliže sedmero swědků stawu gemu rowného ~~et~~ pánů proti pánu, rytjřů proti rytjři a t. d.) pod přisahau geg za winného uznagj, ten a takowý hrdlo i statek swůg králi ať propadne; gestliže pak něgaky mincmistr postižen bude buď we špatněm zřně, buďto w lehčenj peněz, wjace gich ze hřiwny bigje nežli předepsáno gest, ten nevyššjm komornjkm aneb podkomořjm králowstwj českého sauzen býti má podle práwa. O wogskách do pole táhnaucjch tak gest narjzeno, že žádný branný, wytáhna z domu, bljže dwau mil od domowa swého neclchowati, aniž na noclehu swém lidem co giného bráti má, nežli gediné obrok pro koně swělo, kterýžto mu dáwán býti má;*) sáhneji násiljm dále, na dobytek, brav neb drůbež hospodářowj, a učinjli gemu škodu menšj desjti hřiwen, má o to a neybližšjho saudu kragského souda a od swj kragských gediným pohnem obeslán býti; budeli však škoda wětšj desjti hřiwen, má před saud zemský do Prahy pohnán a tam tolikéž sauzen býti. W saudu tom gestliže přisahau se očistj, bude propuštěn; budeli však přisaha gěho křiwá nalezena, propadne králi hrdlo i statek. Nebudeli pak přisahau chytiti se očistiti, má půwobowj plnau náhradu za škodu uřiniti, saudecm tolikéž zaplatiti a do králowské wazby na 8 neděl wzat býti. Dále o psancjch a škůdcjch zemských tak nalezeno gest, že kdokoli uswědčen bude w přechowáwanj aneb gakémkol napomáhanj gich, králi

*) Powinnost tato, že wogsko králowské, kamkoli přitáhlo, od obywatelů obrokiem pro koně zdarma opatřeno býti muselo, gmenuge se w neystarjich listinách gmeem nájez.

také hrdlo i statek propadnauti má. Posléze gešt páni ten nález swág wynesli, že žádný w klášterch aneb na klášterském zboží sgezdy a roky (placila) držeti, aniž tam přitom honby jakékoli strogiiti nemá; sgezdy takowé gen do královských měst se powoluj.

Toto sněmownj snešenj w negednom ohledu welice důležité gest. Z něho poznáváme, že vláda zákonodárnj w zemi giž za starodáwna na sněmích provozována byla, kteréžto král podle libosti své swoláwal, a na nich, o čem se řednati mělo, přednášel; ač mimo královskau propositj též jiné články w potaz brány býti mohly. Král suešenj sněmownj patenty swými sám ohlašowal; tudjž pak, co na sněmu nalezeno, i twrditi, i zawrhnutí moc měl. Divno však, že we sněmutém to gen o samých páních českých řeč gest, ačkoli odtinud vědomo gest, že kromě páni i biskup, i rytjři, i staw městský na sněmích hlas a místo měli.*). Důležité gest také to, co se o wedenj swědků proti falešným mincowníkům nařizuge; z něho bereme důkaz, že ustawy o řadu přijízených rownj, geštžto zvlášť w Anglii (Jury) od starodáwna se užjwá, také w Čechách giž we XIII. stoletj w obyčejí byl. Posléze také ze zápisu toho poznáváme, že rozdílowé stawy (panáckého, rytjřského, panačského a městského) giž tehdež we valas našj určiti byli, a že swědectwj člověka stawu nižšího proti wyššímu dokonale platnost nemělo.

2) Auřady zemské a dworské.

We dwanáctém, a ná počátku třináctého stoletj, geštž mezi auřady zemskými a dworskými w Čechách rozdílu se tuším nečinilo; w XV. pak a XVI. stoletj giž wětšj

* Srowney. časopis tento, we předešlém druhém swazku rohu běžícjho, str. 178.

díla ařadů w tom následn přisn rozdělení byli. Tak k. p. za králů Gřihlo, Wladislawa II., Ludwika, Ferdinanda I. a t. d. neyvyššj hofmistr, neyw. komorník a neyw. maršalek králowstw českého byli aředneci zemštj, od nichž docela rozdílnj byli, ačkoli gména podobného, aředneci dworštj, t. hofmistr dworu králowského, král. kammermeister a maršalek dworu král. w Čechách. Prwnj šlepěge rozdílu takowého spatřuj se w druhé polowici XIII. stoletj; tak k. př. roku 1289 neyvyššjm komorníkem zemským byl pan Ogř z Lomnice, komorníkem pak králowským pan Beneš z Wartenberka. Pořádek neyvyššjch aředneců zemských (beneficiarii terrae) podle přednosti a důstogenstw byl tehdaž giný, nežli od počátku XV. stoletj až do třidcileté wálky: prwnj zagisté ařednec zemský byl neyvyššj komorník (supremus camerarius regni), po něm následowal neyvyššj sudj (summus iudex provincialis), pak neyw. purkrabě Pražský, neyw. pisar (notarius terrae aneb pronotarius regni), podkomorj, neyw. mincministr, a t. d. Mezi ařady tehdaž geště pauze dworským, gešto ale pozděgi w zemské přešli, prwnj byl neyvyššj hofmistr (magister curiae reg.), neyw. maršalek, král. krageč (dapifer), král. češník (pincerna), král. kancelř a g. w. Po časté w tom změny nelze geště určití meze aučinnošgi jednoho každého z ařadů těchto; i odkládáme toho až do dalšjho skaužení.

3) Desky zemské.

Mnozj učenj i neučenj kragané naši, když o někdeyšjch řádjch koruny české řeč gest, odbywajj toho krátkými slowy, prawjce, že to kdy w Němcjch, to i w Čechách w obyčeg a w řád zaišlo, gen že tu prý o sto let pozděgi nežli tamto. Předsudek tento zpozdíly mnoho škodného w historii naší způsobil, uwáděge to nj smysly a domněnky nedůwodné, a odwaděge od dů-

kladného i samostatného té věci skaumánj. K wyvrácenj geho giž samo poukázanj na ustaw desk zemských we vlasti našj postačiti může; ustaw to někdy předněžitý, hluboce sahawšj dō všech oborů vlády a řizenj zemského, a čehož nemálo šetřiti slušj, půwodně a pauze český, gemuž ani w Německu ani w Europě celé příkladu nebylo.*) Počátek gegich pokryt gest geště tmau starožitnosti. Kdyby Hágkowi bylo věřiti, giž Nezamysl kníže byřby ge s lopoty swýni roku 752, sněmem na Wyšehradě dne 4. dubna (!) držaným, nařídil a počal; a tudž obyčegný výklad gména geho, žeby přý nic nowého a dobrého byl nezamyslil, bylo by prawě utrhanj. Ale Hágek, prawě, že Nezamysl paměti tehdejšjho sněmu na deskách dubowých zapisati kázal, nedomyšlil se sám nesmyslu swého; neboť i ten neysprostějšj rozum to ukazuge, že téměř každé giné dřjwj způsobilejšj byloby k řezánj písma nežli dubowé. A však s Hágkem bágciwým, když o děginách řeč gest, hádati se neslušj. Nowějšj důkladné skaumánj neystaršj diplomatické datum z desk zemských na rok 1369 bylo stanovilo; pročez také za prawdě podobné pokládáno, gak od giných, tak i ode mne, že počátek gegich za panowánj krále Wáclawa II., syna Ottokarowa, hledati se musj. Ale teprw nedáwno poučila mne půwodnj listina o prodegi statku Cheynowského klášteru Waldsaskému z počátku roku 1287 w král. archivů Mnichowském, že giž tehdaž prodegowě takowj u neywyššjho saudu zemského w Čechách do zvláštnjch registr, a sice obšjrně, zapisowáni byli. To důkazem gest, že desky zemské giž i za Přemysla Ottokara II., gestliže ne dřjwe, zawedeny byly; poně-

*) Desky zemské w Morawě, w Rakausjch, Tyroljch a g. g. pozdějšj nežli české a podle českých nařizeny.

wadž syn geho král Wáclaw ~~léta~~ ^{l. 1287}, ginochém gsa teprw šestnáctiletým, geště nic nowého we zprávě zemj swých byl nepočjnal, anobrž, gakož to množstwj diplomů dosvědčuje, wšudy sám nařizowal, aby we všem tak pokračowáno bylo, gako někdy za otce geho slawě paměti. Ku přikladu desk zemských později, za krále Jana, také dsky dworské čili manské zaraženy, tak že do oněch smlauwy týkagj se statků spupných (alodia) a nálezowé sandu zemského wůbec, do těchto pak podobné paměti o statech manských (feoda) a sandu dworském zapisowány gsau. Desky zemské neystarší, gakož wůbec wědomo, nešťastným ohněm r. 1541 wšecky zhořely; dworské však geště posawď neporušeny chowagj se u král. new. auřadu dworských lén w Praze.

4) Auřadowé kragšty.

Čechy we XIII. a XIV. stoletj, ne gako nynj w 16, ale we 24, a w neystarších časich geště u wjce kragů (provinciae) rozděleny byly. Gména těch čtyrmecjtna kragů byla tato: Pražský, Nimburský, Mělnický, Boleslawský, Litoměřický, Mostský, Žatecký, Slanský, Rakownický, Plzenský, Beraunský, Wltawský, Kameýcký, Bozenský, Prachenský, Pjsecký, Daudlebský, Bochynský, Cheynowský, Kauřimský, Časlawský, Chrudimský, Meytský a Hradecký. Meze kragů těchto nynj dostatečně určití nelze, ani způsoby auřednj, kterýmižto zprawowani byli. To však gisté gest, že i po kragjch těchto we XIII. stoletj zvláštnj auřadowé zřízení byli; ku podobenstwj auřadů zemských, gežto w Praze sjdlo své měli; tak k. p. w auřadě kragském Plzenském gmenugj se zvláště komornjk, sudj, pu-kráb a ginj auřednjej (beneficiarii provinciae Pilzen-

sis), gežto bezprostředně podřízeni byli auřednjčkám zemským w Praze, gim počet z auřadowánj swého klauce a naučenj od nich berauce. Dřjwe, we stoletj XI. a XII., zdá se že gen gednotliwj auřednjci králowští po kragjch nařizeni byli, gežto w listinách téhořwěků neyprw comites, potom praefecti, pak castellani a od časů panowánj krále Wáclawa I. teprw purkrabj se nazjwagj. Takowjto purkrabj, k. p. na Přimdě, na Zwjkowě, na Kladěšě, moc swau samowládnu, i tehdaž provozowali, když giž po kragjch auřadowé onino kollegialnj zřjzeni byli; proto zdá se, že mež auřednjky těmito časté nedorozuměnj a pŭtky znikaly o meze obapolnj plnomocnosti, kterýmžto swádám králowé počasté tjm wyhowjwali, že purkrabj takowé spolu sudstwjm neb komornictwjm kragským nadali. Zpŭsob ten pozděgi we XIV. stoletj geště wjce změněn, skrze nařizenj poprawců dědičných ze šlechty neywyššj po wšech kragjch králowstwjm českého.

Za starodáwna auřednjci weřegnj w zemi našj za auřadowánj swé platu nebrali, alebrž sami někdy platjwali; ku každému zagisté auřadu připogena byla gistá dotacj (beneficium), buďto na statcjch nemowitých, aneb na platech stálých, aneb tak nazwaných akcidenjcjch, gichžto auřednjci požjwali. Pročež některé auřady od králů českých někdy také buď na několik let, buď do žiwotně pronagjmány, gakož toho njže wjce dotkneme.

5) Stawenj a hraženj měst.

• Kterak welice král Přemysl Ottokar II. na množenj a zwelebenj měst we wšech zemjch swých sobě záležeti šal, sám o tom w Rukopisu Kraloweckém (w čísle 139) wyznánj učinil. „Inter multas, prawj, et „arduas sollicitudines et curarum mordaces instantias,

„quae in nostri pectoris aula versantur, ad illud maxime dirigimus aciem mentis nostrae, qualiter provinciae nostrae ditioni subditae civitatum decorentur frequentia et robore fulciantur, quatenus hereditas nostra speciosa praeclaraque nobis compareat, et hostilis insultus incurribus et manus pressuris praedonicae nequeat de facili molestari.“ W této péči sice již i otec jeho, král Wáclaw I., podle svědectví tehdejších kronikářů,*) geg příkladem svým byl předešel: ale zdá se, že král Ottokar otce svého w tom welice převyšil, mnohá města w Čechách i w Moravě buďto založil, jako k. p. Budějowice, Poličku, a Uherské Hradiště, aneb již dřívě založená tu rozšířil, jako Chrudim a Jasměřice, tu znouu ohradil, jako Kolín, Wysoké Město, Austj a g., tu zase hradby pobožené oprawił, jako w Žatči, w Gihlawi, we Znogně a ginde. I syn Ottokarůw, král Wáclaw II., w témže chwalitebném snaženj pokračowal, městům, kteráž rozbrogi po smrti Ottokarowě vzniklými welice byla zpustla,**) všemožně pomáhage. Kterak pak města zakládána neb hrazena býwala, z následugjejch výpisů z rukopisu Kralowec-keho pospati lze bude.

Číslo 13 wztahuge se na založenj nowého Chrudjmě. Kážeť král Ottokar, aby wedlé starého Chrudjmě město nowé založeno bylo, (civitem novam apud Crudin antiquum, eidem loci proximitate contiguous et vicinam, fundari volumus et mandamus); k tomu

*) Scriptores rerum bohém. I. p. 372.

**) Pravj w tem král Wáclaw sám (w čísle 7): „Civitas nostrae post obitum eliam patris nostri, propter multiplicem turbationem, tranquillitatis expertes, et fore habitatoribus exinanitae fuerunt.“

čili přijímá všechny obyvatele, kteříž se tam osadí, pod swau zvláštnj ochranu, nařizuje, aby právní Gihlawským se zprawowali, činj ge prosty všech obecných danj a poplatků na dvě léta pořád přijít, po kterýchžte však, jako giná města, gménem auroku z každého lán-u polj swých po gedné hřiwně stříbra ročně, a sice gednu polowici o S. Gířj, druhau pak o S. Hawle, do komory královske platiti powinni budou. Wykazuje se pak nové osadě 100 lánů polj za 1000 hřiwen stříbra, které po lhátech dosti wolných zaplacenj býti magj, a přidává se k nim ještě dvě lánů zdarma pro richtáře Kobra, kterýž na se wzal byl zpráwu celého založenj a zřízenj té osady; k richtářstwj tomu dědičnému také dědičné náležeti magj 1 sklep, 1 lázeň, 2 gatky a 2 chlebnice v témž městě; 1 mlýn městský král komore swé pozdstawuge.

Číslo 130 o rozšířenj a obraženj města Jaroměřic w Morawě. Královskej zprávce (villieus) na hradě Bj-towském, Kunrad, přijmjm Špitálář, gemužto spolu (podlé čísla 138) richtářstwj města Časlawského dědičné náleželo, učinil s králem Ottokarem o to následugcej sinlawu: že w osmi létech pořád zběhlých to město zdmi wúkol obehnati, a hradby všechny tak stawiti má, aby co do výše a šíře, též brana věžj, podobaly se hradbám Kolinským; město však samo welikostj obvodu swého wrovnati se má městu Kauřimskému. Král za to všechny obyvatele téhož města na osm let ode všech bernj a poplatků, též od mýt a cel po všech zemjch swých swobodj, a k těm 50 lánům polj, kteréž posawad k Jaroměřicem náležely, ještě nových 70 lánů a 2 lány swobodné pro richtáře přidává; richtářstwj pak dědičné, a však jen po meči, náležeti bude Kupradowj na depsanému, spolu s příslušenstwjem swým, t. g. třetím penjzem soudnjm, 1 láznj, 2 gatkami, 2 chlebnicemi

a z mlynem, z nichžto žádných danj platiti se nemá. Po
wygiti však osmilet měštiané powioni budau platiti do
komory kráľowské gmešom auroka 120 hřiwen stříbra
ročně, totiž po hřiwě z každého lánu.

Hradby Kolínské wšebec w listinách o hra-
ženj měst za wzor se pokládaj; na ně pak zvláště
potahuj se čísla 120 a 114 rukopisu Kráľowského.
Narizuge král Ottokar, aby měštiané Kolínsj sami obe-
hnali město své zdmi, wěžemi a příkopem, a to we
štyrech letech pořád přistěh, tak aby příkop hluboký
a 20 loket zřj s ohau stran dokonale obezděn byl, zed
pak městská, gmenowitě sam parkan nad plochu měst-
skou wyzdwižený, byl zweyšj 20 loket, a šjře i tlaušti
dostatečné, s wěžemi naokrouhlými (obrotnými), tak
aby tři wěže byly nade branau městskou, a wřice aby
gediná bránka postawena byla. Zato powoluge setýmž
měštianům, na ta 4 léta, úplná swoboda ode všech a
gakýchkoli obecných danj a poplatků, též ode všech
mýt a cel we všech zemjch kráľowstwj českého, buď
že gsau mýta kráľowská, nebo panská i rytjřská; kto-
mu propůgčugj se gim také na ten čas wšickni požítko-
wé ze sadu městského, aby na to dýlo mohli býti na-
loženi a t. d.

Podobné swobody také giným městům udělowá-
ny, když hradby své porušené opravowati měli, k. p.
Žatci (č. 111), Wysokému Meytn (č. 113), Gihlawi
(121), Znogma (122), Austj (124) a g. w. Často, (gake
w č. 114) kráľowé nad to nade wšeko geště i peněži-
tu pomoc k tomu činili, aneb (w č. 121 a 122) i auřa-
dy šrotownj městům zastawili; a gestliže město které
buď ohněm aneb wětrm zhaženo bylo, nad otyno swo-
body také ta (w č. 112) gim dávána, že wšickni oby-
watelé ke stawenj domů swých dřjwj zřesa kráľowské-
ho, a však podle wyměřenj král. richtáře, darmo bráti
mohli. Poslednj tato wýsada spolu důkazem gest, že

aspoň větší díl domů městských tehdež gen. ze dřív, útesáni byli. W čisle pak 138 oswobodil král Wáclav II. nápodobně měšťany Nimburské na dvě léta, proto, aby most svěg opravili a w dobrém stawu chowali.

W čisle 14 také rozkazem královským, pomenovaná wesnice pustá, pod správau Gindricha Čecha, znouu se osazuje; dáwagj se gj 22¹/₂ lánů polj, na rok prwnj bez poplatku, potom ale od každého lánu ročně o sw. Michale po 1 hřivně auroků do komory král. platiti se magj; Gindrichowi dáwa se spola dědičné richtářstwj té wsi, s prásem mleynským a s třetím penězom saudnjm.

6) Dáchody komory královské.

Pokud se z dosawadnjch pramenů sauditi může, byli dáchodowě obyčejnj komory královské we XIII. stoletj následugjej:

1) Berně, collecta generalis, regia, (kontribucj), byla daň na sněmjch swolovaná se všech statků celého králowstwj, swobodných i neswobodných, panských i městských, při každém korunowánj krále, při každém wdáwanj dcer geho, a we zvláštnjch gakýchkoli potřebách králowstwj. Dáwána obyčejně po 1 čtvrti (ferto) z 1 lánu. K wybjránj gj nařizowáni byli po kragjch bernjci.

2) Auroky z měst králowských, census hereditarius regius civitatum regaliū, städtischer Kammerzins. Wšecka města králowská powažowána za statky králowské komornj, a platila tedy králům auroky z polj swých tak, gako ginj poďdanj pánům swým dědičným; obyčejně po 1 hřivně do roka z každého lánu, polowici gednu o sw. Giřj, druhou o sw. Hawle. Kolik tedy lánů polj které město mělo, tolik hřiwen ročně do komory králowské platjwalo.

3) Královské statky pozemkové, *villiciones regie, königh Domänen*. Počet gegich we XIII. století, zdá se, že byl znamenitě veliký, ačkoli s gisto-
tá udati ho nelze. Statky ty obyčejně w nágem dány
byly, buďto privátním osobám, buďto auředníkům, kteříž-
to villici regii náleželi byli. Tak ku př. od krále Wá-
clawa II. statek Olomucký („*villicatio Olomucensis,*
cum juribus et attinentiis, quas tempore patris nostri
spectaverunt ad ipsam,“ čísla 6) gednomu měšťanu O-
lomuckému na 1 rok za 80 hříwen stříbra, statek pak
Budýnský w Čechách na 3 léta za 100 hříwen pronagati
byli. K villickaci náležela také oprava (*Schutzrecht*)
wšech klášterských zboží na panstwj tom ležjících, ná-
gemnj král. panstwj Budýnského powinen byl 15 po-
plužj zasjwati a wzdělawati, a po wygiti námu při
každém poplužj dobytka přineyméně 2 hówad, 6 owej
a 2 swinj po sobě zůstawiti (w číslu 4).

4) Nápady a požitky statků manských, *Le-
hensfälligkeiten*. A však co a gak při padáwanj len
královských w zemi placeno býwalo, má nynj geče
určiti nelze.

5) Hory zlaté a stříbrné. Podle čísla 9 pro-
nagaty byly od krále Ottokara wšecy hory stříbrné,
w Čechách a w Morawě (*urbura argenti fodinaram tam
per Bohemiam quam per Moraviam*) negumowané spo-
lečnosti za 2000 hříwen stříbra na 1 rok.

6) Požitky mincownj, také minemistrům w
nágem dáwany za gisté summy peněz, kteréžto však
určiti se nedáji. W číslu 2 pronagimá král mincowánj
w Čechách wábec (t. minemisterstwj?) spolu s mipcj
Brodekau na 1 rok za 2500 talentů; w č. 14 dáwa se
někdejšímu minemistru českému E... mincowánj w Mo-
rawě (*moneta Moraviae, cum juribus et iudiciis per-
tinentibus ad eandem*) w nágem na 1 rok a několik mě-
síců za 5000 talentů, a nadto má týž minemistr králi

dáti 10 wyzír w přístj púst, pak na welikau noc 10 wěder wina, 2 postawy šarlátu a 8 baldachinů (zlatohlavů?), a po královnu 1 postav šarlátu, 2 baldachiny. W Čechách mincowáno bylo na několik mjestech, a snad we každém většjm městě královském (ku př. w Pjsku [podlé č. 5], w Mostě, we Břodě a g.); o způsobu toho nýz obšírněji mluwiti se bude.

7) Cla i mýta po Čechách i po Morawě, pokud de komory královské šla; neboť weliká část gah náležela buď obcem městským, buď i zemským páni. Mýta ode všech stawů bez rozdjlu plateny byly: w Čechách od staradawná; králowé gen. některé osoby a obce, nikoli pak celé stawy, od nich na čas oswobozowati mohli. Hlavnj sůřad celnj giž za neystaršjch časů w Praze, w tak nazwaném Teyně, se nacházal, kamž všechna zbožj kupecká dopravowána býti musela.

8) Tržné; denarii de foro, Marktgelder. Cokoli na trh ku prodegi přinášjno bylo, za všechno platjwalo se tržné; tedy netoliko za potravné věci, ale i za fabrikaty kakoli. Důchody tyto také obyčejně pronagjmány; w jaké ceně, nelze se dowěděti.

9) Penjze soudnj, obventiones judicii, denarii de iudicio, Gerichtsgelder. Tehdejšj práwo za všechny téměř výstůpky a zločiny negjný trest nežli samé peněžitě pokuty stanovilo. Z každého tedy saudu šli znamenitj důchodové, gichžto dvě třetiny králi, gedna třetina soudci právem náležely. Králowé však i tyto důchody soudcům samým w nágem dávali; tak ku př. soud města Pražského pronagat byl na 1 rok za 180 hřiwen (podlé čjsla 8), Časlawského za 20 hřiwen (čjsla 138) a t. d. Sem počjtati slušj také důchody král. fisku při konfiskacij, když někdo právem hrdlo i statek swůg králi propadl.

10) Daně Židowské. Národ Židowský, se všjm, cokoli měl, we střednjm věku, všude, a tudj i

w Čechách, považován byl za gměnj komery královské; s kterýmžto králové podle ljboosti své nakládali; všeco tedy, čeho Židé kdy nabyli, za nábytek královský gmjno bylo, kteréhožto králové podle potreby své užíwali.

7) Mince česká. Čísla gegj.

Mince, kterýchžto w Čechách we druhé polowici XIII. stoletj užíváno, gmenugj. se w listinách tehdejších: marca auri neb argenti, florenus, talentum, ferto, solidus, denarius, obolus. S dokonalostí a gístotou určití, co která z nich podle čísla nynějšjho platila, gest, pro tolikere w tem změny a odpory, welice neanadné a téměř nemožné; powjm však předce, co mně o tom posawad známo.

Adaukt Voigt we swém popisu mincj českých náramně pochybil, pravě, že marca i talentum gedno a téže znamenalo; chybu tu nebožtjk Dobrowský giž r. 1786 byl poznal i káral. České pak gméno hřiwna za starodáwna bylo totěž, co latinské marca; talentum přeložil sám Brikcj z Lieka za „funt“ neb „libru,“ a to právem, gakož hned uwidjme.

Ze kšaftu pana Woka z Rosenherka od r. 1262 poznáwáme,*) že tehdaž 10 hřiwen zlata téměř tolik platilo co 120 hřiwen střjbra; tedy 1 hřiwna zlata něco málo méně nežli 12 hřiwen střjbra.

Floreni, čili zlatj, byli tehdejšj dukáti Florentinštj, nynějšjm cjsarským dukátům we wáze a zrně téměř dokonale rovnj (t. gen o několik kreycarů lepšj) gichžto se z gedné hřiwny zlata wyráželo 64 kusů; podle toho platiloby 3½ dukátů asi tolik, co 1 hřiwna střjbra.

*) Viz M. Millauera Ursprung des Cistercienser - Stiftes Hohenfurt, Prag 1814, na str. 49.

Ale tu hned vzniká otázka: jaké a které hřivny stříbra se tu pokládají? Pražská, či Reyno-Kolinská, či Benátská, či Wjdenská, či Normberská? Reyno-Kolinská platí nyní, jakož vůbec vědomo, 20 zř. stříbra. Hřivna pak Pražská w XVI. století proti Reyno-Kolinské stála jako 1010 : 933; ale téhožli poměru šetřino také w XIII. století? Na otázky tyto nyní odpověditi nelze. Také přitom šetřiti sluší, že tehdejší poměr zlata ke stříbře rozdílný byl od nynějšího, gelikož nyní stříbro proti zlatě zlacínělo.

Číslo 2 a 11 w rukopisu Kraloveckém počugj nás: 1) že zrno mincí tehdejších snad každoročně se měnilo, ačkoli nepatrně; káže zagisté král Ottokar (č. 11), w našem dáwage minci Měrávskau na 1 rok, aby mince toho léta přístjho, proti letošnjmu byla o 1 lot př 1 hřivně lepší; 2) že gedné hřivny stříbra magj podlé č. 2 se bjti 3 talenta i 30 denarii a podlé č. 11 zase 2½ talenta i 12 denarii, ačkoli w král. měně (podlé č. 2) gen 2½ talenta za 1 hřivnu w oběh wydáváno bylo; 3) že mince ta, gmenowitě pak denarii, gednau aneb dwakráte do roka obnowowáni býti magj.

Gedno talentum, čili libra, počjvalo se tehdaž w všech zemjch sausednjch; a podlé č. 89 také w Čechách, za 20 šilinků (solidi); šilink pak, čili solidus, dělil se na 12 penjzů (denarii).*) Z toho následuge, že podlé dotčeného nařjzenj gedna hřivna stříbra měla platiti tolik co 2½ libry (talenta), čili 50 šilinků (solidi), čili 600 penjzů. Geden Ferto gest čtwtina hřivny, t. g. tedy 150 penjzů aneb 12 šilinků. Co dále slovo „obole“ znamenati má, gá powěditi neumjm.

Tlažené mince tušjm gen w menšjch potřebách obecného žiwota užjwáno; wětšj kaupě a platy činily se

*) Zdá se, že pod gménem denarii za wěku tohoto nic jiného rozuměti se nemá, nežli tehdejší brakteaty čili plecháče.

wždy hřiwnami zlata neb stříbra, kterého nemineowané na váhu brány. Král Wáclaw II. sám (w číslu 99) užívá těch slov „decem marcas argenti, non in denariis, sed argento;“ také w výsadách minemistra (w č. 11) vždy ta klauzule postawena bývala, „quod omnes emptiones et venditiones fieri debeant cum denariis monetæ prædictæ, et non cum auro vel argento, et nulli liceat habere pondera ad aurum vel argentum ponderandum, sine voluntate ipsius magistri monetæ;“ tedy s powolením minemistra gich předce užíváno bylo, když se totiž minemistrowi za užívání takových wáh platilo. Nový důkaz toho nacházíme se w onom diwném nařízení, že mince po celé zemi buďto různě gednau, aneb i dwakrát do roka obnowowána býwala, tak, že staré mince pokaždé za ~~wytwě~~ ražené měněny býti musely, a na podržení starých peněz pokuta uložena byla (č. 2). Z toho již pochopiti se dá, proč-tolik mincowa a měn (téměř w každém král. městě) w Čechách se nacházelo; sice byliby minciři ku předělávání tak častému weškeré mince zemské nepostačili. Jak škodné a weškerému obchodu mezi lidmi obtížné takové nařízení bylo, wykládati zde netřeba; tím větší zisku hu získal sobě král Wáclaw II., když r. 1300 wšemu tomu konec učinil, ty krásné groše Pražské bítí dal, kterýchžto již po wšecká léta užívati se mohlo.

Z čísla 21 poznáváme, že král Wáclaw již dříve, pro zachování dobrého zrna při stříbrě, a pro zkažení zlých neb falešných mince w zemi, čtyry weřegné prubýře w Praze ustanovil, aby w domě zvláštním na trhu městském čtvery prubírny měli, a w auřadě svým tak pokračowali, jako někdy prubýři za krále Ottokara. Prubýři ti byli sice minemistrowi královskému podřízeni, ale od něho w ničemž ztěžování býti neměli; minemistr sám wšecky peníze ku prubám zdarma podávati musel. Auřad těch prubýřůw byl dědičný, a

však gen do křivobyťj královna. Přitom zapovězeno bylo všem zlatníkům Pražským, aby od té doby wíce střibra prubowati se nepokaušeli, pode přisau poku-
tau. Nález podobný giž i za krále Ottokara byl se stal (podlé čísla 103), ale k dobrému zlatníků zase byl proměněn.

8) Tažení do pole.

Kdykoli od krále wálka ohlášena, mimo jiné bran-
né také weškera šlechta mužská osobně do boje tá-
hnauti powinna byla; gen nemoe, auřed zemský, neb
dworský, aneb přílišné stáří od té povinnosti osvobo-
zowaly. W čísle 108 čte se formulář osvobozenj tako-
vého skrze krále, a sice pro přílišné stáří; při čemž
však starý šlechtě lidi swěníméně do pole wypřawiti
zawázán byl. Klášterům pak, kteřj mnohými statky
pozemskými wládli, (podlé číj. 109, 117 a 123) uložena
byla powinnost p ř u w o z u, čili dosjlanj wozů se špjžj
do královského wogeka w čas wálky, a přechowáwanj
dwořanů královských w čas pokoge. Wogsko králow-
ské domácj w zemi samo ztrawowalo se; wogsko z ci-
ziny nágaté; pokud se w Čechách bawilo, ztrawowáno
gest obyčegně od krále; gak mile ale hranice české
přestaupeny, giž všickni sami o swau ztrawu starati se
museli. Toto chybné a welice obtížné nařizenj wysvět-
luge nám dostatečně, proč we všech starých, zvláště
pak we cizozemských kronikách, tak hlasitě se nařjká
na laupežnost wogška českého, kudykoli protáhlo.
Wogška český negen z pychu a swéwole, ale i z potřeby
a nauze bral a laupil, ahi vlastnjch kraganů swých ne-
šetřiw. Nezpráwa tato udržela se skrze mnohá století,
ano, gakož se zdá, až do panowánj krále Ferdinanda I.;
a však i potom gestě wogák laupiti nepřestáwal.

9) Auřad šestipanský w Praze.

Nařizen byl poneyprw od krále Wáclawa II. asi r. 1285, a swěřena gemu policie městská, zvláště w následugjcich důležitostech: 1) Kdyby tagné záštj wzni- klo mezi měšťany, gednoho proti druhému, aby takowé k saudu aneb ku přátelskému porownánj přiwedli, dřj- we nežliby to záštj wněgaký skutek vypuklo; 2) ma- gj na to pozor mjtí, aby psanci, aneb čeled zběhlá, w městě přechowáwáni, a zbraně žádné od měšťanů ani od čeledi, we dne ani w noci, nosjwány nebyly; 3) aby žádným gednotám a zázawzkům straunným w městě ni- kdež powstáwati nedali, a gsauli gacj, aby ge wyšetřjce zrušili; 4) aby pokřiky a půtky po ulicích městských zastawowali; 5) aby při prodegi všech potraw a ná- pogů w městě na mjry a wáhy, gsauli prawé, pozor měli a t. d. Při tom při všem nařizuge se, aby pomoci, kdyby gim gj potřebj bylo, od richtáře a konšelů měst- ských požádali, a každan wěc, o kteraužby sami mezi sebau na rozdjljch byli, aby na krále wznesli, k rozho- dnutj gj; také pokuty se stanovugj na přestupky těch- to nařizenj, která poneyprw sice gen na gedn rok dána gsau, ale potom po celé stoletj se udržela. Listina tato gest čjslem prwnj w rukopisu Kraloweckém; a nařize- nj toto stalo se skrze pana Záwiše z Rosenberka, neyw. hofmistra, i pana Jaroslawa z Šternberka, češnjka, raddy králowské.

K zázawerce zpráv těchto pokládáme geště auplný přjpis dotčeného nahoře sněmu neystaršjho w Čechách:

Otokarus, dei gratia Rex Bohemiae, omnibus in perpetuum. Regiae nobis dignitatis claritate fulgen-

tibus illud praecipue cedere non imprudenter opinamur ad gloriam, si ad ea diligenter nostrae mentis dirigimus aciem, per quae regni nostri habenas, rationis libramine moderandas non casibus, felici valeamus regimine salubriter gubernare. Provida ergo meditatione pensantes, quod hoc laudabilius in actum produci non potest, quam si falce justitiae hominum sceleratorum recidatur perversitas, qui communis excessibus (sic) in status tranquilli perniciem moliantur, et illa effrenis temeritas, quae dum hactenus quasi dormiente vindicta vagabatur impunis, facinora libere perpetrabat enormia, strictis poenarum limitibus arceatur, ut sic quasi evulsis radicitus degeneris conditionis vitiis, quae terram inutiliter occupantes, perniciose luxuriabant in palmitum dispendia electorum, appareat nostrae reipublicae facies fertilis et decora. Regni nostri Barones ad nostram convocari praesentiam fecimus, et ab ipsis in die beati Andreae Praegae coram nostrae majestatis culmine praesentialiter constitutis diligentius quaesivimus, quibus poenarum talionibus esset falsariorum detestanda nequitia, qui in generale regni nostri dispendium adulterinam pecuniam fabricant et alias falsitates committunt, ac noxia proscriptorum malignitas punienda; nec non et quibus obviandum esset cursibus damnorum calamitatibus, quas illi nostris infestant subditis, quos ad expeditionem procedere continebat.

Qui siquidem barones, habito perpensae deliberationis consilio, in falsarios primitus proferentes sententiam, contra ipsos procedi debere taliter decreverunt: quod si fama forsitan aut suspicio haberetur, seu comperiretur aliquomodo, in bonis seu hereditate alicujus baronis falsam monetari pecuniam, vel aliqua alia falsitas exerceri, ille baro, in cujus bonis hujusmodi falsitas diceretur, per septem barones sibi compares de-

bet convinci, qui jurati deponent, quod in bonis ejus id scelus fuerit perpetratum; et tunc, postquam illi septem juraverunt contra ipsum, statim de persona et bonis omnibus ipsius convicti, tamquam jam damnati, disponemus et faciemus, nostrae potestatis exsequentes officium, pro nostrae arbitrio voluntatis. Quod si miles vel alicujus baronis servus de falsitatis crimine suspectus habitus fuerit, et ejusmodi reus sceleris impetatur per septem viros, etiam in conditione ipsis accusatis aequales, sive miles accusatus fuerit, sive servus, qui quidem viri etiam de veritate dicenda juraverint, convinci debet, et quod vera sit de ipsis accusatis suspicio excitata probari; et tunc statim de personis et bonis ipsorum convictorum faciemus juxta nostrae beneplacitum voluntatis. Hoc specialiter expresso, quod per humilioris conditionis homines, quam sint accusati, probatio ipsius suspicionis vel accusationis non debet fieri vel admitti; et si per altioris conditionis viros fieret, eo magis efficax mota contra reos suspicio est habenda. Eodem jure valituro in cive quolibet, qui suspectus vel infamis de simili crimine haberetur, scilicet ut per septem aequales sibi convincatur comparere, et de ipsius convicti persona et bonis, quidquid nobis placuerit, faciamus; nec non et in examinatione qualibet argenti similiter observando. De magistris autem monetae per Bohemiam sic est specialiter diffinitum, quod si magister monetae deprehensus fuerit in aliqua falsitate argenti, vel in falsitate excessus denariorum, qui fabricari rectius de marca argenti diceretur super marcam argenti, vel plures scilicet, quam concessum sit, faciat fabricari, Camerarius et subcamerarius regni nostri, qui pro tempore fuerint, tractabunt de causa hujus et discernent.

De hominibus Bohemiae, qui ad expeditionem processerint, taliter est decretum, quod nullus ad ex-

peditionem procedens in prima diaeta percinctus sui, in loco viciniore domui suae quam ad duorum milliarium spatium, audeat pernoctare, nec pullos, nec anseres, equos pro curribus suis vel pro aliis utilitatibus quibuscunque, boves, porcos, oves, capras vel aliquod animal, vestes vel alias res, aliquibus in via residentibus auferre praesumat, et omnino nihil, praeter pabulum tantummodo pro equis suis, recipere violenter attemptet. Si vero aliquis in temeritatis prorumpens audaciam aliquid ultra pabulum, quod sibi pro equis libere recipere est permissum, auferre attemptaverit alicui, et illud, quod violenter acceperit, aestimatione competenti habita ad X marcarum argenti summam se in tantum extendet vel circa ipsius summae resederit quantitatem: tunc ille, cui hoc ablatum fuerit, ad viciniore sibi beneficiarios et iudices pro consequenda iustitia de illata sibi violentia ire debet, et coram ipsis illum, qui sibi violentiam intulerit, convenire. Beneficiarii autem causa vel intentione illius, qui passus est violentiam, intellecta, eum, qui talia praesumsit facere, et de quo passus violentiam exigit sibi fieri rationem, uno edicto tantummodo pro omnibus peremptorie citari faciant, ut coram eis facturus rationem de his, super quibus impetitur, debeat comparere. Qui siquidem conventus, si se ac suos homines coram eisdem beneficiariis expurgaverit per proprium iuramentum, ab impetitione huiusmodi absolvatur; verum si probabitur, quod sacramentum ab ipso reo praestitum falsum fuerit, tunc nobis adjudicabitur, et rebus condemnabitur et persona. Si autem reus vel accusatus ad expurgandum se vel suos homines praestare noluerit sacramentum, actori condemnabitur ad integram restitutionem eorum omnium, pro quibus conventus fuerit ab actore; praeterea tantumdem solvet ipsis beneficiariis pro offensa, et nihilominus nostrum in-

trabit carcerem, in quocumque loco sibi deputaverimus, ibidem per octo septimanarum spatium detinendus. Sed si, quae recepta fuerunt, se ultra decem marcarum quantitatem extendunt, tunc reus ad praesentiam beneficiariorum Pragensium uno tatummodo edicto pro omnibus citabitur peremptorie responsurus, et de ipso simili modo fiet iudicium et vindicta sumetur, prout superius est expressum.

De proscriptis vero sententiatum est taliter et decretum, quod quicumque, sive baro, sive miles, sive qualiscumque proscriptum aliquem receptaverit, foverit, sive victualia ei ministraverit, secum equitaverit, vel homines suos miserit, aut in aliquo ipsum promoverit, et de ipsius receptatione, fomento seu victualium ministratione, equitatione vel hominum transmissione atque promotione baronem, militem vel alium qualemcumque, Civitatum consules profitendo criminabuntur: ille, cui praemissa vel praemissorum aliquid opponetur, per civitatum consules, ut est dictum, nobis addicetur vel adjudicabitur in persona et rebus suis omnibus, ut de ipso ac de bonis omnibus ipsius pro nostrae faciamus arbitrio voluntatis.

Praeterea, quoniam non videtur esse sufficiens solummodo, quae aliquo causentur ex scelere, obice cautelae remedio ad salutem rei publicae obviare, nisi et in aliis communi utilitati circumspecte ac provide consulatur: per eosdem barones nostros decretum est hoc etiam et statutum, ut nullus in claustris aut in bonis claustralibus aliqua placita, vel venationes cervorum, leporum, avium aut qualiumcumque ferarum audeat exercere; sed si aliquis voluerit placitare, ea in nostris Civitatibus celebret et pertractet. —

10.

Nawrženj právnícké české terminologie.

Bude snad se zdáti diwno, že nynj teprw nawrženj terminologie právnícké psáti se pokaušjm, když giž literatura naše po swém opětném procitnutj z nehodného sna tak walně ku předu pokročila: gá pak činjm gakoby čeština snad o práwch ničeho w literatuře neměla? Toť by owšem bylo mylné domněnj o předsewzetj mém, kteréž se gen wztahuje ¹ na odstraněnj obtjžnostj, hogně se naskytugjceh těm, kdož i w práwnictwj českém prospjwati chtěj, a bez prawjdka obyčegně tak nechati musěj, s tjm lichým předsudkem, že čeština ani wzdělánj u wáženém práwnictwj nyněgšjch časů schopna nenj, a že se na neywyš gen ku pjsujm hodj.

Wina toho padá gistě na wzdělace práwnj, že práwnictwj Českého tak málo wšjmáno, a w něm se méně než w ostatnjch wědách děje, totiž gen k čemu sama wláda rozkaz a skwělé odměny podává: překládánj wydáwaných od nj zákonů, aby takto každý poddaný gegj známosti předpisů, gichžto se držeti má, dosáhnul. Mimo tato za našeho wěku o práwnictwj Českém se nepracowalo nic, — wygma Dra. Pawlowského: „Přirozené práwo,“ a něco o cjrkewnjn práwu w časop. Theol. — kdežto druhé wědomosti se neustále wytwářugj, ano i theologie a medicina zwláštňj časopisy pro sebe magj, o básnictwj a dobrojpseinnj polemice ať nic neprawjm.

Či snad práva naše, od praotců nad jiné vzdělaná, toho nepotřebovala? Ale od l. 1812, an přisné zkaušky ze všeobecných zákonů se dělají, stará ničetská práva zcela v zapomenutí u právníků každodenních přicházejí, a tudíž i staroprávní terminologie — tak, že gestli takováto nedbalost dále trvati bude, pomalu ani jim rozuměti nebudau Čechové sami, genž češtiny dostatečně povědomi se býti domnívají, zvláště an Čechové ti, kdož k učení právníckému se přiznávají, spisováním jiného druhu knih, básní, se obírají, vlastního umění co každodenního zaměstnání svého nechávají; jiní pak právního běhu někdejšího, potahmo na nynější, neznávají, do právníctví sahají, a všemu svému namáhání na přič, coby právníctví prospěti měli, pomatením jeho terminologie genom škodí (viz p. Jungmannovu Literaturu VII. č. 922. 925. 927). Patrněji nad jiné viděti to v přeloženích z němčiny, k jakému zmatku se u nás pracuje bez všeobecného národního slovníka, a v nedostatku toho, bez známosti vědecké terminologie na větším díle již stanovené. Takto gazyk ten, genž swau bohatostí a vnitřní povahou neydokonalejším prostředkem srozumitelnosti býti by mohl, pomalu tolikerými spisovateli nepowážlivými — genž o své hlavě vše gedenají, slovům dle libosti dnes ten zeytra jiný smysl dávají, a neslýchané i hanebně slávané nowoty jako vzácnější a ušlechtilější šatem přioděné lidu co starobylau prostotu podávají — we zmateníu babylonskau se přivádí, pogaednauili se tomu přitřž neučiní.

K uwarování dalšího zmatku, umínil jsem sobě, dříve než bych se opovážil některý ze svých pokusů w oboru právníctví Českého tiskem wydati, pp. vlastence wyzwati ke spravedlivému a mjrnému posauzení užité mnau tam terminologie, a kde jakých wad se nachází, k opravení gich. Terminologie pak tato wzata

z národnjho žiwota, gak slowa se obyčegně a dobře we práwnjch gednánjch geště užjwagj; ze starých práw městských r. 1582 a zřízenj zemského r. 1564 wydaného, kdežto obzwlášťe pozorowati třeba, náležitěli rozum příkládám slowům tamněgšjm; pak z našich všeobecných zákonů, w nichž všemožně staré terminologie práwnické šetrjno; wady w nich semtam toliko krátkosti času, w němžto přeloženy býti musely, přičj-tati se magj. Auplného však názwoslowj práwnjho zde geště nepodávám, anobřž gen týkagcj se saukromých práw, an dřjwe gedna wětew práwnj náležitě probrána býti musj, dřjwe nežby se k třjbenj ostatnj terminologie přistaupilo. Z počátku tedy wizme, pokudž staročeská řeč práwnj k našj potřebě stačj; a cokoli nám se dobrého hodj, to co drahý pozůstatek swých praotců w témž smyslu hledíme zachowati wděčnému potomstwu.

Auraz a zmařenj nésti na poctivosti. M. P. b. 85.

Aurok, census, činže, Interesse, wiz časopis mus. 827. I. 68.

Autok slowe we Zřiz. Zem. O 13. Vorklage, Anmeldung, w M 3. Einlegung der Schaden; w M. P. N 11. weybog, Gewaltthätigkeit; odtud autočnj.

Bezprawj, nefas (Unrecht); křiwda, dlé přjslowj „chtěgjcjmu se křiwda neděge,“ bylaby patrná injuria, na česko urážka (Beleidigung); rádno tedy za německé Widerrechtlichkeit, aby se nemuselo zbytečně uwáděti „protipráwnost,“ užjwatí křiwda; neprawost však pozůstawiti kazatelům za něm. Laster.

Běh, Zustand, Ereigniss; při takowých bězjch. Všehrd.

Berně, daň, wiz Časop. Mus. 827, I. 69. u nás nynj potrawnj berně, Accis.

Chodec, Vagabund, poběhljk. Powaleče a zabáleče, žebráky a chodce bezbožné wyzdwihowati. M. P. A 33.

Člowěčenstwj, homagium. Mus. Časop. 827. 1.
wšěcko to obšjrně wyswětleno.

Dodáwati a podáwati, zuatellen und überantworten.

Dědina, Grund, praedium, dědinu positan prodáwati
(roli).

Dno dnu, grunt gruntu slaužj, praedium servit praedio.
M. K. 43.

Doljšiti se čeho přjsahau M. h. 44.

Dotýkal, kdoby koho w čem, — odtuď dătka, Vor-
wurf; of. anbelangen, w kterémžto smyslu to ginde
wzato.

Dobýwati sprawedlnosti, den Anspruch geltend ma-
chen.

Domlauwati se o něco, hlásiti, ansprechen. M. F 29.

Dopomoženj práwa, Verhelfen či Executio? dopo-
máhati se má toho na něm právem. M. P. E 10.

Držitel pořádný, rechtmässiger Besitzer, wiz M. h. 6,
kdež toho i w přeloženj našich zákonů šetřjno, wiz
§. 316. Časop. Mus. 827. 1.

Důklad, Cantio? M. c. 6 důkladnj penjze při ohlá-
šenj (že chce appellowati) složiti.

Dáwěrnjk, schowawač, Depositar. M. N. 43. skladač,
deponent, i skladatel. h. 42.

Gistec, za něhož se rukogmě zaručil, nenj ani Geissel,
ani Garant, ani Bürge, než dlužnj sám. M. T. 8.

Hernj slib newjže, Spiel-Vertrag. Registr M. P.

Hleděti mohau sirotci k očjmowi pro statek gegich,
ansprechen.

Hogemstwj, Dilation, Bedenkung, od saudu bylo u-
djleno, wiz Poklid.

Mjrnost náležitá šetřiti se má wjce, nežli práwa přjs-
nost, Billigkeit.

Mocný list, Machtbrief, Vollmacht.

Městiště, na swém městišti stawěti, Baustelle.

Nález, výrok, co za právo nalezeno bylo na sandu, sententia.

Nápad, nápadník, Anerber, nástaupenj neb wkročenj w dědictwj, kdyby někdo bez kšaftu umřel, intestatnj děděnj. Nápadnj w o d u každý může na swém gruntu pogjtí a ku potřebě swé wěsti. M. L. 4.

Náchlebnjci a nablaznj, negsau schopnj swědkowé u kšaftu; lidé domácj pod platem stogje; besoldete Hausgenossen, a smyslu zbawenj, dj zákon náš.

Náprawa, Vergütung, nalepšenj? Zlopowěstný a náprawu kdo vykonal; náprawa od zlopowěstných a lehkomyslných nemá přijmána býti. Entschädigung, w Zr. Z. k. 19. Abtrag.

Náprawnjk, u Stranského tolik co swobodnj, dědinnjk. We Fauknarowu tituláři se nacházegj tato slowa takto zněmčena: Dědinjk Mayer, Swobodnjk Freybauer, Náprawnjk Lehenträger (náprawnjk genannt.)

Náměstek, Stellvertreter. M. P. K. 46.

Nastupowati, naléhati, dorážeti na něco.

Nářek, nařknutj, nařjkati, nenj Anspruch (sprawedlnost) gakž mylně w našich zákonech užjwáno, anobř Bezichtigung, w kterémž smyslu se i w obec-
né řeči užjwá M. P. 9. 12.

Neugistil se ku práwu, sich nicht vergewisst. Zr. in. 33. l. 43.

Nezwole, služebnost, servitus. M. P. k. 40.

Nepřiřjkati za škodu, M. P. h. 51 haftet nicht, leč-
by hned schowawač se ohlásil, že za škodu nepřiřjká.

Obgjtí se při práwě, ohlásiti se, sich anmelden, anfragen.

Obeslánj, obsjlka, Evocatio, Beschickung; obeslaný, wiz púhon.

Obstawiti se může statek geho, mit Verboth belegen, odtud stáwka a stawuňk M. P. l. 27. gest osoby

neb statku něčěho ku práwu skrze úřad k tomu nařizený připowěděnj.

Obrannj list, Schutz- oder Wehrbrief, Zř. obranu, pročby odpowjdati powinen nebyl, položit. **A 45. P. M.** Bez ohrady žádný nemá obstawován býti, krom gisce, který by se k dluhu znal. **Ohradnj psanj M. P. L. 18. Berichtigungs-Schein M. P. L. 26.**

Obwědsti něčeho lidmi dobrými, Všehrd, t. g. oswědčiti.

Ode wřenj wěrac ruky přigde, konecschowěnj. **M. P. h. 46.**

Odciziti, veräussern **M. P. C. 55** užjwáno od starých neurčitě, i w smyslu ukradnutj.

Odha d, Abschätzung, někdy i slowe tolik co weřegný prodag, gindy opět upřenj, Abstreitung.

Od háňka, retorsio injuriae verbalis, **M. P. O. 30.** Od háňku učinjli půwod.

Od mēnným právem **M. P. G. 34.** (Widervergeltungsrecht).

Odpor, welmi širokého pogemu, někdy tolik co námjka, Exceptio, někdy „postaviti se na odpor“ tolik co brániti se, wehren; též rozepře, **M. P. B. 86;** posud i w němčině se namjta odporiren a odpor, Widerspruchsklage, odpornjk Gegner. —

Odpowěd na žalobu **M. P. A 44.** entgegenen, potom i odpowjdati, má se k němu gako k odpowědnjku zachowat, **M. P. N. 5.** wiz **M. Časop. 827.**

Odwod, Ableinung, tak přeloženo u Fauknara, zapjránj, **M. P. B. 73. T. 2.** dokazuje, že to odpjránj bylo; někdy opět branj na wognu, a placenj peněz do důchodů.

Odumrt, statek připadlý, čili odumřelý, das heimgefallene Gut; odaumrtj na statku mana, Bona vacantia feudi.

O d w o l a t i řečnjka M. P. b 30, zpět powolati, wider-
rufen; ginde opět odwołánj se k vyššjmu sandu gest
appellatio.

O d t a h, Verzug, bez odtahu statky sirotčj popsati, M.
P. G. 29.

O p a t ř e n j manželky slušné, M. P. C. 44. třeba porow-
nati naše Anständiger Unterhalt; w K 25 se wyswětlu-
ge opatřenj slowem uručiti, gegen Schaden sichern,
někdy také se prawj opatřenj učiniti, Vorkehrung, Vor-
sorge treffen.

O p r a w i t i se w žalobě, M. P. A 45. přidáwati cos dů-
wodnějšjho k žalobě, zlepšowati se, B. 60. O p r a w-
ce, wiz Mus. Časop. 827. 1.

O s e d l ý ku práwu, nenjli dosti obeslaný, M. P. A. 45.
nenjli gistý w mjestě.

P a d n a u t i we při, sachfällig werden.

w P l e n wzjti, konfiskowati, einziehen, wiz Dobrow-
ského slownj.

P o d ě l i t i w ý p o w ě d j aneb rozsudkem, bescheiden.

P o d a w (Cornel. z Wšehrd podawenj) gesti způsob
smilstwj, a sice násilj, M. P. m. 30. giná wěc gest ná-
silj neb podaw, Nothzucht.

P o d p ů r c i, má ge rukogmě, Nach- und Rückbürgen.

P o k l i d o w é, od stran dáwané pokogné lhůty, k wy-
plněnj zázaznosti, Zř. C. 18.

P o r u č e n s t w j, bylo negen naše poručenstwj, tute-
la, anobrž i zvlášť plnomocnictwj, mandatum. M. P.
T. 79.

P o ř á d e m práwa obeslaný, via juris? neyspjše ale dle
práva, rechtmässig; při swém pořádu práwa zů-
stawen býti má, A. 60.

P o s t i h a t i na někom swého, evincere vel vindicare,
škody na statku gistce, sich entschädigen.

P o s l a u p n é dědictwj, naopak nápadnjmu, M. P. S. 17.

19. srowney všeob. zak. zem. §. 727.

P o s t a u p e n j, nikoli tedý přepuštěnj, Cessio, Abtretung. M. P. f. 18. 19.

P o s u d k o w é, w markrabstwj Morawském též čtyřkrát se do roka držjwagj, menšj saudowé, Rechtstage.

P o t a h: potahugjce se na wjce statků, M. P. C. 51, beziehen, sich stützen, Ansprüche machen; w trestnjm práwu Inzicht.

P o t a z, Berathschlagung, sstupowati se w potaz, Zř. L. 60.

P o w i n e n škodami, haften für den Schaden, ist verbunden.

P r á w a se dožadati, M. P. D. 43. vom Gericht erbitten, ačkoli německé Gericht gindy saud slowe, předce i dle latiny užjwáno bylo práwo: na práwo dáti, bei Gerichte hinterlegen, ku práwu se mnau pogd', vade mecum in jus.

P r á z d n i bud'te nápadu M. P. 35, verlustig.

P ř i h l j d a t i magj konšelé k řemeslnjkům t. g. dohljžeti M. P. a 32.

P ř j s a h a, od přisaženj rukau na kříž neb sw. písmo, juramentum; prawá a křiwa, Meineid; Přjsežnj - Geschworne.

P ř j m l u w y při uwažowánj činěné M. P. B. 90. Fürsprache, A 37.

P ř j p o w ě d, přjpowědnjk, G. 24, praenotatio, Vormerkung, wiz obstaw; od čehož třeba rozeznati přjpowjdanj a rčenj, N. 48.

P ř j s u d e k, Zuspuch, Adjudicatio, což nám ted' wzato do filosof. terminologie gakožto praedicatum.

P r o p a d n a u t i čest a statek, verfallen.

P r ů c h o d mjtí má kšaft takowý M. P. E. 1. Rechtskraft haben, Rechtsbestand.

P r ů w o d, Durchführung eines Beweises, Darthung M. P. B. 8. 40; čas ku průwodům a odwodům; prowozowáno, begründet; prokazowáno a odwozowáno,

(ze sebe swáděno,) abgelehnt; průwod hlawnj pře, b. 36; kde není odporu, není potřebj průvodu.

„P s a n e c newyvedený žeby byl, dáwati“ — má přeloženo Faulkner: der Urgicht bezichtigen; gesti to doslovné přeloženj lat. proscriptus.

P ů g č k a, bez rozeznánj latinského mutuum et commodatum, Leih- und Borgvertrag.

P ů h o n, citatio, Ladung; pohnaný, citatus. K vysvětlenj toho viz Zř. b. 22. „K každému saudu přidány sau čtyry dni, a w těch čtyrech dnech nic giného, než toliko wdowy a siřotci slyšáni býwagj, pořádně podlé obeslání z všeligakých potřeb, i na suplikacij což potřebuge spěšného opatření: a proto slugj ti dnowé sirotčj; krom co se dotýče gruntůw, dědictwj, listůw hlawnjch, nářku cti, neb haněnj, z toho se neobjlá, ale pohánj.

P ů w o d, Actor, žalobnj. Půwod, když se naň zawolá před sepřenjm stran, nestaneli, bude přetržen, a tu objlku ztratj. M. P. a 48.

R o k, Tagfahrt? M. P. B. 76 kdo s kým na roku při saudu stával; ginde Raten: peněz na určité roky platiti, viz Mus. Čas. 827.

R o z e z n á n j giného práwa se podwolit; rozeznati, ent scheiden M. P. A 30.

R o z p a k o w a l kdožby lidj? M. P. N. 9. přemlauwati, überreden.

R o z s u d e k stane se na práwo psané neb obyčegnau zwyklóst; rozsudj, viz Mus. Časop. 827. 1. 75.

R u k o g e m s t w j, řčenj a přiřjkánj, smrtj k roztrženj přicházegj T. 43. M. P.

S á h n a u t i na statek dlužnjka swého M. P. G. 4 angreifen.

S a u k u p u (Gewährsmann dlé G. 48), to gest zpráwci swému dá znáti (určitégi správci dá wěděti) totiž to-

mu, kdož s ním spraviti se powinen gest. Kupec saukupa postaviti powinen gest. M. P. h 11. f 34. Q 24.

Schowáwač neb schowawatel, Depositarij, skladač, skladatel, Deponent. M. P. h 38.

Sedlání t. g. lichwa, Wucher Z. P. 1. a M. P. G 20, kdoby mimo vyměřené auroky wíce bral, minci nad-sazowal, čest a penjze tak neřádně pŭgčené propadne.

Sepření se stran, Streit der Partheyen. Zřiz. Z. Con-testatio litis, ginde též spor.

Služebnosti, nezwole, servitutes, k 40.

Směna nebo freymark, Tausch, G 35.

Smlauwa, C 26. porownání o rozporné věci; teď con-tractus, Vertrag, smlauwce B 20. prostřednjkové, wiz Mus. Časop. 827.

Snětj manželské, sňatek C 52.

Snešení dobrovolné mezi stranami, M. P. K 19, 30 C 37.

Správa někdy slowě Evictionis praestatio, Gewähr, gindy to, co naše zpráva, t. návěštj, ano i co zprawo-wání, opatrowání, curatela, Verwaltung. W tom však u všem gesti rozdíl, protož i určité wyznačení mě-lo w práwu městském zachováno býti. Cornelius z Wšehrd užjwá welmi důwodně: zprawa, zprawce, Gewähr, Gewährsmann, bez čárky; lze však obé spogiti a psáti zprawa, zprawce, zprawiti, Gewähr leisten a zpráva, zprávce, Verwaltung, curator, Ver-walter D 24, a místo zpráva, návěštj w řeči prá-wnj užjwati. W Zřiz. Z. stogj i „zprawiti nemoc podle práwa“ L. 11—13. něm. přeloženo beweisen.

Sprawedlnost, Anspruch, G 4. sprawedlnosti své každý pořádem práwa dobýwey, ne mocj; neimage pořádné sprawedlnosti k statku. D 28.

Sprawedliwých let sirotek dogda, D 29. práwnjch let. Sročen s nařjkagjejm k gistému dni, B 85. aby svě-dek byl.

Srokowati osoby, bescheiden auf 1 Tagfahrt, sročenu býti ZZ.

Šos : pod práwo městské a šos příslušejcí **A 47** Schutz? statek pozemský pod šos přivlastňuje, Landgüter in die Stadtbücher einverleibt. **ZZ e 28.**

Stané práwo, dle Cornelia ze Všehrd, dle práv městských A 45. 48 „saudcowé naň stanné práwo dadj“ rozličně ač se píše, značj předce totéž německé erstandenes Recht, když totiž gedna strana k saudu nestane nebo ku práwu se nedostawj, tuť strácj své práwo pro neposlušnost (ob contumaciam); odwozeno gesti to slovo ode stánj, dostánj, Tagfahrt, Tagsatzung. **Zřiz. Z. D 30. O 12.** po učiněných rozsudcích a staných práwch. Pamatowati zde slušj, že trestnjho zákonu překladatel toho wygádřenj užil též, ale w gíném smyslu, totiž Standrecht, o čemž w pokračowánj o terminologii trestnjch práw wjce.

Stawné práwo A. 56. 7, Pfändungsrecht; (škod) právem stawným dobywey. Stawuňk, **L 17.** Praenotatio na statek, na osobu; zabawenj, wiz obstawiti.

Stěžowati někoho, Last auflegen, oneriren, M.P.a. 57, na stěžnost sausedůw, řemesel swých nebudau moci požjwati, **K 37.**

Stupeň, gradus, w přibuzenstwj neb šwakrowstwj; stupněm kdo bližšj, též i právem, propior gradu potior jure, ginde též užito koleno, pokolenj.

Sutj, vyplacenj zástawy slowe u Korn. z Všehrd, ne zbořenj.

Swědomj, ač gindy slowe vlastnj člověka saud o činech geho, předce nenj tak vlastně a dobře w smyslu tomu užjwáno, gako conscientia w práwnjm smyslu, kdež stogj w gednom pořadj se swědkem, Zeuge, Zeugniß, Bezeugung. Swědek prwé nežli swědomj vydá, učiniti má přjsahu, B 41. Takto má se swědek nařjkati hned při publikowánj swědomj, B. 85.

Swědomj listownj; přigatě swědomj pronášeti ZZ.
p. 16.

Swěrenj, i toto slovo w starých zákonech mělo význam rozdílný a tudíž i mnohdy nelze určití s bezpečností, který se má rozuměti. Tak u f. 4. „Swěrenj slowe statek ten, kterýž se od kšaftugicjho dědici z zvláštnj důvěrnosti poraučj, aby ho někomu třetjmu dochowal, a geg potomně téhož statku pánem učinil“ — tedy fidei commissum; w h. 38 stogj nápis: „O wěcech k schowánj aneb k swěrenj daných;“ tudy na prwnj pohled by se mělo saudití, že o dwau rozličných práwných předmětech, totiž de deposito et sequestratione, gednáno bude; než užité zde slovo aneb gsapc i od starých gakož od nowých spisowatelů bez rozwahy neurčitě užjwáno, gesti přjčinau celé té pochyby, an w témž článku ge dwakráte w porozdílném smyslu užité nalezám: „skladač aneb skladatel,“ kdež zagisté státi mělo skladač čili*) skladatel; že mi nelze rozhodnauti, skutečněli

*) Když takto dvě slowa gednu a tutěž wěc wyznaměnwagj, má wždy nebo (seu) užjwáno býti, gakož i wyborně nowějšj spisowatelé toho užjwagj, u p. logika nebo umnice dj p. A. Marek; našeho zákona pp. překlada-teli užili na mjstě nebo „čili“ k mnohem wětšj určitosti, w čemž gich i ginj zdárně následugj u p. práwo ukapu (okapu) čili odkapu; strognictwj čili mechanika, krásowěda čili o krásě a uměnj a t. d., náproti tomu gesti slovo aneb distinctivnj, kdež spogěná slowa každě cos rozličného znamenagj, gakož wšude welmi důkladně užil náš zákon §. 187 „propugčugj zákonowě skrze poruč-njka aneb skrze opatrownjka ochrany“ a k přánj gest, aby i této, až na oko maličkě rozdílnosti spisowatelé naši bedliwě šetřili neohljkajice se snad na to, že Němci w

se má přeložiti nápis ten, jak swrchu dotčeno, (ač to
článek b. 43. nepochybně o dobrovolné sequestraci
mluví, kdež důvěrník by tolik co sequester značil,
dle slova: důvěrník máge sobě od stran buď penize,
nebo jinou věc, o nížby byl spor k schování, danou a
t. d.) aneb spíše též tak jako v němčině Aufbewah-
rungs- oder Hinterlegungsvertrag? ano i synscl com-
missio, svěřením dalby se vytknouti, kteréhožto vý-
znamu v obchodním právu nám třeba k pogmeno-
vání kommissionáře český. —

Swršky čili swrchky, f 57. patřičnosti, Pertinenzien?
„aneb žeby tento (statek, mohovitý) na swrščích ne-
hodných záležel,“ unbrauchbare Fahrnisse?

Trh, emtio, Kauf, koupě, z čehož přešel význam ten
na trh a tržiště, Markt.

Tůčky činiti (obžalovaný původovi), Ausflüchte,
Wendungen.

Ugma, též neurčitě užíváno, co škoda, gednau h 11., (na
poctivosti své ugmy neponese Práv. Měst.)? podru-
hé co zastání se něčeho, aneb o něco ugmanj w ZZ.
E 5. a w právu Měst. n 7. Gestli žeby kdo sám osvé
ugině dluhu neb jiné spravedlnosti mocj swau na gi-
ném sobě dobýval.

Ugistiti dluh swůg f 30., pogistiti, ZZ. L 43. kdoby
se člověkem svým, který se nočně pychu (violatio
fundi) dopustil, gsau napomenut, ku právu neugistil.
Umrutowati, Amortisiren D 52. zničuge „neb (kšaft
poslední) všecky jiné umrtwuge.“

Uptati něco za někým, L 28. erfragen. Wěci, za kým
budau uptány, mohau právem obřaweny býti.

tom rozdílu nemají, tedy že i my ho dělati nemusíme;
nebo chyby cizích nesmějí nám býti zákonem.

Urukowanjm pro škody (měštěnjn Braž.) stěžován
býti nemá; však powinen z škod práv býti, jinak
právem stawnjm dopomoženj na něm se státi má **A**
57; uručiti t. g. pógistiti.

Ustánj, t. g. práwo na někom ustáté, tak dj Všehrd:
Po těch, po všech práwjch a ustánjch má wše dáti po-
hnaný půwođu, což na něm ustogj, erstandenes Recht.

Ustřjti něco před sirotky, t. g. odstrániti, vertu-
schen.

Wdowa, dokud na stolici wdowské sedj, t. g.
gak dlauho w stawu wdowském trwá, **f 49.**

Wěno wěčné, C 49. žena wěčným wěnem ze statku
manžela swěho zápisem opatřena. **Wittwengehalt ?**
gindy wěno dos, a obwěněnj, **Wiederlage.**

Weyprawu, (weydawky, wywdati se geště ted' řjká)
a wěnem dcera se newybeywá, t. g. dalšj dědické sprá-
wedlnosti nezbawuge, **C 51, F. 51.** to platj tež o synn,
z toho patrno, že wýbytné w našich zákonech tomu-
to na přjč utwořeno co **Ausstattung.**

Weychoz má práwo učiniti, k 19. **Das Gericht soll,**
der Sache einen Ausschlag geben oder Ausgang.

Weyrážka. Welmi gest důležitě, co článek tjm my-
slj, an to i dle našich zákonů rozporná otázka. Tam-
to **f. 51.** se dj: Syn oženě se, newezmeli co od otce
k žiwnosti, však statku otce swěho se neodřekl, a tjm
by wybyt nebyl, umřeli prwé nežli otec geho, dětj po
sobě zanechage, ti wšickni po wýrážce co otcí gich
k žiwnosti prwé dáno bylo, magj geden rowný djl s
bratřjmi a sestrami otce gegich w statku dědowým
mjt. Táže se, zdaž to značj zde připočtenj (přiráž-
ku) aneb odpočtenj (odrážku?) Kdo tedy wýrážku či-
niti zmocněn byl, zdali wnukowé, nedagjce se w podjl
připočjsti, co gich otec obdržel, aneb družj dědici wy-

razili si to na vnútejch, co gegich otec giž obdržel, a doplatjce gim co k podjlu geště se gim nedostalo? Weysady nebyli gen privilegia, než i ustanowenj mezi stranami se nacházegj, L 8. Měst. pr. Geden každý wegda w drženj gruntu purkrehtnjho, aneb žeby geg sobě sám wysazený měl, pod plat gistý od pána wrchnjho, hled' se podlé své wysady a hanfeštu k wysadnjku gruntu chowati, platu na věčné časy wyměřeného nezadržug; Weysadné práwo. P. M. Wýwod, t. g. zodpowjdanj, zodpjránj, Rechtfertigung. Zřiz. k. 56.

Wýpowěd, A 58. každý sám při žalobě odpovědi a wýpowědi (Bescheid) osobně stůg. Wýpowěd aneb práwo staré w moc přicházj, B 45.

Wklad, t. g. wtělenj do kněh, na mnoha mjstech se užjwá inscriptio.

Wládnutj hmotné, když sami grundy naše zprawugeme;

— na wůli našj založené, když k opatrowánj giným poručjme, f 40. Bude to tolik, co w našich zákonech „mjti w moci,“ wiz §. 309. kde na wěc prostředecně působit mohu.

Wyrženj let, t. g. praescriptio acquisitiva, p r o m l č e n j t. g. extinctiva, gesti zpráwněgi wytknuto nežli německé Verjährung, kdežto wěc se promlčeti může i w kratšjm čase než na rok; u všeobecné řeči slýchá se i „wěc gest prospalá;“ s čjmaž nechťgž žádny smásti čas, quando praescriptio dormit.

Wykonáwanj sandu, Vollstreckung des Urtheils, od čehož rozeznati slušj zachowánj, Befolgung.

Wyplněné penjze, H. 1. o něž přigde, nenj pecunia soluta, ale reluirtes Geld. § 3. wyplněné a zaplacené penjze nezaplaceným rukogmě gsau.

K Wyprázdněnj dobré powěsti mluwiti, C 44. na cti utrhanj, řečj nepravých o někom za prawé gistěnj.

W y p r a w e n aby byl z rukogemstwj (losgelassen), to gest propuštěn; rozdjlno to od wýprawy deer prowdáwagjcjch se.

W y r u č e n ý, t. g. wyswobozený, rukogemstwjm třetjho.

W y s w ě d ě t i kšaft, D 45. náleželo swědkům po smrti kšaftugjcjho.

W y w e d e n z toho gruntu pořadem práwa, H 15. ab-stiften?

W z d á n j společného statku, C 55. srowney nyněgšj Gütergemeinschaft.

W z n e š e n j stran, Anhaltung, Antragung der Partheien, wznesti, Z. Z.

na W r c h práwa dogjti nechati, aufs äusserste (höchste) es ankommen lassen, Corn. z Wšehrd.

W ý t ř ž n o s t, Frevel, Z. Z. a M. P. n 18. violatio, laesio.

W y w a z o w a t i dluhy a záwady statků, t. g. břemen nebo wad zbowiti.

Z á g e m nepořádný dobytkůw, t. g. zagmutj, Pfandung.

Z á k l a d, Pfand, welmf neurčité, někdy tolik co o záwod (Wette), gindy Grund.

Z a m l č e n j, h. 7. t. g. mlčenj; takowé gich zamlčenj počteno bude za powalenj, nikoli Verheimlichung.

Z a m l u w i t i se k stawu manželskému; verloben; nynj řjkáme geště námluwy, ušlechtilegi ale zasnaubenj.

Z a h á g e n é práwo, Z. Z. besessenes Recht, totiž nikoli saud, ale sprawedlnost; wšak ale též dj Z. Z. Wše-tečnosti(liby kdo se) dopustil pod zahágeným saudem, ten na hrdle neb ginák podlé uznánj trestán bude.*)

*) Podlé našeho domněnj, „zahágené práwo“ nic giného neznačj, nežli weřegně osazený saud, öffentliche Gerichts-sitzung; kterýžto saud formulj obyčegnan zahagowan byl k tomu cjlj, aby přjtomuj všickni náležitě se chowali a do šranků, kdež saudcowé seděli, newstupowali. (Poznamenánj Redakt.)

Zápłata, B 33. řečníkům zápłata buď taková, honorarium; raděgi odplata neb odměna.

Zápowěd, interdictum, po zápowědi stawěť. H 19.

Zašla oč pře, worüber der Streit einlangte.

Zatčenj neřádne, Arrestirung, Z. Z. D 33. ginde wazba. Kdyby někdo, gsauć zatčen, umřel, tedy půwod nápadnjka a držitele statku téhož zatčeného může obeslati k dostičiněnj témuž zatčenj.

Zatykače, Steckbriefe, Z. Z. O 13. Když se zatykače od téhož saudu komornjho wyšlého dotýče.

Záwad muže swého ani rukogemstwj wywazowati manželka powinna nenj, von Lasten befreien, dluhy, passiva, E 40.

Zmámený, ztřeštěný, B 61. prwněgšj gest w našem zákoně přeloženo: na smyslěch pomatený (u př. opilý); druhé smyslem pominulý (bláznivý).

Zmatek, na' zmatek poháněti neb obsjlati, unrecht; i na darmo někdy a neprawě slulo to, Z. Z. E 14. 16. M. P. q 11.

Změkčowány raděgi než zgittřowány magj býti pokuty, gemildert sollen die Strafen eher werden als verschärft. M. P. m 17.

Zuwač stratjli šaty sobě k šchowánj dané, powinen bude ge zaplatiti, M. P. H. 50. Quis fuit?

Zřjditi, pořjditi? Letztwillige Anordnung treffen, Práv. Měst. E 21. ale o statku prvé od někoho giněho zřjzeném ginák se řjditi nemůže.

Zwod, uwedenj w drženj, wiz Měst. Práv. G 1.; ztmělegšj gest toto mjsto w Corneliu ze Wšehrd: „Ty naň pro nezpráwu zwodem třetiny wýš sáhneš.“

Zwěsti se na dům dlužnjka. Dále prawj týž Cornelius ze Wšehrd w 4. knize hlavě 15: „Panowánj galowé gest, když se koli třikrát buď po zwodu, nebo w urocjch před odhádanjm panuge. Ale plné, dokonalé a poslednj panowánj gest, když ko-

morník po zwodu a skutečném držení, dědictví nebo platu uvezení a nebo po odhádání panuge tímto obyčejem : že ten, kdož ge wede, žádného geště užitku z těch dědin, na kteréž wede, nebere.“ Tuť se to podobá, wygma ony obřady, genž se při tom děgj, *Dominio minus pleno vel proprietati nuda*; giný smysl zdá se mji toto : „o dowedenj nálezu a zwodjch,“ wiz Wšehrda IV knihy hlavu 14.

Z těchto na kwap a co na příklad sebraných průpowědj widjme, že všude takové určitosti stará terminologie do sebe nemá, gakežto žádá zákon náš, aby všechněm pochybnostem a zbytečným dŕtazům se wyhnulo, kterážto potřeba srozumitedlnosti nám welj, zagisté welmi dobře, určitějšjeh ukončanj slow nežli gsau některým až nepravě obljbena (dosjci na mjestě dosáhnauti, wystřjci mjesto wystřehnauti, pogiti mjesto pogmauti, přigetj mjesto přigmutj a t. d.), abychom se dwogsmyslu uchránili, užjwati, a kdež nových starým prawowědcům zatmělých pogemů gest užjwati, buď slow nových aneb slowům gegich s gednotliwými pogemy spogowaných širšj anebo obmezenějšj význam dáwati.

W. Pelikán.

11.

Zpráva o vlastenském Museum.

(W měsících dubnu, máji, červnu a červenci 1831.)

Společnost.

Do třídy audů činných wstoupil G. Oswjc. kníže Maximilian z Thurn a Taxis, založiw se do společnosti materialiemí nad wyměřenau cenu.*)

W materialijch dodáno:

Pro zbírku mineralij: od čestného auda společnosti, p. Gindricha ze Struve, cjs. ruského státnjeho raddy a residenta w Hamburce, 7 větších kusů mineralij sibirských a norweských; od auda zběragjeho, p. perkmistra Pöschla we Střibře, 12 kusů mineralij a hornin z hor Střiberských a Březnických; od p. Přibila, kaplana swatoštěpanského w Praze, 30 kusů kopanů z twarů solnjch c. k. statků komornjch solnjch; od p. Lewitnera, kupce Kolinského, kus křjdy se zkamenělými echinity; od činného auda, p. W. Al. Pohana, faráře Hlawateckého, 3 kusy rudy železné.

Pro zbírku rostlin: od p. Frant. Pettera, professora na gymnasium Splitském w Dalmatsku, swazek sušených rostlin dalmatských.

Pro zbírku živočichů: od G. Oswjc. knížete Rudolfa Kinského, 1 tetřew většj; od swob.

*) W popisu audů Společnosti we předešlém swazku časopisu tohoto wynechán gest nedopatřenjm, we třídě audů přispjwagjch, p. Ludwik Ferdin. rytj z Adelschöfen, wyslaužilý c. k. zemský radda.

pána Feldeka, c. k. majbra, 60 kusů ptáků, djlem welica wzacných; od p. hraběte Šlika, c. k. plukownjka, 1 plch (myoxus glis).

Pro knihownu: od p. Josefa Baumgartena, domownjho pána w Praze, kniha „Länder- und Völkerkunde“ we 20 djljch srytinami a mappami; od čestného auda p. Schöna, gymn. prefekta w Pjsku, Urbani Appendini carmina, a dvě staršj knihy; od p. Frant. Bzděky, gymn. katechety w Pjsku, „Notitia ill. regni Bohemiae. Vindob. 1760; ode čtenářské společnosti Pjsecké, ročnjk 1830 nowin Wjdenských a wšeobecných; od p. B. Oppelta, kanownjka na Strahowě, geho „Christkatholische Betrachtungen“ 4 djly, a „Thematische Predigtenentwürfe“ 2 djly; od swob. pána Jos. Hormayra, tagného raddy král. baworského we Mnichowě, geho „Taschenbuch für die vaterländische Geschichte“ na rok 1831, Herzog Luitpold, (akademische Gedächtnissrede), a druhý djl nowého pokračowanj we Monumenta boica; od p. Jana Wussina, posluchače práw, Fr. Kaminko gratiae divis philosophiae praesidibus persolutae, Pragae 1656; od čestného auda, p. Fridricha hraběte Berchtolda, doktora lékařstw, 8 knih od neb. bratra geho w rozličných řečech sepsaných; od p. Jana Radla, učitele w Deyšjně, wyobrazení papežů s textem wlasným; od p. Jos. Wawřjka, faráře w Demšicjch, 1 stará latinská kniha; od činného auda, p. prof. Sedláčka w Plzni, Titi Livii römische Historie, w Mohuči 1557, fol. srytinami na dřewě; od p. Štěp. Tepláce, doktora a profesora w theologii, geho Ethica christiana, swazek 1, w Praze 1831; od sběragiejho auda, p. Jos. Krejbicha we Wjdni, 8 rozličných staročeských knih; od p. Wáclawa Krolmusa, lokalisty Křeseynského, česká modlitebnj kniha z r. 1784; od p. Frant. Kastránka, knihtlačitele w Gičjně, 4tý djl geho Zábawného čtenj; od knihkup-

od Pražských Bormasů a André, 1. díl. Flore prof. Kosteleckého; od činného auda, p. W. A. Pohana, faráře Hlavateckého, 10 starých i nových knih; od p. Sigmunda Pohana, posluchače práv v Praze, 1 česká a jedna latinská kniha; od p. Bernarda Sykana, vysloužilého direktora na Woxljk, Emm. Alvari grammat. latině i polsky; ode štenáské společnosti Pjasecké, první čtvrtletj letošních novín, Wjdanských a všeobecných; od činného auda, p. Jos. Davotyho, čestného kanovníka i faráře Sedleckého, 3 nové knihy; od p. Karla Polana, Isocratis ad Demonium de officia lat. et boh. Pragae 1586; od p. Frant. Trnby, učitele řeči československé v Brně, jeho „Překladla Slovákův moravsko-uherských,“ v Brně 1831; od p. Kašpara Fejérpatakyho, v Liptowském Sv. Mikuláši, 2 v Uhřích vytiště československé knihy, Kocourkovo a Krmanovy nábožné Arie; od p. Kahlersta, doktora lékařství, jeho Anleitung zur Geburtshilfe der Thiere, v Praze 1830; od kněžecí arcibiskupské Konsistoře Pražské, pokračování v časopisu pro katol. duchovenstvo r. 1831; od p. Hermana Löwy, doktora lékařství, jeho inauguralní dissertacej „Uiber Polarität,“ v Praze 1831; od pana hraběte Taaffeho. Bulgarina v Petrově, jeho tištěné naukové spisy ve 12 dílech; od čestného auda, p. Frant. Kurza, kanovníka Sv. Floriana v Rakousích, jeho „Schicksale des Passauischen Kriegsvolkes in Böhmen,“ v Praze 1831; v poseláních král. české Společnosti nauk.

Pro zbjrku rukopisů: od činného auda p. W. A. Pohana, faráře Hlavateckého, rkp. ze XVII. století; od p. Bartoloměje Ditricha, gardiana františkánského na Bechyňi, rukopis psaný na kůži přezové v 8, a v kůži svázaný; od čestného auda, p. prof. Šchöna, v Pjsku, 7 svazků Libri memorabilium měsia Wodňan od r. 1406 do 1730, a kopiarium

psaní biskupa Lohelta z r. 1616; od p. Antonína Oppelta, hospod. rady a držitele statku, od něho sepsaný „Versuch einer systematischen Abgränzung aller einzelnen mit eigener Gerichtsbarkeit versehenen Domänen in Böhmen, mit 15 nach diesen Abgränzungen illuminirten Kreiskarten und mehreren Tabellen.“

Pro zbjrku listin: od čestného auda, p. prefecta Schöna w Pjsku, swazek původních listin z 30leté války; od p. Frant. Slámy, kaplana zámce-
kého na Worltku, swazek přepisů z archivu Třebon-
ského; od p. Jos. Devotyho, čestného kanownjka
Vyšehradského a faráře Sedleckého, papežská dispen-
sací na pergameně z XV. století.

Pro zbjrku mapp: od čestného auda a čest.
kanownjka Litoměřického, p. Frant. Kreibicha, ge-
ho mappa krage Prachenského.

Pro zbjrku mincí: od p. Wáclawa Procház-
ky, posluchače filosofie w Praze, 7 měd. mincí; od
p. Karla Polana, posluchače humanit. studií w Pjs-
ku, penz římský dwaubajokový z času revolucí; od
p. Jul. Urbana rytíře ze Schwabenau, 4 staré stří-
brné groše; od Negmenovaného 825 kusů nej-
menších penzů měděných z rozličných kragin; od p.
Jos. Neuhausera, biskupského notára a vikára w
Čimelicích, měd. penz pamětní; od p. Wogtěcha
Schwaba, purkmistra Libochowského, početní penz
české komory z roku 1508, a měd. groš krále Sigmun-
da III. Polského z roku 1626.

Pro zbjrku pečeti: od čestného auda, p. pre-
feka Jos. Schöna w Pjsku, 95 otisků pečetních.

Pro ethnografickou zbjrku: od p. Wác-
lawa Krolmusa, lokalisty Křeseynského, starožitný
klíč, nález ve zříceninách hradu Klepů; od p. Au-
gustina Webera, převora kláštera augustinského ve
Lnářích, 2 starožitné pečeti, vykopané na Lnářích; od

p. Karla Krausa, 2 zástřely w oboře Křiwohlatské nalezeny; od p. Jana Kobližky, klerika řádu maltetského, kříž do oltáře noworeckého mosazného, dwau caulů zweyš, s vypuklým obrazným dílem, gežto na Kunštické hoře nedaleko Pardubic vykopáno bylo; též i nápodobná podkova. —

Na založenj Matice české od počátku měsíce kwětna 1831 až ku konci měsíce čerwence t. r. dodáno gest přispěwků peněžných, wše we strjeb. minci:

Od Negmenovaného, pod nápisem: „Pololetnj obět chudého syna české vlasti na oltári chudé matky přinešená ze srdce wěrného,“ prwnj pětina 10 zl.

Od pana Josefa Myslimjra Ludwjka, kaplana w Náchodě, prwnj polowice gehu základu 25 zl.

Od panů posluchačů IM. roku práw na Karloferdinandské uniwersitě 10 zl.

Od wel. duchowenstwa, pp. auřednjků a některých priwátů z panstw Chocenského w Chrudimě 50 zl.

Od pp. auřednjků panstw Heřmanoměsteckého a některých priwátů 50 zl.

Od p. Šimona Bernarda Wrány, faráře w Mirowicích, bisk. notaria, prwnj čtvrtina 12 zl. 30 kr.

Od p. Wořjška 50 zl.

Od p. Karla Ammenlinga 5 zl.

Od p. Wáclawa Štulca, studujcejho na akad. gym. prwnj pětina gehu základu 10 zl.

Č A S O P I S

ČESKÉHO MUSEUM.

P Á T Ý R O Č N Í B Ě H.

SWAZEK ČTWRTÝ.

W PRAZE, 1831.
W KNIHKUPECTWJ J. G. CALVE.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

1.

W a n d a.

„Gaká zpráva mi od děwy mé?
Geště w duši hrdost krutau kogj?
Zdaž mi srdce naklonila swé,
Neb-li tauze mé na odpor stogj?“
Ratibor tak knjže, láskau gát,
Dwořanů se wracugicjch tázal,
Gimžto s dary na milenčin hrad
Prw byl geři ku Krakowu kázal.

Pane! dj mu, gitřeny co zář,
Na lilie když lesk různý lege,
Takto kněžny ušlechtilá twář
Angelskými wnadami se skwěge;
Gako střjbrotok gj plyne řeč,
Duše však hrdostj zpupně kyne,
Gegj zrak gešť oheň, slowo meč,
Genžto z gegjch ust milostných plyne.

Žádné, řekla gešť nám, lásky slib
Lstnému nemůž mne zasnaubit muži,
Chránj mne před Milkem taul a šjp,
Bodawá co trnina swau růži;
Ať ukrotj swé milosti sen, —
To poselstwj swému neste pánu —
Tenkrát Wanda podrobj se gen,
Až on Krakowa dobuđe bránu.

Knjže trne tu, a strašný hněw
Děsně swjrá mohutné mu audy,
Spěněnau ku srdci ženě krew,
Gako zdroge rozwodněné praudy;
„Swůg si nynj wykotlala row!“
Wolá knjže u náramném bolu,
„Ať mne tento džw nekryge krow
„Má než bude, aneb zhyne spolu!“

„Bauře lesnj když potjrá klest,
Mágowé též kwjtky s wětwj shodj:
Tak má gednau ozbrogená pěst
W panenské ať krwi se wybrodj;
Hladný gestřáb wždyť na lowu swěm
I slawjka častokrát uchwátj,
Myška s spjěj pohráwagje lwem,
Bjdně zcházj, drawce když rozkatj!“

Zůřil knjže tak přes celý den,
Nemoha tu děle sněsti hanu,
S hradu kwapně w brány třeštj wen,
Hluky za njm ozbrogených manů;
Dne třetjho ledwa že se bor
Zornjm mjle přiodjwal bleskem,
Wálečný se ay tu bljžj zbor,
Smrtonosným ku Krakowu třeskem.

Udoljm se giž rozljhá hluk,
Dennice se w ryzý třpytj zbrani,
Strašliwý se tamto klade pluk,
Kde se řeka lesinami hranj.
Těsný z města též se walj mrak:
A hle kněžna, co bohyně wálky,
Chwátá, knjžecj zočiwši znak,
Bljže na wranjku, hrdém z dálky.

Gakby nesli kněžnu perutě,
Tak si pod nj ořec howil w skoku,
Přilbu kryla pyřeň z labutě,
Meč se giskřil štihlý gj po boku,
Na plecech se zlatoleský taul,
Haupal mezi rozwinutau kšticij,
Ljbal wěgjř, gak we wětru plaul,
Rauch nad kwět gabloně se skwjcj.

„Nuže, zwolá, spěg! ať tento šjp,
An se na swau kořist w taulci chwěge,
Sňatku mého, mé milosti slib
We twé klamu plně srdce wrege;
Wěz! že řeka dřjw se w ohni zdme,
Krakow hrad swůg rozebige w moři,
Oštjip ten zakwete w ruce mé,
Nežli láska w srdci mém zahořj!“

Tu obrátj knjže lásku w hněw,
A kůň w strany šwižné bodna, prudce,
Pokudž se mu geště kwasj krew,
Ku newjdané se bere pútce;
Zahledna však wábné krásy bleak,
Ana w oceli se skwěge těsné,
Prwotnj geg opanuge stesk,
Láskau omžen kněžně k nohauw klesne.

Ač gj prsa rozněouge cit,
Ač milostj srdce plane wraucj,
Duch přec, w studeném brněnj akryt,
Boly geho zawrhuge žhaucj:
„Chop se meče, dj, neb marná řeč!
Nade djwkau wjítězstwj ti snadné!“
Tu swůg tasiw knjže wěrný meč —
Doň se strašně wrhna, mrtew padne.

A když kyprau krew zawlaží zem,
Kněžna sešine se skokem s oře,
Tkne gj posud necjtěný gem,
A we srdci splane lásky hoře;
W hornatém co auskalj když led
Wětrjk garnj wlažnem swým rozljwá,
Gjmawý mraucjho kněžce hled,
Tak gj cit w kamenné srdce wrýwá.

Gjzliwý umdléwá kněžny hněw,
Když w náručj bolně gj umjrá,
Praudcej mu zadržuge krew,
A se čela chladný pot utjrá
Kadeřj, genž prostila se paut,
Oči skrywá u náramném tesku,
Slzy, gichžto prw neznala prand,
Po ljcch si wolnau ryggy stozku.

Tkwj tak w bolném srdce pohnutj,
Autlý šarlat rtů se w bledost měnj,
Poslednj mraucjho wzdechnutj
Do se ssage w tklivém poljbenj;
A když truchlěj panošů zbor
Tjše nazpět s pánem se ubjrá,
Gichžto nárek, srážen ode hor,
Zponenáhla w dalečj umjrá:

Chopj kněžnu černá zaufalost,
Ana w smutném zmatku oře žene
Wysoko kde starowěký most
Boky swé přes otwau řeku klene;
Mutně dole šepěj bubliny,
Wjchr aupj, a we děsném skoku
Wrhši se we gjcen hlubiny,
W pěnjej swé bolj pohřbj toku. —

W. G. Ráb.

2.

B á s n ě

Karla Winařického.

W a r i t o m ě.

Zawzni mě warito, zawzni plnozrakým
Wlasti mě hlaholem, w usta nezahrwňte
Kým dobrá mi rodička
Swé sladké gmeno wljála!

Hle skřiwan wyletěw k obloze modrawé
Wolně prozpěwuge; stjnošibý slawjk,
Gak pudj ho srdéčko
Tauhu swau či radost pège:

Proč by má gediné usta němá byla
An česká mne medem máti kogjwala
A zpěwem dušegemným
We zlaté sny kolébala?

Twau, dokad Merana usta nezamkne mi,
Matky swé hlaholem, wlasti drahá, budu
Krásu wěčně mladau, a
Sláwu hlásáti swým bratrám.

L i s t J. J. - - - m l.

Z Teplice w čerwenci 1825.

Tam, druhu roztomilý, kdež, pevná zástita vlasti,
Nádherné vrcholů nebetyčných pásma se modrá,
Tam, kdež léky wřelé churawému ze země se preyšti,
Prodléwám, chlumu od tebe záwistnými odlaučen.
O gak rozmanitý očima w duši cit se tu laudj!
Prokwětalým mile usmjwá zde se lauka kobercem;
Tamto hory strměgj, bohatým pyšnje se lůnem;
Přjwětiwý tady hág a sad ochlazenj stele ušlým.
Zde mládež weselá w odměrném poskoku plésá;
A trochu dál se chorý stjn šlowěka wljkně o herli.
Zdeť živná ruka zakládá přjbytky cizincům;
Tamto hradů zbořených různau noha má tepe pamět.
Ach! utěchu wšady bol stjhá! — Gedině to blažj mne,
Že zde mi dáno se saucitlwým se procháseti družcem,*)
Smjch a radost, i tiché žele pospolu wěrně dělme.
Swůg buď o wás mjsjce hower, buď o přjrody kráse,
O prošlých dnj sláwě, o lidstwa blahosti, či bždě.
Wšak čela mého mraky trudepučná hudba zahánj
Milowaného druha, vlastenské Músy chowance.
K poslyšenj gehu hudby sešel se byl ondy na sjni
Wešken obor Músy ctitelů. Struna mǐstrowa zaznj.
Ay dech potlačený se ode rtů nesměle pljžj;
Taužebnému ginák uchu gemné ušly by tóny.
Než moge péro slabé, by gen ohlas popsalo temný,
Gak lahozjno ušjm hauslj gehu prozwukowanjm.
Nadzemským nadšen gsa duchem city w utrobu wléwal

*) S Josefem Šlávjkem Hořowickým, słowným wychowancem českého hudebnjho konservatorium.

Nadzemske, slástj) buď nám plně nádra nebeskau,
 Bud' žele kauzle milé, a libau zalkáwage tanhau,
 Neb k welikým ge činům rekotánjím bádage walným.
 Ljbezná hra geho w ragské mne wkauzlila řjše,
 Až hlučiwý mne teprw přubudil ples ze sna libého.
 Než, co slyšjm? Druhewi rtoma králowským *)

gewj se

Chwála! obor spanilý wdáky geg owěnciti pjlj.
 Ze wšad zaslychám: „Slawné dosawáde hudebná
 Mistry plodj Čechie.“ Gá pak tote sobě pešepci:
 Gsať zdárnj synowé skwostná awé oslawta wlasti! —

Přigmi tuto wogelan nowiau, a petěš mne podobnat;
 Múgtě Slawjk odletěl, a nemj kdo by wjce tššil mne.
 Lidným blaudě nynj městem, mánj býti na panšti;
 Smutně hľadjm, co labuť, po wodách ana wealuge pustých.

P l a w b a w P o d o l j.

W srpnu 1830.

Wzdug mi wětérku libý, wzdug bjlá loďky mi plátna,
 Wčil na řečiště podál se břehu loďku mi nes.
 Přjwětiwá řeko, nes mi gi dále a lehce koljbey;
 Weslem gá ti za to twé toky rozkadeřjm;
 Což řeko prodléwáš? co swúg tady zastawugeš běh?
 Co zde tě wábj, že plauti podál newoljš?
 U břehu-liž zelené se ti ljbj raucho palauků?
 Či skalinau tě děsj sláwohrdý Wyšehrad?

*) Geho M. králem Pruským; nynj w kapli G. M. C. dworské we Wjdni.

Sotwa to šťku, ze wod wystaunj dŕwka, co Wjla
 Kanzedlné : se rtŕ gj słowa, takto plynau :
 „U břehu mi zelené se nelŕbj, raucha palaukŕ,
 Mne skaliŕau nedŕej sláwobrdŕ Wyŕhrad.
 Než kde nŕnj brod lŕnotokŕ twé weŕlo pohánj,
 Tam plaul druhdy Lumjr ; gámu kolébala člun,
 Pěwcowá usta zlatŕm waritem zasnaubena tehďáz
 Přjwátiwan sláwila dárkyni slasti Ladu.
 Na břehu slýchali gag mládenci a dŕvky Wletawské ;
 Hág mlčel ; i ŕkalina přwaby pŕně čila.
 Ŕel, že mi dělé geho zpěwu pŕslechňauti nedáno !
 Závistj rodné zabŕaly sestry mŕ přč.
 Taužebná po tisjčileté gem blaudila panti,
 Až zase pod slawnŕ doplynu hrad Libňáin,
 Slástiplná kdež druhdy Lumjrowa zpjwala pŕně ;
 Než w Podolj zpěwném nepěge wjce Lumjr.“
 „„Nepěge wjce Lumjr!““ ze hlaubi zašumělo hlučně :
 Wjlin utichne howor ; klidna mlčj hladina.
 Rozbolelo mne tu srdce želem ; slza smáčela ljce :
 Rozželen opštugi : Nepěge wjce Lumjr !
 Nepěge wjce Lumjr, waritem genž druhdy pohýbal
 Slunce Čechŕ Wyŕhrad ! nepěge wjce w Podolj.
 Zpět ale plyň Wltawau čarokrásná Wjlo , a wetchŕm
 Pod Zwěkowem po wodách dey se tiché Watawy ;
 Dál poplynauci Lumjra uzŕjš ; ode srdce ke srdci
 Gak přl druhdy Lumjr, tam pěge náš Ladislaw.*)

*) Viz pomněnky Watawské.

3.

O neystarších dějinách a děgopisjeh národů Asiatských.

Podlé Jul. Klaprotha, od F. Palackého.

Negen neydáwnějšj psané paměti lidské, ale i neynowějšj hlasy všech skaumatelů starožitnosti gednosworně wyznáwagj, že neystarší bydle člowěčenstwa, prwnj geho wzddělanj, a tudjž i počátek weškeré historie wůbec, w Asii hledati se musegj. Z toho následuge, že chcemeli důwodně poučiti se o neystarších dějinách pokolenj lidského, do neystarších pjsemnostj národů asiatských nahljžeti a z nich čerpati nám potřebj. I čerpáno sice posawad we křesťanstwu celém ze wznešěného pramene asiatského, z knih Moyžšowých, o stwořenj swěta, o potopě Noachické, o starých dějinách w západnj Asii a w Egyptě: ale na ostatnj historické památky, zwlášť we východnj Asii zachované, teprw za našeho wěku pozor skaumatelů děgin pilněgi obraceti se počjná. Skaumánj takowé má swé zwláštnj obtjžnosti a nesnáze; negen že takowé spisy u Asiátů před Europčany ukrywány a tageny býwagj, a tudjž nám téměř nepřjstupné zůstáwagj, ale i proto, že se k nim, kromě známosti řečj, obyčejů a náboženstwj od sebe welice rozdjlných, také newšednj důmysl kritický vyhledáwá, nemáli učený swět nimi do nowých a horšjeh bludů zaweden býti.

Geden z neyznamenitějšich orientalistů wěku našeho gest Julius Klaproth, rodem Berlinčan, nynj w Paříži se zdržugjej. Byw powołán roku 1802 — 1812 do cjsarské ruské služby, wykonal tam několikery cesty do Asie, a tudjž negen důwodné známosti řečj čjnské, mandžuské, mongolské a giných mnoho nabył, ale i wšech těch pokladů literárnjch o národech asiatských užil, gichžto bohatau zbirkau Petrow a Paříž nad giná města w Europě se honosj. Roku 1823 wyšel w Paříži na swětlo geho důležitý spis o rozličnosti a přjbuznosti gazyků asiatských, pod titulem: „Asia polyglotta,” gehožto druhé wydánj r. b. učiněné nám do rukau se dostalo. Naděgame se, že krátký wýtah z knihy té wrdšlanoům našim, kterýmž o důkladnau známost historickau činiti gest, newhod nebude. Zwláště pak uwod gegj, „o děgopiscjch asiatských,” důležitý nám se býti zdá, kterýž tu uplně přeložený klademe.

Děginy starých národů we tři hlawnj rozdělly se děl j: prwnj gest mythologie, čili bágečná historie, gegjžto děge hustau tmau bágek a allegorij zahaleny gsau; často takowé mythologie nic giného nebýwagj, nežli astronomické pozděgi spočjtané periody let, gmény dynastii a heroů nebýwalých zpmenané. Druhý rozděl gest historie negistá, kteráž o děginách a osobách skutečně bylých a minulých gedná, a wšak času gegich někdejšho bytu dostatečně určití nemůže. Třetj gest historie prawdiwá, gegjžto hlawnj data gsau prawá, a časem, we kterémžto se zběhla, dokonale označena. Tato prawá historie u národů asiatských wětšjm djlem welice pozdě, a sice teprw tehdaž počala, když giž uměnj liternj se rozprostranilo, staw kněžský klesl, a učenost proti panownjkům se opjrala.

U mohammedských národů Asie, totiž u Arabů, Peršanů a Turků, náboženství gegich všacku stánu historii zničilo, pravidlem t.j., že cokoli koranem potvrzeno není, není nepravdivé ale i bezbožné gest.

Historie Arabů.

Prawdivá historie Arabů stárjm svým sotwa do V. stoletj po nar. Krist. dosahuje; tam se stýká s tradicemi starého zákona, a odtud do bágek se zabývá. Dále pokračuje, přednášj nám předpotopné dynastie a ty neynerozumnější smyšlenky, pošlé ze blaubánj pozdějších Židů a Kabbalistů. Teprw od wáku Mohammedowa panuje u historiků arabských gistý počet let, a rozumnější mezi nimi sami zawrhuj větší díl toho, co u kraganů gich před tanto epochau se klade.

Peršanů.

Arabové w polowici VII. stoletj podrobili sobě Peršany, a ge ku přigmutj wjry mohammedské mocj donutili. Božská ucta ohně u starých Peršanů, tudjž ohněm a mečem wykořeněna gest, a snj téměř všechny památky historické předešlého wáku zahynuly. Gen děginy poslednj dynastie perské, Sasanidů, od r. 227 do 651 po nar. Kr., zachowány u domácích spisowatelů poněkud nezprazněné, ačkoli ani obsah gegich sám w sobě důležitý, ani počítánj let wšudy gisté negsau.

Historie dynastie Parthické, a kajžat těch, kteří w Persii po smrti Alexandra velikého panowali, t. g. od III stoletj před Kristem, do III stoletj po Kristu, u persko-mohammedských spisowatelů gen w neauplném popisu panownjků, bez počtu let, záležj; a pohřjchu i u Řeků samých o periodě této gen chudě zpráwy nacházjme.

Historie panownjků perských, počna od Cyra až po Daria, čili do podrobenj říše skrze Alexandra Mace-

donského, celé zpotvořena gest u spisowatelů domá-
cích a w času swém neurčena. U nich Alexander sluge
synem Dariowým sđerati Filippa Macedonského splo-
zeným, kterau prý Darius k manželstwj požádaw obtj-
žil, ale pro smrdutý dech gegj otci nazpět poslal. O Cy-
rowi peršij historici nic newědj. A však před tauto pe-
riodau historickau geště bágečná dynastie Pišdadská u
nich se pokládá a s Kaiumarathem počíná, kteréhožto
gedni magj za Adhina; ginj za Noe, ginj opět za wůka
Semowa:

Tento gest způsob neystaršj historie perské, pe-
kudž a gakž se wzemi samé zachowala. Nelže gj ani
se zprávami řeckými sgednotiti, ani snáwěštjmi, kte-
rých nábožné knihy Parsů w Indii, ač welice málo, a
to wše negistých, nám poskytugj. Gegj téměř gediný
pramen gest Firdewsiho weliká báseň hrdinská my-
thicko-historická, gménem Šachnameh, kterauž on
na počátku XI. stoletj k rozkazu sultana Mahmuda Ga-
senského složil, látku knj ze starožitných prý powjde-
k Parsů a Řeků nazbjraw.

Turků.

Národové kmene Tureckého, kteří snáboženstwjm
Mohammedowým také užjwánj arabského písma přjga-
li, před epochau tauto nic historického nemagj. Leto-
pisowé oněch dynastij tureckých, které potom w Persii,
Malé Asii a w Egyptě panowaly, wětšjm dílem od tam-
něgšjch domácjch po arabsku a persku sepsáni gsau, a
gen nynj panugjej w Konstantinopoli dům Ottomanský
má děgopisy swé řečj tureckau psané.

Monğolů.

Čazan-chan, potomek Čingis-chaňw we pokolenj
pátém, panowaw w Persii na konci XIII a počátku XIV
stoletj, kázal swému tagemnjku Chódža-Rašidow

sepsati dějiny národu Mongolského od nejstarších časů až do tehdejšího věku, a užiti k té práci jak písemnosti staromongolských, v archivu jeho říše zachovaných, tak i živé pomoci starých mužů, kterým staré pověsti o národu gegich, i řeč sama mongolská, (tehdaž na dvoře pěkém již téměř zapomenutá), ještě známy byly. Tím způsobem zhotovil Chodža-Rašid svůj znamenitý a vážný spis pod jménem „Džama-attawarich“, z kteréhožto potom všickni mohammedští spisovatelé všecko to čerpali, co kde o nejstarších dějinách národů mongolských a tureckých pronesli. A však pohříchu ani Chodža-Rašid neuwaroval se chyby u jeho stegnowěrců obyčejné, přilepiw starožitné pověsti mongolské a turecké k hebrejským, pokud tyto u Mohammedánů přigaty gsau.

„Z dějepisů islamských, (prawj Chodža-Rašid), a „z pentatenchu potomků Izraelských známo jest, že „prorok Noe, gemuž buď požehnáno, zemi od gihu k „seweru we tři djly rozdělil. Prwnj dal synu swému „Chamowi, genž byl otcem Sudanů (černých, aethio- „pů); druhý Semowi, otcí Arabů a Peršanů, a třetj Jafetowi, otcí Turků. Geden ze synů jeho odebral se k „východu, a toho Mongolové a Turci také Jafetein „gmenugj, u Turků však také Abuldžeh-čanem se nazjwá. Mudrci však newědj, bylli tento Abuldžeh-čan „syn proroka Noe, gemuž buď požehnáno, aneb syn ně- „kterého syna jeho. Ale z rodu jeho vždy pocházel, a „jeho potomci gsau Mongolové, národové turečtj, a o- „bywatele stepj (Asiatských).“

Na těchto negistých a historicky zcela nedáwrodných slowjch Chodža-Rašidowých zakládali pozdější spisovatelé všecky své rodopisy národu tureckého, počawše od bágačného Oğuschána, genžto prý z prestřed Asie až do Egypta proniknul, až po známého w dějinách swěta Čingischána; a však tak negistě, že ge-

dni mezi Oğusem a Čingisem jen čtyry sta, ginj ale čtyry tisíce let počítají. Opět ginj praví, že Oğus ten byl sauwčský prvního krále perského, hágočého Kaiumara, jenž brzy za Noe, brzy za Adama, se pokládá. Z této směsice tedy nic historického čerpati nelze; a Abulğazi-Bahadur-Chan, kníže Charisemský, jenž r. 1663 wýtah ze knih Chodža-Balidowých po turecku učiniw, ge až do věku swého prodlauił, směšalci tuto gešťe wíce zmatł; a však spis geho wjru zasluhuje we všem, co přednásj o dějinách dynastií mohammedskotureckých.

U ostatních nemnohých národů kmene Tureckého, kteří we wnitřnj Asii, swé staré vlasti zůstawše, k Mohammedstwu se nepřianawajj, ztratila se tušjm s literaturau všecka pamět-gegich původu, aspoň nám nic o tom známo není, aniž máme naději, žeby se co takowého u nich kdy najiti mělo.

Hindů.

U Hindů náboženstwj všecku historii zničil. Po-
wažugjce oni žiwot tento jen za pomjgegij wěk smutku a zkaušení, za neškodné soudj poznamenati příběhy geho; pohřženi w rozgjmánj o mystických formách, jen o to se snažj, aby ducha swého mrawnjm sebezrušenjm do ducha celého swěta, z něhož prý pošel, nazpět uwedli. Přjné zachowáwanj těch neychatrněgších nábožných obřadů a předpisů, mateniny gegich metafysiky, zosobňowanj nestějslných gakoatj božstwa, tušjm všecky sily ducha gegich, tak že téměř nelze ge ze mdloby gich nábožnické zkřjsiti a smysly gemné pro žiwot lidský w nich zotawiti. Pročež, také gakkoli spažným hledánjm, gešťe se Angličanům w Indii nepodařilo nalezti starožitný nēgaký spis historický w řeči národnj; jen dynastie mohammedské, které tam panowaly, měly

swé letopisce, gešto však téměř všickni wperaké aneb w nowohindustanské řeči psali.

Páwodnj spisy Híndů gsau wětšjm djlem nestjšlnj wýkladowé zákonů bohem zgowených, grammatických tagematwj samakrity a gich nekonečné mythologie. Básnictwj však, kteréž rádo snáboženstwjm se pogj, spanile u nich zkwetlo, ačkoli obyčegně metafysice w službu podrobené. Některé gegich epické básně, jako Mahabarata i Ramajana, na dějinách síce založeny, ale spolu diwy a bábkami zahaleny gsau; stak nedostatečným udáwanjm času, že i tům neyučenějšjm audům asiatské společnosti Kalkutské sotwa lze bylo ge se zprávami řeckými srownati; a až k wěku Alexandrowu prošlakowati. Ze spisů těchto gen některá historická domněnj čerpati se dagj; to však z nich dosti gasně proswitá, že někdy národ podmanitelský od seweru do Indie wtrhl, a obywatele zdejšj, snad pokolenj mauřeninského, wždy dále ku poledni tiskna, posléze na ostrowě Ceyloně wyhladil. Podmanitelé tito pokládaj se za wtělesé bohy, s hor Himalayských sstaupilé; gegich podrobenci gsau obrowé a demonowé zlj. Tabule hwězdárské Híndů, kteréž prý z neydalejšj starožitnosti pocházegj, negsau dřjwé nežli w VII. stoletj po narozenj Kristowu zhotoweny, ale potom tak spočjtány, gakoby do mnohem starějšho wěku sahaly.

U Tybetčanů.

Co sme o nedostatku historie u Indů řekli, platj také o všech národech, kteřj k kakakoli sektě náboženstwj indického se wůbec přiznali, gestliže duch protihistorický náboženstwj toho u nich wzdělanostj čjnaskan zmjrněn nebyl. A však Tybetčané magj spisy historické, gešto stářjm swým s gistotau až do wěku Kristowa sahati se zdagj. Tehdáž přinešeno gest prý náboženstwj Buddhické do Tybetu, a snjm spolu wzděla-

nost i písmo, bez nichžto historie býti, ba ni mysliti se nemůže; nebo w samých toliko písnech a w ustnjam podánj (tradicii) mizej: čísla časá, ažkoli děginy poněkud w paměti se zachowáwaj. Ale děgowé příkré hornatiny, gakožto gest země Tybetská, oddělená od giných kragin swěta na seweru skrze písciny a skaliny pusté, a s giných stran skrze vysoká pohorj aněžita, gegjžto obywatelé málo kdy wen se stěhowali, nebyliby tak důležitj pro historii člowěčenstwa, kdyby skrze kněžj Tybetské nebylo mezi obywatelj stepj středoasiatských rozšřeno náboženstwj buddhické, kteréžto diwoké ty barbařy učinilo lidmi, citliwými a dobromyslnými. Takto zkroceni gsau někdy swětobuřiři Mongolštj skrze ušlechtilau stránku náboženstwj indického, gim z Tybetu donešeného, skrze wyznámj pokory a dobrotiwosti. Dřjwe giž roznesla se byla wjra buddhická po Kašgaru a Chotenu i giných kragjch středoasiatských; tam však skrze wpády zběřj, nomadických od východu, a pozděgi skrze rozmáhánj se Islamu docela potlačena gest.

U Čjňanů.

Čjnská řjše, na východu a poledni mořem baurliwým otočená, na půlnoci pauštinami od pauštj oddělená, na západu pak sněžitými pohorjmi ohražená, zdá se na prwnj pohled pro děginy člowěctwa ztracena býti, gakožto příliš osamotěná: ale gaky pódjw gjmá skaumatele, an tu nacházj prameny neočekáwané, swět-le obgasiňugjej ony přjběhy před důležitě, kteréžto, wětšjím dílem Europu do toho způsobu mrawně-politického uwedli, we kterémž se nynj nalezá; nebo weliké stěhowánj se národů we střednjm wěku gen z děgopisů čjnských dostatečně wyswětliti se dá. Mnozj mēenj i neučenj, chtějce hodnowěrnost mosaických podánj zničiti, užjwali k tomu cji historie čjnské, gakožto neystaršj-

ho národu; a však newěděli, co vlastně historie čínská gest. I slušej té práce vážiti a vysvětliti tu věc obšírněji; s tjm důkladným osvědčováním, že se tu nestranně a bez předsudků mluwj, aniž pak náboženstw s dějinami mate.

Hned od počátku říše Čínské, gegjžto prwnj zakladatěle gen asi zgednoho sta rodin záleželi, (neboť wjce gednoho sta gmen rodinných předtjm w Číně nebylo); zdá se že uměnj pjema tam známo bylo. Aspoň nápisowé z VIII. stoletj před narozenjm Kristowým se posawad zachowali, nepotahujc w to nápisu na památku Yü-owu, gežto prý mnohem staršj gest, ač nenjli gen kopie staršjho nápisu zetřeného neb zmazaného. Kde ale uměnj pjsemnj záhy wzniklo, tam powstala i historie záhy, ana bez pjema býti nemůže. Giž od neystaršjch časů panownjci Čínštj vše zaznamenati dávali, co se pamatného za panowánj gioli přiházelo; též řeči, které ku pánům w řjši swé mluwjwali, a přjmluwy radd gegich gim činěné. Podobným způsobem zbírání saw také zákonowé, pravidla obyčegů nábožných neb dworských, staré básně a t. d. Zbírky tyto až do wěku Konfuciowa, w VI. stoletj před narozenjm Kristowým, tak byly wzrostly, že za potřebné uznáno ge u wýtah a w spogěnj mezi sebou urwesti. I sepsal tedy Konfucius historii čínskau, počna od cjsaře Jao; genž prý 2357 léta před Kristem panowal; až do časů swých vlastnjch, a dal gj gměno Šu-kin ě. Sebral také neyvýbornějšj staré zpěwy, spořadajc ge chronologicky we zbírku, kterážto Ši-kin ě, kniha básnj, nazwana. Dále sepsal knihu o obřadgch a obyčeggch, gměnem Li-ki, a ginau o hudbě, nazwanau Jo-kin ě. Poslézě zhotowił obšírné wyswětlenj mystickgch formulj Fuchiowgch i gich neměně mystickgch a nesmyslných wýkladů, nazwal to djlo swé Y-kin ě, čili knihu proměn. Konfucius byl rodem ze země Lu, nynějšj provincie Šan-tung, a od

něho také pochází chudá chronika o přiběžích we wlasti geho; pod gménem Čün-cieu (t. g. garo a podzimek) známá, genž od r. 723 až do 379 před nar. Krista pána se wztahuje.

Obě prwnj dynastie, kteréžto w Čjně od r. 2205 do 1122 před Kristem panowaly, byly pauze monarchické, a weškeren obor říše bez wýminky pokaždé cjinům poddán byl. Nehodné chowánj se poslednjho panownjka z druhé dynastie zbauřilo poddané geho proti němu. Wu-wan ŋ, šťastný wálečník, swrhl ho s trůnu, a založil třetj dynastij, gménem Džeu, genž až do polowice III. stoletj před narozenjm Kristovým se zachowala. Wu-wan ŋ proměnil někdejší práwo a zřízení zemské, zrušiw podstatu geho čistě monarchickau, skrze uwezenj řádu feudálnjho; rozdělilť zagaté zemi mezi bogownjky a wůdce swé, rodině wlastnj gen chatrný podjl pozůstawiw. Pokud potomci geho tyto menšj, téměř nezáwisné panownjky, na uzdě držeti uměli, zdržela se wždy gakási gednota w říši: ale giž od VIII. stoletj před Kr. klesala wždy wjce moc cjsarská, až gi posléze asi dwadcatero menšjch knjžat docela podwrátili, sami také mezi sebau ustawičné wálky wedauce. Čjna tehďáž podobala se tomu, co někdy Francie byla pod knjžaty a hrabaty, kteréžto gsauce manowé králowi, však často geho neywětšj nepřátelé býwali. Ale wšecku moc těchto malých panownjků potřeji posléze knjžata z domu Cin, podrobugjce sausedy swé napořád, a wzrostli posléze tak, že dynastii Džeu konec učiniwše, sami titul cjsarský a s njm wládu nad celau říšj čjnskau sobě osobili. Knjžetstwj ta od nich podrobená zwlástnj chroniky swé mjwala, kteréžto w gednotu spogene dosti materialij k historii říše wůbec obsahowaly.

Ši-chu an ŋ-ti, z rodu Cin, gedn z neywětšjch a neydwůstipnějšjch cjsařů čjnských, (ačkoli toho Čjňané podnes neuznawaji), genž celau říšj téměř w týchže

mezech vládi, ve kterých se podnes nacházj, měl ustawičné boge se swéwolj přednjch manů swých, kteřížto by řjši rádi byli opět rozdrobili, a wždy staw feudalnj dynastie Džeu obnowiti se snažili, odwoławagjce se na staré knihy a děginy řjše. Rozmrzelý neustálým naň dotjránjm, slowy a naukami z knih těchto wybranými, káral ge Šichuangti posléze wšecky spáliti, zegména spisy Konfuciowy Šu-king a Ši-king; a rozkaz tento smeywětšj přjsnostj wykonáwán byl. Ale w národu, w kterémž uměnj liternj wůbec rozšjřeno, gest téměř nemožná wěc wyhladiti wšecky opisy kněh wůbec oblibených a wážených, aby exempláře některé tu i tam se nezachowaly; zwláště an se tehdáž na pewných hmotách psáwalo, na deskách totižto bambusowých, na nichž pjsmeny buďto rafigemi škrábány aneb černaufermežj namalowány býwaly. Brzy po smrti cjsaře Šichuangti zahynula geho celá dynastie, a na mjsto gegj wstoupila neméně mocná dynastie Chan, gegjžto panownjci, podmaniwše sobě wšecky knjžata, ktej po nezáwisnosti byli bažili, giný způsob vlády do řjše swé uwedli, podobný siee tomu, kterého pod prwnjmi třemi dynastiemi následowáno, a wšak se zachowánjm samowlády cjsařů, gako za časů dynastie Cin.

W postupu časů padli někdeyšj řádowné feudálnj w Čjně w zapomenutj, a cjsařowé z domu Chan ty samé knihy, které domu Cin tak nebezpečnými se býti zdály, bez ostýchánj zase wyhledáwati dáti mohli. Hledánotě po celé Čjně s welikau pilnostj, a tudjž udalo se nalezti znamenité zlomky spisů Konfuciowých nahoře dotčených. Až podnes panuge w Čjně ten obyčeg, že lidé, co wzdělanými slauti chtěgj, knihám těm buď celým, buď po částkách z paměti se učj. Stařec geden, geště za panowánj domu Cin zrozený, tjm způsobem celé Šuking, čili staré letopisy řjše, z paměti uměl; z ust geho tedy znova sepsány gsau, a skrze rukopisy potom nalezené

doplňeny, a tak powstalo onno Šuking, kteréžto za duů našich známo gest. I ostatnj spisy buď celé, buď po kusich, ba i některé gich výklady, opět nalezeni gsau. Mino to byla historie domu Cin neporušená se zachovala, jakož i glné některé částečnj letopisy z wěku dynastie Džeu. Wšecky tyto poklady zdá se že byli dostatečnj k nawrácenj staré historie čjnské. K lepšjmu však dosaženj téhož oje cjsař Wu-ti, asi 100 let před nar. Krist., gešlš wšudy weřegně odměňny za wynalezenj starých rukopisů podával, kteřížto pilně skaumáni a učenému Sy-ma-tauowi podáni gsau, aby ge w gedu celek ustrogil; ale smrt překwapila ho, dřjwe nežli dšlo své dokonat, a teprw synu geho Sy-ma-cianowi ta čest se dostala, že letopisy vlasti své obnoviti mohl.

Čjnané počjtagj na šedesátileté cykly. Erwnj rok prwnjho takowého cyklu gest rok 2637 před narozenjm Kristowým, a šedesátý prwnj rok panowánj starých cjsařů Ch u a n ğ - t i . Tjnto rokem počal Symacian dšlo své, gehožto gmcno gest Sy-ki, a prodlanžil ge až do počátku panowánj domu Chan. I ačkoli všech tehdejších pramenů gemu užjwati wolno bylo, předce historii čjnskau až do IX. stoletj před Kristem neauplnau i nespogitau nechati musel; neboť pramenowé geho často mezi sebou na odporu byli, a teprw o sto let pozděgi sgednougj se wšecka gich data chronologická. Za tau přjčinau počátek negisté historie čjnské na rok 2637, gisté pak teprw na rok 782 před narozenjm Kristowým pokládati slušj. Každá w Čjně panugjej dynastie kázala pokračowati w dje Symacianowě; obyčegně však letopisowé auřednj každé dynastie teprw po gegjm zahynutj se wůbec wydawagj, snad proto, aby strannostj tak naprzněni nebyli. Zbjrka všech dosawadnjch záležj ze dwauměcjtma zwláštnjch spisů, kteřížto však negen historii cjsařů a knjžat, ale i zeměpis, zřjzenj zemské, sta-

tistiky, zákony a. žiwotopisy slavných mužů obsahují. Žádný jiný národ na světě nic tomu podobného nemá. Celá ta zhrška obnáší obyčejně šedesáte hrubě velikých dílů čili swazků, a wztahuje se. až do polowice XVII. století nynějšho čísla, čili až počátku dynastie Mandžuské, kterážto podnes w Číně panuje.

Kromě toho, co Symacian za dokonale důwodné do spisu swého pojal, zachowaly se ještě některé zprávy a powídky o starých panownících před Chuanťim, kterým Čňané téměř všecy sprostému lidu užitečné wynálezy připisují, jakožto orbu, lékařstwí, hedbáwnictwí, písmo a t. d. Pozdějš spisowatelé sebrali tyto staré powídky, a tím pokusili se historii čínskou ještě do wyššího stáří, wíce nežli 3000 let před Kristem, u-sadi. Ale hrdějším potomkům gegich giž ani toto veliké stáří nepostačilo; giž we prwních stoletích našeho čísla počato kowati, historii mythologickau, rozdělenau w desatery Ki čili oběhy wěků, gežto prý spolu, podle gedněch 2,276,000, podle druhých 3,276,000 let trwali! Tento nesmysl w XI. století našeho čísla wauplný saustaw uweđen, a w čele všech letopisů čínských, pod gménem Wai-ki, postawen. Ale giž i sám názew tento dosti ukazuge, gakau cenu gemu Čňané sami dáwají; znamenát zagisté to, co kromě historie, tedy co ne-historického gest. I gest to patrná wěc, že na takowýchto základch žádný saustaw chronologický zakládati, ani gich užiti se nedá proti počtům let we knihách Moyžšowých, anebo we spisích babylonských a jiných staronárodních položeným, ačkoli títo sami také mezi sebou se potýkají.

U Japonců.

Na východu Číny leží ostrownj říše Japonská, gegižto obywatelé, od Čňanů půwodem swým rozdílnej, skrže ně však wzděláni byli, ale bez ugmy swé staré

sily národní; ano nyní, co do charakteru a důmyslu, někdejší učitel své převyšuj. Gistá historie Japon-
aká počína w roce 660 před narozením Kristovým, se
založením dynastie Dairi. Před tautó epochau kladau
spisowatelé japonští počás ojsarů prvních tří dynastií
čjnských, a těch, co geště před nimi byli, počjnagje od
Fuchihó (t. g. asi od r. 3100 před nar. Krist.). Ale i zde
před historickau periodau klade se geště právě tak ne-
smyslná perioda mythologická, gako u Čjnanů; dělj se
pak we dvě dynastie, prwnj totižto dynastii sedmi du-
chů nebeských, beze všeho počtu let, a druhau dynastii
pěti duchů zemských, ana prý 2,342,367 let panowala.

U střednjch Asiátů.

We střednj Asii bydlili od neystarších časů náro-
dové chowáním dobytka a lowem se žiwěj, gežto časté
wpády činwali na východ do Čjny, na západ pak do
Persie. Sausédstwj těchto dwau vzdělaných řjš někdy
také gakausi vzdělanost u nich powzbudilo, zvláště
když sobě částky gegich zemj, aneb i celé kraginy pod-
robili; neboť obyčegně hrubý podmanitel časem swým
sám ode vzdělanějšjch podmaněných mrawy a zákony
přijímá. Mezi národy střednj Asie gsau Turci, Tunğusi
a Mongolové ti neypřednějšj a neydůležitějšj; všickni
tří založili řjše nesmjrné, kteréžto posléze vlastnj swau
ohromnostj ztžžené se rozpadly, a gegichžto zakladatelé
do stepj swých nazpět zahnanj, dřjwe nadánj všecku
nabytau vzdělanost utratiwše, k nomadickému žiwo-
bytj zase se nawrátili. Národové tito, dřjwe nežli zve-
ličeli a zmocněli, ani pjsma, ani spogitých tradicij ne-
měli; a po zahynutj gegich řjš obyčegně tak zdiwočeli,
že sotwa neynowějšj částku děgin swých chowagj, ač-
koli za kwětu řjšj swých letopisy badto w řeči své
národnj, anebo w čjnské neb perské, napsané měli, kte-
réžto však wjce k historiém Čjny neb Persie náležej.

Příklad takový dává národ Mandžů, genž roku 1644 novou dynastii v Číně založili, ale o původu svém před XVI stoletím našeho čjala sotwa bágky powjdati umějí. Také historie Mongolů, kteří na počátku XIII století bohopustnau říši swau ustawili, sotwa o dvě stě let výše sahá.

U Armenů.

Horami obklíčen gsa národ Armenský, po mnohá století samostatnost swau wíce neb-méně uhágil. Giž dáwno osobiwše sobě vlastnj písmo a literaturu, čítali a překládali Armenowé do materčiny své dila řecká, chaldejská i perská; i stali se tudíž zachowateli aspoň gedné částky starých dějin západnj Asie. Gagich vlastnj historie sahá až do roku 2107 před narozením Krist. a končí se rokem 1080 po naroz. Krist. s národem samým, genž od té doby žádné vlastnj říše wíce nepůsobil, ale po Asii a Europě rozptýlen gsa, na obchodnictwí se oddal.

Literatura Armenská nám pohřjchu geště tuze málo známa; nenj však téměř ani pochybnosti, že we klášterích staré Armenie mnohé wzácné rukopisy w zapomenutj ležj, kteréby hogného swětla dějinám přednj Asie udělití mohly. Rusowé, genž nynj welikým dílem staroarmenských zemj włádnau, mohau skrze vyhledánj takowýchto památek welikau zásluhu o známost dějin wůbec sobě dobytí; gen ať se nálezky takowé znatelům a učeným mužům kritického ducha do rukau dostanau, nikoli ale nerozumným nedoukům anebo wzácným wysokoučeným, genž často nezpůsobilejší gsau nežli sami aprostáci.

U Gruzů.

Gako Armenie, tak i Gruzie čili Georgie dlanhé časy samostatnost swau zachowala, ba wygma některé

přijíže, gest toto knálowstwýj na swětz, které neydele pode vládaú gedné a téže dynastie se udrželo; neboť Bagrationowé zde od r. 574 do 1800 panowali. Gruzowé magj mnehé kroniky, mezi nimiž neyważněj gest ta, kterau král Wachtaň V. na počátku minulého stoletj z archivu klášterů Mzcheta i Gelati sepsati dal. Gistá historie Gruzianská sahá až do III stoletj před narozenjm Kristowým, negistá pak až do r. 1500, kdežto se s mosaiskými i armenskými tradiciemi stýká.

Podlé toho, ce dosawad mluweno, počjná se tedy prawdiwá historie domácj

u Čjňanů w VIII stoletj před narozenjm Kristowým			
u Japonců w VII	—	—	—
u Gruzianů w III	—	—	—
u Armenů w II	—	—	—
u Tybetčanů w I stoletj p o narozenj Kristowě			
u Peršanů w III	—	—	—
u Arabů w V	—	—	—
u Hindů w XII	—	—	—
u Móngolů w XII	—	—	—
u Turků w XIV	—	—	—

Z toho widěti, že naděge ta, kterau mnozj učení chowali, gakoby z pramenů asiatských mnohem důwodnějšj zpráwy o neystaršjch děginách člowěctwa, nežli z knih Moyžjšowých, z paměti babylonských, egyptských a řeckých, čerpati se daly, až přjliš přepiata byla; a že gen asi z Čjny nadjti se gest rozšjřenj našich známostí o neystaršjch děgých východnj Asie. Ale pro historii třj poslednjch stoletj před Kristem a následgjcjch wěků mnoho pokladů nacházj se w kronikách těchto; a historie welikého stěhowánj se národů, gakož i wšebec wěku střednjho, bez gich pomoci wždy zatmělá i neauplná bude.

Usnj podánj neystaršjch národů Asiatckých w tom se srownáwá, že někdejší pokolenj lidské na světě welikan potopa téměř docela wyhlášeno gest, a gan několik lidj že se na korábu zachowalo. Koráb, ten po dlouhém sem i tam zmítánj, když wod ubýwati počalo, usadil se prý na vysoké hoře, s níž potom tito lidé do audolj a rowin se spustili.

U Moyžíše hora tato gmenuga se Ararat, a gest bezpochyby tatáž hora w Armenii, která až posawad tak se nazjwá i w zeměpisa známa gest. Obywatelé na Kaukasu powjdagj, že prý koráb ten dějmo, wysoko sněžky Elbrusu se dotekl, a odtud taprw dále k hoře Ararat hnán byl. W Tybetu stogj klášter Buddala neda-leko Lachsy na vysoké hoře, genž podnes korábonošem se nazjwá; ano i w Americe nalezl pan Humboldt tutěz powěst o potopě swěta, o korábu, a geho usazenj se na vrchu hory vysoké. A gest pamatné, že powěst mossa-ická, téměř s těmi samými okoličnostmi, ale w jiném rauše, i w Indii se nacházj; odkudž souditi gest, že tam z téhož pramene, gako i k Židům, se dostala.

Neméně důležitá gest shoda epochy této, co do počtu let, u třech neystaršjch národů historických, u Hebreů totiž, u Indů a Čjňanů. Pokládajj se zagisté

Potopa Noachická, podle samaritanského textu,
kriticky neydáwodněgějho a střednjho mezi židow-
ským a řeckým (72 tlumočnjků), na r. 3044 před Kr.

Potopa Indická, i počátek čjsla

let, nazwaného Kalijuğa . . . — 3101 — —

Počátek řjše Čjnské pod Fu-

chim, po potopě tak řečeného

Kunškunka — 3082 — —

Wezmeli se průměr těchto třj počtů 9227 : 3

nasleduge z něho datum weliké

potopy swěta, roku 3076 před Kr.

Ale kromě této prvnj a nejstaršj potopy Noachické, kterážto tak říká se na hranicích veškeré historie pokládati se může, ještě o jiných potopách v čase historickém určité správy se nacházegj. Takowj gest potopa Xisuthrowa čili Tyfon, genž se kladě na r. 2293 před Kristem, a o kteréž také historie Čjnská světle mluwj, kladauc počátek gegj, za panowánj cjsaře Jao, na rok 2297, konec pak na r. 2278. Třetj potopa známá, však ne všeobecná, byla za času Ogygesa a krále Attického, roku 4796 před narozenjm Kristowým; štvrtá pak, za času Deukaliona w Thessalii, podlé mramoru Parického, stala se roku 4524 před Kr.

Srownámeli to, co skauumatelé přjrody o někdegšjch proměňách na kauli zemské učj, s nejstaršjmi powěstmi národů a s gich rozhostěnjm po kragjch světa, nemůžeme arcj pochybowati, že země naše giž w neparnětných časjch několikere násilné změny podnikla, potopami tušjm, kteréžto překážkami oběhu zemského okolo slunce způsobeny gsau. Od nich pocházegj všechna znamenj hlubin morských, které tenkrátě na horách samých nalezáne; ano tušjm i zbytky náramně welikých, giž neznámých zwjřat, které p. Cuvierem tak mistrně popsány gsau. Lidé, bylili tehdaž gaoj na zemi, zdá se že také těmi potopami zhynuli, a snad že pokolenj lidské tjmto způsobem častěgi se obnowilo. Ale za času potopy té, kterau my Noachickau nazjwáme, lidské osoby u wětšjm počtu na negedněch horách při žiwotě se zachowaly: w Indii, w Arménii a w Americe gistě, a snad i ginde wjce, ačkoli powěsti určité o tom giž nestáwá. Gen tjm dá se wyswětliti rozhoatěnj národů rozličných po zemi, k. p. welikého plemene, gež p. Klaproth i ndogermanským, ginj pak jafetským aneb i euro-

peyským nazjwagj, a ku kterémužte w Europě Řekové, Latináci, Němci, Slowané, Litwini, w Asii pak Hindové, Afĝani, Peršané, Armenové, Kurdi a někdejší Medové, i pozůstalj po nich Osetové a Alani se počjtaj. Řeči zagisté všech těchto národů gakausi půwodnj a zvláštnj přjbuznost mezi sebau gewj. P. Klaproth domejšlj se, že plémě toto, na celém světě neyhogněgšj, giž před onau epochau welice rozšjřeno bylo, a některj kmenové geho w oně všeobecné potopě na Kaukasu, ginj na Himalaji se zachowawše, odtud po přjležitých nižších kraginách se rozhostili, a národy ginorodě, w sausedstwj swém zachowané, gako k. př. w Indii půwodnj negrowité Indy, sobě podrobiwše, s nimi se pomjsili.

Po plemenu indogermanském následuge, co do rozšjřenosti a hognosti swé, plémě Turecké, gehožto půwodnj sjdlo někdy byl weliký Altai, kterězto ale nynj od adriatického a středozemnjho moře až do ledowitých kragin Sibirských se wztahuge. Kmenové geho gsau ku př. Uĝurowé, Turkmani, Uzbekové, Noĝaici, Baškirowé (poturčilj Finnové), Meščeráci, Karakalpaci, Kirĝisové, Jakuti, Ottmanni, a Tatarové (newlastně tak nazjwanj) Kazanštj, Astrachanštj a t. d. Mnozij kmenové Turečtj pomjsili se s kmeny plemene Mongolského (čili půwodně Tatarského), kterězto plémě negen w řeči, ale i we twárnosti swé zewnitřnj welice se děljl, a ku kterémuž, mimo vlastnj Mongoly, také Buráti a Kalmykové se počjtaj. — Konečně gešlě připomjáme, že i p. Klaproth národ Uherský nikoli ku plemenu tureckému, ale k finskému počjtá, geg s Woĝuly a s Osláky za geden zvláštnj kmen tohoto welice rozšjřeného plemene pokládage, gehožto půwodnj sjdlo byly hory Uralské mezi Asij a Europau. —

4.

Wáclaw, Hawel a Tábor

č i l i

rozmlauwánj o Čechách roku 1424.*)

(Ze starého rukopisu knihowny Duchcowské.)

Když čas bieše léta od narození syna božieho
tisíc čtyř set čtrmezietmého,
tehdy země česká u weliké bieše biedě;
co se zlého činieše, známoť gěst, dobře wědě,
u však na pamět a pro výstrahu slušie psáti,
ač mi budú snad mnozj změtenci z toho láti.

Když se sta roztrženj weliké u wieře křesťanské,
zahubeno by neyprwé knězstwo, potom zbožie panské,
šibalské biechu tehdy moci sičné,
náboženstwie tehdy bieše pokrytské, welmiř diwné.
Ktož ukrutněgšj morderř, násilnjk, zhář bieše,

*) Toto rozmlauwánj padno se zdá býti r. 1424 gěstě před
smrtj Žižkowar, a zachowáno gěst w rukopisu téměř
sawwékém knihowny pp. hrabat z Waldšteina w Duchce-
wě. Klademe ge zde negen pro důležitost obsahu, gjež
ačkoli stranný, však žiwé barwy k obrazu tehdejších
Čech poskytuje, ale i pro gadrnost češtiny neobyčegnanj;
gen některá mjestá, obsahu wjce dogmatického a polemic-
kého, gelikož se w nich tehdejší způsob smýšlenj nedo-
ličuge, pro ušetřenj čtenářů swých we wýpisu tomto wy-
nechali sme. (F. P.)

ten heslo to obránce zákona božieho gměgieše,
Kostely, kaply, kláštery, oltáře, to vše bořechu napořád,
lùpiec, berúc, mordugje, diěchu: toť gest dohnyj náš řád!
O božj zákon usty welmi pilně mluwiechu,
zbožie cizieho zuby i nehty se, pewně držiechu.
Českú zemi mezi sebu na tré rezbrogiechu,
Pražáci nayprwé gednuťotu sobě strogiechu,
Táboři šielenci Žižku za hlavu zwoljchu,
ten učini w české zemi mnoho zlého.
Osta Čechuow něco wedlé Wáclawa swatého,
ostřiehagje se toho bludu prokletého.
Čtvrtý také lid takowý bieše,
ten se sem i tam mezi třmi stranami wrtieše.
Kterak se zdwiže ta nechwyje tak hrozná,
kto bude chietí zgewného písma to pozná.
Tuto chci toliko trogi řeč položiti,
budeť se dáli buoh budym lidem hoditi.
Sta se toho léta, bieše gedn pátek,
snidechu se třie, a ten den bieše swátek.
Wáclaw prwnj gméno křestné gměgieše,
druhý Tábor, třetj Hawel Wrtoš bieše.
W wypáleném se snidechu kostele,
i wece Tábor bledý, bledě gako giné tele:
bratřie! gát mám wepřowu! pečení,
w této peleši sediece snieme gi.

Hawel Wrtoš k tomu brzo odpowědě,
a řka: co mám činiti, toho gešie prawě newědě;
snad gest hřiech u pátek maso giesti.
Kmotře Wáclawe, chcešli wedlé nás tuto siesti?

Wáclaw wece: Táboře, pohanli gi, čili žid?
a ty Hawle Wrtoši, swú se řečj také styď,
čili newieš, že se postiti máme dnes?
Nebudť lakoten, gako Tábor, hltawý pes;
také w božiem domu máme se k němu modliti,
neslušieť nám w poswátném místě stoliti.

Wrtoch k tomu tak řka wece:
gát geště dnes masa nebudu giestl lehce,
ale rádbych, abychom byli za gednoho člowěka,
gakož se gest dalo od počátku starého wěka.

Tábor s paliej stoge welmi křiče,
mage na sobě potworné a zbledlé ljece:
ty Wáclawe vždy gš protiwnjke božj,
toť giž wědte na tě bratřie naši mnozj.
A ty bratře Wrtochu, razit, neposláchay geho,
nagez se masa, budeš dobře silen z něho.
Poweduť tě k našemu dobrému knězi,
ten wie dobře prawého božieho zákona mezi,
dát i hned tobě tělo a krew božj,
gakoť činie swětj lidé mnozj,
pógdeš s bohem a s námi na protiwnjky,
tu teprw práwě shledáš božie zákonnjky,
budeš mieti pñu swobodu, a k tomu zbožie dosti.
Když zawjítame mezi protiwničie hosti,
pobeř i spal, zabig s bohem vše napořád,
toť pismo welj, a náš wešken swatý řád.
W gich krwi své ruce často umygeš,
a tudy zákonu božímu welmi prospěgeš.

Wrtoch uslyšaw to, i podrba se w hlawě,
řka takto: bylť sem w Čechách i w Morawě,
a však úplně negsem zprawen toho,
bych zabil nebo zlúpil pro buch koho,
bych také božie domy bořil nebo pálil,
do té chwjle od tobo geště sem se vždy wzdalil;
božie krwe také hyzditi vždy nemohu,
popóm zbožie chcešli odgjmati, tohoť pomohu.
A přes to geštěbych rád práwě prwé slyšel,
proč gest mezi námi tento weliký neklid wyšel?

Tábor se rychle k své řeči uteče:
mlčiž ty protiwnjče Wáclawe! to gemu wece,
a gát Wrtocha snadaš a upřimně zprawjm toho,

nebť nenie k tomu řeči třeba přelíš mnoho.
Byliť sú papeži, legáti, kardináli, biskupové, mnáše,
farári,

lakomj swátokupci, swatokrádci, nesmíraj kubšnáři,
zatagili božieho zákona pro swú nešlechetonú lenosť,
a tudyť se gest zgewila na ně ta gich všeecka zlost.
I dal gest buoh duha swého swatého
w dobrú kněžň naši, i w nás také člověka všelikého,
zgewně wěděti, co gest z moci božie wnole;
protož boha brániece, swé sme opustili všechny role.
By bohu nelíbilo se, co my koli děláme,
sámby to giž stawil, za to my všichni máme.
To gest ta bůře a nayvětšj k tomu přjčina;
na popy krvawé gde ta gistá všecka wina.
Protož odemne přigmi tuto všiehnú swatú zpráwu,
chcešli mieti swú hlavu bez bolesti a bez úrazu adráwna.

Wáclaw odpowědáv pákně k této řeči wece:
Chcešli Táboře ponechati swých křikuow a swého meče,
choiť se také k wašj řeči dobře přimluwiti.
Protož žádám, by pomoc božská ráčila semnú býti. 100
Toť wám i také sobě prawé naučenje dáváw,
mluwmež spolu w dobrotě, wážíec slowa, tohož žádám.

W r t o ch proti tomu wece: dáwnoť sem žádal toho,
bych byl zprawen kdy té pře od někoho.

Tábor k tomu welmi brzo odpowědě:
Mluw protiwnjče božj, tuto mezi námi stoge.
Zdali mnjš, bychom neuměli božieho zákona?
A tu se gest námi zgewil, a námi se také dokoná!

Wáclaw spěšně odpowědě k tomu:
Z toho Táboře tě třeštati dobře mohu.
Swatý Pawel píše k Římanjním w epištole,
snad wám toho nekážj waši kniežie w Tábořské škole,
že božj zákon přestupugjc gim se chlubjte,
a pod healem zákona božieho česku zemi hubjte.
Zdali ste neslychali Jesu Krista pána swatého čtenie,

keréz sú mlii swěti apostołe od toho pána řaćenie,
a řka: kďyž to wěe, dež gest přikázáno, wřinjte,
reće, že slůhy gmoř nehodné, wprawď se winjte.
A že mne nazjwáš také protiwnjka zákona božieho,
prawdu prawjř; dotkni se také swědomj sám swěho:
neb. diemali my, že my hřiechu řiždněho nemáme,
sami se w tom, gakož die swatý Ján, klaimáme.
Poněwadž každý hřiech gest proti božímu rozkázanie,
takěz gi ty protiwnjka božího s ginými Tábořany;
prawý řlowěk má se nayprwě sám winiti,
ani dobrým, ani zlým skutkem nemá se chlubití.
Protož chceři sémnu mluwiti o zákon božj,
s rozmyslem mluw, gakož činie mřďř lidé mřozj.

Wrtocch pochwálj řeči Wáclawowy:
prawě gest w tom powěďěl, to wrece Táborowi;
ale poněwadž sta dotýkala božieho zákona oba;
napřed powězte, eo gest božj zákon? to gest naše doba.
Tábor přigew otázku, takto k nj odpověď:
Powiemř o tom, také že Wáclaw pochwálj dobře wěďě;
wřie to prawiti i také wřžiti dosti draze,
tomuř sem se naučil dobře dáwno w Praze:
božj zákon božie gest přikázanie a k tomu swaté řtenie,
giné, pjamo bohem dané, w němž nie zleřti řiždné nenie,
eo gest popsal Moyžieř a ginj proroci swěti,
w knihách řiblj plný zákon gest, chceři za to mieti.
Wrtocchu, ehceři pjamo božieho zákonu přewěďěti,
musjř se wýkladuow našich dobrých kněžj řřžeti.
Choď k nám na kázanie, na řiždněho neďbage,
ač tobě kto po staruďáwnu ginák bage.
Starjř sú nesrozuměři, gako řieři hřupj,
z pjama zwěř, kde nagdeř drahů kři.
Naře pjamo a náš wýklad proti všem starým osta,
zbožie kněžské, křálowo, panské tudy se nám dosta.
Protož Wrtocchu řiž řlyřiž tuto wřiechnu zpráwu,
řřž se nás řhtně, neřhage toho starěho stawu. 150

Wrtach weca, mnohoť gašlě mám pŏchybŏnia,
gešlěť tuto plěš zpráwy při maš nenia,
nechť k tomu Wáclaw něco řekne také,
zda bych se gešlě wtjpal řeči gake.

Wáclawowa odpowěd zagistě hieše tato:
neměť Wrtěchu i hned uplěš za to,
což Tábŏr radj, když tak chyliše odpowěš;
toť na něho mnohý křesťan dobře wíe,
že pěkně počínáš, a wšak zle konajš,
prawdu powědúš, mnohé bludy kowajš.
Naiprwě sú božie přikázanie házali,
ale giž sú ge swými skutky zlámali a zmazali.
Duchem počavše, tělam konajš,
ale swatého Pawla wýsrahý netbagj;
gakož ti lidé sami k sobě wyznávajš,
když na lakomstwj swú řeč dokonávajš.
Napřed dobře gest powěděl, co gest božj zákon;
týž počátek o zákonu gá prawjm také gako i on:
owšem božj zákon gest božie přikázanie a swaté čtenie,
giné, pjsmo bohem dané, w němž nic zlosti žádně nenie.
Chciť to dále wšecko rozšjřiti,
w pjsmě swatém swú řeč prawú založitj.
Wěšken zákon i wšechny cesty božie,
wiera gsú a milosrdenstwie, toť gest prawě zbožie,
gakož Sw. Dawid swědčj i ginj mnozj proroci;
proti tomu ižádný bludný nemá moci.
Božj zákon gest, aby prawú wieru měl o bohu,
bližního gako sám se milowal; to gešlě řeči mohn,
že we všem pjsmě swatém prwě gest rozkázanie.
Těmatoma se základoma wšecko pjsmo klanj;
netřebať gest těch čtyř kusów Pražských k tomu,
geňž sú mnohého křesťana wypudili z geho domu.
Wierať gest nečitedlné a gisté božie poznánie,
láska prawá boha a bližního swého milowánie.
Proti wiere drahú táhnú pohané a wšichni židé,

proti lásce kacířů, tak die sw. Řehoř, a všichni zlí lidé;
ač také nalezáme wpísmě mnohé kacíře,
ježto sú blúdili proti křesťanské pravé víře.

Wrtoch wece, že wtom se oba sgednáváte,
zákon božj za přikázanie a pjsmo swaté máte,
a že wiera a láska wešken božj zákon zawierá,
wiem že na tom ležj křesťanská naše wiera.
Powěztaž mi, co magj wěrnj křesťané wěřiti,
zdalibychom se mohli kdy všichni wespolek směřiti.

Tábor: Kterak chceš mier mezi námi tuto mieti?
čekay ažt nebudú w Čechách i w Morawě comieti žieti,
teprwť protiwnjci pod bratřie slušeti budú,
až gim bratr Žižka dá kázeň twrdú.

Chceš o víře wěděti wiece a pilněgi?
wěř wgednoho boha, toť gest nayspilněgi.

200

Když sobě samého boha zachowáš,
i co wiece na koho giného tbaš?

Gedno wywřz zsebe ten twuog starý kwas,
tak teprw wděčně přigmeš nové wiery hlas.
Na tomt sme ostali s Pražany dáwno innozj,
že tělo zwláště a křew přigjmáme božj. . . .

*Dále we veršich 207—311 následuje hádka učení o
přigjdnj pod obogj xpůsobau, kteréž tuto pomjgme;
prawj na to Wáclaw:*

Wšecko pjsmo práwě tiehně na to,
wšichni swětj také sworně magj za to,
že podstata našeho spasenie i dokonanie
wiera gest, a skutečné božie milowanie.

312

O hádanj se dotýká Tábor, i také o slyšenie,
že se s nimi naši hádati nesměgj: to prawda nenie.
Kráľ gim dáwal častokrát čas i miesto kslyšenj,
Wiklefi sú byli wždycky lstiwe k tomu lenj.
Protož radjm, nechwátay milý Wrtochu,
wšetečně nepřigjmay obogé zpósoby, milý kmochu,
ač také, gako Táboruow, čert tebe neposede,

a w zúfalé skutky opět tebe nepřiwede.

Uslyšaw to Wrloch, wece: kterak se nemám wrtěti,
ponidž gistoty od wás ižádné prawé nemohu mieti?
Neb oba z pjsma mluwita wšecko podobně,
protož newiem co mám práwě držeti geště hodně.

Tábor zakaliw swé oči welmi hrozně křiče:
Hyběti tobě Wáclawe, krvawý a nešlechtný protiwnjče!
Bratřšř rukama lép nežli pjsmem dowedú toho,
swětlúť prawdu máme, k tomu pjsma přjliš mnoho.
Gizť o to dále musjm a chci mluwiti,
a před Wrtochem také chci se stebú súditi.... 333

*Pokračuge se w dalšj o témž hádce z pjsem swatých, ze
sw. otců a t. d. we wersjch 334—667;*

prawj potom Wáclaw:

Doniž Pikharti té swátosti tak nepřijmali, 668

w pokogi i také u wíře i w lásce přebýwali:

ale gakož se z kaliehu napjgeti počěchu,

tak se krásti, páłiti, mordowati i rúhati géchu.

A pan Ježíš řekl, že po skutciech máme ge poznati,
kto zlý nebo dobrý gest owocem rozeznati.

Wiz co gest w malé rotě roztrženie:

Pikhartów, Táboruow, Pražan, Wiklefów, Cafuruow*)

wztrogenie.

Z nich práwě třj nenie, by se uplně sgednali,

by swých bluduow rozličně wymýšlegje nekázali.

Dobře se šelmě o mnohých hlawách přirownáwagj,

ač se hlawami dělě, wšak ocasy se srownáwagj.

Ale weliká obce křestánská w gednotě gest,

geden ge buoh, gedna wiera, swátost, gedn křest,

neb w gedné čeledi má býti gedn obyčeg,

*) Cafuři i tito, o kterýchžto sme w giných spisjch tohoto
wěku žádně zmjny se geště nedočli, tušjm že gsau sek-
tári Waldenštj, ze zemj Savoyáských pošlj, a tudjž
Savoyeři, zkažemě pak Cafuři neb Safuři přezdění.

kdež gednoty nenie, wše złé gest, za to gisté męg,
neb milost, láska a swornost zálež w gednotě,
kdež gie nenie, nic dobrého nenie w žádné rotě.
Protož každý wěrný křesťan warug se silně
přigjmati pod obú spósobú, prikazugiť pilně.
Wiz mnohé, doniždž sú nepřigjmali tak té swátosti,
neměli w sobě mnohých zlých skutkuow ani žádosti:
ale gakž sú přigjmali pod obú zpósobú,
gako Judáš dáběl ge ihned posedl w tu dobu;
že swatú krew proti zřezenj přigjmagj,
proto křesťanskú krew směle wyléwagj,
lúpie, pále dobré lidi wše napořád,
prawieť geště, že w tom wedú prawý boží řád!

Tábor wece: Co my na twé mnohé pjsmo tbáme;
myť lepšie pjsmo nežli wy máme.

Wšak sme na božiem prikazanj swú při založili,
hrdé sme popy a pány zemské pod bratřie porobili.
Dřeve bratřie naši nátisky měli rozličné, 700
zpowědi, posty, desátky, ofěry i rozličné poplatky,
pro něž bratřie nesnázi měli a mnohé zmatky:
ale když wstáchu Mahomet, Wiklef Angliš a Čech Hus,
ti nám zgewjchu na złé popy geděn dobrý kus,
aby kněžie, páni i panošie zbožie ižádneho nedrželi;
toť sme s prawdú všichni rádi wzeli.

Ale aby za to Wáclawe protiwnjče neměl,
bycht w twém klewetánj owšem gá seděl,
že nám wytiskáš lúpežj, pálenjm, mórdy oči,
taktoť proti tobě pjsmem gasným kročí:
byť se bohu neljbila naše dobrá diela,
dawnotby od něho samého stawena byla.

Ale buoh na protiwnjky krvawé přepustil,
bychom ge hubili, zbožie gim brali, dopustil.
Čili newieš, že židé Egyptskú zemi sú zhubili,
wše pobanstwo w sljbené zemi sú zahubili?
zдалис toho w swatém pjsmě neslýchal,

kterakú pomstu Mayžič na mladostúhy dal;
 mnoho tisje lidu gedneho dne zbil,
 nebž gest státně božie křiwdy matil.
 Též my také mstjme pána boha,
 neostaneť krawawých protivnijuow i gedna noha:
 (a. t. d. werše 723—748.)

Wrtoch uslyšaw tu řeč, welmi sobě stěšťě, 749
 řka: Musjm s wámi pilně pomluwiti gešťě;
 toť mi se neljbj do teba bratře Táboře,
 že se wždy buříš, gako wětrém moře;
 neodpowěděw uplně Wáclawowě řeči,
 strogiti chceš za odpověď welmi škodné seči;
 neljbjť mi se od teba ta vaše pomsta náhlá.
 Kéž gest vaše moc na židy neb na pohany sáhla,
 gežta se zgewně wěře a zákonu protiwe;
 žádný žid z kalicha nepige, to z wás každý dobře wie.
 Gedno ste swú zemi zahubili a kázali gazyk swuog,
 k zahlazenj všech Čechuow wy swuog wždy strogi-
 te bog.

Giž gest opuštěna w Čechách mnohá dědina,
 potom osadj gi cizozemská rodina;
 když zahubjte a zemdljte zemi českú,
 potom zwelebjte w zemi rotu německú,
 a tak nás snadně z toho swěta zhladie.
 Učinjte wy na tom welmi přieliš mladě,
 mnies by byla gedna wiera práwě gako druhá;
 byť nás nedotkla gešťě wětšj túha!

Wáclaw wece: Wšak sem napřed tobě to všeco
 založil,

bychom sobě k rozumu mluwili, to sem tak položil.
 Widjm že se dlhá řeč nehodj oběma wáma:
 pomlčiž Wrtochu, ať my krátce pomluwjma sama.
 Ty toliko gedno opokog zemský stogjš,
 neb se žiwota swěho a zbožie ztratiti bogjš:

Wrtochu, zlý geště swuog dmyš máš;
 když na wieru a na dobrotu málo tbaš;
 s Tábořem držjš, aby také cizé držal zbožie,
 se mnú držjš, nebo wěrnj křesťané také hrozie.
 Zbožie se tobě ljbj i wšelikaké wěci kněžské,
 zahubenj se tobě neljbj, owšem také české.
 Třetjím gazykem chceš pokog w zemi činiti,
 a tiem gazykem nemuožte řeči kliditi;
 zradě se rowná ten twuog gazyk třetj,
 potom snad dalšj řeč ginde budeš o tom mieti.
 Ty s tiem držeti chceš, ktož owšem ostogj,
 žádost máš toliko k tělesnému pokogj:
 nelzeť gest ginák mieti takowěko pokoge,
 než w starý řád wstúpiti, nechagjce rozbroge,
 nowých zámysluow nechati, po něž gest tato nechwjle,
 s obecnú wierú držeti wěrně, prawě a mjle.... 700

O témž dále wěrše 794—896;

mluwj pak Wáclaw k Tábořowi:

Pakli wy dietě, že o tom od boha přikázanie máte,
 který toho duowod nám o sobě dáte?
 Když se před wámi gako před židy moře rozstúpj,
 ohniwý alúp w noci, oblak we dne s nebe k wám stú-
 pj, 900

když wáš Moyžjš, Žižka kat, s bohem bude mluwiti,
 udeřj metlú w skálu suchú, a pogdú woďy ku pitj,
 když suše přegedete přes Dunag, gako židé přes Jordan,
 wešken krag za Dunagem bude wám dán;
 když sedmkrát Plzeň obgedete, a zdi samy padnú,
 budete mieti božskú wálku welmi snadnú,
 gako se staló židóm, když přigefi k Jerichu městu,
 když gim sám buch činil do sljbené země cestu.
 Ale wy pro swóg zámysl, pých a lakomstwie,
 swú zemi praenú hubjte, dobýwagj sobě panstwie.

Tábor wece: Twé řeči protiwnjše giž rozumiem,
 bychme byli kacieři, rád to na tě wiem,

že hanieš swatú obec naši;
nemohúť toho dowesti wšichni kněžj waši.
Wy gste sami kacieři krvawj,
toť na wás každý zná stálo prawj;
hanieš wšecku zemi českú,
búřjš na nás mocnú ruku swětškú.
Bych byl bezpečestwie k mluwenj nedal,
coľbych učinil, toby ty dobře shledal.
Krwawý Mahometo, zrádný, nečistý,
gistě wiem, žeš protivnjik božj glistý.
Které wedeme kaciarské kusy,
powěz chutně, geštěť od tebe slyšeti musí.

Wáclaw wece: Pražáci z toho se hněwali,
že sú druhé bludné gmenowali,
a ti to na wás swědčie sami,
že sú machá kacierstwa mezi wami.
Wypsaliť sú na wás mnoho hrozného,
ostřez buoh těch bluduow každého zbožného!
Nayprwé se wywedťe z toho Pražákóm,
mistróm, kněžjm i giným šákóm;
zegménat gmenuge: Ambrože, Jakuba, Mikuláše,
Martina, Kycia, Markolta, Kendrada, Giřjna, každie waše.
Skutciť zlj na wás ukazugi,
klášteri, kostelové, kališi, obrazové žalugi,
wsi, města mnohá i hradové,
wdowy, sirotel, opálenj w plotech kolové;
wšichnu ste zemi giž we psi učinili,
i pohané gsú wás žielenstwjm winili,
gako die Šalomún, žielenci město kazie.
Wizte, co ste udělať té někdy slawné Praze,
okrase, obraně, někdy radě, oti koruna české:
zklali ste wšecko dobré měatské,
oltáře ste rozmetli, ornáty roztrhali,
zlúpiwše poklady obecné, ty ste rozmnhali,

božie tělo a swátost nohami tlažili,
 na oltáře cjdili, kostely swaté zmalátiwše pálili,
 wěrné křesťany ste rozehpali, zmordowali mnohé,
 pálec, topiec, nosy, ňá, psysařské, ljtj lwowé! 950
 panny bohu zasljbené ste poružili,
 pogjmati sú sobě muže mnohé musily,
 falešný peniez tepete w ciziem rázu,
 wšj obci učinili ste w zemi welikú zkázu,
 málo ste giž w Čechách kotluow ostawili,
 neb ste všechno na falešný peniez obrátili.
 Nenie diw že falešnú wieru i falešný peniez máte,
 w tom sami se winny znáte;
 pro wás poklady české země sú utraceny,
 mnozj na těle i na duši zatraceni.
 Powěztež gedon swuog dobrý skutek,
 nic dobrého w zemi nesie, gedno lúpež, mord a smutek.
 Maso w pátek i w puostě žerete směle,
 howadný žiwot s Pikharty wedete wy w swém těle,
 smilně, obžerně bydižte gako pohané,
 Pikharti, Cafuři, swatokrádci, žielenj rohané,
 ktoby mohl waše zlosti wyjěsti,
 co ste zlého učinili, zůfáci pečistj,
 co bíedy trpie mnozj pro wás w cizjch zeměch,
 wešken swět giž má Čechy u posměch,
 na křesťanskú ste zemi zlé wznegli słowo,
 po mnohých létech buddojm našim to bude nowo;
 nebudeli samé obrany božské,
 zhlazenoť bude pro wás všechno plémě české.
 Budiž tobě swatý Wáclawe žalowáno,
 že twé kněžstwo bludné gest nazwáno!

Tá bor wese: ha ha ha! toli gest dobrý dó-
 wod wáš,

že od Pražen na nás swědectwio máš?
 Chcešli gim we wšem wěřiti,

musíš mnoho lžj pokrytstwjm pešiti.
Pražáci dřewo nedali žádného čeha kaccowati,
sami nás chtie gako kacieře wyobcowati.
Když s tebu dokonám tuto řeč,
proti Pražanóm, budeliť třeba, wytrhnú z písma meč.
Pražáci zase w plachtách slúžie,
dogduť s námi geště weliké núze.
Chtie z wěrných bratruow giž wyniknúti,
geště se s námi musie schuknúti.
Tiť sú dobre gako my kostely pálili,
ot sbožie cizieho sami se nedálili,
kostely zbořiwše lúpili,
kostelnie kamenie na Witkownu horu wozili:
a pšj nám, že se lúpežem žiwjme,
w tom my se gim welmi diwjme,
že břewna w oku swém newidie,
činiwše wiece než my, mluwti se nestydie.
Ale že nás winjš našimi dobrými skutky,
že game zkazili w kostelách mnohé lútky,
w tom sme nezhrěšili,
že sme mnohé pýchy umenšili. 1000
Potom, že gest česká země w zlé powěsti,
chciť k wýmluwě tobě písma přiwesti;
gest we čtenj psáno:
blahoslawenj, když wám bude láno....

A. t. d. werš 1005—1163;

potom dokončiwš W d c l a w těmito slowy:

Wie to každý dobrý, ktož rozum dobrý má,
že toho buoh newelj sož zapowiedá,
a všem lidem to za přikázanie položil,
u přirozeném zákoně to za práwo uložil,
aby žádný druhu nečinil toho,
co sobě nechce kto od giného koho.
Táboři nechtie, by ge bili a pálili:

by dobrý smysl měli, giných by také nedávili.
Také Táboře, chcešli swuog duowod držati,
nemagjť tebe naše diela odporná mrzeti.
Mybychom také nic nemohli proti wám,
lečby nám tu moc dal pán buoh sám.
Ten řád staré wiery křesťanské,
gemuž se wždy protiwj plémě kacierské,
božiem zgednánjm gest utwrzen,
proč tedy od wás gest tak welmi súžen?
ponidž twuog duowod gde proti tobě,
nehrň ho wíec, radjmť, k sobě;
neb twú řečj a twým duowodem
swú při tak dobře jako ty powedem;
každý žid, každý pohan bludu swého
brániti muož wedlé klewetanie twého.
Twým tě mečem giž porazjm,
twuog blud twú lžj gá snadně pokazjm;
neb wida, že zle činjš, nechceš tbáti,
musjš se za to w pekle káti.

Et sic est finis.

5.

Sedmero psanj pana Karla z Žerotjna
z roků 1628—1631.

(Z půwodnjho rukopisu we knihowně Hořowské.)

1. Bratru Wáclawowi Libanowi.

dd. z Přerowa, 30. Januar. 1629.

Bratr Wáclaw Liban, exulant morawský w Uhřích, poslal byl panu Karlowi z Žerotjna spis utrhawý proti němu od neznámého spisowatele wydany; o čemž p. z Žerotjna své mjněj oznamuge.

Mag zvlášť milý B. Wáclawe, abyste zdráwi gsauc wšeligak se dobře měli, a tento w nowě začatý rok šťastně a pohodlně až do konce ztráwili, wěrně a upřjmě bych Wám přál, gakož pak Wám toho na pánu bohu žádám.

- *) Některá psanj pana Karla z Žerotjna čtenářům našim giž z p. Jungmannowý Slowesnosti známa gsau; tuto pak ze mnozstwj netišťených, kterýchžto nám debrotau p. hraběte z Wrba užití bylo, gen takowá klademe, která buď obsahem historickým, buďto wýbornostj slohu a gazyka wýtečnými se býti zdála. Ostatně o p. Karlowi z Žerotjna w časopisu tomto giž na r. 1829, swazku IV. str. 84 a násl. řeč byla. (F. F.)

Když mi psaný vaše s ginými při tom škartami od Martina Kraty dodáno bylo, ležel sem w lůži nemocen na ráži a dna, kterýchžto nemocí geště až posawad dokonale sem nepozbyl, ačkoli sem se na cestu wydati musel; což oboge u příčině gest, že sem wám dříve odpowědi nedal, sice nebylbých s nj tak dluho proděwati chtěl. Těmž se pak z toho, že sem z něho porozuměl o dobrém zdrawj vašem i giných dobrých přátel w Uhrjch s wámi zůstawagjích, kteréhož gin i wám od pána boha i na dalšj časy žádám, ano i toho wám přegi, že wezdegšjmi wěcmi mjrně tam opatření gste, a nedostatku že w nich netrpjte; obzwláštne pak že zwolnost a swobodu w službách božjch máte, kteréž rač on sám všemu tomu shromážděnj požehnati, a nedopauštěti aby ďábel skrze nástroje swé mohl w nich překážku, gakož snad již usiluge a začíná, činiti.

Co se toho spisu neprawdiwého, který ste mi poslali, dotýče: widjm geg tak plného zlosti a přewrácenosti, že geg ani za hodného nemám, aby se na něg mělo odpowědjti. Na klamu začat gest, na klamu také zawřjn; neb gak málo půwodem mým, aneb gakž tento spis namjtá, spikantjm mým s některými ginými, cjsař Rudolf w peštěstj přišel, tak málo přčinau mau, země tyto nebohě k zkáze přítomné přiwedeny gsau. Gíž to až příliš patrné a známé gest, na kom wina těch bjd zůstawá: na mně-li, který sem radil a siněrowal kupkogi a k prostředkům pokogným, kterých sme dosti měli, čili na těch, kteřj sobě obljbili meč a wálku, a moej a rukau brannau všeho dowesti chtěli. Ale nechť se tomu dá pokog; sám skutek mluwj, co gest, a co spolčenj Čechů a Morawanů, proti němuž sem gá, aby tjm způsobem, k němuž potom přišlo, konati a předsewzjti se mělo, wždycky radil; dobrého zplodilo a urodilo. Kdybych sebe zastawati měl, dostiby čjm bylo: ale nemám toho člowěka za takowé subjectum, proti

němužby to činiti a práci stálo. Poručím gá geg a přewrácenost geho božjmu sprawedliwému sadu, kterýž wj o něm, že zlostně na ně klamá; ano i ten spis geho, kterým se sám w mnohých městech poráží, bude proti němu a vlastnjmu swědomj geho na oswědčenj časem swým, když bude musiti před pánem bohem odpowjdati z toho, čím mne před dobrými poctiwými a pobožnými lidmi, nepowědomými těchto materij, hyzditi a oskliwiti se snažuge. Gá pak přestávám na swém dobrém swědomj, na swědech hodnowerých, z nichž mnozj gešě žiwi gsau, a na pánu bohu, všech srdcj zpytatelj, kterýž wj, jako i onino, že sem nehledal swých wěcj, než dobrého a užitečného vlasti, o niž sem se bál, aby k něgakému pádu nepřišla, (což se bohužel! giž stalo), a proti tomu sem usilowal, abychom pod wrchnostj nám od pána boha danau pokogný a pohodlný žiwot wěsti, a gemu swobodně slaužiti mohli; k čemuž sem také s pomocj geho swatau přiwedl, a nepochybugi, žebychom toho byli užjwali až podnes, kdyby toho co sem gá wzdělati se snažil, ginj byli nezrušili a nezkažili. O wás wjm, že mne nemáte w žádném zlém domněnj, gsauce mne powědomi, že sem s náboženstwjm a poctau i prawdau božj nikdy nehrál, ani se k nj pokrytě přižnáwal, ani pod zástěrau gegj králowstwj a země celé, stawy a obywatele podwozowal, gakž mne on z toho obwiňuje, než tak we všech těch wěcech sem postupowal, jako ten který sem pána boha před očima wždycky měl; protož také w swědomj swém pokog mám. Ale máli ge tento utrhač, to on wiz; než gá tjm dobře gist gsem, že pomsty božj pro ty wymyšlené klamy neugde, nebudeli pokánj činiti. Ale o tom dosti.

Zde sem druhého od Wás psanj dostal po Rosických, kteréž sobě poručené mám, a ge s tanta odpowďj odprawugi, winšuge se wám na všem dobře mjeti, a poraučuge se wašim modlitbám, o nichž nepochybugi, že

platné a prospěšné mi budou. Prosjm, že odemne uctiwě pozdrávjte všech bratřj a tolikěž pana Lukaweckého a pana Kustoše, s oznámenjím mých služeb a všeho dobrého. D. na Přerově 30. Januar 1629. Váš věrný bratr w Knistu (K. z Ž.)

2. Panu Zdeňkowi z Raupowa.

dd. z Prahy, 20. Máje 1628.

- 1) Potěšuge pána o smrti geho manželky; 2) dává zprávu o diwné nemoci panj manželky své; a 3) o stěhowdnj se wypowiedzenců českých.

Pan z Lippého přigeda sem, zarmaucenau nowinu k nám přinesl o smrti dobré paměti panj manželky WM., o kteréž nerád sem uslyšel, a WM. toho zármutku i djtkám WM. té siroby věrně nepřegi, pána boha žádage, aby sám ráčil býti Wašnostiným potěšitelem a pomocnjkem, djtek pak Wašnostiných ochráncjm a otcem. Ne-
pochybugi, že to pán bůh k Wašnostinému dobrému, owšem pak neb. panj učinil, nedopustiw aby měla na světě taulákem býti, gako ti, kteří terminu vyšlého na nás wypowiedžej dočekagj a dočekali. Zde gsau mnozj nad tjm nenadálým odchodem spolu s WM. zarmauceni, a čitedlnost magj nad ztrátou, která ty nebohé djtky wzaly; a však těšj se tjm, že gich pán bůh opustiti neráčj, což WM. i ginj winšugj, zwlastě gá, gako ten, který sem wždycky žádostiw byl, aby se WM. na všem dobře, šťastně a potěšeně wedlo. A pro tu příčinu nechtěl sem opominauti k WM. toto ohlášenj učiniti, aby ste ráčili i tjm utwření býti, že gakž potěšenj Wašnostiného, tak i zármutku gsem aučasten. O sobě pak WM. oznámugi, že sem se sem s ženau swau i se všemi swými w dosti mjrném zdrawj dostal; a hned na zeytřj žena

ma se mi roznemohla, těžce a nebezpečně, a již ten den ležj, ano teprw dnes trochu se s nj počjná zlepšowati a naděje k zdravj podáwati. Nemoc tu při nj způsobil doktor ten chválený, kterýž pana Rudolfa z Šleinic hogil, a zde mnoho giných však bez welikého prospěchu, což se o něm až posawad může rozuměti. Chtěli sme neyprw geho rady užiti; přišlo potom k tomu, že sme se dali namluwiti, aby se přigjmal o lékařstw. To ačkoli bylo hrubě škrowné, pilulka totiž malá, newětšj než koriandrowé zrno, a však gj takowý flus ztrhla, který gj twář, usta, gazyk, dásně, zuby, hrdlo, krk, tak obkljčil, že mimo weliké trápenj a bolest, w nebezpečenstw gj uwedl ztracenj všeho toho. A máme s tjm až posawad dosti co činiti, abychom gj to obhágili; neb tak to všeco zpruzeno gest, že gj kůže ta spálená všeccka dolů leze, a pro oteklinu ani gjstj, ani pjti, ani mluwiti srozumědně nemůže, nebo všudy djr a neštowic plno gest, a to wnitř, odkudž doktoři saudj, že gj merkuria dal, ačkoli on tomu odpjrá, ale skutek mluwj. Netraufám abychom dřjwe týhodne odgeti měli, neb raděgi mohli, ač to s welkau škodau gest; neb neylepšj čas k užjwánj těch Warů nám ucházj; ale již mšjme tak se w tom mjtj, gak se pánu bohu ljbj. Odhadby bylo dosti co psáti, ale nenj chwjlj; všeco což wypo-wědjno gest, strogj přeč, a to na wětšjm djle bez peněz, nebo statků neprodáwagj, protože žádný nechce kupowati, a kdo má peníze na aurocjch, nemůže nic dostáti. Hrubě weliká všude bjda gest, a kam se kdo obrátj, slyšj pláč, nájkánj, žaloby, křik, tak že teskno poslouchati; neywjce ty nebohé panj, kterým dcery brátj stro-gj, tak těžce to nesau, že diw smyslu nepozbýwagj. A ačkoli kamenné srdce mohloby se nad tjm slitowati, gá však co se může z zewnitřku poznati, newidjm při žádném žádného s nimi utrpenj; aniž gest kdo, gežtoby jim chtěl poskytnauti neb rady neb pomoci, než všudy

se toliko to slyší, že musj tak býti. Pánbůh rač ge potěšowati w žalosti gegich, a WM. tolikéž we přjtomném zármutku. D. w Praze, 20. Mai 1628.

3. Panj Veronice z Waldšteina, rozené
Trčkowně z Lippy.

dd. z Třebjče, 25. Nov. 1628.

Psanj ušlechtile potěšitedlné d smrti syna gegjho.

Ůrozená panj, panj teta má zvlášť milá! Aby pánbůh, který potěšuge všech smutných srdce, a nedopaušij wjce, než coby člověk sněsti mohl, ráčil sám Wašnostiným potěšenjm a silau býti w přjtomné žalosti, toho WM. wěrně a upřjmě žádám. Nepjsi pak Wašnosti proto, abych Wašnosti zármutek obnowil, než abych okázanjm bolesti a čitedlnosti, kterau nad njm mám, Wašnosti něgak, ačbych mohl, od něho pomohl; aniž nechci následowati obyčege a způsobu obecnjch potěšitelů, kterj důwody chtěj přirozenj přemáhati, což nemožné gest, a časem wjce škody přinášj než užitku: ale prosj chci a prósjm; abyste ráčili toho rozumu a saudu užjwati w přjtomné přjčině, který Wašnosti sice w giných činech a skutech Wašnostiných přjtomen gest, skrze něž snadno poznáte, že daremná gest wěc trápiti mysl o to, čeho se nemůže naprawiti, a nebezpečna tjm sobě škoditi, čjm nemohu ginému pomoci, marná pak, mjsto gedneho zlého, dwoge sobě působiti. Dosti gest zagisté na té ztrátě, kterau ste již wzali; proč chcete k sobě nemoc geště nad to nadewšecko přitáhnauti? Ne- račte již mysliti na toho, kterého nenj, nenj totiž w tomto žiwotě: ale račte se raděgi ohljdati na ty, které okolo sebe máte, kterj Wašnostiného žiwota, Wašeho zdrawj, Wašnostiné pomoci, rady a ochrany potřebujj.

O toho se neračte starati, který giž opatřen gest; a má se nepochybně lépe, než umíte na to mysliti, owšem tomu rozuměti; ale na ty, kteří k Wašnosti jakožto k utjkadlu nějakému zřenj své mji musej, abyste gich nepřiwedli k sirohě. Tyto věci všecy sám rozum dáwá, neračte mu toliko sama odpirati, nezawede Wašnosti; což pak když k tomu přistaupj modlitby k bohu, upěnj k němu w této tak zarmacone a těžké příhodě? Zdaliž on nenj ten, který dáwá a neodmlauwá? zdaliž nenj ten, který dáwá dobrého ducha svého těm, kteří ho hledaj? Tenť gest neyswrchowanějšj utěšitel, srdec našich zpráwce, rozumu našeho wůdce, wůle našj, myslí a paměti ředitel; a toho prositi boha, po tom dyhotěti, k tomu wolati, tomu powolowati, a toho se nikoli nespauštěti a nezbawowati, předně potřebj gest. K tomu tedy, a ~~to~~ toho Wašnosti ukazugi, toho gestli ráčjte se držeti, jakož cele o Wašnosti smeyšljm, nechybjte cesty. A poněwadž na tom všecko záležj, nepotřebj wjce slow; ale zawjráj a Wašnosti gemu k zpráwě a milosti poraučjm. D. na Třebjči, 25. Novemb. 1628.

4. Bratru Giřjkowi Erastowi.

dd. z Warů, 19. Jun. 1628.

O smutném položenj a negisté buďapnosti exulantů.

Že sem dřjwe této chwjle nic Wám nepsal, za žádau ginau přjčinau se nestalo, než že sem bez pochybnosti o tom smeyšlel a smeyšljm geště, že nic toho, co giným odemne psáno bylo, Wás tagno nebude; jakož pak, že co B. Wawřincowi, B. Pawlowi, i auřednjku Náměstskému sem psal, Wás také se doneslo, z psanj Wašich gednoho i druhého tomu porozumjwám; w čemž nicméně, že mne otcowsky přigmete, za to Wás důwěr-

— 333 —

ne žádám. Ke tomuto pak psaní tává se mi přičinám do-
tčenými psaními Wašemi, za kteráž, jakožto plná po-
božných napomenutí, wýstrah, naudeň i potěšenj, we-
lice Wám děkuji; a seznáwage to sám, jak ta cesta,
která před sebou máme, gest drsnatá, twrdá, prácemi,
tuzkostmi a nebezpečenstwji mnohými naplněná, pro-
sím wedlé Wás pána boha s Dawidem, aby duch geho
dobrý wedlé Wás po nj, jako po rovné zemi. Nenj pak
mně mjněnj toliko na to nastáwagjjej stěhowánj naše,
dopustjti ge pánbůh na nás, ač i ono gest všechno nege-
nesnadnostmi ale nemožnostmi mnohými a rozličnými
se všech stran obtočeno: než ohlídám se na cestu přj-
tomního našeho žiwota, tak mnohými pokušenjmi, trá-
penjmi a bjdami osypaného, že gich téměř wýčjsti ne-
lze. A sice gá sám, kdybych Wám chtěl toliko swá wy-
psati, která snášjm w mysli, w srdci, w duchu, w těle
i na těle a všech téměř geho přjpadnostech, gistě mám
za to, že byste netoliko pomohli mi se rmutiti, ale i
plakati. A protož nenadarmo pána boha prosjm, aby gi
ráčil trochu wyrownati a wyhladiti, aby snáze a po-
wlowněgi mohlo se po nj giti bez urážky, což nepochy-
bugi že ráčj učiniti, by pak nebylo wšeligak tak, gakby
chtěla naše wůle, ale gakž on ráčj sám potřebu toho u
nás uznáwati. Co se pak toho stěhowánj našeho dotýče,
to gistě přežaloštná wěc, že wjme od čeho odcházjme,
a newjme k čemu pŭgdeme, wjme čeho pozbudeme, a
newjme čeho dostaneme, wjme gacj byli dnowé naši
pominulj, a newjme gacj dále nastanau, abych k tomuto
spůsobu našemu přjtomnému užil slow krála Štefana
Polského, která pronesl při swé smrti, ač w giném ro-
zumu a smyslu, podle swé slepoty. A gistě se to při nás
plnj, co o Abrahamowi prawj pjsmo, že šel, newěda
kam přigde. Ale powedeť nás sám bůh, pro gehož gmé-
no a prawdu to všechno podnikáme. A to až posud. S
strany giných wšej oznamuji Wám, že s žepau mau po-

— 422 —

čijná se něco málo polepšovati, však na při tom gogina
nedostatků, kterýž nás sem přivedl, než při jiných pří-
padných, kterých na cestě a zde došla. Ten pak prvý
předce w své předešlé váze zůstává, gakž ona prawý,
bez proměny, od něhož rač gj pán bůh milosti a po-
máhati. Gá pak geště živ gsem, ale dosti špatně, w
čemž se milosti a ochraně božské poraučím. Chce dok-
tor abyhom zde zůstali až do konce tohoto měsíce, na
čemž také snešeno gest; po wygiti toho času atrogjma
domů, budeli wůle božj. On rač sám našim prawodčím
a milostiwým strážcem býti! Brodag mých statků geště
nenj utvrzen, očekává se poslednj resolucie knížete;
musjm i to trpěti, že tak po mně šlapagj. Psanj mi pror-
půčene k přečtenj Wám zase odesílám. Nerád gsem že
tak málo gest zpraweno, a však rád, že nenj nic odemne
posláno. Nejím slyšeliliste, že Brosius a jinj, kteří s
njm se poně do Rus wyprawili, są na cestě potlučení
a obnání. Nepřegi jim toho wěrně, pokudž tomu tak
gest. Hartmanowa manželka gest již propuštěna. W
Čechách co lidu geště zůstává do zemj kurfiratských
wšecho se stěhug; pán bůh rač gieh i nás potěšowati,
gehož mocné obraně Wás spolu i se všemi našimi po-
raučjm. D. we Wajch, 19. Jun. 1628.

5. Panu Pawlowi Škretowi.

dd. we Wratislawi, 18. Nov. 1629.

*Pan Škreta, exulant český we Slezště, byl požádal
pána, aby w geho domě swatebnj výprawa geho sy-
nowkyně stati se mohla, čemuž pán odpjrd.*

Ačkoli gest mi psanj Waše minný pátek k wečerau
dedáno, a však poněwadž w sobotu pos Dr. Doravius,
a před njm Dr. Linek mne nawštjwali, a samnan celé

ráno až do poledne strávil, nebylo mi možné ani na to mysliti, abych se k dání Vám odpovědi uprázdniiti mohl. Po jídle pak, s nímž se až do nešporu protáhlo, přinešeno gest mi tolik psaní pilných z Moravy, že sem se podobně nemohl od čtení jich odtrhnouti. Dnes že sem nepsal, vím že mne omlůvna máte. Nyní pak, když již služby boží vykonány jsou a noc nastala, místo večeře, ku psaní sem se obrátil, a tak co sem zameškal nahražuji.

Gest mi pak toho srdečně líto, že nemohu Vám takové odpovědi dáti, kteráby se s žádostí Vaší srovnávala; jedno proto že nerád Vám odpírám čeho, a druhé, že věc, o níž píšete, netoliko osoby Vaší se dotýče, ale i jiných mých dobrých přátel, na díle živých, na díle mrtvých, jako p. Dra. Luka, a nebožky paní manželky jeho, p. Wáclawa Lawina, a paní matěře Vaší, a nejvíce dítěte jejich a vnučete, panny newěsty, a panen sester jejich, kterýmbych gístě, pro památku mrtvých a pro lásku k živým, všelgakým dobrým přátelstvím rád slaužil, podobně jako i Vám, kdežby takliko možnost postačiti mohla. Ale sami můžete souditi, kterák to, žehož po mně vyhledáwáte, gest mi možné, w této nowotě, pohostinnosti a neznámosti, gakž lidj, tak obyčegůw a způsobů, na sebe bráti, ano i na manželku mau wzkładati, mimo všeecko toto nadepsané, i gazyka nepowědomau,*) která jako nemá, musilaby tu mezi cizjmi a s námi nikdy nebywálými seděti, choditi, se hostiti, a newědělaby kde prwé rukau hnauti,

*) Čtwerá manželka páně, p. Kateřina z Waldšteina, byla vlastnj sesira tehdejšího neyw. purkrabj w Čechách, pana Adama z Waldšteina; i gest to pamatné znamení toho wěku, že osoba tak vysokého stawu tehdaž, kromě materčiny své, jiné řeči neuměla.

a, kde se sama spolu s svými wstrhiti. K tomu není Wám newědomo, jak oba sme sešlj wěkem, zbědowani nemocmi rozdjlnými, nynj pak ze země wyhnáni, w potupu hroznau uwedeni, aspoň před swětem gestliže ne u pána boha, jak w těsně bydljme, w gakyých nedostatejch wězjme, gaky pozor na sebe při wšem dáti musjme; z čehož wšeho snadno sauditi gest, jak k tomu, co od nás žádáte, způsobni gsme a kterak k tomu postačiti můžeme. Wjte také bez pochyby, aspoň se na giných toho doptati můžete, že my oba sme se giž od dáwných let wšech weselostj, swateb, sňatků, hodů zwánj, ginde gjdánj, panketowánj, vzdálili, w tišině wždycky se chowali, s sprostnostj se objrali, a wšeli-gakého hluku obzwláštně se wystřjhali; nynj pak zase se w to pauštěti, a tjmto začátkem k podobným shledá-wánjm přjčinu dáwati, nebyloby bez těžkosti, ano i bez nebezpečenstwj, poněwadž každá proměna gest nebezpečná. Kterézto wěci wšecky, chceteli w bedliwé rozsauzenj u sebe wzjti, nenesnadně nás z žádosti na nás wzložené propustjte, a na odpovědi této, na podstatných přjčinách založené, přestanete. K tomu ke wšemu i toto přistupge, že to což od nás podle psanj swého mji chcete, podobné gest ku komedii něgaké. Chcete aby manželka má pannu Kateřinu newěstu k sobě do frau-cimeru swého wzala; a potom gi gako za pannu wydá-wala; i kdež gest k tomu čas? Do weselj není přes deset dnj, poněwadž má před adventem býti. Nežli pauna se sem dostane, což se nemůže prwe stati, než až wy zde budete, také ale čtyři dni minau: dlaholiž tedy gegjho bytu zde bude? gaká služba, gaká wýprawa? Pjšete také, že p. Klokér nechce žádného slawného weselj strogiti, že nechce mji ani musiky, ani tance, ani hostj mnoho, než při skrownosti: k čemuž tedy ta podstata při wýprosu, oddawcjh a odwáženj newěsty býti

iná? Máliť býti geďno podstatné a wzáoné, (kterýchžto slow Wy užjwáte we swém psan), ale ne gá), nechť gest wšeecko; sice gakby se to rýmowalo w hromadu? Mimo to wjte, že podlé řádu zdeyšich cirkwj proklamacie se giž stála na kazatelnicjeh budaucjho manželstw: byla- liže panna newěsta gmenowána při tom wyhlášenj manželky mé pannau? Poněwadž pak gisté gest, že nebyla, kterakž za ni bude wydáwána? Gakýž saud o takowé frašoe a tížše budau činiti lidé rozumnj? coby řekl k tomu Dr. Lang? co ginj, které mi za přátely přidati chcete? co řeknu gá? Buduli to mji za žert, či za prawdu? Gestliže za žert, čjm wymluwj swé bláznowstw? gestliže za prawdu, sám se budu musiti za swág klam styděti, a ginj, gak wygdau z domu, také mne wysměgj. Nu hleďte, čeho bychom dowedli! Naposledy diwj se w prawdě, proč p. Kloker nepřestává na osobě Wašj? aby skrze ruoe Waše, gakožto tak blzkého přítele vlastnjho a krewnjho ugce, panna newěsta dodána byla? Nemáli na Wás nedostatku, proč ginde té podstaty hledá? zdaliž Wy gemu negste rowni? Také gste byli služebnj Gieh Milostj cjsařů Řjmských; pan Kunrat bratr Wáš tolíkěž. Že nynj gste w snjženj podlé swěta, u něho by Wám to mělo býti k sláwě, a ku poctiwosti, poněwadž také k prawdě božj se přiznává. Wy sami neměliby ste toho trpěti, aby se Wám ten posměch stal, zwláště gsaucegj panně newěstě na mjstě otcě i mateře i giných přátel. Pro kteréžto wšeecky příčiny nechť Wám presjm nanj diwno anj odporno, že žádosti Wašj mjsta dáti nemohu. W giných máte mne opravdowě wolného; gakož budeteli potřebowati wozu a konj k dowezenj panny newěsty, rád ho Wám pŕgčiti poruějm, i čeládky. D. we Wratislawi, 18. Nov. 1629.

— 403 —

6. Panu Janowi Komenskému, do Lešna.

dd. z Wratislawi, 30. Nov. 1629.

Pozdrawenj přátelské, s winšem všech neylepších věcí, i s zakázáním se ve všech přívětivých službách wzkazugi, wysoce učený pane a příteli můj zvlášť milý!

Psanj Waše gest mi dodáno; musilo letěti, aneb rychlým poslem nešeno býti, poněwadž neyprwé od Wás do Olawy, potom odtud sem se dostalo, a to vše we dwau dnech. Otcům z pozdrawenj děkugi, modlitbám se poraučjm, ostatek na pěti mji budu, aby mohlo co neylépe a co neydřjwe k wyřjzenj přigiti. A však bude předce k tomu času potřebj. Sám sice na to přicházjm, že rada Waše gest neylepšj, skrze kterauž se ugde mnohým nesnázem a negednomu nepohodlj; protož také gi následowati budu. Proč sem toho doložil, že času potřebj bude, gest to, že gakž ginde, tak i w Brandeise reformacj začátek běře; neb se taťn giž i Jesuit gedem dostal s knězem, za kterýmž magj wogáci přigeti, pokudž poddanj nebudau se chtjti w to náboženstwí reydownati. Gaký to konec wezme, musj se wyrozuměti prwé, aby gedno druhému překážky nečinilo. Mý se zde wogáků bogjme; gedni strašj, druzj těšj; pánbůh rač od nich pomoci, a pokog dáti. Zdrawj mé něco lepšj gest, než tehdáž, když stě zde byli; proti tomu žena má roznemohla se těžce; mám však naděgi ku pánu bohu, že se i snj polepšj, což rač on způsobiti tjm spjše. O werbunejch, kteřj se w řjši děgj, zvlášť od knjžete z Fridlandu a od Tilliho, gakož i od knjžete z Neuberku, nepochybugi že wědomost máte. Smýšljm, že se na garo opěť dobře setrau. Mantue gest obležena. Saluta omnes, quibus salus cordi est. D. we Wratislawi, 30. Nov. 1629.

— 402 —

7. Panů Pawłowi Škretowi.

dd. z Brandeysa nad Orlicj, 20. Oct. 1611.

Zpráwy rozličné, zvláště pak o shlednj se s knížetem z Fridlandu w Čechách.

Gak sem se psanj vašeho, které ste mi z Wratislawě dne 8. Sept. učinili, ulekl, proto že se mi ruka Waše w něm welmi a mimo obyčeg proměněna býti widěla, tak sem se zradowal nad druhým, 12. měsíce tohoto w Břehu daným a mne 17. dodaným, znamenage, že pjsmo se zase k předešlému spůsobu nawrátilo, a tudy bezpochyby ruka sjly své přirozené zase nabyla. Až pak dokládáte, že geště geste mdlý, a zvláště na nohy, však toho se nelekám, nebo po nemocech těžkých tak býwá, aniž možné gest tak brzy z nich okřjti, zvláště nám starým, kterým přirozenj giž málo pomáhá, nýbrž wjce ge dolů tlačj, než zhůru zdvihá. Mám naděgi, když se Wám zase appetit nawrátj, že sjly také i čerstwosti přibýwati bude, čehož Wám wěrně na pánu bohu žádám.

Gá po Wašem odsud odgedzu téhož také dne (2. Sept.) do Chrudjmě, než hrubě pozdě, sem se dostal; nazeytřj k swému streyci bjdnému (panu Kašparowi z Žerotjna) na Nowé Dwory sem přigel a gehu welmi churawého nalezl. Prawau rukau nic newládne, a nohau málo; gazyk pak dokonce gest poražený, a však wždy některé slovo wypowj, a to dosti dobře a srozumitelně; pamět má dobrau a saud výborný, na wšecko má pozor, tak že ku podiwu gest; gezdj předce časem i po hospodářstwj, tak že se i do Malešowa dostává; na gjdle mu tehdaž také nic nezcházelo, ani na spanj, ale od mého se odtud nawrácenj slyšjm, že i méně gj, i hůře spi, a že hrubě zarmaucený gest; čemuž se nenj co diwiti. Pán bůh rač ho potěšiti a pozdrawiti, gestli gest wůle gehu swatě w tom. Odtud na žádost pana purkrabjho neywyššjho gel sem na Hrádek nad Sázawau,

a nazeytřj přigel tam knjže z Fridlandu*) gakž praweno bylo, pro shledánj se semnau, a w prawdě nenadarmo, nebo ten den po gehu přjgezdu byli sme sami spolu od rána až do večera, tak že přišel k nám i k tabuli, což sice nenj gemu hrubě obyčegné. Mnoho sme spolu mluwili, a w prawdě gest moc při něm rozumu; wjce neprawjm, než skutek ukazuje. Na Brandeis sem se nawrátil s welikau a těžkau rýmau, a s tau sem odtud odgel 7. Sept. do Brna, kdež, abych prawdu powěděl, w saudných věcech sem nie nezprawil, než w giných takž gakž, že předce může za práci státi. Dnes týden nawrátil sem se odtud, a giž nynj zde zůstáwám, stroge se po sw. Martině, dáli pán bůh k Wratislawi; kamž aby mne pán bůh ráčil, i s mými, w dobrém zpásobu wyprowoditi, gehu božské milosti za to žádám, w naděgi, že s Wami i ginými pány a přáteli Wašimi tauž měrau se shledati moci budu. Panj manželce Wašj gá i žena má naše služby wzkazugeme; gá pak od osoby swé panu Dr. Ekhartowi za pilnost při Wás prokázanau welice děkugi, a Wám toho hrubě přegi. D. na Brandeyse, 20. Octob. 1631.

*) Gako pan neywyššj purkrabj Adam z Waldšteina, tak i známý knjže z Fridlandu, byli oba swatowé pana Karla z Žerotjna; třetj zagisté manželka gehu, r. 1605 zemřelá, byla vlastnj sestra knjžeto onoho.

6.

Ch a r a k t e r i s t i k y

od Pawla Skdly ze Zhoře.

1) Alžběta, králowna Anglická.

Alžběta, králowna Anglická, byla w mysli prawá mužatka heroická. Po ten všecken čas, gak od léta věku swého 25. ugala se králowstwj, hleděla se zprawowati we všelikém swém předsewzetj ne něčjm cizjm, ale swým vlastnjm rozumem, zachowáwajče při též zpráwě swé mjrnau prozřetedlnost a prozřetedlnau mjrnost. Na wyššj stawy bugné a nepoddané byla welmi příkra, ale k giným swým poddaným milostiwa; a to proto, aby onino báli se gj a ostýchali, tito pak milowali gi upřjmě. Čjmž dowedla sobě při obogjeh toho, že usta-wičně až do smrti zakaušela štěstj we swém panowánj gednostegného. Kdykoli měla komu učiniti gakau milost, wždycky měla pilný pozor na práwo. Dary roz-dávala skrbněgi proto, aby komory swé přílišně newy-prazdňowala, a nemusila potom poddaných nowými a těžkými berněmi a daněmi obtěžowati. W sláwě a w důstogenstwj swém tak sobě maudře a středně počjna-la, že wjce šetřila péče a pracj na osobu knížecj příslu-žejcejch, ano i k budoucjm časům, nežli přítomných wěcj a rozkošj swěta. Pokoge hleděla stjhati tak, že mezeitj wždycky dávala dosti hry okolnjm národům wálečným a hrdým; tak že poddanj gegj pod zpráwau

gegj ženskau nenesli žádné aubony ani zkrácenj na swé udatnosti rytjrské a wálečné, gakkž se tomu všemu z gegjch wálek, které buď sama pro obhágenj králowstwj swého, buď pro spomoženj giným okolnjm sausedům a přátelům dowěrným wedla, zřetedlněgi wyrozuměti může. W zemi však swé, wymjně gedinau domácj potřzku wlétu desátém panowánj gegjho, hned zase upokogenau, téměř po ten celý čas kralowala pokogně bezewšech rozbrogů. A gakkoli pro tu w náboženstwj proměnu měla welni mnoho tuhých a mocných protivnjkůw: stjw však se všjm hleděla se knim na wětšjm djle mjrně a dobrotiwě chowati, bez mnohé přjsnosti a krwe lidské proléwánj; kteréž potom w posledněgšjch létech zpráwy, wol neb newol, užjwati musila, když dobrotiwosti gegj mnozj užjwali ke zlému. A gakož neměla toho obyčege, aby lidskému swědomj w takowých wěcech činila náké násilj a chtěla panowati nad nimi: tak zase newolkowala w tom žádnému, aby pod zámyslem swobody w swědomj a w náboženstwj pokog obecný w zemi gegj rušen býti měl.

Wtip měla nad mjru gemný a k dobrému uměnj schopný; protož mluwila latině tak wyborně a wolně, gako i francausky, wlasky a německy, že začasté mezi wysoce učenými muži mjwala obšjrně a ozdobuě řeči o rozmanitých a wysokých wěcech. Španielsky pak a řecky rozuměla dosti prostředně. Pročež kdy gacj poslowé přespólnj přigjžděli k nj, wždycky dávala jim sama odpowědi na přednešenj gich gazykem tjm, gakýmž oni promlauwali k nj. Na musiku pak a skládanj weršů, též na historie, knihy politické a mathematické byla náramně laskawa, ano i na lidi w týchž uměnjch nad gině zběhlé. Užjwala ráda w mluwenj zdwořilých, weselých a mandrých šprymů a přjpowjdek. Tělo swé, nad mjru a bez nedostatku sličné a zdárné, cwičila w častých progjždkách, w procházkách, až i w uměném tancowánj.

Řeč měla ohromnou a tlustou. Po domácíku sama chovala se skrbně a středně; ale vůbec milovala velikou nádhernost, a zvláště v šatstvu rozmanitém a drahém. Ráda to viděla i slychala, kdo krásu gegj chválil, owšem pak, kdo gi pro ni miloval nebo i sama od milování počestného se ne vzdalovala, zvláště ve věku svém již dospělejší. Gestliže gest pak proto přišla některým lidem, a zvláště protivníkům svým, v nějakou pomluvu, důstojnosti však své královské tím naprosto nic sobě neztenčila: nebo vždycky měla na to ohled bedlivý, aby vzpráve královstwj svého od přimosti spravedlivé nikam na stranu se neušinovala. Při tom však byla příliš hněwiwa; pročež časem i pěstnicemi dvořanům svým neposlednjm platjwala. Čehož dostalo se od nj naposledy i samému hraběti z Essexu; ač ne bez slušné přičiny.

Že pak neměla žádné hrubé myslí ke wdávkám, nalezá se toho dwoge příčina: prwnj, že lékaři odstráili gi od toho, z nabádánj však některých přednjch pánůw, kteříž magjce při nj veliké mjesto, byliby nerádi ustaupili přednosti a zpráwy své manželu gegjmu; hrozjce gj, kdyby měla počtji, žeby s těžkostí plod ten w dobrém zdrawj na swět porodila, nýbrž byloby se obáwati, aby při porodu neumřela. Druhá, že wdáli se za někoho z knížat neb pánůw swých domácjch, zdála se gj wše špatná a nerowná; někoho pak z cizjch mecnářů wzjti sobě na hrdlo do země, widělo se gj býti příliš nebezpečné, neužitečné a stawům nepřjgemné. Přes to však wšecko mnozj slawnj potentáti křesťanští stáli o ni opravdowě, gako nebožtjk Filipp Hispanský král, po smrti Marie sestry gegj, král Šwedský Erich, Karel arciknjže Rakauské, Henrich knže Aužirské, a potom Polský i Franský král, a posléze bratr gehu Franc knže z Valancenu, k němuž byla velikau láskou upřímně nakloněna, ale i tomu neywjce leželo náboženstwj

w cestě. A gakož za mladých let kladla sobě to za zvláštnj pochvalu, když aneb sama, anebo i gñj pan-
nau gi ginenowali: tak potom w sešlosti wěku nesty-
děla sebe babicj starau a zwraskalau pod šprym nar-
zjwati.

Na žádného mezi všemi mocnáři křesťanskými
hůře newražila, gako na Hišpana; ne pro swau vlast-
nau osobu, nebo sice znala se k tomu, že za sestry gegj a
manželky swě, králowny Marie, všem dobrým gi slau-
žil: ale za příčinami obecnými, gakožto na nepřitele ú-
hlawnjho králowstwj gegjho. Proti tomu pak žádnému
wjce ani dobrého nepřála, ani živěgi nepomáhala, gako
Henrichowi, Franskému králi, genuž začastě sama vlast-
nĳ rukau listy psávala, živě ho napomínajíc, aby se
tak všetečně w nebezpečenstwĳ žiwota newydával a
do bogůw hluboce nepauštěl. Cjsaře Maximiliana II.
wážila sobě také drazě nad gině panownjky w křesťan-
stwĳ; s ostatnjmi pak zůstávala wždycky w dobrém
sousedstwĳ a srozuměnj, čimž se ginu whod, kde gen a
gak neypřijhodněgi býti mohlo.

Léta 1603, gsanci giž právě w sedmdesátém roku
wěku swěho postawena, počala giž gak stárjĳ tak i ne-
duhem scházeti. K tomu pomohla sobě wjce nečasnu
progjždkau; když poslednjho dne ledna, ale starého
kalendáře, genž byl nad mjru wětrný a od welikého
deště wlhký, hnula se s dworem swým z Westminsteru
na zámek Říšemundský, sedm mil od Lbndu ležjcĳ, aby
na něm pro weselé a zdravé powětrĳ sebe pooterstwila
a pánu bohu slaužila w pokogi. Kteréhožto dne ta-
ké, dawši se do dlauhého promlauwánĳ s ammirálem
Howardem, na něhož byla hrubě laskawa, buď manj,
buď naschwále, přemýšlegjcĳ na smrt a věci budoucĳ,
propowěděla k němu mezi ginu řečĳ slowa ta.: „trůn
„můg byl trůn králowský; pročť ani po mně nemá ně-
„něg žádný giný dosednauti, leč dědic a nápadnjĳ můg

„neybližšj.“ Tehdáž také spatřili to při nj domácíj gegj dworáně, že nad předešlý obyčej swůg velmi skraučně se a pánu bohu modliwala, i kázanj slowa božjho pilně poslauchala; ano i to dokládajce, že w ty dni rozkázala sobě přepilowati na prstě drahý prsten s diamantem, kterýž nosila na něm ode dne swého korunowanj, až gj skůro do masa zarostl; což ugali za smutné znamienj, gakoby tau měřau dávala návěštj, že se gj bude s swým milým ženichem, anebo manželem, totiž s králowstwjm Anglickým, od něhož týž prsten přigala, pomalu laučiti. Při začátku nemoci swé stýskala sobě, že gj mandle w hrdle hrubě otekly: však ten otok potom brzo zase opleskl a zmizel. Ale hned zatjm následowalo cosi nebezpečnějšjho: nebo potratila wšecku chut k gjdlu, a wywala se cele do gakési přílišné tesknosti, gakoby wždycky na něco bolestně a žalostiwě myslila; buď že gj ta tesknost pocházela z nemoci, anebo nemoc z tesknosti. Potom měsíce března přišla na králownu gakási zdřewěnělost a audrůw těžké struntj, s znamenitau přitom newrlostj, myslí, tak že wždycky mlče seděla, nechťegjc nic gjsti ani s kým mluwiti, kromě s samotným arcibiskupem Kanterburským, kterýž gi začasť slowem božjm potěšowal, a wraucně se s nj modlil, dokud gen. wolně mluwiti mohla; a když řeč pomalu se gj tratila, wždy aspoň s horliwau myslj poslauchala modlenj geho. W tom neywyššj auřednjci a saudcowé zemštj, wyrozuměwše z admirala, w čem gest se genu s strany dědice swého nedáwno pominulých dnůw swěřila, dožádaři se ho, aby wezma k sobě uřednjka pečeti králowské a sekretáře Cecilia, došel ku králowně a přiwedl gi k milostiwé paměti pronešenj gegj předešlé, přitom gi pokorně požádaše, aby gim swau poslednj a konečnj wůli oznámila: kohoby chtěla mjtj po sobě za dědice a nápadnjka koruny anglické? Což když gj rozsaňně předložil, ona, pooddechši sobě wolně, řekla na

to s srdečným wzdechnutím: „I však sem ti již prvé oznámila, poněwadž trůn můj byl trůn královský, že nechci aby někdo z lidí špatných po mně dědil.“ Sekretář pak zeptal se jí ještě poznovu, coby těmi slovy mínila, aby ráčila se k tomu zřegměgi vysvětliti, a oznámila: „to, prý, chci, aby král byl dědicem a nápadníkem po mně; a to ne někdo jiný, než král Šotský, protože gest můj nejbližší krevní přítel.“ Za čež poděkowawše se jí šetrně, odešli a uwešli tuž vůli gegj nevyšším auředníkům a studeům zemským w známost. Poté arcibiskup napomenul jí, aby poručje pánu bohu všecy časné věci, s ním toliko samým již wraucně se objrala a k smrti se otrogila. Což ona přigawše od něho wděčně, prawila, že ráda; kdykoli milý bůh gi powolati ráčj, chce ho následowati, poněwadž již od dáwnjho času ktomu se chystala. Od té chwile, nemohši se již pro welikau mdlobu na hlas bohu modliti, aspoň rukau i očí k nebi pozdwihowala, dāwagje tudy nāwěštj přítomným, že to gest nynj gegj skraušéné modlenj. A tak naposledy, dne 4. dubna 1603 ráno na uswjtě, na témž zámku Rišemundském, w otewřeném dokořán pokogi, aby všickni dwořané smrti gegj powědomi byli, žiwot swůg tjše a pokogně w pánu dokonala. Tělo gegj osmého dne máge pochowáné neydrjwe w kostele Westminstrském, w hrobě krále Gindřicha VII. a Eduarda VI. bratra gegjho; potom pak w létu 1606 přenešeno do neyblížšj kapličky, a přiloženo k kostem Marie králowny sestry gegj.

2) Gindrich IV. král Franský.

Henrich IV. Franský a Nawarský král, byl postavy prostřednj; a gak Francoaisowé říkaji, de riche taille, t. g. bohaté neb výborné, a však všem i mnohými přáteli a starostmi ~~gindrich~~ ošediwělý. Oblíbený měl lahodný a přiwětivý, a na něm nos klikatý, neb právě orličj, oči welké a čelo vysoké. A gakkoli byl již pan dosti letitý, nic méně, však měl ještě barwu a žiwost twáři dobru, silnu a čerstwau. Ale ctnosti geho, zvláště udatnost a zkušenost w wojenských, mnohem více geg šlechtily; w čemž měl málo sobě panůw a knížat podobných, proto že hned od 17. léta wěku swého až do 45. ustatně se cwičil a zaměstnáwal s wogňami, w nichž byl člověk naprosto neustálý, nelený a welice šťastný. Nebo w tom čase tři hlavní bitwy nad nepřáteli swými obdržel, šermíř tuhých 173 swedí, a tři stá měst a hradů oblehl i wěští dít gich zdobýwal. Ne zle tedy Alexander Farnesius, kníže z Parmy, bogowník též zkušený, dal mu chwálu, že ginj wálecnjci udatnj užjwaj we wálkách swých zwjřat pozemských, on, ale že lje ná orlu, gsa gedné chwile tu, a druhé hned ginde. A poněwadž téměř celé dni s koně neseedal, prawil také o něm, že musj wje boš řežli střewjců ztrhati.

Milestiwost a přiwětivá mysl i k těm, kteříž mu nejvíce ublížili, byla geho milá a přirozená ctnost, již w těch poslednjch domácjch wálkách wje než náleželo k nepřipřednějšim sokům a protivníkům swým neygizliwějšim dokazowal, powěděw pěkně, kdyby měl dát všecy ty zwěšeti, aneb ginák ztrestati na hrdle, kterkoli buď co proti němu důtkliwě psali, anebo w těch wálkách z panhé nešlechtnosti zawinili, žeby nebylo nad něj člověka pod nebem mizernějšiho, anižby mu k tomu nepostačilo všechno štěpowj a stromowj, co ho po celé Francii se nacházj. A gak we

mladosti své, dokud přiznával se k víře evangelické, byw tomu naučen od matky, byl pán pobožný, a modlitby své vykonával kleče: tak i po swém odstaupení k Římské církvi miloval vždy pobožnost práwu, pokrytstwí pak a power velikých byl uhlavní nepřítel. Gednoho času, brzo po proměně náboženstwí svého, když geda po myslivosti zbloudil s cesty, přigéw do hospody, w nž ho žádný nepoznal, sedl za stůl s jinými hostmi, a rozprávěl s nimi mnoho o dworu i o své vlastní osobě, časté z nich vytáhnutí, coby o té jeho proměně lidé vůbec smýšleli. I doptal se wskok, nebo mezi jinými wydařil se gda swiňář, an řekl: co máme o tom mnoho rozprávěti, zda newíte, že pytlík, w němž gednau toliko herynek byl schován, vždy herynkem smrdí? aneb gakž my Čechové máme obyčej říkati, čím hrnček gednau nawře, tím vždy potom zapáchá až se rozrazí. Král zhryzw to, čekal až někteří dwořané přigeli za ním. Ti když činili mu počtu náležitau, teprw hosté ostatní porozuměli, koho mezi sebou měli, a swiňář ulekl se přenáravně. Ale král, máge odgeti, nic wíce mu neřekl, nežli popleskaw ho po ramenau, „což, prý, twů pytlík, předceli smrdí herynkem? Rozumím, žeš něco wyzralého.“ Po té odgel cestau swau.

Hospodář byl dobrý, zanechaw po sobě velikou summu peněz, a mezi jinými poklady, (gakž sám nedáwno před smrtí pochlubil se knížeti Mantuánskému), wogsku swému měsíčního platu na šest let, a zbraní i jiné střelby dostatečné k wyprawě padnutí tisíce gonáků branných. Město také Paříž onde i onde známé nákladnými stawenými ozdobil a zlepšil, gakž i kostelec S. Germana a hrad Fontenoblow. Spravedlnost milowal snažně, nedaw žádného gak žiw utratiti o své vlastní ugmě, bez rozsudku práwního; říkawa ge začasté, že několi nikdá z boga bez meče a rukau

krwawených mezi své se newracel, a však w čas pokoge že nemijnj žádnau krwj newinnau gich zmazati; a kterj še koli toho dopauštěli, ty měl u weliké oškliwosti.

Každého roku mįwal obřeg ten, že do třj millionů zlatých rozdarowáwal rozličným lidem, kterjž toho na něm dobře zasluhowali; nepomįgew w tom akademie Pařížské a mnohých mužůw wysoce učených, a zwláště kterj geho weleslawné činy spisowali, znage ono staré přjslowj, že zlaté péro psává rádo zlaté a chwalitebné věci.

W promluwenj byl nad mįru gemný a maudře šprymowuý, gakž z některých příkladů tuto připomenutých porozumj se lépe. Když stawowé náboženstwí obnowěného žádali ho za to snažně, aby pro gegich wětšj bezpečnost zanechal gim w základu některých měst, gako nebožtjk předeek geho to dobrodinj gim prokázal: on dal gim na to odpověď: „páni, slušná wěgest, aby poddanj mogi toliko we mně samém swau dowěrnost a bezpečnost skládali. A ač tomu tak gest, že nebožtjk král Gindřich, gakž tehďáz byl, časowé, wás se trochu obáwal a proto nebyl na wás laskaw: o mně však wězte to konečně, poněwadž gá wás upřjmě milugi, že se wás dokonce nic nebogjm.“ O swých protiwnjech říkáwal, že dělá ge wšecky naskrze zlaté, proto, aby od zlata geho milostiwesti wšecko olowo zlosti gegich bylo sežráno. Mnozj na které buď zůřiwe pohlédł, aneb něgak nelibě k nim promluwil; welikým strachem a tesknoštj srdce mřeli; gako geden rektor akademie Pařížské, a biskup Lyonský. A však kdo mu prawdu kdy powěďěl, na toho se pro ni nehněwal; a bylo rezumněti, kdyby tento král, mįsto rozličných pochlebnjkůw, byl mįwal okolo sebe častěgi muže upřjmě a bohabogné, žeby ho byli mohli z mnohých fregjerských nezpůsobůw sraziti a swěsti. Rád také tak

dobře s lidmi prostými, jako s velikými pany, rozprávěl a žertoval. Gedné chwile, trefiw na cestě na kólíksi sedláků, spatřil gednoho mezi nimi s hlavau šediwau a bradau černau; i otázal se ho na ten rozdíl vlasů, čím to gde? Sedlák, pozdráhaw se neyprwé, gakoby tomu nerozuměl, posléze, když král dotjral naň předce, řekl: milostiwý králi, ráčíte o tom dobře wěděti, že wlasý na hlavě býwagj obyčegně starší o dwadceti let, nežli na bradě fausy, a tak musej také šediwěti dřjwe. Když jím se krali do toho sedláka tak welice, že potom často mjwáwál s njm kratochwil swau w rozmławanj.

Při začátku Julichské wálky, když knížata spolčená utekla se k němu o pomoc, někteří geho přední radcowé radili mu k tomu, aby podle té žádané příležitosti stál o králowstwí Řjmské, že gak ewangelická tak i katolická knížata w Řjši budau ho mjti welmi rádi za pána. Odpowěděl jim na to w smysl ten: „Gá mám na swém králowstwí hogně dosti, k cjsarstwí pak Řjmskému nemám ani práwa, aniž mjnjm ho sobě na něm dobýwati; anebř ani synu mému nedowoljm k tomu, budulí tak dlouho žiw a zdráv, aby měl se oč takowého kdy pokaušeti, nýbř nechť přestáwá na swém dědicstwí, kterého mu swrchowaný bůh uděliti ráčil.”

Nicméně, pamatowaw na swau zákazku, knížatům spolčeným pro zdrženj zemj Julichských učiněnou, strogil se r. 1610 sám osobně s 60,000 lidu wýborného, jim přitáhnauti na pomoc, gakby gen neydržjwe králowstwí swé sobě w náležité bezpečnosti ustanowil. Nabo, když na pilném pozoru gak Delfina syna swého neystaršího, tak owšem i králownu s ostatnj rodinau swau, aby w ná-kém nebezpečenstwí nebyli postaweni, kdyby bůh geho w tom taženj něgaké nešťastné přjhody uchowati neráčil: z té přčiny dal tuž králownu swau 13. dne měsíce máge w kostelci S. Diwiše welmi slawně korunowati,

ijm aumyslem, aby gi w nepřítomnosti své za vládu ku království, a mocnou otcowskou poručnici syna svého, přidala gi k radě gisté osoby z knížat a z nejvyšších úředníků i soudců zemských, pořádně vyhlásil a wystavil. K čemuž k se chystal velmi nákladně, aby gi, gakožto giž královnu korunowanau, z kostelce S. Diwiše do Paříže s pompau královskou uwedl, w tom trefilo se dne 14. máge, to gest ten den po korunování, že král chtěge pohlednauti do střelnice své, gakby tam střelba byla přihotowena, i k giným přípravám a oblakům wjtězným, kteříž byli sem i tam po městě královně ku počtivosti postaweni, vydal se na domorním wozě na procházku mezi 4. a 5. hodinau po poledni, mage při sobě na něm knížata dvě, z Espernonu a z Monbaßsonu, a geště giné tři osoby panské. Když tedy přigeli až ku krchowu nemluvítek, do ulice vůbec Ferronerie, t. g. železné neb kovářské řečce, kdežto gest průjezd s wozy welmi auký pro mnohé krámy kupecké, ke zdi téhož krchowa přistawené, (tak gako někdy býwalo w Praze na malé straně u kostela S. Mikuláše,) a lokagové královští, nemohauce běžeti při samém wozě, pustili se od wozu přes krchow: w tom právě na to weliké neštěstí králowa potkal se s wozem geho giný wůz senem, a kára wjnem naloženj, tak že kočj musel zastawiti, ažby ho tito minuli. Pročež spatřiw takowau příležitost ten prokletý wrah, Franc Ravaliak, — který giž předtím číhal byl na krále w zámku mezi dvěma bránama, kde obyčegně lokagové dworští stanowístě své mjwagj, ale wida že se ho tu dočekati nelze, následowal wůz královský až do toho mjsta, — když král rozprávěl pilně s knížetem z Espernonu, gsa k němu twář i tělem celým nakloněný, — nepomeškaw vyskočil sobě na lewé kolo zadnj, a wrazil králi podwákráte nůž na obě

straně zbitý do těla s takowu rychlostí, že král
dříve ucítil ránu, nežli toho vraha uhlédat. První ra-
nu udělal mu mezi druhým a třetím žebrem pod pasní
nasyškau; druhau pak právě u prostřed boku mezi pát-
tým a šestým žebrem nadwa prsty širokau, a tau sra-
nil mu palečky u gater a welikau pulsownj žilu při le-
vé straně srdce. Pročež králi i hned tratila se řeč, a
krew lila se mu silně z ust, tak že ani slowa wíce pro-
mluwiti nemohl, kromě že po první ráně zkríkl: „ra-
něn jsem!“ Čehož ulekw se knjže z Espernonu, uchy-
til krále, aby se dokonce nepřewrhl, a napomínal
aby na pána boha pamatowal. Kterýžto sepiaw, ruce a
oči kněbi pozdwihw dával znáti na světě, že w srdci
swém boku dobrotiwému sobe k zachráně a kamilos-
denstwj poraučj. Ginj z přjetmnych panůw g. wraha
a poručili geg wčzenjm opatřiti, zapowědšwě přisně
lokagům, aby ani sami, ani žádný ginj z řidu zdě-
ného gemu na zdrowj neubližowali; druzj běželi rych-
le k rathausu, k zámku i ginam do mjst wysadnjoh, a-
by ge silnan wartau oadali časné, pro zastawenj něga-
ké těžšj w městě Paříži potřžky, a aby pod něgakau
tagnau zradau i Delfjnowi na hrdle ubliženo nebylo.
Mezjtjm když lid obecny gako zmámený běžel k wo-
zu, knjžata spustiwsě wšecky opony dolů a wůz za-
wřewšě, pustili hlas, že král nenj raněn, ale že přišla
naň henadálá mdloba, a pospjšili s njm tjm dříve na
zámek Loveru; kamž gak přigeli, a nesli geg do poko-
ge, tak hned gim tu w rukau skonala na lůžku. Přiněmž
stoge geden geho přednj lékař, přjgmjm Petit, podob-
ně napomenul ho, aby pamatuge na boha w kupitele
swého, w srdci swém zwolal kněmu těmito slowy:
Gežjší, synu Dawidůw, smilug se nademnat! Na to on
pozdwihw wzřůru očj potřikráte, dal mu nawěštj, že
se tak zachowal, a s tjm duši z těla pokogně wypustil,

ten welikoměný a heroický pán. Králowna zwědówi
o té nešťastné příhodě, vyběhla z pokoje swého sná-
ramým plátem, a potkawši se právě s neyvyšším
kancléřem, ptala se, takliby bylo? Ale on nedaw na
sobě znáti zármutku, potěšowal gi, řka: Milostiwa pa-
nj, neračte nařjkati, však králowé Franštj nikdá neu-
mjrąg; nýbrž račte se obrátiti do pokoje swého a tě-
šiti se ochrauu božj, nebbychom snád nezřizeným plá-
čem, gehož sobě do giného času odložme, wěci swé
pohoršili. Gsau ginj, kterjž-i WKM. i sebe a bjdy o-
stěné hogně oplakáwagi: WKM. pak přislušj to, aby-
ste w tom náležitě přichrániti ráčili; k čemuž ne sl-
zj, ať giných léků a prostředků potřebj. Tjm gi potě-
šiw, wzał od nj odpuštění, a obrátil se k giným wě-
cem, které w tu dobu byly na pilném opatření. Niamé-
ně králowna we dne i w noci za celých dewět dnů
ustawičně plakala i nařjkala pro smrt pána swého, ani
oka nezawjragjc. Nápodobně i wšickni ginj lidé, muž-
ského i ženského pohlawj, wyššj i nižšj, chodili co o-
mámenj, gen kwiljce a žalostjce nad njm způsobem
skáro newyprawitedlným.

R o z m í l u w a

*o českém listu p. Bohuslawa Hasisteinského z Lobkovic
ku p. Petrowi z Rožmberka :*

Psán-li původně česky, neboli latinsky ?

Od Karla Winařického.

Pan Pochyba. Doslychám se, přítelčku, že se překládánjm spisů p. Bohuslawu Hasisteinského z Lobkovic zamášjíte, prawda-li pak ?

Gá. Za zlé mi snad nepoložjíte, wzácný pane Pochybo, by tomu tak bylo ?

P. P. Nikoli; wjsteť, že literaturu vlastenskau srdečně miluji, a každému wynasnaženj k gegimu rozšjřenj a zwelebenj upřímně se těšjm. Než powjdal mi ondyno důwěrný druh wáš, že ste přišli na znamenitý a posud geště newydaný list pánu Bohuslawůw : zdaliž pak i tomu wěřiti mám ?

Gá. Pochybugeteli, deyte sobě rukopis c. k. universitnj bibliothéky, znakem I. D. 3. znamenany, okázati, a brzy spatřjíte tam, mimo wjce latinských listů p. Hasisteinského, také ten posud neznámý, na p. Jana Domoslawic swědčjci. Obsah gehu gest obraza Bohuslawowa proti pomluwám, že se o biskupstw Olomucké horliwěgi neucházal.

P. P. Ay, nenašli ste tam též latinský originál listu ku p. Petru Rožmberskému, gegž gediné z českého přeloženj p. Řehoře Hrubého z Gelenj známe ?

Gá. Nenašel; ano tuším, že ho sotwa kdo nagde.
P. P. Proč medle?

Gá. Mně se newidj, proč bych o českém původu listu zmjného pochybowal.

P. P. Gak? Wy by ste chtěli tolika učeným mužům se opřiti, kteří gednohlasně udávají, že onen list půwodně latině sepsán byl?

Gá. Swéwolně se nikdá hlasů wážných nespauštjím; než, zde mi již promiňte, uchylugi-li se od posawadnjho obecného zdánj.

P. P. Zblaudjte, přjtelj, zblaudjte! Což neznáte přepřzené spjisy p. Gelenského a mezi nimi i tento list Bohuslawůw w rukopisu c. k. bibliothéky?

Gá. Právě od té doby, co sem rukopis ten poznal, obyčejně mjnj sem opustil.

P. P. Přehlédli ste gistě hned na prwnjm listu zaznamenanj obsahu; hned na čele stogj, z paměti to wjm: „*Conspectus opusculorum in praesentj Msto contentorum Translatore et interprete Gregorio Gelenio.*“ — Nenjli z toho již patrno, že pan Řehoř byl wšech spisů zde položených toliko překladaelem?

Gá. Kdyby registřjk ten stegnau rukau s rukopisem roku 1513 počatým, aneb alespoň charaktéry wku onomu podobnými byl psán, nesměl bych odporowati wám: že gest ale psán rukau nowějšj, o půl třetjho sta lét pozdnějšj a sice rukau p. Kandida a S. Theresia, bosého Augustiniana z kláštera sw. Wáclawa, odkud rukopis ten do weřejné bibliothéky přenešen byl; zdá se mi opatrnosti užjti, než bych onen obecnj nález na zďářbáh potahowal. Pročež sem registřjk ten sobě přepsaw, s obsahem skutečným bedliwě porownal, a geg poněkud kusjm a zmateným našel; neb negsau tam ani wšeckny práce w knize té obsažené zaznamenaný, ani dle pořádku položeny. Mimo to wizte, co skladatel registřjku toho sám w č. 3. prawj.

P. P. (čte:) „Bohuslai Lobkowitzi ab Hasistein tractatus politicus in modum epistolae ad Petrum de Rosis, Supremum Regni Bohemiae Gubernatorem scriptus, qui praeter plurima magni ponderis praecepta politica statum Regni Bohemiae tempore Wenceslai Secundi — (hm! ohtěl snad psátí Wladislai) — regis vivis adumbrat coloribus, procerumque ac urbium quarundam exorbitantias liberrime describit. Translatore probabilius, eodem Gregorio Gelenio; cum, quantum memini, idem Bohuslaw nullum opus lingua patria conscripserit.“ — Nuže, nepotvrzugeli tento dodatek mj-něj obecně? —

Gá. Owšem; a mně se zdá, že dosavadnj to mj-něj gedině na něm se zakládá. Neb po p. Kandidowi také abbé Dobrowský (Geschichte der böhm. Sprache u. alt. Liter. 1818. str. 361) píše: „Der Brief ward etwa 1497 lateinisch geschrieben; Hrubý scheint ihn übersetzt zu haben, da er hier mitten unter seinen Uebersetzungen steht.“ Súpľnau tedy gistotau ani p. Kandid ani Dobrowský netwrdj, že list ten půwodně latinsky psán byl; oběma se to gen podobá či zdá. A k tomuto zdánj přiweden byl p. Kandid, že neznal žádných spisů, kterčby p. Bohuslaw w gazyku českém byl složil.

P. P. Ba právě; a kdo wj, zdaliž p. Hasisteinský česky mluwiti uměl? Alešpoň sausedé geho, Kadaňstj, gak sám Augustinowi Olomuckému (wizte Bohusl. Hasist. lucubrationes oratoriae, na druhé straně listu 101.) píše, z wětšjho djlu českému gazyku nerozuměli.

Gá. Pane Pochybo, kdybych wám rovně argumentowal, skoro bych wás za pauhého Němce prohlásil, gedině z přjčiny, že na Malé Straně bydljte, kdež se na besedách nazwjce německy mluwjwá, nedbage toho, že giž drahnau chwjli semnau po česku howořjte. Než proti žertu wásemu se opravdu ohraditi hodlám. — Za wěku Bohuslawowa gednalo se wšecko w gazyku

českém; i nehylo tuším tehdáž českého pána, kterýby
gazyku vlasti své byl nerozuměl. Pan Jan z Lobkovic
a na Hasisteinu, bratr páně Bohuslawůw vyšed r. 1493
z Kadaně s p. Ditrichem z Gutensteinu vykonal paut
do Jerusalema a sám gi starqritrakau wěrau w gazyku
českém sepsal okolo r. 1505.*). Že však i p. Bohuslaw
Hasisteinský česky mluwiti, čjeti a psáti uměl, důkazem
budtež vlastnj geho slowa. Čtěte, co zde (Lucubr. orat.
pag. 149) píše M. Janu Paškowi, kancléři starého města
Pražského.

P. P. (čte:). „Judocus Egrensis, cognomento Šmidl
filiu suum Joannem linguae nostrae addiscendae gra-
tia in contubernio tuo esse cupit.“ —

G. A. Že zde lingua nostra ani gazyk latinský ani
němčský neznamená, nezaprete, tuším? — I důvěrnj
přátelé Bohuslawowi u něho se známosti českého ga-
zyka domejšleti museli, an mu česky psávali. W dru-
hé knize sebraných listů geho (str. 75) w psanj ku p.
Janu Šlechtowi ze Wšehrd nagdete: „Haec ad ea, quae
vernacula lingua scripsisti.“ K témuž list giný (21. no-
vus ep. append.) počjná: „Et si literae tuae vernacula
lingua scriptae fuerunt, redolebant tamen Graecae Lati-
naeque orationis ornamenta. Quare cum ob idipsum
plurimum his delectatus sum, tum“ ... a t. d. Ano sám
také nezřjodka české přjlohy k swým latinským listům
připogowal. Hle patřte, co Janowi z Šellenberka (Ep.
lib. II. folio 79) píše.

P. P. (čte:). „Mandavi sententias eorum, quae“
(„Henricus de Schlayniec, Georgii Saxoniae principis,
ut nunc vocant Marssaleus“) „locutus est, memoriae,
quas omnes in articulos, ut dicimus, redactas, et lingua
vernacula scriptas, impraesentia ad te mitto.“

*) Rukopis od r. 1515 nacházj se we wěřejné bibliothéce.

Gá. A rovněž Augustinu Olomuckému, sekretáři krále Wladislawa, w III. knize sebraných jeho psan; fol. 104:

P. P. (čte:) „Affero tamen quasdam novas conditiones, quas ex scheda lingua vernacula scripta, et huius epistolae inclusa facile cognoscere poteris.“ —

Gá. Nuže již mi snad za pravdu dáte, že p. Hassisteinský česky rozuměl, a kolikráte se mu potřeba nahodila, u př. w důležitostech politických a právních, že také česky psával. A snad byly zvláštní příčiny, proč ten list ku pánu Petrowi raději česky, než latinsky sepsal. Nechci se však domnívati, že by p. Petr, byw r. 1477 w Bononii na učenj, latinskou řeč byl snad zapomenu, aneb gj odvykl, ač by i to nebylo nemožné: než snad byl p. Rožmberský větší milovník národního živého gazyka, než mrtvé byt by sebe wíce vzdělaný latiny. Pozoru hodno také gest, že témuž pánu českému i mladý král Ludwjk r. 1519 vlastní rukau list český psal, ačkoliw že se před pěti lety. dřívě teprwě českému gazyku učiti počal. (Wizte mus. časop. r. 1828. IV. str. 118.) Než hlavní pohnůtku ku psánj listu toho w gazyku obecnjm českém byla, tuším, že sám p. Bohuslaw žádal, aby list ten negen do rukau páně Petrových, ale i giných pánůw českých přišel, z nichž zagiště všickni česky, méně však latinsky rozuměli. Soudjm to z listu samého, a sice ze slow na str. 45*) stogjcch: „Ne Tobě, Petře, ty se věci píš; neb sem nic takowého o Tobě neslyšel; ale že toto mé psan, gakáž gest koli, snad i giným w ruce přigde.“

P. P. Připauštjm wám tedy, že pan Bohuslaw česky mluwiti i psáti uměl: než i wy mi, daufám, připu-

*) Podlé tištěného wydánj. W Praze 1818, w arcibiskupské tiskárně w Seminarium.

stjte, že českému gazyku přijliš náchýlen nebyl, mage ho za sprostý a negapný k vyššjmu wzdělánj. Pomněte gen, kterak se na českého překladatale swých básnj rozpálil. Pročež powaze geho dokonce se nepodobá, aby sám tak obšjrný list český byl složil.

Gá. Ohledeyme předewšj m Bohuslawowa romhorlenj, čtíte sám originál.

P. P. (čte:)

Transtulit in patriam quidam mea carmina linguam,

Haec proceres, populus, nobilitasque legit.

Irascor facto bipedis vehementer aselli,

Et damno Musas, ingeniumque meum.

Scilicet hoc vires interprete lingua Maronis

Amittet, mutus magnus Homerus erit.

Cum Cicerone alti Demosthenis ora silebunt,

Vaneacet Pylis, Dulichique lepor.

Nostra quoque, Arctos olim celebrata per oras,

Hoc duce non solito carmina more sonant.

In messem ne, quaeso, meam mi, Barbare, falcem

Inser: non etenim scripsimus illa tibi.

Cur tractare libet, quae non intelligis, arva,

Et quae tractando deteriora facis?

Aptior es curvo, si quid mihi credis, aratro,

Findere neglecti sordida rura soli,

Quam pulsare lyram, et nostras versare Camoenas,

Et Parnasiacis ludere velle modis.

Gá. I tó sem swědomitě do češtiny uwedl, ne-
dhage, kdyby se i na mne hodilo:

Národnjm gazykem wyložil pry kdos moge básně,

Přeložené čte ge ted' měšťan a pán, i ritjř.

Ku hněwu čin mne pudj toho dwauhnátého osljká,

Že wtip i Musy swé k záhubě odsuzugi.

Neb tlumačem takowým i Maronówa pozbude sjly

Řeč, ano slowutný náhle utichne Homér.

Usta Demosthenowá oněmje a Cicerónem; Ulyssa

Ekmeta Pylského stuhne řeči plynutost.

Ay po celém seweru slawené naše básně za tjmto

Překladačem hlaholj obwyčegem diwokým.

Nechtěg wjce, pro bůh, sirowý sprostáku, na žeš man

Ostříd srp; neb wěz, tobě my nepsali nic.

Proč, čeho negsi mocen, nicméně do djla se mjsjš,

Proč matnostj swau práci giného kazjš?

Lépe hieďš se, upřjmo to djm, k pluhu zakřiwenému,

A hñogených ulehlaú brázditi pádu rolj,

Než hñdbau spanilaú a našj se objrati Musau,

Neb něco Parnaských hráwati dle prawidel.

P. P. Což geště nepózorujete, co gsem powjdal?

Gá. Newidjm opravdu, čjmbý zde gazyk český zlehčowán byl. Básnjk horlj toliko na negapnost a sprostáctwj tlumačowo. Škoda, že nás to staré přeloženj nedošlo! Widělibychom patrně, proč p. Bohuslaw tak se proti překladataeli swému roznjtil. Než wzpomenem-li sobě na njzký stupeň tehdegšjho básnictwj českého, nebudeme se diwiti wjce. Gmenugte mi, prosjm, gedinau českau básně, co gich z onoho wěku stáwá, kteráby k neýplaněgšj z Bohuslawowých ku boku se postaviti směla?

P. P. Těžký mi úkol ukládáte. Než co z toho zawjráte?

Gá. Zdá se mi, že wedlé podoby pozůstawených nám několika málo překladů gednotných weršů latinských, tupené zde přeloženj české Bohuslawowi ljbiti se sprawedliwě nemohlo. Pan Hasisteinský wjce, než klassickau písmenku po c, z a s ku klassičnosti kteréhokoli spisu požadowal. Široké rozwodňowánj smyslu, nedbánj aneb raděgi neznánj prawidelného rhytmu, a galowý rým, títo bytelnj znakové tehdegšjho rýmařenj nemohli po chuti býti prwnjmu wzdělalanci wěku swěho. Sluch geho lahodám řecké a řjmské Musy přjliš

nawykl, než aby byl snést mohl neladnou směsici galowých hlaholů. — Naši statnj předkové uměli na poli mečem, doma zmučilau řeč hágití swobody swé: ku skaumánj pěknosti rhytmu, a ku skládánj sljčných weršů neměli kdy. — Fanatická wášniwost českých theoloğů wěku XV. wypudila pokogné Musy se wšjm spanilým komonstwem gegich z vysokých škol; i nebylo, kdož by spůsobilost našeho wýborného gazyka k rozmanilým rozměrům antičkým byl ukazowal. Do českého tlumače básnj Bohuslawowých nelze se čeho lepšího doměysleti; ano gak se mi zdá, zwlášť pro nemotornau formu onoho přeloženj popuzen byl ku hněwu náš slawný latinský básnjak tak, že se důtkliwým bičem na kaziteli swých děl pomstil. — Než abyste se, pane Pochybo, zauplna přeswědčili, že pan Hasisteinshý gazyk náš národnj za sprostý a k wýššjmu wzdržlání neschopný nedržel, uwedu wám důkazy nezvratitelné.

P. P. Rád ge spatčjm.

Gá. Nedáwno sem wám ukázal počátek listu ku panu Janu Šlechtowi ze Wšehrd, kdež prawj pan Bohuslaw: „Ačkoliw že list twůg w gazyku materském psán byl, skwěl se nieméně řecké a latinské řeči ozdobnostj. Tjm samým giž welice potěšen sem byl,“ a, t. d. Geště skwostněgšj důwod, nagdete w listu ku Otčist. Pedikowi, kdež powahy pana Jana z Šellenberka, kancelře král. česk., Plutarchowským pérem popisuge, řka mimo jiné: „Wýmluwnost gehu gest takowá, gaké bych se u našinců ani nenadál. Nad gehu řeč nic není wážněgšjho, nic sljčněgšjho, nic ozdobněgšjho, nic hogněgšjho. Kolíkrátkoli geg slýchám, zdá se mi gakobych Ulyssa slyšel, gehožto weyřečnost ku pozimnjm sněhům Homér připodobňowal. Tak se k wěcem myšlénky, k myšlénkám slowa podobagj, a wšecko mu tak nenuceně plyne, gakby to kdokoliw giný nemohl wywěsti s neywětšj bedliwostj. Učinj-li řeč, ani Řekům ani Latinjkům

neustaupjme, a to gak w čistotě a lahodě, tak i w hognosti řeči, a sice w takowé hognosti, která ani přesycenj ani omrzenj neplodj.“ — Wěrněli překládám, nahljdněte sám, prosjm, originál. (Ep. lib. I. fol. 59).

P. P. (čte:) „Eloquentia vero tanta, quantam ego in homine nostrate ne sperare quidem unquam ausus essem. Nil oratione sua gravius, nil concinnius, nil ornatus, nil copiosius. Quoties hominem audio, Ulyssem mihi audire videor, cujus orationem hibernis nivibus similem fuisse Homerus ait. Materiei sententiae, sententiis verba quadrant. Fluunt omnia illaborata, quae alius intentissima cura consequi non posset. Eo perorante non Graecis, non Latinis cedimus, sive orationis elegantiam et suavitatem inspicias, sive copiam, et hujusmodi copiam, quae nunquam satietatem aut fastidium parit.“ Toho bych se byl nenadál! —

Gá. Množstwj geště mjst we spisech Bohuslawových okazati wám hotow gsem, kde wýmluwnost českých řečnjků, pánů i měšťanů chwálena a welebena. Tak u př. pány Wiktorina ze Všehrd, Ctibora Towarčowského, z Pernšteina, z Rismberka ... Pražské práwnjky.....

P. P. Dosti, dosti; zde se wám již wyhnauti nemohu. Připadstjm wám tedy, že pan Hasisteinský gazykem vlastenským nepohrdal, anobřž geg welebil a chwálil, a w něm sám psáti uměl: proč ale wjce památek pjsemných w gazyku českém po sobě nezůstawi! proč nás mimo gediný list na pana Petra Rožmberského ničehož wjce nedošlo?

Gá. Mnoholi geště giných spisů českých pan Hasisteinský sepsal, určiti wám nemohu: že nás ale mimo gediný list onen ničehož wjce w gazyku českém nedošlo, tjm-nenj; tušjm, pan Bohuslaw, ale sběratelé geho spisů winni. Wydawce geho spisů Mitis s druhy swými byl gediné mlownjk literatury latinské; o českau málo

dbal: tjm wděčnĕjš byti musjme panu Gelenskĕmu, osobnjmu přjtelj pana Bohuslawa, že nám ten gedinj tak znamenitý list, ode ztráty zachránil. Než wyložte wy mi, p. Pochybo, gak se státi mohlo, že při wšj bedliwosti sbĕratelŭm latinských spisŭ Bohuslawowých onen domnělý latinský originál do rukau nepřišel?

P. P. Což nenj přjkladŭ, že mnohá přeloženj se zachowala, gegichžto originály ztraceny gsau?

Gá. Toho owšem zapřjti nemohu; než nezdá se mi, aby tak zhola onen domnělý originál i se wšemi přepisy, gakých bezpochyby wjce stáwalo, byl se ztratil a toliko geho přeloženj se zachowalo. Nalezenj domnělého originálu, aneb alespoň přepisu geho neyspĕje by se w archivech panŭw z Lobkowic a z Rožmberku daufati dalo. Než ohledněte se na dřjwe zmjnnĕný rukopis c. k. bibl. I. D. 3. Psán gest trogj značitĕ rozdĕlnau rukau, a giná čtwtá skoro spoluwĕká, udáwá wždy na počátku, čj rukau ta částka psána byla, a sice poprwé: „Hic est karakter et manus propria Dni Wenceslai Picetini, Decani Pragensis ecclesiae, et olim plebani Crumnoviensis et archidiaconi Bechinensis;“ pak: „Sequentes hasce epistolas dominus Wenceslaus de Rowne, fundator noster propria sua manu exaravit, calamo quidem celeri,“ a posléz: „Hanc epistolam“ (to apologie Wladislawa krále uherského a českého k Antoninowi biskupu Nitranskĕmu) „D. Nicolaus Flasscator, dive Barbare Altaris olim sacellanus Crumnoviae propria manu perscripsit.“ — Z toho widĕti gest, že rukopis ten bezpochyby z Krumlowa, města někdy panŭm Rožmberským patřjcejho, posléz do weřegnĕ bibl. Pražské přišel. Wyhotowen gest zagistĕ za wĕku Bohuslawowa; zawjrá w sobĕ mimo onen posud newydáný a samĕmu Mitisowi a druhŭm geho nepowĕdomý list ku panu z Domoslawic a g.w. také přjpis p. Bohuslawŭw r. 1497, w dubnu králi Wladislawowi podaný. Protĕ medle zde ten wáš domnělý, podlé pana Dobrowského

také r. 1497 složený originál, proč právě zde, kdeny-
spíše pohledávan býti může, schází?

P. P. Posud negsem geště přemožen. Množstw
latinismů, kterých se w listu tom nalezá, patrně činj,
že z latiny přeložen gest.

G á. Co wy, pane, k swé straně obracujete, mému
mijněnj wjce přisvědčuge. Kolik medle gest spisů pů-
wodně českých z wěku toho, gežtoby docela latinismů
prázdní byli? A nepodobaj-li se právě ty latinské
formy půwodci listu, který se od dětinstw latině cwi-
čil, a nj skoro bez ustánj se objral? — Že sem ny nyněgšj
Čechowé germanismů tak často dopauštjme, nenj tu-
šjm jiné přičiny, než že býwáme pauze německým ga-
zykem we školách odchowáni. Proč se tedy diwjte w
listu Bohuslawowě, w latině takofka wychowaného,
častěgšjm latinismům? A co, gestli dokonce pan Bohu-
slaw takowěto latinismy za gakési ozdoby považowal,
a gich sobě zvlášť oblibowal? Což dosti zřěgmě w li-
stu giž dwakráte dotčeném k wyrozuměnj dáwa, řka:
„Literae tuae vernacula lingua scriptae, redolebant grae-
cae latinaeque orationis ornamenta. Quare cum ob id
ipsum plurimum his delectatus sum....

P. P. Wšak dosti na tom, že se list ten gediné
mezi přeloženjmi pana z Gelenj nachází.

G á. Zdali pak ste widěli rukopis ten pana Gelen-
ského?

P. P. Znám geg wedlé zpráwy pana Dobrowského
a z wydánj českého listu toho, panem Zimmermannem
sgednaného.

G á. Gá sem geg netoliko dwakráte sám bedliwě
prošel, alebrž i auplný obsah gehu sobě zaznamenal.
Zde geg máte.

P. P. (čte): a), „Jana Joviana Kampana knihy o tom,
kterak má zprawowán býti úřad k Františkowi Lucio-
wi, wládyce Senenské a súdci Řjmskému.“ 12 listů
archowých.

- b) „Dwoje Erasnowo přislawj” s kratličkým úwodem. listů 6.
- c) Napomenutj, kteréž gest učinil Justinianowi cjsaři Agapetus Jáhen.” listů 10.
- d) „Knihy Jana Joviana Pontana o králi,” skrátkau zprávau o Pontánowi. Listů 17.
- e) „Bohuslaw z Lobkowic a z Hasisteinu welikomocnému muži panu Petrowi z Rožemberka,” a t. d. beze všeho přjstupu a dodatku. Listů 26.
- f) „Spis Isokrata k Demonikowi napomenutedlný, kterýž gest mistr Wáclaw Pjsecký, gsa we Wlašjch na učení, z Řeckého gazyka w český přeložil. listů 7.
- g) Předmluwa (Gelenského) k spisu následugjcimu. Listy 3 a $\frac{1}{2}$.
- h) „Mistra Wáclawa Pjseckého, hádanj o přigimánj těla a krwe kristowy” a t. d. Listů 11.
- i) „Řeč wykladače toho latinského hádanj.” Listů 20 a $\frac{1}{2}$.
- k) „Přjpis Řehoře Hrubého z Gelenj panu Purkmistru a konšelóm Starého města Pražského,” gakožto úwod k následugjcimu. Listy 2 $\frac{1}{2}$.
- l) „Bláznowstwje chwála od Erasma Roterodamského.” Listů 56.
- m) „Jana Joviana ... Charon.” S předmluwau. List 28 a $\frac{1}{2}$.
- n) Z giných kněh Pontanowých wýtahy. Listu $\frac{1}{2}$.
- o) Předmluwa (Gelenského) ku knihám Wally Řjmského měštěnjna. Listy 2 a $\frac{1}{2}$.
- p) „Knihy Wawřince Wally o na... Papeži nadánj. Listů 48.
- q) „Františka Petrarchy na knihy epištol geho bez titulow předmluwa.” List 1 a $\frac{1}{4}$.
- r) „Františka Petrarchy knihy epištol bez titulow.” Listů 32.
- s) „Wýklad mjst těžšjch o Wallowi. List 1 a $\frac{1}{4}$.

t) „Wyložení těžších míst z Františkových epištol. Listů 13.

u) „Frant. Petrarchy epištola k Hannibalowi bisk. Tuskulanskému.” Listů 5.

v) Přepis pana Gelenského k něgakému pánu českému.

w) „Jana Jov. Pontana... knihy o poslušenstwj. Listů 89.

x) „Téhož knihy o dobročinnosti.” Listů 9 a $\frac{1}{4}$.

y) „Předmlůva Gelenského k spisu následujejmu.” Listů $\frac{1}{4}$.

z) „Marka Tullia Cicerona knihy o přátelstwj.” Listů 29 a $\frac{1}{4}$.

aa) Výklad míst těžších w Erazmowi. Listů 57 a $\frac{1}{2}$.

bb) Řeč sw. Cypriana k Felixowi. Listy 2.

cc) Wýtahy z Platinových a z Pia Baptisty kněh. Listů 6.

Poslěz pozdějšj rukau:

dd) několik latinských psanj Wáclawa Pjseckého k Michalowi ze Stráže.

Gá. Dowolte nyní, pane Pochybo, ať wás na některé věci zde pozorně učinjma. Cokoliw pan Gelenský překládal, patrno buď z nápisů samých, buď z předslaných úwodůw a přepisůw. Widjte zde také pod zn. f.) umjstěné přeloženj řeči Isokratowy od Wáclawa Pjseckého, a w čele giž poznamenánj, že to práce Pjseckého gest. List Bohuslawůw stogj ale beze všeho úvodu, beze všeho poznamenánj, žeby z latiny přeložen byl; i po celé knize nenašel sem ničehož, co by to gen dost málo k wyrozuměnj dávalo, atkoliw že se pan Gelenský dwakráte na listy páně Bohuslawowy a potřetj na list ten samý, o kterém řeč wědeme, odwołáwá, a sice w řeči (pod zn. i.) wykladače toho latinského hádanj, kdež na l. 8. nagdete: „Pan Bohuslaw Hasisteinsky prawj, gakož máte tu w geho epištole ku panu Petrowi z Rožmberka: že gest křwe Kristowy z

kalicha pĵti wěc spasitedlná, kdyby neposlušenstwĵ gedem nebyla nakažena." Zde měl pan Gelenský zwláštnĵ přĵležĵtost, ku podotknutĵ, že list ten z latiny přeložil; on ale pauze naň poukazuge, a dosti zřegmě tĵm na rozum nám dáwá, že geg, gakož i řeč Isokratowu Pĵseckým přeloženau, toliko pro důstognost a přĵhodnost obsahu ke swým spisům přeloženým i půwodnjm přĵpogil, a s nimi spolu sobě opsati dal. Nuže pane, zbýwáli Wám geště ku pochybowánĵ přĵčĵny?

P. P. Nadarmo mne přemlauwáte; zůstáwám na swém prwĵm zdánĵ.

Gá. Pořmoči wám tedy nemohu; .

„Máte také českau, tu neústupnau hlauu" máte, gak prawĵ starý weršowec. Aby ste pak nemyslil, že gsem také tak twrdohlawý, wězte, že přeswědčenĵ swé hned opustiti hotow gsem, gak mile mi wáš domnělý latĵnský list, nedĵm w originálu, ale gen w staršĵm přĵpisu opatřĵte.

P. P. Budu slĵditi po řěm, dokud mne Cholera nezachwátĵ!

Gá. Uchoweyž bůh! Abyste se wšak s neohroženau myslĵ do hledánĵ dáti mohl, powĵm Wám proti té sestře lidozhaubného moru praeservativ neboli záchranu, kterau sem we spisech páně Bohuslawowých našel. Prawĵ tam básĵnk:

Po kraginách dalekých smrtonosná hlĵza se plĵžĵ,

A krutě ĵiž po našich hospodařĵ dědinách.

Mládence spanilé, i milostná děwčata wraždĵ:

Ký pak užĵwati nám, powěz, Apollo, mi lék?

Tak se ptám léků boha; wěncowaný na to bobkem

Krásowlasý Paeon takto mi odpowěděl:

„Buď weselý, chůď pilně na low, swěwolně se nebliž
Nákaze; ostatĵ pěči zanech nebesům."

Farrag. pořem. p. 108.

8.

Zběrky ze starožitnosti českoslowanské.

Od Frant. Palackého.

1) Koperník, původem snad Čech.

Pílná skaumánj učenců Polských o rodu slavného hvězdáře Mikuláše Koperníka, (narozeného w Toruni r. 1473), to wynášej, že rodičowé geho z Krakowa se byli do Toruně stěhowali. A však ani w Krakowě nebylo půwodnj sjdlo gegich, ale podle gistých důwodů domýšlegj se skaumatelé Polštj, že tam z Čech se byli dostali. J dotazowáno se, nenacházjli se w Čechách nějaká pamět anebo znamenj rodu Koperníkowa we starožitnosti? Odpowěd na otázku tuto nacházj se w Balbinowých Miscellanea historica regni Bohemiae, Dec. I. Lib. V. (w Praze, r. 1683, fol.) we wýpisjch ze kněh kapitoly Pražské, nazwaných Libri Erectionum, vol. XII., lit. D. 10, u Balbina pak na stránce 239. Tam se čte:

„Laneus emtus pro ecclesia in Kosmonos. a Nicolao plebano ecclesiae praedictae, decano Boleslaviensi, ab honesta matrona Elsska conthorali Martini, dicti Zly, clientis de Stakor seu de Borzeiow, cum ejus consensu, et fratris ejus Bohunkonis plebani ecclesiae in Sezemicz, ann. 1391. 25 Oct. Sigillum Martini et Bohunkonis galeae, super galeas figura navis, hoc est, arma natalitia personarum, scilicet Martini et Bohunkonis. In tertio sigillo Wilhelmi de Zwierzeticz clypeus bipartitus et super clypeum galea cum duabus alis. „S.

Wilhelmi de Lemberg, dicti de Zwierzeticz." In quinta humana imago securim in manibus tenens: „S. Ulrici de Kopřnik." In sexto galea, super quam caput hirci cornuti erat sculptum. „S. Joannis dicti Lulak de Stakorecz." 1391. 25 Oct."

Tototě důkaz patrný, a znamenitý o někdejší bytí rodu panošského aneb vládyckého v Čechách, gménem „z Koprnicka," o kterémžto síce v pozdějších pamětech XV. a XVI. století ani Balbin, ani já sem posavad žádné zmínky nenalezl. I jest to pravdě podobné, že na konci XIV. aneb na počátku XV. století vládykové Koprnický z Čech do Krakova se zabrali, ano tehdaž spogenj obau kragin, Čech a Polska, též obau měst, Prahy a Krakova, mnohem užší a hojnější bylo, nežli kdy gindy. Zdaliž časové se w tom srovnáwaj, zpytatelé Polští ať to vykáží; wšacka pochybnost owšem by zmizela, kdyby se našlo, že Mikuláš Koprnick téhož štítu užjwal, kterého naši páni Koprnický, t. muže se sekerau. Wesnie Koprnick posawad we Boleslawském kragi, na panstwj Mnichowa Hradiště, mezi Kněžmostem a Kosmonosy ležící, počítala r. 1830, podle auřednjho popisu 21 domů s 110 obywateli; nenjť pochyby, že byla sjdlem půwodnjm těchto vládyk, kteřížto wšak k nejnižší tehdejší šlechtě české náleželi.

2) Lidnatost měst českých w XVI. století.

W gednom starém rukopisu kapitoly wyšehradské nalézá se rukau XVI. století psaný „Počet domůw „w městech králowstwj českého, i na předměstjích, „galkž přiznánj se stalo z nich léta 1567 k berni, když „se po půltřetj kopě z gednoho každého dávalo.“ W popisu tomto síce né všickni domowé každého města se kladau, alebrž gen domowé, z kterýchžto tehdejší berně městská se platila; chyběj tedy všickni

domové panství a rytířství, domové kněžství a na duchovním právu ležej, též domové náležející komoře královské, (mezi nimiž byli všickni domové židovští), poněvadž ze všech těchto domů berně sice také placeny byly, ale ne skrze auřady městské, nýbrž skrze wolené beznjky kragátké odvozovány. Nioméně počet tento domů pod městským právem stogjích pro porovnání velikosti a lidnatosti tehdejších měst mezi sebou důležitý gest. Připojíme, k dalšímu porovnání, počet domů a obyvatelstva týchž měst podle auředního popisu roku 1830.

Počítáno tedy	domů pod právem městským r. 1567	domů všech wůbec r. 1830	obywatelů wůbec r. 1830
1) W Praze na starém městě	946	952	32227
— na novém —	1145	1273	43057
— na malé straně	161	525	17167
2) Na Horách Kutných	—	765	8460
3) W Králově Hradci	781	736	7454
4) — Žatči	801	618	4907
5) — Klatovech	632	543	5780
6) — Chrudjmi	482	732	5625
7) — Mostu	438	437	2912
8) — Kadani	436	594	3129
9) — Buděgowicjch	430	784	7450
10) — Plzni	416	548	8798
11) — Litoměřicjch	369	571	4288
12) W Wysokém Meytě	368	747	4568
13) — Launěch	357	307	2096
14) — Domažlicjch	345	533	5626
15) — Slaném	333	454	3576
16) — Jaroměři	303	448	3433
17) W Čáslawi	283	341	3316
18) — Nimburce	281	317	2407
19) — Pjsku	270	469	5445
20) — Austj na Labi	266	321	1710

21) Na Táboře	258	431	4043
22) W Sušicjch	254	401	2893
23) — Berauně	248	286	2169
24) — Strýbře	246	406	2990
25) — Koljně	229	465	5753
26) — Kauřjmi	216	286	1860
27) — Poličce	202	616	3590
28) — Rakownjce	190	289	2254
29) — Rokycanech	186	325	2797
30) Na Mělnjku	179	186	1871
31) We Wodňanech	174	316	2104
32) W Králově Dvoře	150	591	4280
33) — Brodu českém	142	197	1621

Počet domů na Horách Kutných r. 1567 se neklade, poněvadž berně toho města ne skrze podkomořjho měst královských, ale skrze nevyššjho mincmistra odwozowány byly; nenj pothyby, že toto město tehdaž nade všecká giná w královstwj českém, po Praze, lidnatějšj bylo. Také w Praze neklade se počet domů města židovského a Hradčan, za příčinami giž dotčenými; nynj Praha celá, bez předměstj, 3217 domů a 103,670 obywatelů, s předměstjmi pak (t. s. Vyšehradem, Karolínjnem a Smjchovem) a s posádkau spolu 114,000 obywatelů počtá. Ostatně z přehledu tohoto patrně widěti gest, která města česká w nowějšjch časjch obywatelstwem nad giné wynikla i která klesla.

3) Náklad na wydánj kosmografie české r. 1554.

Šebast. Münstera Kosmografie česká, od Jana i Sigmunda z Puchowa l. 1554 tiskem we fol. u Jana Kosořského w Praze wydaná, gest, gakož wědomo, neywětšj a neytlustšj kniha česká, která kdy tištěna byla. Giž negeden wěrný Čech, bera gi do rukau, wzdechnul

si, když mu na mysli padly onyno šesti- a dvanácti-
kreycarové brošůrky, kterými za našeho věku ubohá
literatura česká se žijí. Fuimus Troes! — totiž, někdy
měli sme peníze, a nyní jsme chudí. Kolik pak peněz
k vydání té velikánské knihy potřebj bylo, poznatř
gest z následujejho psaní pana Jana z Puchowa admi-
nistratōra i archidiakona kostela Pražského ku panu Jo-
achimowi z Hradce a na Hradci, purkrabi Karlšteinské-
mu, dd. na hradě Pražském, v středu po S. Stanisla-
wu (9. máje) 1554, gehožto original w archivu Hra-
deckém geště se nachází :

„WMti připomnuám, kdež ste mi listně ráčili
připowědieti gedno sto tolarů na tu knihu Kosmogra-
fii pŕgčiti o S. Giři giž minulý, a též i psaním swým
mne ubezpečiti, že při tom času mne w tom opusti-
ti neráčíte: i račte wěděti, že giž wje než XL. palj-
ků gest wytištěno, a geště XX paljků se tisknutí má;
i toliko mimo mau naděgi to mi přišlo, že sem se ne-
nadál, aby mne tak mnoho státi měla. Neb giž IX set
XXX kop mne stogj, a geště na tři sta kop stane. Pro-
tož Wašj Milosti prosjm i wěřjm, že mně těmi sto to-
lary neráčíte meškati, aby se dokonalo asi w VI nedě-
lých. A gá WM. list udělám podlé obyčge. A přitom
WM. prosjm, že se také ráčjte za mne k GM. panu Wi-
lémowi z Rosenberka přimluwiti psaním po tomto po-
slu, gakž sem GM. nedáwno psal, aby mi ráčil dvě
stě tolarů k té potřebě pŕgčiti co neyspěšněgi. A gá GM.
tudjž i WM. zvláštnj poctiwost i chwálu w předmluwě
té historii (učinjm), že ste mne gako milownjci obec-
njho dobrého zakládati ráčili” a t. d.

W předmluwě djla swého potom pan Jan z Puchowa
žádné zmjinky o podporowánj takowém neučinil;
možná tedy, že pomoci těch dwau pánů českých k dj-
lu swému neužil, ačkoli oni giž r. 1553 mu pomoc tu
hotowau podávali, kteréžto ale tehdaž geště přigiti byl
nechtěl. Buď gak buď, že psaní toho widjme, že ná-

klad na tu kosmografii přewyšował 1200 kop (smišenských, bezpochyby), čili podle nynějšjho čjsla, že asi 2500 zl. we stříbře wynášel. Za tu summu mohlby byl pan Jan z Puchowa tehdaž hezký stateček rytířský sobě kaupiti! —

4) Něco z topografie slowanské.

Nás Čechy a Morawany ne bez přičiny to mrzjwá, když se w knihách ginoslowanských dočtáme, gak nám tam Bohemce spjlagj, gak o Austerlicu a Karlsbadě mlawj a t. d. a však i my podobných se hřichů dopauštjme, když nám o městech někdy slowanských w sewernjch Němojch řeč gest. Kdyby Slowané ti z mrtvých wstali, takéby se negapnosti nowinářů našich nadiwiti nemohli, gažto nám Slowanům o Zerbstu, o Potsdamě, o Kolberku a t. d. pjšj, newědance, že to potwory gsau, gmen a městněkdý čistěslowanských: Serbiště, Podstupjn, Kolobřehy. Pro wýstrahu proti podobným pokléškám položjme tu malý reystřjk podobných gmen staroslowanských, neywjce z Lužic a z Mjšně, které my giž po německu přetrásati nawykli sme:

Baršec, Forste; Biskupice, Bischofswerda; Budja, Bűden; Chęšbuz, Kottbus; Chudowina, Mittenwalde; Grojska, Groitsch; Grodek, Hrádek, Spremberg; Grodiště, Hradiště, Sonnenwalde; Hrabjn, Finsterwalde; Holišjn, Golsen; Ilow, Eylau; Kalawa, Kalau; Klešnj, Wolkenberg; Komorow, Senftenberg; Krosno, Crossen; Kulow, Wutchenau; Kunow, Pforten; Kuskow, Kirchhahn; Liboraz, Lieberose; Mokřenice, Mőkern; Mužakow, Muskau; Potlustin, Puttlitz; Wetošow, Vetschau; Witjn, Wettin; Worec, Hoyerswerda; Wrějn, Wurzen; Wutřebow, Jüterbok; Wysoká, Wittstok; Zahán, Sagan; Zárow, Sorau a t. d.

9.

Kámen pamětnj

s nápisem postawený mistru Matauši Kollínowi
z Choteřiny

od Jakuba Paleologa w kollegi weliké w Praze.

Od Wogtěcha Ruffera.

Přigda do weliké kollege pražské čili do Karolina
welikými wraty na dwůr, w prawo spatříš mramorový
kámen při zemi we zdi zazděný. Nahoře wytesán gest
obraz učitele, genž we stolici sedě, knihy Homérowy
wyswětluge. Na knize stogj čtyry řecká slowa tohoto
smyslu: Počátek Odyssey — Konec Iliady. Na obě stra-
ny rozložen gest bobkový strom, na gehožto listě kaž-
dém zwlášt pjsmena stogj, které z gedné i z druhé strany
seslabikowané, wždy dwa latinské werše působj. Na
pravé straně:

Hoc tibi pro meritis posuit Colline Jacobus

Ille Palaeologus, nobilis exilio.

W lewo:

Tu peregrinantem coluisti tempore iniquo,

Accipe amicitiae pignora grata meae.

Což tento smysl má:

Toť pro zásluhy tobě Kolline postavil Jakub Pa-
leologus wyhnanstwjm rozhlášený. Tys potulu-
gjejho w bjdě přátelsky přigal, přigmi důkaz
přátelské wděčnosti mé.

Dole pak stoji řecký nápis, genž w češtině takto znj:

Mataušowi Kollinowi z Choteřiny, muži k hostům přjwětíwému, Řekům přjzniwému, učiteli řecké řeči, swému příteli, postavil památku tuto na důkaz swé přjzně Jakub Olympidar Paleolog utečenec, před saudce bezpráwně wolaný, ode-
wšad wyhnaný, a w Čechách gako cizozemec přigatý, kdež geště w mnohé auzkosti žige. W roce 1566.

Bohuslaw Balbin, genž sto let pozděgi na swé u-
čené Čechii psal, wyprawuge krátce a zběžně o tom ka-
menu, že Kollinowi postawen byl bez překážky, gakoby
tomu každý powděčen byl. Boh. Doct. II. Par. 249 pag.
Nomen sibi collegit, ut sine invidia statuam ei marmo-
ream (quam hodieque videmus) in Academia Pragensis
aula crexerit Jacobus etc.

František Pelzel w djlu II. str. 48. we wyobrazenj
a popsánj českých a morawských učených mužů, počítá
Jakuba Paleologa mezi neyznamenitějšj učené cizozem-
ce, genž si wážili Kollina našeho, a přáli mu.

W staršjm rukopisu, než Pelzel a Balbing sau, na-
lezá se správa o postawenj toho mramorowého kame-
ne, která wyswětluge, kdo byl Jakub Paleolog; wy-
swětluge nápisu na kameně, a ukazuge, že ten kámen
nebyl bez těžkosti postawen.

Rukopis takto wyprawuge na rok 1571.

Téhož leta 30. dne měsíce března Jakobus Paleo-
logus, Řek z ostrowu Chio, z rodu cjsařů Konstantinopo-
litanských, gakž on prawil, pošlý, genž wzaw sobě
dceru někdy Martina Kuthena z Šprynsperku za man-
želku w Praze se osadil, ten z poručenj GMC. dán do
wězenj řečeného Špinka na rathause starého města
Pražského; proto že někakého mnicha poběhlého z klá-
štera sw. Anežky, kdež byl některé věci poswátne po-
bral, u sebe w domě swém, u třj kalichů we faře Gil-

ské přechovával, a mage od GMC, gisté poručenj, aby
geho vydal, toho neučinil, ale w noci ho pryč od sebe
wyprawil. A protož podrychtář pro Paleologa přišed,
nalezl ho w truhle zavřeného w komoře, a daw zá-
mečnjku gi otewřiti, gehu tam nalezl a do wězenj sse-
bau wzal. Potom pak 29. dne dubna měsje z toho wě-
zenj na poručenj GMC. okolo třetj hodiny na noc na
koči wzat, a na Poděbrady, gakož bylo slyšeti,*)
wezen, a tam do wězenj dán. Potom týž Paleolog o-
kusiw onde i onde gednák na Morawě, gednák w Ra-
kausch, gednák i we vlasti swé na ostowě Chio roz-
ličného štěstj i nešťestj, půwodem bratra swého kar-
dinala gat, a do Řima přiwezen, a tam u wězenj za
dosti dlouhý čas držán byl. Když swého náboženstw
ustaupiti sechtěl, na snažnau žádost bratra gehu kardi-
nala papež Řehoř 13tý málo před swau smrtj zaškrtniti,
a potom upáliti ho dal.

Tento Paleolog pamatuge na ta dobrodinj, kteráž
byl někdy od Mi. Matauše Kollina z Choteřiny w An-
dělské zahradě, kdyžto po hostinu do Prahy přišel,
gest wzal, žádal pana rektora a mistrů učenj Pražské-
ho, aby mu dopustili w Lectorio kollege cjsaře Karla
IV. ginák weliké, kdež gest učjwal, monumentum ne-
bo kámen mramorowý s nápisem podlé spůsobu a oby-
čege, který se w wlaských akademijch zachowáwá, po-
stawiti. Na gehožto žádost z společného snešenj dali
mu odpověď, že toho z gistých příčin nikterak dopu-
stiti nemohau, protož aby se w tom spokogil. On pak
nepřestaw na té gich odpovědi, podal supplikacij pa-
nům mjstodržejm w králowstw českém, gich za přjmlu-
wu žádat. K gehožto takowé žádosti páni mjstodržej
gsauce nakloněni, tak učinili, a we středu po třech krá-
ljch léta 1567 psanj s supplikacij gehu panu rektorowi a
mistrům učenj Pražského odeslali, takowé:

*) Z toho saudit lze gest, že spisowatel spoluwěky byl.

Poctiwj přátelé naši milj! Oznámil gest nám skrze přiležej supplikacj Jakub Paleolog, že pro dobré přátelstwj, kteréž gest měl někdy s mistrem Mataušem Kollinem, a pro památku geho, toho umyslu gest s dedici a přátelej geho, kámen mramorový s nápisem na swůg náklad w lektorio weliké kollege, tu kde učjwal, do zdi postawiti dáti. Však aby předsewzatý dobrý umysl swůg k tomu, kteréhož za žiwnosti milowal, i po smrti w skutku dokázal a wykonati s wálj wašj mohl, nás gest za toto přjmluwěj psanj k wám prosil, kteréhož sme gemu, gsauce netoliko osoby giž gmenowaného někdy Matauše Kollina, ale i těch darů, kterýmiž od pána boha všemohaučjho milosti geho swaté obdařen byl powědomi, a že té památky hoden; nadto weyše, že i w tom poctiwost wáše, gžyka českého i všeho učenj Pražského gest, a wám nic na ublženj nenj; nýbrž takowá geho wůle, kteráuz dobrým aumyslem mnj a učiniti chce, sme gemu schwálili. A protož se k wám přimlauwáme a za to žádáme, že tomu, aby gmenovaný Jakub Paleolog takowý umysl swůg wykonati, a kámen mramorový s nápisem do zdi pro budauej památku toho muže tu na lektori wašj postawiti mohl, na odpor nebudete, nýbrž sami pro poctiwost vlasti swé k rozhlášenj mezi cizé národy toho nápomocni budete. Dán na hradě Pražském w středu po swatých třech králjch léta páně 1567.

Kdež pan rektor a páni mistři magjce to přjmluwné psanj w swém společném uwáženj s přáteli swými, gakby se w té přjčině zachowati měli, se radili, a potom z počtu swého dwa pany doktory G. a z Sudetu a Tomáše Wodňanského k panu Janowi staršjmu z Waldšteina a na Hrádku nad Sazawau, neywyššjmu sudjmu králowstwj Českého odeslali, žádagjce G. pána, poněwadžby to wěc byla nowá, neobyčegná, a nikdy neslýchaná, za raddu, obáwagjce se, aby potom

sebe aneb učenj-pražského w nějaké skrže to nebězpečestwj neuwědli; nic méně však tomu negsauce na odpor, toliko toho žádati chtěj, aby ge w tom tak ochrániti ráčili, aby gim to nebylo přičteno, gakoby to o swé ugmě činili, což činj na předloženj Gich Mlostj. Pan sudj dáti ráčil odpověď, že se tomu diwj, že gsau tak nerozumnj, báziwj a ničemnj, že swé poctivosti neznagj, sami se snižugj, chwály, poctivosti swým, a zvláště lidem hodným a učeným nepřegj, gež to magj gistau wůli sobě oznámenau. A protož aby tak učinili, gakž gest gim psanjm oznámeno, že gest tä pp. Mjstodržjcich gistá wůle a poručenj; a že když to neyprwé na gich auřad bylo wznešeno, tomu gsau se všickni diwili a těžce nesli. Gestli toho dobrowolně neučinj, že tehdy causeg učiniti. Kdyby k nim šetřenj nebylo, žeby gim to ginj byli wyměřili a rozkázali. Tu gest welice wychwalowal M. Kollina, kterak gest dobře posloužil učenj Pražskému, a že giž nebude gim spravowanj poručeno, ale giným lidem znamenitým a učeným, gakž w akademii, tak w konsistoři. Přitom se omlauwati ráčil, že gim všeho dobrého přege, a že gako přitel gich gim k tomu radj. Však přes to, poněwadž tak gsau twrdj proti sobě a nepřizniwj, že gim toho den pokládá w pondělj neyprw přjštj, aby se před něg postavili, že tu něco twrdšjho k sobě uslyšj.

Dali gsau odpověď, že gsau tomu neodpírali, ale z přjčin některých w tom se ohraditi chtěli. I ráčil od toho pan sudj pustiti, a že kdyby na ně neráčil býti laskaw, gimby toho nemluwil, a zvláště pak před ginými. Gestli ale žeby kdo na tom přestati nechtěl a domlauwal se, tehdy aby se před něho postavil, že tu uslyšj, čemuby nerád. Tak wyrozuměwše, gakýby dokonaly byl aumysl pánu mjstodržjcich, dali Paleologowi z uvaženj společného, takowau odpověď :

Ačkoli ta věc, za kterou žádá, jest neobyčejná a nebývalá v akademii naší: ale poněvadž páni mjstodržejci jí pobožnau, poctiwau, užitečnau a chwalitebnau býti uznáwají, pan rektor a páni professorowé na takowau pánů mjstodržejcích přjinluwu gemu k tomu dovolují; však na ten způsob, aby se do kollege weliké dal nalezti, a tu že gemu mjsto ukázáno bude, na kteréby takowý kámen postawiti mohl. Pak aby nápisu, kterýžby na témž kamenu mramorowém chtěl mjeti, nedal wysekáwati, lečby prwé geg pánům mistrům ukázal." Což se i stalo.

Tak daleko rukopis, kterýž wyprawowati počíná příběhy za Maximiliana krále Českého od roku 1562; pak co za Rudolfa II. se stalo až do roku 1595. Drž se rok po roce, měsíc po měsíci, mjchá politické i nepolitické; vlastenské i cizí příběhy, i také mnohé báchory, a mnoho co se w cirkwi stalo.

Zdaliž ten mramorový kámen Paleolog w některém auditorium postawil, nebo hned na dwůr na mjsto kde nyní stogj zazděn byl, mně neznámo; žeby ale ta památka tak hodného muže lepšjho mjsta zaslaužila, nelze pochybowati. Newjm gak se státi mohlo, že Pelcel uwedew nápis řecký, ku konci postawil *A. Φ. Ξ. Π. Ι.* a na německo přeložil 1566, kdežto na kamenu ještě zřetelně se čte *A. Φ. Ξ. Ρ.* což arci 1566 znamená. Rukopis, z kterého rozepře tato o kámen wzata jest, má takto: *A. Φ. Ξ. Ρ. 1568.* Kdyby se nehodau bylo stalo, že roh kamene by uražen byl, a věc důležitější byla, na kteréby wíce záleželo, kdoby se prawdy dowěděl? I rukopis i Pelcel chybný z nápisu na kamenné opis dostali. Znamení *P* znamená 5, a čárka při něm 1, dohromady *Pι* - 6. Znamení *P* není řecké *ρ* weliké, ani *Pι* toto, řecké *Π*. Ani gedno ani druhé se nesrownáwá, welké *ρ* znamená 100, a *π* znamená 80.

10.

Diwadlo české w Praze

od 28. zářj 1830, až do 23. máge 1831.

Sedmý ročník.

Zádnau zpráwu o našem diwadle sme stakowau chutj nepsali, gako tuto, a však žádný rok nám tolik potěšitedlného i w oboru zpěwoher i kusů nepodal, gako nynějšj. Powážjmelj, co sme roku předešlého widěli, a wo nám roku letošnjho podáno, nelze ginák než obdivem radostným přáti, aby naše diwadlo podobnými, abých řekl obrowskými kroky pokračowalo, a i wzácný ředitel pan J. N. Štěpánek, i audowé diwadelnj, nalezše odměnu w spokojenosti a radosti obecnstwa, budoucně tak sobě počjnali.

Nechtjce čtenáře rozbjránjm gednotliwých oper a kusů unawowati, toliko gako auhrnkem generálnj zpráwu o tom dáti sme sobě umjnili, co se tohoto roku na poli české Thalie paměti hodného zrodilo.

Musa diwadelnj letošnjho roku sice předešlých roků méně aurodná byla, ano i diwadelnj almanach prof. Klicpery, po 6 let vycházegjej, přestáwku učinil, což sme nerádi oželeli. Neypilnějšj letošnjho roku byl pan J. N. Štěpánek; wyšeltě geho diwadla dlj čtrnáctý a patnáctý. Prwnjho obsah: Ďáblůw mleyň na wjdenenské hoře, bágka se zpěwy we 4 gednánjch dle Henslera zčeštěná, a Popelka zpěwohra we 3 gednánjch přeložená. Druhý obsahuge: Poswjećenj w Kocaurkowě, weselohru w 4 gednánjch dle Klauere-

nowa: „Das Vogelschiessen“ wolně wzdělanau, Sirotka a wraha, dramu přeloženau we 3 gednánjch, a Tlacháč we dwau gednánjch. Přeloženj pana J. N. Štěpánka gsau dosti chwalně známá, než aby o nich slowa šjriti třeba bylo, toliko to buď podotknuto, že Poswjcenj w Kocaurkowě nenj přeloženj, nýbrž fraška zcela přepracowaná, kterážto swau zdařilostj dwa welmi weselé wečery Pražanům připrawila. Mimo to wyšla w Lewoči weselohra we 3 gednánjch, Kocaurkowo, anebo: Gen abychom w hanbě nezůstali. Až tato hra obraz pospolitěho žiwota Slowanů w Uhřjch gewiti může, nieméně tak dramaticky psána nenj, aby provozena býti mohla. Pozorovánj hodnějšj gest nowý překladatel kusů diwadelnjch pan Týl, a činohry od něho zčeštěné: Obleženj plzenské dle Fischera, zwláště ale Voglowa: Dědičná smlaowa, o geho schopnosti a způsobnosti nám pěknau naděgi podáwagj, že geho budaucj přeloženj nowým krokem ke zdokonalenj dospěgj. Mluwa w geho překladech gest dosti čistá a srozumitelná, genom sme zde i onde germanismy slyšeli, kterých se pilně warowati radjme. Nemilugeme sice dramatických kusů w rýmech, ale když již užjwán ge rým, nebuď nečistý. I ta chyba nás často w sluch bila, a zwláště w mužských rýmech sme gi pozorowali. Hled' tehdy pan Týl, to co zde dobrým aumyslem prawjme, sobě k srdci wzjti, a gisté se z pěkných pracj od něho diwadelnj literatura radowati bude.*) Mluwjce zde o přeloženjch diwadelnjch, nade všeco bychom přáli, aby se radši kusy ze slowanských nářečj t. z ruského a polského překládaly. Kusy z giných všech nářečj přeložené již z německého diwadla známé gsau, a tak aspoň pro utraquisty djl nowosti tratj. Gisté bychom i méně germanismů slyšeli, kdyby skoro všeco z němčiny přeložené nebylo! — Z polských a ruských kusů

*) Přeložen od něho posud gisté Deinhardsteinůw Hans Sachs, a Wehrowa Preciosa.

posud ani geden zčeštěn- nenj, ač nám spisowatelé šesti swazků Čechoslawu dokázali, že gim na způsobilosti w překládanej z týchž gažyků nescházj.

Z oper a kusů, které tohoto roku dány byly, pro obmezenj tohoto časopisu, a unawenj čtenáře, toliko ty wyčteny budte, které posud prowozeny nebyly, an o giných giž ginde mluweno, a w nowinách k nalezenj gsau. Isouardowa zpěwohra: Popelka, přeloženjm J. N. Štěpánka dwakrát opakowána, gednau k prospěchu pana Dršky. Würflowa zpěwohra: Krakonoš, zčeštěná překládatelem kauzelné fletny, dána byla w prospěch pana Strakatého, a pak opakowána. Mozartowa zpěwohra Cosi fan tutte, byla w prospěch kapelnjho mistra pod gménem: Gedna gako druhá, aneb Zkauška milugjcjch, dána a opakowána. Zpěwy této zpěwohry sau přeloženy od professora Šjra, prosa ale a ostatnj uspořádánj od J. N. Štěpánka. Z kusů poneyprwé daných byli: Wšickni na počtě, weselohra w 3 gednánjch, a giž gmenowaná weselohra Poswjcenj w Kocaurkowě, w'prospěch panny Allramowy, oboge od pana J. Štěpánka. Roztržitj, weselohra od Hawelky dle Kotzebue přeložená. Rohowjn Čtwerróhý, půwodnj weselohra w 1 gednánj od Kliepery. Obleženj plzeňské, činohra w 5 gednánjch, a Voglowa drama we 5 gednánjch: Dědičná smlawu, od Týla přeložené. Přeloženjm Thama: Laupežnjci od Schillera, truchlohra w pěti gednánjch w prospěch pana Graua. Poslěz byla Körnerowa dráma Tony, přeloženjm F. B. Tomsy, též toho roku poneyprw dána. Rowně paměti hodný gest Bratro- wrah, melodrama w gednom gednánj, od J. Štěpánka, gakožto práce dwau vlastenců, an pan Škraup hudbu pěknau knj napsal, a tak nowý důkaz swé pilnosti a umělosti na gewo dal, což nám tjm witanějšj bylo, an posud w tomto způsobu nic půwodnjho sme neměli.

Wšecky tyto gmenované nové opery a kusy, gakož i ostatnj giž w předešlých letech dané kusy s welikau zdařilostj dány byly, a gen pilné a rozumné řizenj pana J. N. Štěpánka a kapelnjho mistra pana J. Škraupa spogené s horliwostj herectwa gest přjčinau tohoto nenadálého postaupánj našeho diwadla.

Ted' nám toliko o způsobnosti herectwa stručnau zpráwu dáti zbýwá, a se zpěwohrau, gakožto s dáman slušno začjti.

Pan J Podhorská gest hwězda našj opery neyskwělegšj, gegj Anna w Don Juanu, Krasomila w Cosi fan tutte byly letos nowý důkaz gegiho vysokého uměnj. — Panna Beránková we všech swých ulohách, zwlášt gako Marie w Krakonoši, zpěwem auprawným i hrau zdařilau se gewila. I panna Podleská letos postaupila, a gegj snaženj gako Kwětočina w Cosi fan tutte, a Elwira w Don Juanu spokogenostj uznáno. Panna Rošrowá, ač gen začátečnice w opeře, předce dost záhy pozornost obecnstwa na se obrátila, gako Popelka a Rychlánek, bůžek w Cosi fan tutte, a dosti přičinliwě i w činohře napomáhá. — Pan Drška, genž i w německé opeře prwnj tenorista gest, we všech operách daných pochwaly hogně mu wzdané se hodným učinil, a naši naděgi, giž sme wloni w tomto časopisu o něm pronesli, zcela osprawedlnil, doskočiw na takowý stupeň zdokonalenj, že wše obdiwem sprawedliwým naplnil. S ljbezným hlasem swým islužné gednánj we hře spoguge. Pan Podhorský ge giž veterán zaslaužilý našj opery, a co sme o něm kdy dobrého prawili, to o něm w dwogj mjře ted' platj, neboť gehu Don Juan, Othello a Radosta gsau prawé wzory gehu uměnj. Páni Illner a Strakatý gsau nadáni oba dobrým a přjgemným hlasem, prwnj wynikl k všeobecné spokogenosti, gako Osmjn, Bláha, druhý, gako Krakonoš a Alfonso. I we hře oba posawáde ne-

málo postaupili. Pan Šimek i w opeře i w kusech ochotně wždy přispjwá, a gako Leporello, Walentjn, a dráb w piwowáre w Ságkowě sobě spokogenost u publikum zjskal.

Mezi herečkami gsau panny Allramowá a Kochowá neyznamepitěgšj, a gegich podánj wždy ráz pilného študowánj na čele nesau. Prwnj se hodj wjce k osobám naiwným a žertowným, druhá k wážným a sentimentalnjm. Z herců pan Běl zastává osoby milownjků, a ač teprw začátečnj, swau pilnostj se giž častokráte zawděčil. Co panj Podhorská w opeře, to gest pan Grabinger w činohře, toho důkaz dal gako Karel w Sitah Many, gako Ctibor w dědičné smlauwě, Rohowjn čtwerrohý, Franc w Laupežnjcch a t. d. Pan Grau se we swé pilnosti posawáde neunawil, a důkaz pilného študium nám dal w Laupežnjcch, genom gehone zcela čisté wyslowenj české ucho poněkud urážj; to hled pan Grau přemoci, a welewjtán nám wždy bude. Geho pilnostj snad i to se dosjci dá, k čemuž mu pochwala obecnstwa tak často gewená by měla ostnem býti mocným. Pan Hametner se od lonska nemálo zdokonalil, a w žertowných osobách u. p. Honzjk w Ďáblowu mlejně se wesměs zaljbil. I geho weyřečnost mocně zjskala, což se toliko geho přičinliwosti přičjsti může. Pan Křjžek gako wždy ochotný zvláště wyniknul gako Šweycar w laupežnjcch, a Ismael w Sitah Many. Pan Prokop swau pilnostj wyniká, a rádibychom geg častěgi widěli. Pan Šmiller náležj mezi naše neylepšj herce, a w diwokých a komických charakterjch neylépe wyniká, u p. Zbyhon w Blanju, Matěg we Faustu druhém. Pan Týl gest nám gako překladatael mnohem milegšj, než gako herec, zde se wždy k způsobu buď kwjljcejnu nebo kazatelskému nakloňuge. I ostatnj herci, kterým menšj osoby swěřeny býwaj, s ochotnostj k celku přispjwaj.

Co sem giž gindy powěděł, to se letos patrně dokázalo, že gen nowé a dobré kusy dobrými a zkušenými herci prowozené diwadło Plnj, a zde se neywětšj zásluha řediteli p. J. N. Štěpankowi přičjsti musj, který šetrně wolil, a gehož přičinliwostj se stalo, že ted skoro sami skutečnj herci i we zpěwchře i w činohře wystupugj a dilettantj zcela téměř z našeho diwadla zmizeli. Tjm mjněnj p. prof. Müllera w časopisu Bohemia nazwaném (N. 18, J. 1830) pronešené, gakoby se diwadło české gen ustawičným rekrutowánjm udržeti mohlo, tauto zkušenostj potvrzenau prawdau zcela wywraceno. Byl sice p. prof. Müller — gehožto známou učenost sobě wysoce wážjm — se mnau we všem, co sem o diwadle českém pronesl, srozuměn, toliko s tjm nebyl, že gen umenšeným počtem dilettantů, a zmnoženým skutečných herců naše diwadło se ke zdokonalenj probere. Nechci prawdu swau pauhým rozumovánjm, však chci gi zkušenostj dokázati. Co se česky po 7 let hrage, wystaupilo wjc než 80 dilettantů, z nichž se gich as 10 skutečnými herci stalo. Newěřiloby se mi to snad, a předoe to prawda, pročez zde klepšjmu dotwrzenj gich gména stůgte, totiž: Boschettowá, Bekrowá, Brdek, Brinke, Brunetti, Boskowic, Čhauser, Chrost, Čermák, Daucha, Drška mladšj a staršj, Doleyšowá, Dýcowá, Forchhelmowá, Friedmann, Guttmann, Grabinger, Gelen, Grau, Gybowá mladšj i staršj, Hawlčjek, Haas, Hawel, Hametner, Hart, Hoffmann, Hoborský, Hazowá, Illner, Illem, Králowá, Kochowá, Knjžowá, Kaudelkowá, Krop, Křjžek, Krow, Kozdera, Laudil, Lucowá, Malý, Mužjk, Matauš, Müllerowá, Michelská, Michalesowá, Negedlý, Někwasil, Plecháček, Pohl, Prokop, Podleská, Prokop, Preissler, Rožmitalský, Rýdl, Rošrowá, Řehoř, Swoboda, Šmiller, Šikanedrowá, Strakatý, Sám, Sonnenbeitner, Škraup, Spořil, Salfert, Strobłowá, Štěpanková, Šulcowá, Tomsa, Türkot, Tyl, Uhljř, Utěšil, Ulbrich,

Wacek, Walther, Žák a ginj, kterých gména z mé paměti wypadla. Mohlo-liž wje rekrut býti? Arci že mezi těmi-to dilettanty někteří byli, kterých vlast naše nezapomene, neboť gména: Gelen, Burian, Tomsa, Utěšil, Králová, Kochová, Plecháček ostanau nám vždy wzácná: však dlouholi nám ostali u diwadla, a coby se bylo z našeho diwadla stalo, kdyby na něm panj Podhorská, páni Podhorský a Michalesi giž gako skutečnj herci byli nestáli, a kdyby se z panen Šulcowé a Beránkové, pak z paná Grabingra, Graua, Šmillerera, Swobody a giných skutečnj herci byli nestali. — Co byl aučinek dilettantstwa? — Zdokonalilo se tjm diwadlo? — Nikoli! — Odstaupenjm giž poněkud wycwičených dilettantů, musela gich mjsta začátečnjky necwičenými vyplněna býti, čjmž se stalo, že pozděgi dáwaný kus prwně prowozeného nigak nedostihnul, čjmž publikum se neuspokogilo. Důkaz toho byly Pramáti a Hedwjka. A kdo gsau a byli naši neylepšj herci? — S wýmjnkau malau giž gmenowaných dilettantů, — sami placenj herci. I my steyně s prof. Müllerem mysljme, že se z českých dilettantů newždy dobřj němečtj herci zdařj — což snad i býti nemusj? — ač páni Swoboda, Chauer, Grabinger a Krow i na německém diwadle čestného stupně dosáhli, a wzorněgi německy mluwj, než mnohý z gegich německých spolu-bratřj, gemuž toliko německý idiom známý gest. Necht si ge Čech, česky hrage a zpjwage, mistrněgšj, než když na německém diwadle stogj: proto předce s dobrým aučinkem i zde potřebowau býti může. Německé diwadlo nepotřebuge, aniž může zaplatiti samé herce prwnj třjdy, i ostatnj gsau mu k žádánj a wáženj. Toho důkaz nám dal Swoboda. Ten byl w českém herec prwnj třjdy, však ač w německém mezi prwnj herče nenáležel, předce i zde rád byl widěn, a do Wjdně k diwadlu dworskému powolán gsa, nerád oželen gest. Owšemby i nám byli millegšj skutečnj herci, kteříby toliko w če-

ském hráli; ale, an to kasa diwadelnj nedowolj, pročby tedy i w německém aučinkowati gesměli a nemohli způsobem giž dotčeným? Kolik pak ge audů německých při opeře? A kteřj gsau lepšj? — I my za to máme s p. prof. Müllerem, že gen láska k vlasti a gazyku ge zde podporau gedinau, však i český herec a dilettant chce gjeti, i hry české žádaj materialnj podpory, přjpraw wšelikých a mnoho času, čjmž se i málo dilettantů nalezne, kteřjby dlauho bez honoráru, nechtjce své práce zanedbati, wydržeti a strwati mohli. Ustawičným rekrutowánjm nic dokonalého, leč samé pokusy by publikum uhljdale. Prof. Müller mi ze srdce mluwil, že řeč na diwadle wzorná býti má, tušjm však že neunawené horliwosti we dwogjm idiomu tjm wjce wyniknauti lze, čjm wjce herce láska k gazyku pohnula, proto německému diwadlu se obětowati, aby českému z ochoty slaužil, a wzorná řeč se toliko cwičenjm, tedy zase gen skutečnými herci dosjci dá. — Pan Müller se dále táže, proč Břetislaw Ebertůw posud přeložen nenj. Známa nám tato wzácná činohra! — Protože rukopis gest, a posud tištěna nenj, nelze se žádnému o gegj přeloženj pokusiti, kdo osobně s p. Ebertem znám nenj. Mimo to by se tato činohra do času českým hráu přáného newtěsnala. — Tjm však ani toho neymenšjho na ugmu nám wážené recensj Müllerowj sem řjci nechtěl, ale toliko to pronesl, co se mi prawdiwé býti zdálo. Referent widěl wše, co se posud po 12 let w diwadle českém dělo, a co zde psáno, to zkušenosj potwřzeno našel. — Ku konci nám geště přáno buď, ginau radu p. Müllera ginde pronešenaurozwážitj, totiž tu, aby národnj kusy dáwání byli.*) I my to přegeme s celau dušj. P. Müller žádá ale wjce kusů gako Němec a Čech p. Štěpánka. Upřjmě i my se přiznáwáme, že sme se geště

*) Viz Bohemia vom Jahre 1831, Nr. 11.

málo kdy tolik w diwadle nasmáli, gako w této zdařilé frašce, kde se komičná scény gako o záwod nám pořáde před oči stawj. Počtybugeme však welice, zdaliby se wjce frašek w tomto druhu zdařilo, a pak i stegně publikum uspokogilo. W takowých fraškách by wždy základ nedorozuměnj Čecha s Němcem hlawnj základ býti musel, a gistěby tato wěčná gednotwárnost posluhače unawila, ač i to netagjme, že ty chyby, kteréby se zde wždy w směšném oděwu ukazowaly, a které Čechu sprostějšjmu tak těžko a však nepotřebno odložiti, častěgi předložené mnohým na urážku býti mohly. Magjli frašky býti — buďte národnj w prawém smyslu, toliko posměch aspoň u nás nemějte z wěcj změniti se nedagjicjch. Štěpánkůw Čech a Němec stůg gako wýminka od prawidla wšeobecného nám všem milá, a gistě i sám p. Štěpánek gi za to mjti chtěl, an mezi welikým počtem geho her tato fraška samotná stogj, a tak nás geště často obweselj. Konečně sama zkušenost nás přeswědčila, že frašek nepotřebujeme, aby nás diwadlo lákalo. Čechůw charakter gest giž přirozenostj opravdowějšj, a ač letošnjho roku skoro žádné frašky provozeny nebyly, předce diwadlo wždy se naplnilo.

To gest, co mně o diwadle Českém řjci bylo, a potom, co sme powěděli, snadno sauditi, že w chrámě české Thalie budaucjho roku mnoho pěkného nám se chystá.

W Praze dne 4. srpna 1831.

Dr. Chmelenský.

11.

Zprávy o vlastenském Museum. *)

(Srpen, září a říjen 1831.)

W materialijch dodáno:

Pro zbjrku rostlinnau: od p. Salweydy, faráře angerského, podiwná swála kořene kmene winného Žernoseckého w Litoměřicku.

Pro knihownu: od p. Wáclawa Grolmusa, lokalisty křeseynského, Jordani Simon de religione contra libertinos, w Praze 1773, 3 djly, 8.; od p. Wáclawa Wewerky, kaplana auřinoweského: Böhmisches Krönungs-Ceremoniel, we Frankfurtě 1723; — od p. Josefa Kamarýta, lokalisty klokotského, geho „České národnj duchownj pjsně“, 2 sw. w Praze 1831; — od p. Adama Rosciszewského z Rościszewa, tři nowěgěj knihy polské a 1 kamenopisný portret; — od p. Frant. Aloys. Wacka, děkana kopidlanského, geho „Mjstopis a hystorie městyse Gabloného nad Orličkau“, w Praze 1831; — od činného auda p. J. N. Štěpánka, direktora staw. diwadla w Praze, 5 swazků geho českého diwadla od r. 1826 do 1831 vyšlých, a pjsen „Zachowey nám bože krále“ we čtyrech řečech; — od p. Rudolfa swob. pána z Stillfriedu a z Ratonie, kr. pruského wýbora kragského a pána na Ljpě i Altenberku we Slezsku, dwa od něho wydanj spisowé hystoričtj; — od knihkupectwj J. G. Kalve w Praze, osmero knih od něho wydaných, a sice: André's Darstellung der landwirthschaftlichen Verhältnisse, třetj wydánj; Elsnerůw owčácký katechismus, gakožto naučenj pro

*) We třetjm swazku časopisu tohoto na r. 1831, str. 344, omylem stogj za auda společnosti kníše Maximilian z Thurnu a Taxisu; má slauti: „Karel Anselm kníše z Thurnu a Taxisu.“

owčáky, zčeštěný od J. Hýbla; Liebichs allgem. Forst- und Jagd-Journal, 1831, 1—3 swazek; Nebbien's Einrichtungskunst der Landgüter, 3 djlý; časopis Oekonomische Neuigkeiten und Verhandlungen, od André a Elsnera wydáwaný, r. 1830 djl druhý, a r. 1831 djl prwnj; Schottkyho „Prag, wie es war, und wie es ist,“ s rytinami, sw. 4 a 5.; Sommers Gemälde der physischen Welt, druhé wydánj, djl 5 a 6; Sommers Taschenbuch zur Verbreitung geographischer Kenntnisse, ročnjk dewátý 1831; — od Pjsecké společnosti čtenárské, třetj kwartal nowin Wjdenských a všeobecných; — od knjž. arcibisk. konsistoře Pražské, třetj swazek časopisu pro katolické duchowenstwo na r. 1831, a Sw. Augustina o městě božjm, swazek třetj, w Praze 1831; — od p. J. P. Loewyho, doktora w lékařstwí, geho inauguralnj dissertacj „De auri muratici virtute medica,“ w Praze 1831; — od činného auda p. J. Lib. Zieglera, děkana chrudimského, 3 spišsky české ku přjležitostem wydané, a swazky 28 a 29 geho „Přjtele mládeže“ r. 1829 a 1831 wyšlé; — od p. Karla Jos. Černjka, c. k. polic. kommissare w Miláně, geho spis „Ueber den Freihafen von Venedig,“ we Wjdni 1831.

Pro zbjrku rukopisnau: od p. Karla Ammerlinga, mediciny kandidáta, kniha modlitebnj česká na pergameně psaná w XV. stoletj; — od p. J. L. Zieglera, děkana chrudimského „Fasti ecclesiae b. virginis Mariae in coelos assumptae etc. compilati a Franc. Paul. Ssvenda. Soc. Jesu sacerdote.“

Pro zbjrku listin: od p. Rudolfa swob. pána z Štillfridu a z Ratonic, opisy dwau listin českých z r. 993 a 1350, spolu se snjmekem.

Pro zbjrku mincí: od p. Wáclawa Wewerky, kaplana Auřinoweského, 2 staršj stříbrné tolary a 2 menšj zlaté mince; — od p. Adama Rosciszewského w Haliči, dvě nowěšj polské mince, gedna zlatá a gedna stříbrná; — od činného auda, p. F. A. Wacka, děkana Kopidlanského, geden groš Pražský cjsare Karla IV; — od p. Roberta Petza, doktora theologie, i administratora kláštera benediktinského na Slowanech w Praze, 10 římských a 2 nové cizj mince měděnné, též gedna brandeburská stříbrná.

Pro zbjrku ethnografickau: od činného auda, p. W. A. Pohana, faráře Hlawateckého, starožitný kljč a podkova, nalezené we zřjceninách města

Sezimowa Austj; — od p. Prokopa Lercha, důchodnjho laučjnského, růžek na prach ze slonowé kosti uměle vyřezaný; — od činného auda p. Ant. Stolza, doktora lékařstwj w Teplici, dekoracj francauzského řádu čestného legionu na bogišti Chlumském nalezená, a starožitná hlavička hůlky zlatem, malbami a drahými kameny ozdobená; — od p. Još. Ant. Kreibicha, auda zběragjeho we Wjdni, 5 malých sošek bronzových, w Sedmihradsku prý wykopanych.

Pro sfragidotheku: od p. Roberta Petza, administratora na Slowanech, otisk pečeti přinešené z osady na Montserratu.

Na založenj Matice české w měsječich srpnu, zářj, řjgnu a listopadu r. 1831 dodáno gest přjspěwků peněžných, wše we stříbr. čjsle:

Geho Excel. p. hrabě Kašpar z Šternberka, president českého museum, obětowal na r. 1831 100 zl.

Wys. uroz. p. hrabě Jan Karel Krakowský z Kolowrat 100 zl.

Pan Josef Jungmann druhau třetinu swého základu 20 zl.

Páni posluchači práw na uniwersitě Wjdenské 7 zl. 10 kr.

Pan Adam Rosciszewsky z Rosciszewa we Lwowě 50 zl.

Pan Josef Bogislaw Fichl, študugcej na akad. gymnas., prwnj čtwtřtinu swého základu 12 fl. 30 kr.

Wys. uroz. pan hrabě František z Thunu a Hohenšteyna 50 zl.

Páni študugcej Pacowštj 12 zl.

Pan Karel Winařický, ceremoniar knížete arcibiskupa pražského, prwnj třetinu základu swého 20 zl.

Pan Josef Schön, prefekt gymn. Piseckého 20 zl.

Wys. uroz. p. hrabě Adolf z Pöttinku, prwnj pětinu swého základu 10 zl.

Pan Jan Wasjn, gubrn. praktikant we Lwowě, prwnj pětinu swého základu 10 zl.

Negmenowaný, pod nápisem „Pololetnj obět chudého syna vlasti“ a t. d. druhau pětinu, 10 zl.

Poznamenánj gmen p. p. Předplatitelů

na pátý ročnj běh 1831.

Král. Česká Společnost Nauk w Praze.

Pražská šlechtická Ressource.

Gednota čtenářská na Johanneum we Hradci Štyrském.

C. k. universitnj bibliothéka w Olomauci.

Bibliothéka knž. arcibisk. Seminarium w Praze.

Pan Jan swob. pán z Aehrenthál, vicepresident u zemských práv královstw českého, w Praze.

— Jos. Ackermann, kandidat theologie.

— Josef Artus, doktor práv a zemský advokat w Brně.

— Alois Bachmann, farář we Přepichách &c.

— Josef Bačkora, pěstoun w Praze.

— Wácł. Branžowský, kaplan w Lužci.

Důst. pan Placidus Beneš, opat Břewnowský a Braumowský.

Pan Frant. Bezděka, gymn. katecheta w Pjsku.

Bibliothéka vikarstw Chrudimského.

Pan Wácław Blažek, farář we Welešjně, bisk. vikař.

— Leop. Swatopl. Boria, posluchač filosofie w Brně.

— Braun; knihkupec we Klatowech, 4 ex.

— Josef Brzora d, pán na Lochkowě.

— Jan Buděšinský, farář w Kostelci nad Wltawau.

— Tomáš Burian, c. k. poručík we Wjd. novém městě.

— Josef Buryanek, kaplan w Rychnově.

— Frant. Ladislav Čelakowský w Praze.

— Eugen hrabě Černjn z Chudenic we Wjdni.

— Josef Černý, kněz cirkewnj w Praze.

— Josef Chalaupka, kaplan w Poličce.

— Josef Chmela, c. k. professor we Hradci Král.

— Josef K. Chmelenský, doktor práv w Praze.

G. Exc. p. Karel hrabě Chotek z Chotkowa a Wognja, nejvyšší purkrabj královstw českého.

Pan Jan Em. Doležálek, umělec hud we Wjdni, 3 ex.

— Jan Dwořák w Praze.

— Jan Eder, arciknjžecj kontribučnj w Židlochovicch w Moravě.

- Pan Adolf z Ehrenberka, právní aktuar ve Vršovicích.
- Ant. Fährich, c. k. prof. v Gičíně.
 - Frant. Fährich, děkan ve Zlonicích.
 - Kašpar Fejerpataky z Kelečína, v Liptovském Sv. Mikuláši v Uhřích.
 - Jos. Fiala, exposit ve Hrušovanech.
 - Fiala, kupec v Král. Hradci, 2 ex.
 - Frant. Fírbas, farář v Mědějně a bisk. vikář.
 - Josef Fryč, doktor práv v Praze.
- Bibliotheka knížecí Fürstenberská v Praze.
- Knihkupectví Gastlowo v Brně, 13 ex.
- Knihkupectví Geroldovo ve Vídni.
- Pan Jan Gjcha, kníž. Švarcenb. zpravce na Rabině.
- Michael Godra, pěstoun v Kulpjné v Uhřích.
 - Eduard Griez de Ronse, c. k. politický-prátor a gymn. vicedirektor v Spalatu v Dalmatsku, ského auřadu Kotorského v Dalmatsku.
 - Wáclaw Grolmus, lokalista v Křeseyně.
 - Antonjn Hágek, církevní kněz v Poličce.
 - Sam. Hajnal, kupec v Pešti.
 - Wáclaw Hala, magistratní radní v Dobřanech.
 - Martin Hamuljak, auředník u král. mjestodržčej rady v Budjné.
 - Stěpan Hamuljak, kaplan v Nézi v Uhřích.
 - Jan Hanausek, farář v Hořce.
 - Aloys Hanl, děkan v Hořicích.
- G. Osw. p. Arnošt. hrabě z Harrachu ve Vídni.
- G. Excell. pan František hrabě z Hartig, gubernator v Lombardsku.
- Pan Josef Hauser, farář v Perucech.
- Jan Ev. B. Hawelka, kaplan v Dobrušce.
 - Jan Teobald Held, doktor lékařství v Praze.
 - Jan Herkel, advokat v Pešti.
 - A. Hladký, c. k. poručík ve Vjd. nov. městě.
 - Seb. Hněvkowský, purkmistr v Poličce.
 - Jan Holásek, farář v Blansku v Moravě.
 - Josef Horecký, farář v Miroticích.
 - Hořenj, kaplan v Turnově.
 - Ignac Hrbek, děkan a bisk. vikář v Poljné.
 - Karel Hušek, kaplan zámecký na Koljné.
 - Frant. Xav. Jedina, děkan a arcibisk. vikář v Swatém poli.
 - Josef Jungmann, professor na akadem. gymnasiu v Praze 2 ex.

Pan Jan Kalbáč, farář w Kowářowě.

— Jos. Kamarýt, lokalista w Klokotech, 4 ex.

— Karafiat, kupec w Pešti.

— Frant. W. Kampeljk, posluchač filosofie w Brně.

— Dom. Kinský, c. k. gubern. translator w Brně.

— Josef P. Kaun, kaplan w Lomnici nad Popelkau.

G. Oswjc. pan Rudolf knjze Kinský ze Wchynic a z Tetowa, w Praze.

Wysoce urozená slečna Anna hrabinka z Klam-Martinič w Praze.

Pan Ignac Kiwiš, c. k. gubern. radca a heytman kraje Klatowského.

— W. Klicpera, c. k. hum. prof. we Hradci Králově.

Důst. pan Jos. Ant. Köhler, weliký Mistr křižownický a t. d. w Praze.

Pan Jan Körner, rektor bisk. Semináře w Budějovicích.

— Jan Koiš, akcesista u král. majstodržců rady w Budjně.

— Ant. Kolarský, kaplan w Polně.

— Jan Kollár, kazatel cirkwe ev. slov. w Pešti.

G. Exc. pan František Antonjn hrabě Libšteinský z Kolowrat, c. k. státnj ministr we Wídni.

Pan Jan hrabě Krakowský z Kolowrat w Praze.

— Hynek Komr, měšťan Pražský.

— Josef Mir. Král, kaplan w Branně.

— Wogtšch Kramerius, lokalista we Hrusicích.

— Fr. Křiwánek, farář w Hostjné na Morawě.

— Jan Kztička, rytjř z Jadnu, c. k. gubern. radca a heytman kraje Hradeckého.

— Frant. Kubička, lokalista we Woslowě.

— Frant. Lampa, kaplan we Wysoké.

— Lánná, práwnj aktuar na Hluboké.

— Laušmann, kancelářský w Stěžerách.

— Laudil, posluchač práw w Praze.

— Ondřeg Laco, gramm. klassy, učitel w Gelsawě w Uhřích.

— Karel Liling, pjsař při wrchnjm auřadě na Worljku.

— Ant. Liška, gymnas. prefekt w Bochně.

Knjžecj Lobkowská bibliotheka w Praze.

Knjžecj Lobkowská bibliotheka w Raudnici.

Pan J. Loos, děkan w Přistaupjně a arcib. vikař.

— Jos. Mysl. Ludwjk, kaplan w Náchodě.

— Frant. Machek, děkan w Pelhřimowě, a biskupsk. vikař, 2 ex.

- Pan Ant. Marek, farář w Libuní, 2 ex.
 — J. G. Marek, kaplan w Plasjch.
 — Medau, knihtiskař w Litoměřicjch.
 — Jan Miechura, doktor práv a zemský advokat w Praze.
 — Max. Millauer, c. k. prof. na univ. Pražské.
 — Wladimjr hrabě Mitrowský z Nemyšle, posluchač filosofie w Brně.
 — Frant. Mošner, c. k. prof. na univ. w Olomauci.
 — Štěpan Moyses, professor filosofie w Zahrabě.
 — Josef Mrniak, maljř w Praze.
 — Ant. Müller, prof. na univ. Pražské.
 — Jan swob. pán z Mundi, na Wewerj w Morawě.
 Wysoce důst. pan Lukian Mušický, biskup řecký w Karlštatě.
 Pan Kajetan Nádherný, direktor c. k. gubern. registratury w Praze.
 Důst. pan Cyrill Napp, prelát Augustinianský na Starém Brně.
 Pan Jan Frant. rytjř z Neuberka, w Praze.
 — Jos. Neuhauser, farář w Čimelicjch, admistrátor střídnictwj Mirowického.
 — Wáclaw Neumann, káncellista při c. k. auřadu kragském w Slaném.
 G. M. pan Josef Nowák, arcibiskup Zadarský w Daľmatsku.
 Pan Ant. Nowák, posluchač filosofie w Praze.
 — J. E. Nowák, kooperator u Sw. Mikuláše w Praze.
 — Frant. Nykodým, zemoměřec na Worljkú.
 — Obentraut w Praze.
 — Jos. Paustka, farář w Chrasticjch.
 — Wáclaw Pelikan, kaplan w Jaroměři.
 Panj Anna Pelikanowa, direktorka w Hořicjch.
 Pan Wácl. Čechor. Pešina, farář w Blučině na Morawě, 15 ex.
 — Emerich Petjřk, kanownjk premonstr. a provisor na Strahowě.
 — Jos. Bog. Pichl, štúd. w Praze.
 — Plaček, posluchač práv w Praze.
 — Jan Plecháček, w Praze.
 — Jan Host. Pospjřil, impressor w Praze a w Hradci Králowě, 10 ex.
 — Vinc. Pražský, preses arcibisk. semináře w Praze.
 — Jan Swat. Presl, c. k. prof. na wys. školách Pražs.

- Pan Martin Přibíl, zámecký kaplan w D. Břežanech.
 — Theod. Quadrat, kanovník premonstrácký na Strahowě.
 — Frant. Rafflesberg, c. k. vrchnj w Zabrdowicjch w Morawě.
 — Jan rytíř z Rittersberka, c. k. hejtmán wog. w Praze.
 — Jakub Roček, farář w Radobicjch.
 — Adam Rosciszewski z Rosciszewa, w Haliči.
 — Jan Boh. Rott, magistratnj radnj w Březnici.
 — Jan Řepka, farář we Mříčně.
 — Ant. Schmid, c. k. gubern. rada w Brně.
 — Jan Scholz, kněz cirkewnj.
 — Jos. Schwarz, usedlý měšťan Pražský.
 — Wogtěch Sedláček, c. k. prof. w Plzni, 5 ex.
 — Seidel, we Wjdní.
 — Wácl. Seiffensieder, apotekář w Giříně.
 — Tad. Settelain, zámecký kaplan na Komorném Hrádku.
 — Jos. Ant. Seydl, děkan w Berauně.
 — Hynek Budislaw Skladal, wog. léčitel w Brně.
 — Jos. Sladka, w Praze.
 — F. J. Sláma, kaplan zámecký na Worljkú.
 — Giřj Ladislaw Sokoliček, vychowatel w Brně.
 — Mat. Srb, kaplan we Wranně.
 — Wáclaw Staněk, doktor lékařstw w Praze.
 — Ian Stárek, prof. theologie w Hradci Králově.
 — I. J. Stranj, kupecký mládenec w Hradci Králově.
 — Martin Swoboda, protokollista u hrdelnjho práwa w Praze.
 — Bernard Sykan, odpoč. direktor na Worljkú.
 — Pawel Jos. Šafařík, prof. na serb. gymnasium w Nowém Sadě w Uhřjch.
 — Jos. Šeda, posluchač práw w Brně.
 — Al. W. Šembera, prakt. u hrdelnjch práw w Brně.
 — Viktor Šlosar, archivár we klášteře Rayhradském.
 — Špinka, faktor w Praze.
 — Karel Špott, posluchač filosofie w Praze.
 — Jos. Steinmann, prof. na ustawu technickém w Praze, gednatel společnosti.
 — Jan Štěpánek, spoludirektor stawowského diwálla w Praze.
 G. Excell. pan Kašpar hrabě z Šternberka, president společnosti vlast. Museum &c. w Praze.
 Pan Štětká, posluchač lékařstw w Praze.

Pan Wáclaw Štulc, študující w Praze.

Knížecí Švarcenberská bibliothéka na Worlíku.

Důst. pan Bohuslaw Tablie w, Kost. Morawcích, 2 ex.

Pan Leopold hrabě z Thunu, w Praze.

— J. A. Tiebl, bisk. vikař a děkan Břeskovský.

— Wácl. Jan Tomášek, umělec hudební w Praze.

— Pawel Tomášek, prof. w polním Berně w Uhřích.

— Frant. Turánský, právní na Mikulově.

— Frant. Al. Wacek, děkan w Kopidlně.

— Jan Walenta, kaplan w Poděbradech.

— Jos. Walter, posluchač theologie.

— Martin Wanžek, lokalista w Černjsku.

— Wácl. Waněk, kaplan a katecheta we Welwařích.

— Balthasar Wařecha, kooperátor w Auřtj.

— Josef Wařek, farář w Dneřích.

— Jan Weitlof, pán na Skalku a Neměřích, w Praze.

— Moric Wernhard, farář w Lařowicích.

— Frant. Weteřník, farář w Markwarticích.

— Wácl. Wewerka, kaplan w Auřbiowsi.

— Karel Winařický, ceremoniář a bibliothekář kněžské arcibiskupa Pražského.

— Jan Wládyka, magistratní radní we Mladé Boleslawi.

— Šimon Wřána, biskupský notář a farář w Mirovicích.

— Eugen hrabě z Wřbna we Wjdni.

— Wáclaw Zahradník, kaplan w Hořicích.

— Frant. Zán, c. k. auředník we Wjdni.

— Řehoř Zeithammer, c. k. prof. human. w Pjsku.

— Jos. Lib. Ziegler, děkan w Chrudjmi.

— rytíř ze Znaimmerth, w Brně.

Společnost slowenská na evang. Lyceum Kežmarském w Uhřích.

Společnost slowenská na evang. Lyceum Prešpurském w Uhřích.

C. k. Pořtowský auřad w Praze, 3 ex.

N. Knihkupec w Konřtantinopoli, skrze Schalbachra we Wjdni.

O b s a h

Časopisu českého Museuma r. 1831.

I. Staročeská literatura.

- 1) Wáclaw, Hawela Tábor, čili rozmlauwánj o Čechách roku 1424. We swazku IV., na stránce 379—392.
- 2) Sedmero psanj pana Karla z Žerotína z roků 1628—1631. Sw. IV. str. 33—407.
- 3) Charakteristiky a Pawla Skály ze Zhoře: 1) Alžběta královna Anglická. 2) Ěindřich IV. král Franský. Sw. IV. str. 408—420.
- 4) Staročeský Fridlín. III. 277—279.
- 5) Půtky měšťanů buděgowských s pány Rosenberakými w XV. stoletj. I. 284—289.

II. Nowé básně.

a) Půdnj.

- F. L. Čelakovský: 1) Pomněnky Watawské. Sw. I. 3—9.
2) Z Ohlaspsnj českých. III. 243—248.
- J. Langer: 1) Ohdanetký Rukopis. I. 10—23. 2) Kopřivy:
a) Žižkůvub. b) Gednorožců rod. I. 24—28.
- Jos. Nowotný: Oda. I. 29—30.
- J. G. Marek: Romj a Wršowci, zpěw historický. Sw. II. str. 123—7.
- W. G. Ráb: Oda. IV. 351—354.
- K. Winařic: Básně: Warito mé, List J. J... a Plawba w Podol. IV. 355—358.

b) Přeložené.

M. Winařický: Z Q. Horacia Flakka. Sw. I. str. 31—38.
Sw. III. str. 249—253.

P. J. Šafařík: Zlomky z Oblaků Aristofanesových. Sw. II.
138—152. III. 254—276.

III. Prosaická sepsání.

a) Původnj.

F. Palacký: 1) O pánu Závišovi z Rosenberka, okus historický. I. 55—79.

2) Gazyk český na dvoře Litewském w XV. stoletj. Sw.
III. 280—283.

3) Pomůcka ku poznání řádů zemských královstwj českého w druhé polowici XIII. stoletj. III. 302—325.

4) O neystarších dějinách a děgopisjch národů Asiatských, podlé Jul. Klaprotha. IV. 359—377.

5) Zběrky ze starožitnosti českoslowanské. II. 169—174.
IV. 435—440.

A. Jungmann: České vody mineralnja lázně. I. 80—114.
(S mappau kamenopisnau).

A. L. Šembera: Bývalá škola inžinirská a ústaw technický w Praze. II. 175—180.

W. Pelikán: Nawrženj práwnické česé terminologie. III.
326—343.

K. Winařický: Rozmluwa o českém litu p. Bohuslaw a z Lobkowic ku p. Petrowi z Rožmberk. IV. 421—433.

W. Ruffer: Kámen pamětnj s nápisem postawený mistru Matauši Kollinowj z Choteřiny. IV. 41—446.

b) Přeložené.

Bohuslaw a Berta. Příběh z 13. stoletj. II. 153—168.

Popis kyselky Kysybelské. III. 297—301.

IV. Wlastenské ustawy.

Gednání Společnosti wlastenského Museum w dewátém všeobecném shromáždění dne 9. dubna 1831: a) Přednesení gednatele Jos. Šteinmanna. b) Wýtah z Protokolu. c) Popis audů společnosti. d) Řeč presidenta hraběte Kašpara z Šternberka. II. 196—220.

Matice česká:

- 1) Literární zprávy. Wlastencům národní literatury naší milovaným. I. 117—118.
- 2) Matice české. II. 221—230.

V. Památky zemřelých.

Jan Nep. Sedláček z Harkenfeldu, od J. E. Hawelky. II. 181—189.

Jan Nep. Pažaur, od Jos. M. Ludwika. II. 189—195.

VI. Posudky.

Slovo o Slávě dceři p. Jana Kollára, od F. L. Čelakowského. I. 39—54.

Slovo o Děwně p. Šeb. Hněwkowského, od W. Negedlého. III. 290—296.

Zprávy: 1) O divadle českém v Praze, od Dra. Chmelenského. IV. 447—455.

2) Nové knihy české. II. 221—237.

3) Zprávy o vlastenském Museum. I. 115. II. 268. III. 344. IV. 456—458.

Gména pp. Předplatitelů na r. 1831. IV. 459—464.

Omyly na str. 422 řád. 2 zdol. skladatel naprav skladatel.

— 424 — posled. slownutný — weleslawný.

Redaktor: František Palacký.

Tiskem Jana H. Pospíšila.

Návěštj pp. Předplatitelům.

Časopis českého Museum i v běhu přjštjho lěta
1832 čtwtletně po swazcích, gak obyčegně, a sice

nákn dem matice české

vydávati se bude; což milownjkům literatury české
za důkaz negen. budaucj dlahotrwanliwosti časopisu,
ale i zwláštnj aučinnosti této nowě založené matice
aužitj může, ana mimo vydáwanj giných knih českých
také o časopis tento, gakožto nástrog swého s publi-
kum českoslowenským obcowánj, pěči powede.

Pan Jan Host. Pospjšil, chwalně známý im-
sor w Praze a w Králowě Hradci, gemažto časopis ten-
to na přjštj rok do kommissj se swěřuge, gak o
slušný tisk, tak i o weškeren odbyt geho se postará.
Předplacenj naň, a sice, gak posawad,

na celý ročnj běh 2 zl. we střib.

na pololetnj běh 1 zl. we střib.

přijmati se bude předně w Praze we skladu kněh
Pospjšilowých (na stavěm městě, w tiliowě ulici, Nr.
946), a w Králowě Hradci u p. Pospjšila; potom také
w všech ostatnjch knihkupců gak Pražských tak i přes-
polnjch, w Čechách, w Morawě, w Uhřich a we Wjdni,
kterjkoli posawad předplacenj přijmali. Panům zakla-
datelům matice české swazkové bez auplatku dáwanj
budau.

Redakcj, sproštněna gsauw welikého djlu pěče swé
o časopis německý, genž budaucně w neurčitych dobách
wycházeti má, tjm. snažněgi se přičinij o zwelebenj ča-
sopisu tohoto národnjho, a kochá se naděgj, že tudjž
i milownjků literatury našj hogněgjšj podpory nalez-
ne; zwláštně an za zmnoženým počtem p. p. Předplati-
telů také počet archů každého swazku se zmnožj.

Konečně gešitě opětugetne žádost swau, aby pp.
Předplatitelé gměna swá zřetedlně psaná hned při před-
placenj zadati si nestěžowali; neboť gen tjm způsobem
budeme moci w poznamenánj našem přjspěwky k ročnj
statistice wzdělaněgjšjho čtenárstwa českoslowenského
podávati.

W Praze 30. listopadu 1831.

Redakcj.

